

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Der Raschi-Kommentar zu den fünf Büchern Moses

Šelomo Ben-Yiṣḥāq

Budapest, 1887

רבדמב רפס.

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-1842

ספר במדבר.

Raschi, Mos. IV. Kap. 1.

- וידבר** יהוה אל משה במדבר ^N
 1 סיני באהל מועד באחד בחדש השני
 בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים
 2 לאמר: שאו את ראש כל עדת בני
 ישראל למשפחתם לבית אבתם
 במספר שמות כל זכר לגלגלתם:
 3 מן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא
 בישראל תפקדו אתם לצבאתם אתה
 ואהרן: ואתכם יהיו איש איש למטה
 4 איש ראש לבית אבתיו הוא: ואלה
 5 שמות האנשים אשר יעמדו אתכם
 לראובן אליעזר בן שריאור: לשמעון
 6 שלמיואל בן צורישידי: ליהודה נחשון
 7 בן עמינדב: ליששכר נתנאל בן
 8 צוער: לזבולון אליאב בן חלון: לבני
 9 יוסף לאפרים אלישמע בן עמיהוד
 10 למנשה גמליאל בן פדהצור: לבנימין
 11 אביהו בן גדעוני: לדן אחיעזר בן
 12 עמישדי: לאשר פנעיואל בן עכרון:
 13 לגד אלוסה בן דעיואל: לנפתלי
 14 אהירע בן עיגון: אלה קריאי העדה
 15 נשיאי משורת אבותם ראשי אלפי
 16 ישראל הם: ויקח משה ואהרן את
 17 האנשים האלה אשר נקבו בשמות:
 18 ואת כל העדה הקהילו באחד לחדש
 השני ויתגדו על משפחתם לבית
 אבתם במספר שמות מן עשרים שנה
 ומעלה לגלגלתם: כאשר צוה יהוה את
 19 משה ויפקדם במדבר סיני: (שני)
 20 ויהיו בני ראובן בכר ישראל תולדתם
 למשפחתם לבית אבתם במספר שמות
 לגלגלתם כל זכר מן עשרים שנה
 ומעלה כל יצא צבא:

Kapitel 1. [1.] במדבר סיני Weil Gott die Israeliten besonders liebte, wurden sie oft gezählt; beim Auszuge aus Egypten, wie bei ihrer Niederlage beim goldenen Kalbe zählte man sie wieder, um zu wissen, wie viel übrig geblieben sind. Als Gott seine Glorie unter ihnen wollte ruhen lassen, wurden sie ebenfalls gezählt; am Ersten des Monates Nissan wurde die Stiftshütte aufgerichtet und am Ersten in Sjar wurden sie wieder gezählt. [2.] Um die Zahl eines jeden Stammes zu erfahren. Wenn Vater und Mutter aus zwei verschiedenen Stämmen waren, so wurde der Sohn zum väterlichen Stamme gezählt. Haupt für Haupt, durch die Schefalim, einen Bekka (halben Schefel) für jeden Kopf. [3.] Zeigt an, daß Niemand unter 20 Jahren in das Heer mitzuziehen brauchte. [4.] Wenn ihr sie zählen werdet, soll der Fürst eines jeden Stammes bei euch sein. [16.] Welche Kroya העדה Welche zu jeder wichtigen Gemeinde-Angelegenheit berufen wurden. [17.] Diese zwölf Fürsten. Welche hier besonders benannt wurden. [18.] ויתגדו Sie brachten ihre Stammbriefe und die beglaubigten Zeugen ihrer Geburt mit, um sich dann dem Stamme einzuverleiben.

[49.] Dieser ist es würdig, als königliche Legion für sich gezählt zu werden. Oder: Gott wußte, daß einst alle über 20 Jahren Gezählte in der Wüste sterben werden, da sagte er, diese Leviten sollen nicht mitinbegriffen werden, weil diese meinem Dienste geweiht sind, und nicht beim goldenen Kalbe abirrten. [50.] Gibb Dnf. über etwas einsetzen, gleich Est. 2 ויפקד המלך פקדים Der König soll Befehlshaber einsetzen. [51.] וירידו אותו Nach Dnf. auseinander legen; wenn sie in der Wüste von Station zu Station zogen, mußten sie jedesmal die Stiftshütte auseinanderlegen und mit sich tragen bis zur Stelle, wo die Wolke sich niederließ, da ruheten sie auch und stellten das Zeltheiligthum wieder auf. ויהי הקרב Zu ihrem Dienste. וימת den Tod durch Gottes Hand. [52.] ואיש ער דגלו So wie die

21 פקדיהם למטה ראובן ואלה
 22 אלה וחמש מאות: לבני שמעון
 תולדתם למשפחתם לבית אבתם
 פקדיו במספר שמות לגלגלתם כל
 זכר מבן עשרים שנה ומעלה כל
 23 יצא צבא: פקדיהם למטה שמעון
 תשעה וחמשים אלה ושלש מאות:
 24 לבני גד תולדתם למשפחתם לבית
 אבתם במספר שמות מבן עשרים
 25 שנה ומעלה כל יצא צבא: פקדיהם
 למטה גד חמשה וארבעים אלה ושש
 26 מאות וחמשים: לבני יהודה תולדתם
 למשפחתם לבית אבתם במספר
 שמת מבן עשרים שנה ומעלה כל
 27 יצא צבא: פקדיהם למטה יהודה
 ארבעה ושלשים אלה ושש מאות:
 28 לבני יששכר תולדתם למשפחתם
 לבית אבתם במספר שמת מבן עשרים
 29 שנה ומעלה כל יצא צבא: פקדיהם למטה
 ארבעה וחמשים אלה וארבע
 30 מאות: לבני זבולן תולדתם למשפחתם לבית
 אבתם במספר שמת מבן עשרים שנה
 31 ומעלה כל יצא צבא: פקדיהם למטה
 זבולן שבעה וחמשים אלה וארבע מאות:
 32 לבני יוסף אפרים תולדתם למשפחתם לבית
 אבתם במספר שמת מבן
 33 עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא: פקדיהם
 למטה אפרים ארבעים אלה וחמש
 34 מאות: לבני מנשה תולדתם למשפחתם לבית
 אבתם במספר שמות מבן
 35 עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא: פקדיהם
 למטה מנשה שנים ושלשים אלה
 36 ומאתים: לבני בנימין תולדתם למשפחתם לבית
 אבתם במספר שמת מבן עשרים
 37 שנה ומעלה כל יצא צבא: פקדיהם למטה
 בנימין חמשה ושלשים אלה וארבע
 38 מאות: לבני דן תולדתם למשפחתם לבית
 אבתם במספר שמת מבן עשרים שנה
 39 ומעלה כל יצא צבא: פקדיהם למטה
 דן שנים ושלשים אלה ושבע מאות: לבני
 40 אשר תולדתם למשפחתם לבית אבתם במספר
 שמת מבן עשרים שנה ומעלה
 41 כל יצא צבא: פקדיהם למטה אשר אחד
 וארבעים אלה וחמש מאות: בני נפתלי
 42 תולדתם למשפחתם לבית אבתם במספר
 שמת מבן עשרים שנה ומעלה
 43 כל יצא צבא: פקדיהם למטה נפתלי
 שלשה וחמשים אלה וארבע מאות: אלה
 44 הפקדים אשר פקד משה ואהרן ונשיאי
 ישראל שנים עשר איש איש אחד לבית
 45 אבתיו היו: ויהיו כל פקדי בני ישראל
 לבית אבתם מבן עשרים שנה ומעלה
 46 כל יצא צבא בישראל: ויהיו כל הפקדים
 שש מאות אלה ושלשת אלפים וחמש
 47 מאות וחמשים: והלוים למטה אבתם
 לא התפקדו בתוכם: ויבקר יהוה אל משה
 48 לאמר: אך את מטה לוי לא תפקד ואת
 ראשם לא תשא בתוך בני ישראל:
 49 ואתה הפקד את הלוים על משכן העדת
 ועל כל בלוי ועל כל אשר לו חטה
 50 ישאו את המשכן ואת כל בלוי והם
 ישרתו וסביב למשכן יחנו: ובנסע
 המשכן יחננו ויבנה את הלוים ובהנת
 המשכן יקמו את הלוים והזר תקרבו
 יומת: ויחננו

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ עַל מַחֲנֵהוּ וְאִישׁ עַל
 53 דָּגְלוֹ לְצַבְאוֹתָם: וְהַלְוִיִּם יַחְנֵוּ סָבִיב
 לְמִשְׁכַּן הָעֵדוּת וְלֹא יִהְיֶה קֶצֶף עַל
 עֵדוּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְשָׁמְרוּ הַלְוִיִּם אֶת
 54 מִשְׁמַרְתּוֹ מִשְׁכַּן הָעֵדוּת: וַיַּעֲשׂוּ בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת
 מֹשֶׁה בֶּן עֲשׂוֹ: (שְׁלִישִׁי)

Fahnen hier Kap. 2 geordnet sind, nämlich drei Stämme für eine Fahne. [53.] ולא ויהי קצף Wenn ihr nach meinen Befehlen handeln werdet, wo nicht, wenn Fremde diesem Dienste sich nähern, wird Gottes Zorn ausbrechen, wie wir in der Geschichte Korachs N. 4, 17, 11 finden: בי צא הקצה.

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן
 1 לֵאמֹר: אִישׁ עַל דָּגְלוֹ בְּאֶתֶת לְבֵית
 2 אֲבֹתָם יַחְנֵוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִנֶּגֶד סָבִיב
 3 לְאֹהֶל מוֹעֵד יַחְנֵוּ: וְהַחֲנִיטִים קְדָמָה
 מִזְרְחָהּ דָּגְלֵי מַחֲנֵה יְהוּדָה לְצַבְאוֹתָם
 וְנִשְׂיָא לְבְנֵי יְהוּדָה נְחֹשֶׁן בֶּן עַמְיָדָב:
 4 וְצַבָּאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם אַרְבַּעַה וּשְׁבַעִים אֵלֶּף
 5 וְשֵׁשׁ מֵאוֹת: וְהַחֲנִיטִים עָלָיו מִמֶּנֶּה
 וְשֵׁשׁ־כָּר וְנִשְׂיָא לְבְנֵי יִשְׁשָׁכָר נְתַנְאֵל
 6 בֶּן צִנְעָר: וְצַבָּאוֹ וּפְקֻדֵיו אַרְבַּעַה
 7 וְחַמְשִׁים אֵלֶּף וְאַרְבַּע מֵאוֹת: מִמֶּנֶּה
 8 זְבוּלֹן וְנִשְׂיָא לְבְנֵי זְבוּלֹן אֱלִיאָב בֶּן
 9 חֵלֹן: וְצַבָּאוֹ וּפְקֻדֵיו שְׁבַעַה וְחַמְשִׁים
 10 אֵלֶּף וְאַרְבַּע מֵאוֹת: כָּל הַפְּקֻדִים
 לְמַחֲנֵה יְהוּדָה מֵאֵת אֵלֶּף וּשְׁמֹנִים אֵלֶּף
 וְשֵׁשֶׁת אֲלָפִים וְאַרְבַּע מֵאוֹת לְצַבְאוֹתָם
 11 רֵאשִׁיטָה יִסְעוּ: דָּגְלֵי מַחֲנֵה רְאוּבֵן
 תִּימָנָה לְצַבְאוֹתָם וְנִשְׂיָא לְבְנֵי רְאוּבֵן
 12 אֱלִיעֶזֶר בֶּן שְׂדִיאוּר: וְצַבָּאוֹ וּפְקֻדֵיו
 13 שֵׁשָׁה וְאַרְבַּעִים אֵלֶּף וְחַמֶּשׁ מֵאוֹת:
 14 וְהַחֲנִיטִים עָלָיו מִמֶּנֶּה שְׁמֹנֶעוֹן וְנִשְׂיָא לְבְנֵי
 15 שְׁמֹנֶעוֹן שְׁלֹמִיאֵל בֶּן צוּרִישֶׁדִי: וְצַבָּאוֹ
 16 וּפְקֻדֵיהֶם תִּשְׁעָה וְחַמְשִׁים אֵלֶּף וְיִשְׁלֹשׁ
 17 מֵאוֹת: וּמִמֶּנֶּה גָד וְנִשְׂיָא לְבְנֵי גָד
 18 אֲדִיֶשֶׁר בֶּן רְעוּאֵל: וְצַבָּאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם
 19 חֲמִשָּׁה וְאַרְבַּעִים אֵלֶּף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת
 וְחַמְשִׁים: כָּל הַפְּקֻדִים לְמַחֲנֵה רְאוּבֵן
 20 מֵאֵת אֵלֶּף וְאַחַד וְחַמְשִׁים אֵלֶּף וְאַרְבַּע
 21 מֵאוֹת וְחַמְשִׁים לְצַבְאוֹתָם וְשָׁנִים יִסְעוּ:
 22 וְנִסַּע אֹהֶל מוֹעֵד מַחֲנֵה הַלְוִיִּם בְּתוֹךְ
 23 הַמַּחֲנֵה כְּאֲשֶׁר יַחְנֵוּ בֶּן יִסְעוּ אִישׁ עַל
 24 יְדוֹ לְדָגְלֵיהֶם: דָּגְלֵי מַחֲנֵה אֶפְרָיִם
 25 לְצַבְאוֹתָם יִמָּה וְנִשְׂיָא לְבְנֵי אֶפְרָיִם
 26 אֱלִישַׁמֶּע בֶּן עַמִּיהוּד: וְצַבָּאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם

Kapitel 2. [2.] An jeder Fahne mußte als Zeichen ein Stück Zeug von anderer Farbe hängen; es war wie die Farbe des Steines dieses Stammes im Brustschilde, dadurch erkannte Jeder seine Fahne. Oder באתה לבית אבותם deutet auf jene Ordnung hin, die ihnen der Urahn Jakob bezeichnete, und die sie beobachtet haben, als sie ihn aus Egypten (nach Kenaan) zu Grabe trugen, denn es heißt dort N. 1, 50, 12: „Seine Söhne thaten ihm, wie er ihnen befohlen hatte“: Jehuda, Jissaschar, Sebulun sollen an der Morgenseite; Efrajim, Menasche, Binjamin an der Abendseite; Dan, Ascher und Raftali auf der Mitternachtseite ihn tragen. (Tanchuma). In einer Entfernung von einer Meile, wie es bei Jehoschua heißt: Nur eine Entfernung sei zwischen euch und der Bundeslade von 2000 Ellen, damit sie am Sabbath zu ihr kommen können. Mosche, Aharon, seine Söhne und die Lewiten sollen in ihrer Nähe lagern. [3.] Gegen die Gesichtsseite, welche קדם heißt, d. i. die Morgenseite, die Abendseite heißt Rückseite, der Sonnenuntergang. [9.] Wenn sie die Wolke abziehen sehen, blasen die Priester mit Trompeten, und das Lager Jehuda zieht voran. Sie ziehen nach der Ordnung, wie sie gelagert haben, die Lewiten und die Wagen in der Mitte; die Fahne von Jehuda auf der Morgenseite, die Fahne von Reuben auf der Mittagseite, die von Efrajim auf der Abendseite und die von Dan auf der Mitternachtseite. [17.] Nach ויסע אוהל מועד Nach diesen zwei Fahnen, (v. Reuben u. Jehuda) Wie erklärt wurde, ihr Wegzug geschah nach Ordnung ihres Lagerns, jede Fahne nach der bestimmten Seite. על ידו Auf seinem Plage, יד heißt

eigentlich Hand, d. i. soweit seine Hand reicht. [20.] Nach Dnf. wer ihm nahe ist.

20 ארבעים אלף וחמש מאות: ועליו
 מטה מנשה ונשיא לבני מנשה
 21 גמליאל בן פדהצור: וצבאו ופקדיהם
 22 שנים ושלשים אלף ומאתים: ומטה בנימין ונשיא לבני בנימין אביון בן גדעוני:
 23 וצבאו ופקדיהם חמשה ושלשים אלף וארבע מאות: כל הפקדים למחנה אפרים
 24 מאת אלף ושמנת אלפים ומאה לצבאתם ושלשים יסעו: הגל מחנה דן צפניה
 25 לצבאתם ונשיא לבני דן אחיעזר בן עמישדי: וצבאו ופקדיהם שנים ושלשים אלף
 26 ושבוע מאות: ויההנים עליו מטה אשר ונשיא לבני אשר פגעיאל בן עקרון: וצבאו
 27 ופקדיהם אחד וארבעים אלף וחמש מאות: ומטה נפתלי ונשיא לבני נפתלי
 28 אחיעזר בן עיגון: וצבאו ופקדיהם שלשה וחמשים אלף וארבע מאות: כל הפקדים
 29 למחנה דן מאת אלף ושבועה וחמשים אלף ושש מאות לאחרינה יסעו לדגליהם:
 30 אלה פקודי בני ישראל לבית אבתם כל פקודי המחנות לצבאתם שש מאות אלף
 31 ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים: ויהיום לא התפקדו בתוך בני ישראל
 32 כאשר צוה יהוה את משה: ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה יהוה את משה
 33 כן חנו לדגליהם וכן נסעו איש למשפחתו עד בית אבתיו: (רביע)

Kapitel 3. [1.] תולדת אהרן ומשה Es werden ja blos die Söhne Aharons erwähnt, die doch auch die Nachkommen Mosches heißen, weil er sie in der Gotteslehre unterrichtete; dies lehrt, wer dem Sohn seines Nächsten Thora lehrt, ist anzusehen, als hätte er ihn gezeugt. ביום Burden diese wie seine eigene Kinder, weil er sie lehrte, was er von der Allmacht vernahm. [6.] ושרתו אותו Worin besteht der Dienst? Sie sollen beobachten, daß kein Fremder sich nahe, wie es M. 4, 18, 1 heißt: Du, (Aharon), deine Söhne, und das Haus deines Vaters mit dir, ihr sollt tragen das Vergehen des Heiligthums. Die Lewiten sollen dir dabei behilflich sein, und dies ist ihr Dienst. [7.] ישמרו את משמרתו Jedes Amt, worüber Jemand gesetzt ist, was ihm zu thun obliegt, heißt משמרת in der heil. Schrift, ebenso im Talm. Megilla 13, bei Bigthan und Sereisch: אין משמרת ומשמרתך שוים unser Beider Dienst ist doch nicht gleich! so auch das Priester- und Lewitenamt. [8.] משמרת Alle hätten eigentlich beim Tempeldienst mitwirken sollen, allein die Lewiten vertraten ihre Stelle, als Belohnung nahmen sie die Zehnten, denn es heißt (weiter 18, 31) denn ein Lohn ist es für eueren Dienst. [9.] נהונים המה לי Zur Aushilfe. d. h. sie sind aus der Gemeinde abgesondert durch unmittelbaren Befehl Gottes, und er hat sie den Priestern beigeordnet, denn so verlautet M. 4, 8, 9: und ich gab die Lewiten dem Aharon und seinen Söhnen. [10.] תפקוד Bedeutet über etwas setzen, aber nicht zählen. Wie z. B. das

1 ואלה תולדת אהרן ומשה ביום דבר
 2 יהוה את משה בחר סיני: ואלה שמות
 3 בני אהרן הבכור נדב ואביהוא אלעזר
 4 ואיתמר: אלה שמות בני אהרן הבתנים
 5 המשתים אשר מלא ידם לבקן: וימת
 6 נדב ואביהוא לפני יהוה בהקרבתם איש
 7 זרה לפני יהוה במדבר סיני ובנים לא
 8 היו להם ויבקן אלעזר ואיתמר על בני
 9 אהרן אביהם: וידבר יהוה אל משה
 10 לאמר: הקרב את מטה לוי והעמדת
 11 אותו לפני אהרן הכהן ושרתו אתו:
 12 ושמרו את משמרתו ואת משמרת כל
 13 העדה לפני אהל מועד לעבד את
 14 עבדת המשכן: ושמרו את כל כלי
 15 אהל מועד ואת משמרת בני ישראל
 16 לעבד את עבדת המשכן: ונתתה את
 17 הלויים לאהרן ולבניו נתונים נתונים
 18 המה לו מאת בני ישראל: ואת אהרן
 19 ואת בניו תפקד ושמרו את קהנתם

- 11 והיו הקרב יומת: וידבר יהוה אל
 12 משה לאמר: ואני הנה לקחתי את
 הלויים מתוך בני ישראל תחת כל
 בכור פטר רחם מבני ישראל והיו לי
 13 הלויים: כי לי כל בכור ביום הפותי
 כל בכור בארץ מצרים הקדשתי לי
 כל בכור בישראל מאדם עד בהמה
 14 לי והיו אני יהוה: (חמישי) וידבר יהוה
 15 אל משה במדבר סיני לאמר: פקד
 את בני לוי לבית אבתם למשפחתם
 כל זכר מן חדש ומעלה תפקדם:
 16 ופקד אתם משה על פי יהוה באשר
 17 צוה: ויהיו אלה בני לוי בשמותם גרשון
 18 וקהת ומררי: ואלה שמות בני גרשון
 19 למשפחתם לבני ושמעי: ובני קהת
 למשפחתם עמרם ויצהר חברון
 20 ועזיאל: ובני מררי למשפחתם מחלי
 ומושי אלה הם משפחת הלוי לבית
 21 אבתם: לגרשון משפחת הלבני
 ומשפחת השמעי אלה הם משפחת
 22 הגרשני: פקדיהם במספר כל זכר מן
 חדש ומעלה פקדיהם שבעת אלפים
 23 וחמש מאות: משפחת הגרשני אחרי
 24 המשכן יהנו ימה: ונשיא בית אב
 25 לגרשני אליסר בן לאל: ומשמרת בני
 גרשון באהל מועד המשכן והאהל
 26 מכסהו ומסך פתח אהל מועד: וקלעי
 החצר ואת מסך פתח החצר אשר על
 המשכן ועל המזבח סביב ואת מיתריו
 27 לכל עבודתו: ולקהת משפחת העמרמי
 ומשפחת היצהרי ומשפחת החברני
 ומשפחת העזיאלי אלה הם משפחת
 28 הקהתי: במספר כל זכר מן חדש
 ומעלה שמנת אלפים ושש מאות
 29 שמרי משמרת הקדש: משפחת בני
 קהת יחגי על גרד המשכן תימנה:
 30 ונשיא בית אב למשפחת הקהתי

Auffangen des Blutes, das Sprengen, das Räuchern und die sonstigen Berrichtungen, welche dem Priester übergeben wurden. [12.] Wodurch erlangten sie den Vorzug, aus der Mitte der Israeliten zu meinem Tempeldienste erkoren zu werden? durch die Erstgeborenen, an deren Stelle ich sie erwählt habe, denn eigentlich sollten die Erstgeborenen den Tempeldienst versehen, als diese aber beim goldenen Kalbe sich versündigten, wurden sie dazu untauglich; die Lewiten aber, welche frei vom Götzendienste blieben, wurden an ihrer Stelle erwählt. [15.] Mbn חדש ומעלה Sobald es aufhört, als Fehlgeburt gehalten zu werden, wird es schon mitgezählt zur Mitwirkung im heiligen Dienste. — R. Jehuda, Sohn Schaloms bemerkt: dieser Stamm ist schon vom Mutterleibe dazu berufen, bei der Zählung aufgenommen zu werden, denn es heißt M. 4, 26, 59: welche dem Lewi in Egypten geboren wurde, als ihre Mutter in das Thor von Egypten eintrat, brachte sie Jochebed zur Welt, und gleich wurde sie mitgezählt, denn will man die Personen genau nachzählen, so findet man nur 69, durch sie wurde die Zahl 70 vollständig. [16.] על פי ה' Mosche äußerte vor Gott: Wie soll ich doch in jedes Zelt hineingehen, um die Säuglinge zu zählen? da erwiederte ihm der Ewige, du thue das Deine, und ich will dann das Meine thun; Mosche ging und stellte sich am Eingange des Zeltes, die Glorie Gottes zog vor ihm her, und meldete ihm die Zahl der Kinder, daher: ע' על פי ה' auf den Ausspruch des Ewigen! [21.] Die Familien Linvi und Schimi kamen vor Gerschon, ihre Zahl war 7500. [25.] המשכן Die untersten Teppiche nämlich, die Umhänge aus Ziegenhaaren, welche als Dach dienten. מכסהו Die Decken von Widder- und Tachasch-Fellen. ומסך פתח ואת מיתריו D. i. der Vorhang. [26.] Von der Stiftshütte und dem Zelte, aber nicht vom Borhose. [29.] בני קהת יהנו

Nabe zu ihnen war die Fahne Reubens, welche auf der Mittagsseite lagerten: „Leidet der Böse, so leidet sein Nachbar mit“ (Sukka 56); Dathan und Abiram und die 250 Personen, (aus dem Geschlechte Reubens) wurden darum mit Korach (dem Enkel von Rehat) zugleich bestraft, weil sie sich an ihren Streitig-

keiten betheiltigt haben. [31.] והמסך D. i. der innere Vorhang, auch dieser hieß פרוכת Er war über Alle gesetzt. Worüber hatte er die Herrschaft? Alle standen unter seinem Befehl und seiner Leitung. [38.] משה אהרן ובניו Nahe zu ihnen war die Fahne von Jehuda, neben dieser lagerten Zisasschar u. Sebulun. „Geht's dem Frommen gut, so genießt's auch sein Nachbar“. Weil diese Nachbarn von Mosche waren, der in der Gotteslehre forschte, wurden auch sie darin groß, wie in Ps. 108, 9: Jehuda ist Gesetzgeber; von den Söhnen Zisasschars gingen Gelehrte hervor, 200 Häupter der Synhedrien, (Chron. 1, 12, 33,) und von Sebulun stammen Schriftkundige (Richter 5, 14). [39.] משה ואהרן Auf stehen Punkte, um zu erinnern, daß er nicht in dieser Zählung mitinbegriffen war. שנים ועשרים Wenn man nachzählt, so findet man 300 mehr, denn die Nachkommen Gerschons waren 7500, die von Rehat 8600 von Merari 200, (zusammen 22,300). Warum sind diese 300 nicht mit den Anderen mit einverleibt worden? Um sämmtliche Erstgeborenen frei zu machen, wodurch die 273 überzähligen Erstgeborenen nicht nöthig gehabt haben, sich auszulösen. Im Talm. Bechorot 5 heißt es hierüber: Die 300 Lewiten waren Erstgeborene, es war also genug, wenn sie sich selbst von der Auslösung befreieten. [40.] פקוד-מבן חדש ומעלה Nach einem Monate, wo man schon außer Zweifel ist, daß es keine Fehlgeburt war. [41.] ואת בהמת הלויים Das Vieh der Lewiten löste nicht die Erstgeborenen des reinen Viehes der Israeliten aus; nur ihre erstgeb. Esel (wurden von dem Vieh der Lewiten ausgelöst); ein einziges Lamm von einem Lewiten löste mehrere erstgeb. Esel der Isr. aus, indem man nur die überzähligen Menschen und nicht das überzählige Vieh zählte. [46.] ואת פדויו Die Erstgeborenen unter ihnen, welche ausgelöst werden müssen, nämlich die 273, welche mehr sind als die Lewiten, von diesen nimmst du 5 Schekalim für jeden Kopf, so viel war der Verkaufspreis (20 Silberstücke) von Josef, welcher der

31 אֱלִיָּצֶפֶן בֶּן עִזִּיָּאֵל: וּמִשְׁמֵרֵתֶם הָאָרֶץ
וְהַשְּׁלֵחַן וְהַמִּנְחָה וְהַמִּזְבֵּחַת וְכָל
הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר יִשְׁרְתוּ בָהֶם וְהַמָּסַךְ וְכָל
32 עֲבֹדָתוֹ: וְנִשְׂאֵי נִשְׂאֵי הַלֵּוִי אֲלֵעֹד
בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן פְּקֻדַת יִשְׁמְרֵי מִשְׁמֵרֵת
הַקֹּדֶשׁ: לְמִרְרֵי מִשְׁפַּחַת הַמַּחֲלֵי
33 וּמִשְׁפַּחַת הַמּוֹשֵׁן אֵלֶּה הֵם מִשְׁפַּחַת
מִרְרֵי: וּפְקֻדֵיהֶם בְּמִסְפַּר כָּל זָכָר מִבֶּן
34 חָדָשׁ וּמַעֲלָה שֵׁשֶׁת אֲלָפִים וּמֵאֲתָיִם:
וְנִשְׂאֵי בֵּית אֲבִי לְמִשְׁפַּחַת מִרְרֵי צִוְיָאֵל
35 בֶּן אֲבִיחַיִל עַל יְרֵךְ הַמִּשְׁפָּחָה יִחְגּוּ צִפְנָה:
וּפְקֻדַת מִשְׁמֵרֵת בְּנֵי מִרְרֵי קָרְשִׁי
36 הַמִּשְׁפָּחָה וּבְרִיָּהוּ וְעַמְדִּי וְאֲדֹנִי וְכָל
37 כְּלָיו וְכָל עֲבֹדָתוֹ: וְעַמְדֵי הַחֶצֶר סָבִיב
וְאֲדֹנֵיהֶם וַיִּתְּדֵתֶם וּמִיתְרֵיהֶם: וְהַחֲנִיִּם
38 לְפָנֵי הַמִּשְׁפָּחָה קְדָמָה לְפָנֵי אֹהֶל מוֹעֵד
מִזְרָחָה מִשֶּׁנָּה וְאֶהֱרֹן וּבְנָיו שֹׁמְרֵים
מִשְׁמֵרֵת הַמִּקְדָּשׁ לְמִשְׁמֵרֵת בְּנֵי
39 יִשְׂרָאֵל וְהַזֶּכֶר הַקָּרֵב יוֹמֵת: כָּל פְּקֻדֵי
הַלְוִיִּם אֲשֶׁר פָּקֵד מֹשֶׁה וְאֶהֱרֹן עַל פִּי
יְהוָה לְמִשְׁפַּחַתֶּם כָּל זָכָר מִבֶּן חָדָשׁ
וּמַעֲלָה שְׁנָיִם וְעֶשְׂרִים אֲלָפָה: (ששי)
40 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה פָקֵד כָּל בְּכוֹר
זָכָר לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל מִבֶּן חָדָשׁ וּמַעֲלָה
41 וְשֵׂא אֶת מִסְפַּר שְׁמֹתָם: וְלָקַחְתָּ אֶת
הַלְוִיִּם לִי אֲנִי יְהוָה תַּחַת כָּל בְּכוֹר בְּבָנֵי
יִשְׂרָאֵל וְאֶת בְּהֵמַת הַלְוִיִּם תַּחַת כָּל
42 בְּכוֹר בְּבֵהֵמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיִּפְקֹד
מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ אֶת כָּל
43 בְּכוֹר בְּבָנֵי יִשְׂרָאֵל: וַהֲוִי כָל בְּכוֹר
זָכָר בְּמִסְפַּר שְׁמֹת מִבֶּן חָדָשׁ וּמַעֲלָה
לְפָקְדֵיהֶם שְׁנָיִם וְעֶשְׂרִים אֲלָפָה שְׁלֹשָׁה
44 וְשִׁבְעִים וּמֵאֲתָיִם: וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל
45 מֹשֶׁה לֵאמֹר: קַח אֶת הַלְוִיִּם תַּחַת כָּל
בְּכוֹר בְּבָנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶת בְּהֵמַת הַלְוִיִּם
תַּחַת בְּהֵמַתֶּם וְהָיוּ לִי הַלְוִיִּם אֲנִי יְהוָה:
46 וְאֵת פְּדוּיֵי הַשְּׁלֹשָׁה וְהַשְּׁבָעִים וְהַמֵּאֲתָיִם
הָעֲדָפִים עַל הַלְוִיִּם מִבְּכוֹר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
47 וְלָקַחְתָּ חֲמִשָּׁת חֲמִשָּׁת שֶׁקֶלִים כְּגִלְגֻלֹת
בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ תִּקַּח עֶשְׂרִים גֶּרָה
48 הַשֶּׁקֶל: וְגִמְתָּהּ הַכֶּסֶף לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו

49 פְּדִיֵי הָעֹדְפִים בָּהֶם: וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת
 בְּסֵמֶת הַפְּדִיּוֹם מֵאֵת הָעֹדְפִים עַל פְּדִיֵי
 50 הַלְוִיִּם: מֵאֵת בְּכוֹר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָקַח
 אֶת הַבְּסֵמֶת הַמִּשָּׁה וְשֵׁשִׁים וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת
 51 וְאַלְפֵי בִשְׁקָל הַקֹּדֶשׁ: וַיִּתֵּן מֹשֶׁה אֶת
 בְּסֵמֶת הַפְּדִיּוֹם לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו עַל פִּי יְהוָה
 כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה: (שביעי)
 7 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן
 1 לֵאמֹר: נָשָׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי קְהָת
 2 מִתּוֹךְ בְּנֵי לֵוִי לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם:
 3 מִבְּנֵי שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּמֵעֵלָה וְעַד בֶּן
 4 הַמֵּשִׁים שָׁנָה כֹּר בֹּא לְצִבָּא לַעֲשׂוֹת
 מְלֻאכָה בְּאַהֲל מוֹעֵד: זֹאת עֲבַדְתָּ
 5 בְּנֵי קְהָת בְּאַהֲל מוֹעֵד קֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים:
 וּבֹא אַהֲרֹן וּבָנָיו בְּנִסְעֵי הַמַּחֲנֶה וְהוֹרִדוּ
 6 אֶת פְּרֻכַת הַמִּסָּךְ וּכְסוּ בָּהּ אֶת אֹרֶן
 הָעֵדֻת: וְנָתַנּוּ עָלָיו כֶּסֶף עוֹר תַּחֲשׁ
 7 וּפְרָשׁוּ בְּגַד כְּלִיל תְּכֵלֶת מְלֻמְעָלָה
 וּשְׁמוֹ בְּדִיּוֹ: וְעַל שְׁלֹתֵן הַפָּנִים וּפְרָשׁוּ
 8 בְּגַד תְּכֵלֶת וְנָתַנּוּ עָלָיו אֶת הַקְּצֵלֹת
 וְאֶת הַכַּפֹּת וְאֶת הַמְּנַקִּיֹת וְאֶת קִשׁוֹת
 9 הַנְּסֹךְ וְלֶחֶם הַתְּמִיד עָלָיו יְהוָה: וּפְרָשׁוּ
 עֲלֵיהֶם בְּגַד תּוֹלַעַת שָׁנִי וּכְסוּ אֹתוֹ
 10 בְּמִכְסֵה עוֹר תַּחֲשׁ וּשְׁמוֹ אֶת בְּדִיּוֹ:
 וְלִקְחוּ בְּגַד תְּכֵלֶת וּכְסוּ אֶת מִנְרֹת
 11 הַמֵּאוֹר וְאֶת גִּרְתֵיהֶם וְאֶת מְלַקְחֵיהֶם וְאֶת
 מַחְתֵּייהֶם וְאֶת כָּדֵי שְׁמֹנֶה אֲשֶׁר
 12 יִשְׂרְתוּ לָהּ בָּהֶם: וְנָתַנּוּ אֹתָהּ וְאֶת כָּדֵי
 שְׁלֹשִׁים אֶל מִכְסֵה עוֹר תַּחֲשׁ וְנָתַנּוּ עַל
 13 הַמּוֹט: וְעַל מוֹזְבַח הַזֹּהֵב וּפְרָשׁוּ בְּגַד
 תְּכֵלֶת וּכְסוּ אֹתוֹ בְּמִכְסֵה עוֹר תַּחֲשׁ
 וּשְׁמוֹ אֶת בְּדִיּוֹ: וְלִקְחוּ אֶת כָּדֵי
 14 הַשִּׁרְתָּה אֲשֶׁר יִשְׂרְתוּ בָּם בְּקֹדֶשׁ וְנָתַנּוּ
 אֵל בְּגַד תְּכֵלֶת וּכְסוּ אֹתָם בְּמִכְסֵה
 15 עוֹר תַּחֲשׁ וְנָתַנּוּ עַל הַמּוֹט: וְדָשְׁנוּ
 אֶת הַמּוֹזְבֵּחַ וּפְרָשׁוּ עָלָיו בְּגַד אֲרָגְמָן:

Erstgeborne von Rachel war. [49.]
 Über diese, welche durch die Leviten selbst
 ausgelöst wurden. [50.]
 Das ist die Totalsumme, den Kopf
 zu fünf Schekalim berechnet, für 200
 Erstgeborne 1000 Schekalim, für 70 Erst-
 geborne 350 Schekalim, und für drei kom-
 men 15 Schekalim, (zusammen 1365
 Schekalim). Mosche dachte nun, wie werde ich
 es machen, wenn Jemand, von dem ich
 fünf Schekalim fordere, mir sagen sollte,
 ich gehöre zu den durch Leviten Ausge-
 lösten! er nahm nun 22,000 Zettel, und
 schrieb darauf: „בן לוי“ und 273 Zettel,
 darauf geschrieben war: „המשה שקלים“,
 diese mischte er durch einander, gab sie in
 eine Urne und ließ Jeden einen Zettel ziehen.

Kapitel 4. [2.] **נשא את ראש** Zähle
 diejenigen unter ihnen, welche zum Trag-
 geschäfte geeignet sind, nämlich die von
 dreißig Jahren bis zu fünfzig; wie es
 gewöhnlich heißt: Zu dreißig Jahren ent-
 wickelt der Mensch die größte Körperkraft,
 von fünfzig aber weiter ist die Kraft im
 Abnehmen. [4.] **קדש הקדשים** Die Heiligsten
 unter allen, nämlich die Bundeslade, der
 Tisch und der Leuchter; die Altäre, der
 Vorhang und die Opferdienstgeräthe. [5.]
 Sie sollen jedes Geräth in
 sein bestimmtes Behältniß einlegen, was
 hier in der Parascha angeordnet wird. Die
 Leviten, die Söhne des Kehat brauchen
 es bloß zu tragen. **בנסוע המחנה** Wenn sich
 die Wolke hebt, wissen sie, daß sie abziehen
 sollen. [7.] **קערוה** usw. sind sämmtlich bei
 Verfertigung der Stiftshütte erklärt.
הנסך Die Decke, wie **יוסף**, **מסך**. [9.]
אשר יוסף Eine Art Zange, womit er den Docht
 herauszieht nach jeder beliebigen Richtung.
מחותריה Ein kleiner Löffel mit flachem
 Boden, nicht rund, auch hatte er vorn
 keinen Rand, sondern zur Seite, damit
 scharrte er die Asche der Leuchter weg,
 wenn er sie putzte. **נרותיה** Die Lampen, wo

man den Docht und das Del hineingab. [10.]
מכסה עור תחש Es war wie ein lederner
 Sack. [12.] **פיר** Für die Stiftshütte, welche heilig ist, (בקרש) nämlich die Räucher-
 werkzeuge, deren man sich auf dem innern Altar bediente. [13.] **דשנו את המזבח** Den
 kupfernen Altar. **דשנו** Sie sollen die Asche davon herunternehmen. **בגד ארגמן** Das
 Feuer, welches vom Himmel kam, lag während der Reisezüge gleich einem

ruhenden Löwen unter der Decke, ohne diese zu verschren; weil man einen kupfernen Kessel darüber deckte [14] מחתות Löffel, womit man die Kohlen schürte, um die Asche wegzunehmen, sie hatten die Gestalt von Pfannen, welche blos drei Ränder hatten, auf der Vorderseite nahmen sie die Kohlen auf. מודנות Gabeln aus Kupfer, womit man in die Gliedmaßen auf dem Altare hineinstach, um sie umzuwenden, damit sie eher verbrannt werden. יעים Sind die Schaufeln aus Kupfer, damit scharfte man die Asche vom Altare. [15.] ואת Die Lampe und andere Dienstgeräte. ומתו Wenn sie es berühren, werden sie des Todes durch den Himmel schuldig. [16.] ופקדת אלעזר Er war darüber gesetzt, tragen zu lassen; er verwaltete das Del zum Leuchter, das Räucherwerk, das Salboel und das tägliche Opfer; es lag ihm ob, Befehle zu ertheilen, zu ermahnen, zu opfern während der Lagerzeit. כר פקדה Er war auch gesetzt über das, was die Nachkommen des Rehat trugen, Jedem seinen Dienst anzuweisen, nämlich die Stiftshütte und was dazu gehört, wovon in dieser Parafcha oben zur Stelle die Rede war. Aber das Traggeschäft des Gerschon und Merari, das nicht zu dem Allerheiligsten gehört, stand unter der Aufsicht Jthamars, was in פ' נשא verzeichnet steht. [18.] אל תכריתו Seid nicht Ursache, daß sie sterben müssen. [20.] כבדע את הקדש Wenn das Heiligthum in sein Behältniß eingehüllt wird, wie dies oben erklärt wurde, wo es immer heißt: „man soll irgend ein Tuch darüber decken“. Unter כבדע versteht man hier die Decke, in die es gehüllt wird.

[22.] נשא את ראש ר'אש Kimm auf die Anzahl, so wie ich dir befehl bei den Nachkommen des Rehat, um zu sehen, wie viel diensttaugliche darunter sind. [25.] את יריעות ואת אהל Die zehn untern Teppiche המשכן Die Teppiche aus Ziegenhaaren, welche als Zelt dienten. מכהו Die Decken, aus rothgefärbten Widderfellen. מסך פתח Der Vorhang zur Morgenseite. [26.] המשכן Die Umhänge und der Vorhang des Hofes, welche die Wohnung und den kupfernen Altar schützen und bedecken. אשר יעשה דהם Alles, was ihnen anvertraut wird, nämlich den Söhnen Gerschons. [27.] על פי אהרן ובניו

14 ונתנו עלינו את כל בלוי אשר ישרתו עלינו בהם את המחית את המזלגת ואת היעים ואת המזרקת כל בלוי המשבח ופרשו עליו כסוי עור תהש 15 ושמו בדין: וכלה אהרן ובניו לבסת את הקדש ואת כל בלוי הקדש בנסע המחנה ואהרי בן יבאו בני קהת לשאת וקא יגעו אל הקדש ומתו אלה משא בני קהת באהל מועד: ופקדת אלעזר בן אהרן הבהו שמן המאור וקטרות הפמים ומנחת התמיד ושמן המשחה פקדת כל המשכן וכל אשר בו בקדש ובכליו: (מפטיר) וידבר יהוה אל משה ואל אהרן לאמר: אל תכריתו את שבט משפחת הקהתי מתוך הלויים: ונאת עשו להם וחייו ולא ימתו בגשתם את קדש הקדשים אהרן ובניו יבאו ושמו אותם איש איש על עבדתו ואל משאו: ולא יבאו לראות כבלע את הקדש ומתו:

סדר נשא

21 וידבר יהוה אל משה לאמר: נשא 22 את ראש בני גרשון גם הם לבית אבתם למשפחתם: מפן שלשים שנה ומעלה עד בן המשים שנה תפקד אותם כל הבא לצבא צבא לעבד עבדה באהל מועד: ואת עבדת משפחת הגרשני לעבד ולמשא: 25 ונשאו את יריעת המשכן ואת אהל מועד מקסוהו ומכסה התהש אשר עליו מלמעלה ואת מסך פתח אהל מועד: ואת קלעי החצר ואת מסך פתח שער החצר אשר על המשכן ועל המזבח סביב ואת מיתריהם ואת כל קני עבדתם ואת כל אשר יעשה להם ועבדו: על פי אהרן ובניו תהיה 27

אשר על [26.] אשר עשה דהם: Alles, was ihnen anvertraut wird, nämlich den Söhnen Gerschons. [27.] על פי אהרן ובניו

כל עבדת בני הגרשני לכל משאם
 ולכל עבדתם ופקדתם עליהם במשמרת
 28 את כל משאם: זאת עבדת משפחת
 בני הגרשני באהל מועד ומשמרתם
 29 ביד איתמר בן אהרן הכהן: בני מררי
 למשפחתם לבית אבתם תפקד אתם:
 30 מבן שלשים שנה ומעלה ועד בן
 חמשים שנה תפקדם כל הבא לצבא
 31 לעבד את עבדת אהל מועד: וזאת
 משמרת משאם לכל עבדתם באהל
 מועד קרשי המשכן ובריהיו ועמודיו
 32 ואדניו: ועמודי החצר סביב ואדניהם
 ויתדתם ומותריהם לכל בלויים ולכל
 עבדתם ובשמת תפקדו את בלוי
 33 משמרת משאם: זאת עבדת משפחת
 בני מררי לכל עבדתם באהל מועד
 34 ביד איתמר בן אהרן הכהן: ופקד
 35 משה ואהרן וגשיאי העדה את בני הקהתי
 למשפחתם ולבית אבתם: מבן שלשים
 36 שנה ומעלה ועד בן חמשים שנה כל
 הבא לצבא לעבדה באהל מועד: ויהיו
 37 פקדיהם למשפחתם אלפים שבע מאות
 והמשאים: אלה פקודי משפחת הקהתי
 38 כל העבד באהל מועד אשר פקד משה
 ואהרן על פי יהוה ביד משה: (שני) ופקודי
 39 בני גרשון למשפחותם ולבית אבתם:
 מבן שלשים שנה ומעלה ועד בן חמשים
 40 שנה כל הבא לצבא לעבדה באהל מועד:
 ויהיו פקדיהם למשפחתם לבית אבתם
 41 אלפים ושיש מאות ושלשים: אלה פקודי
 משפחות בני גרשון כל העבד באהל
 42 מועד אשר פקד משה ואהרן על פי יהוה:
 ופקודי משפחת בני מררי למשפחתם
 43 לבית אבתם: מבן שלשים שנה ומעלה
 ועד בן חמשים שנה כל הבא לצבא
 44 לעבדה באהל מועד: ויהיו פקדיהם
 למשפחתם שלשת אלפים ומאתים: אלה
 45 פקודי משפחת בני מררי אשר פקד משה
 ואהרן על פי יהוה ביד משה: כל
 46 הפקדים אשר פקד משה ואהרן וגשיאי
 ישראל את הקוים למשפחתם ולבית
 47 אבתם: מבן שלשים שנה ומעלה ועד
 בן חמשים שנה כל הבא לעבד עבדת
 48 עבדה ועבדת משא באהל מועד: ויהיו
 פקדיהם שמנת אלפים וחמש מאות
 49 ושמנים: על פי יהוה פקד אותם ביד
 משה איש איש על עבדתו ועל משאו
 ופקדיו אשר צוה יהוה את משה: (שריש)

von den Söhnen ist darüber gefestigt?
 Jthamar, Sohn Aharon's. [32.] ויתדותם
 Von den Säulen; denn die Nägel
 und Stricke der Umhänge gehörten zum
 Dienste des Gerſchon. Unten waren die
 Umhänge durch Stricke und Nägel befestigt,
 damit der Wind sie nicht aufhebe. Die
 Säulen hatten auch Nägel und Stricke,
 um damit die Umhänge mit ihrem ganzen
 obern Saume an den Stangen und Schlei-
 fen zu befestigen, wie dies beim Bau der
 Stiftshütte (in der Berajitha) gelehrt
 wurde. [47.] עבודה עבודה D. i. der Gesang
 mit Symbeln und Harfen, welches ein
 Dienst zur Begleitung des Opfer-Gottes-
 dienstes war, s. Chron. 1, 9, 16). ועבודה
 ופקדיו משא die Arbeit des Tragens. [49.]
 Diese Gezählten waren zwischen dreißig
 und fünfzig Jahren.

ה
 1 וידבר יהוה אלו משה לאמר: צו
 2 את בני ישראל וישלחו מן המחנה
 כל צרוע וכל זב וכל טמא לגנפש:
 3 מזכר עד נקבה תשלחו אל מחוץ

Diese
 Kapitel 5. [2.] צו את בני ישראל
 Parafcha wurde am Tage, an welchem
 das Zeltheiligthum aufgestellt wurde, vor-
 getragen. Nach Talm. Gittin 60 wurden
 damals acht Parafschiot mitgetheilt. וישרו
 Es waren dort drei Lager

bestimmt, wenn sie Lager aufschlugen: Zwischen den Borhängen war das Lager
 der göttl. Herrlichkeit, (מחנה שכניה); in dessen Nähe war das Lager der Leviten
 (מחנה לוייה), (f. במדבר פ'), von da an bis zu Ende aller Fahnen-Aufstellung hieß das
 Volkslager (מחנה ישראל). Ein Ausfägiger wurde aus diesen drei Lagern ver-

wiesen; der Samenflüssige durfte sich nur im Volkslager aufhalten, und mußte die zwei ersten meiden; ein durch einen Leichnam Verunreinigter durfte auch im Lager der Leviten verweilen und mußte bloß das Mahane verlassen. Näheres im Tal. Befach. 67. טמא לנפש Onk. Der unrein durch eine Person wurde; ich denke, טמי bedeutet Menschengebeine, im Chald. häufig zu finden; im Bereschit rabba: שחיק טמא „es mögen seine Knochen zermalmt werden.“ [6.] למעור מעל בה Der Abschnitt vom Raubverbot u. Falsch-Schwören ist bereits in פ' ויקרא ausführlich mitgetheilt; hier wird es wegen zweier Zusätze, die hier neu sind, wiederholt: Erstens heißt es hier והתורו, dies lehrt, er ist nicht eher schuldig, ein Fünftel mehr zu zahlen u. ein Schuldopfer zu bringen, selbst wenn Zeugen da sind, als bis er es selbst bekennt. Zweitens, wenn der Raub einen Fremden betrifft, (der ohne Erben gestorben, u. daß der Sünder bekennt, falsch geschworen zu haben), so fällt es den Priestern zu. [7.] בראשו D. i. die Hauptsumme, worauf er geschworen hat. ראש

והוא אשם לו Wem er es schuldig ist. [8.] ואלא אם לאיש נואל Wenn Derjenige, der die Forderung hatte, und schwören ließ, ohne Erben gestorben ist. אל השבי האשם Als dieser sein Unrecht einbekennen wollte. Unsere Weisen sagen: Gibts denn einen Menschen, der gar keinen Anverwandten hätte? entweder einen Sohn, Bruder oder sonstigen nahen Verwandten von väterl. Seite? Man meint aber einen נר, der ohne Erben gestorben; dieser hat in Israel keinen Verwandten. האשם המושב D. i. der Hauptbetrag mit dem Fünftel. לה' Es ist Gottes Eigenthum, er hat es dem Priester, der eben den Dienst versteht, gegeben. Welcher מדבר אל הכפורים in Wajikra 5, 25 erwähnt wird, welches Opfer er besonders darbringen mußte. [9.] וכר תרומה R. Jischmael wirft die Frage auf: Bringt man denn die Hebe dem Priester ins Haus? er muß sie sich doch aus der Tenne selbst abholen? was soll אשר יקריבו רכהן anzeigen? Das sind die Erstlinge, wovon es M. 2, 23, 19 heißt: Du sollst sie bringen in das Haus deines Gottes; woraus ich jedoch nicht entnehme, was damit geschehen soll? daher steht hier: לכהן לו יהיה, die Schrift sagt also hiermit deutlich, daß die Erstlinge dem Priester gehören. [10.] ואיש את קדשיו Weil die Gaben, welche man den Priestern und Leviten entrichteten mußte, bereits erwähnt sind, so könnte man denken, diese dürfen sie sich gewaltsam zueignen, daher steht: Was Jemand heiligt, gehört noch den Eigenthümern; woraus wir entnehmen, daß die daraus zu erzielende Nutznießung ebenfalls noch ihm gehört. Der Midr. bemerkt hiezu: Wer die Zehnten-Abgabe vorenthält, dessen Feld wird selbst nur den zehnten Theil dessen tragen, was es gewöhnlich brachte. אשר יתן לכהן Die ihm gebührenden Gaben. לו יהיה Der (Spendende) wird (dadurch) großes Vermögen erlangen. [12.] איש איש כי השטה אשתו Früher steht: „die geheiligten Dinge gehören dem Priester;“ diese Aufeinanderfolge zeigt an, daß wenn du die Zehnten-Abgabe vorenthältst, so wirst du zuletzt mit deiner

למחנה תשלחום ולא יטמאו את מחניהם אשר אני שכן בתוכם: ויעשו בן בנן ישראל וישלחו אותם אל מחוץ למחנה כאשר דבר יהוה אל משה בן עשו בני ישראל: וידבר יהוה אל משה לאמר: דבר אל בני ישראל איש או אשה כי יעשו מפל תפאת האדם למעל מעל ביהוה ואשמה הנפש ההוא: והתודו את תפאתם אשר עשו והשיב את אשמו בראשו וחמישתו יסוף עליו ונתן לאשר אשם לו: ואם אין לאיש גאל להשיב האשם אליו האשם המושב ליהוה לכהן מלבד איל הכפורים אשר יכפר בו עליו: וכל תרומה לכל קדשיו בנן ישראל אשר יקריבו לכהן לו יהיה: ואיש את קדשיו לו יהיו איש אשר יתן לכהן לו יהיה: (רביעי) וידבר יהוה אל משה לאמר: דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם איש איש

13 כִּי תִשְׁטֶה אִשְׁתּוֹ וּמַעַלָּה בּוֹ מַעַל;
 וְשָׁכַב אִישׁ אִישׁ אֶתְּהָ שָׁכַבְתָּ זָרַע וּגְעֻלָּם
 מֵעֵינַי אִישָׁהּ וְנִסְתַּרְהָ וְהִיא נִטְמָאָה
 14 וְעַד אֵין בָּהּ וְהִיא לֹא נִתְפָּשָׂה: וְעֵבֶר
 עָלָיו רִיחַ קִנְיָהּ וְקִנְיָ אֶת אִשְׁתּוֹ וְהִיא
 נִטְמָאָה אִם עֵבֶר עָלָיו רִיחַ קִנְיָהּ וְקִנְיָ
 15 אֶת אִשְׁתּוֹ וְהִיא לֹא נִטְמָאָה: וְהִבִּיא
 הָאִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ אֶל הַכֹּהֵן וְהִבִּיא
 אֶת קִרְבָּנָהּ עָלֶיהָ עֲשִׂירֵת הָאִיפָה קֶמַח
 שְׁעָרִים לֹא יֵצֵק עָלָיו שָׁמֶן וְלֹא יִתֵּן
 עָלָיו לֶבֶנָה בְּיַמְנֵת קִנְיָתָהּ הִיא מִנְחַת
 16 זָכָרוֹן מִזְבֵּחַת עֵין: וְהִקְרִיב אֶתְּהָ הַכֹּהֵן
 17 וְהֵעֲמָדָהּ לִפְנֵי יְהוָה: וְלָקַח הַכֹּהֵן מִים
 קְרוֹשִׁים בְּכֵלֵי הָרִשׁ וּמִן הָעֶפֶר אֲשֶׁר
 יִהְיֶה בְּקִרְבָּע הַמִּשְׁכָּן יָקַח הַכֹּהֵן וְנָתַן
 18 אֶל הַמַּיִם: וְהֵעֲמִיד הַכֹּהֵן אֶת
 הָאִשָּׁה לִפְנֵי יְהוָה וּפָרַע אֶת רֹאשׁ

untreuen Frau zum Priester kommen müssen.
 Doppelt, anzudeuten, sie wird
 Zweien untreu, ihrem Gotte (der Herr
 (איש מדהמה) und ihrem Manne. כי תשטה
 Unsere Lehrer sagen: Die Ehebrecher
 begehen nicht eher die Sünde, als bis ein
 Geist der Bethörung in sie gefahren, wie
 es heißt כי תשטה (ähnlich שטות=שמות);
 und Salomo sagt Spr. 6, 32: Wer Ehe-
 bruch treibt, ist verstandlos. Einfach heißt
 aber תשטה sie weicht von der Sittlichkeit
 ab, wodurch sie in ihm Verdacht erregt;
 wie Spr. 4, 15: Weich ihm aus.
 Was war die Untreue? [13.]
 Ein Minderjähriger oder
 wer überhaupt kein Mann ist, ist nicht
 inbegriffen. Ein Blinder
 ist ausgenommen; wenn er aber weiß,
 und schweigt dazu, da wirkt das Wasser
 nichts. וער אין בה Wenn aber nur ein
 einziger Zeuge da wäre, welcher aus sagt,
 daß sie entehrt wurde, so trinkt sie das

Wasser nicht. Zur Aussage, daß sie entehrt sei, wohl aber zur Aussage,
 daß sie sich mit Jemandem heimlich verborgen hat. ותפשה ערפפת, wie ותפשה
 M. 5, 22: er ergreift sie. [14.] Noch bevor sie sich mit ihm verborgen
 hatte. Unsere Gelehrten sagen, er hat sie gewarnt: Verbirg dich nicht
 mit diesem Manne. Sie hat seine Warnung unbeachtet lassen; er ist
 aber nicht gewiß, ob sie wirklich entehrt ist, oder nicht. [15.] Es darf kein
 feines Mehl sein. Nicht von Weizen; sie machte sich dem Viehe gleich, so sei
 auch ihr Opfer Vieh-Futter. Das Opfer darf durch Nichts ver-
 schönert werden, weil das Del Licht bedeutet, sie aber sündigte im Dunkeln. ולא
 Die Erzmütter werden gleichnißweise Wehrauch genannt, siehe
 Hohelied 4, 6: „auf den Wehrauch-Hügel“ sie aber, die den Tu-
 gendwandel verließ, darf auf ihr Opfer keinen Wehrauch bringen. קנאות היא
 bezieht sich auf קמה, welches ein männl. Hauptwort ist, und nicht auf
 Es erregt den Eifer Zweier, den Zorn Gottes und den ihres Mannes.
 [17.] Welches im Waschbecken geheiligt wurde. Dieses Becken wurde
 aus dem Kupfer der Spiegel gemacht, welche die tugendhaften Frauen beim Baue
 des Heiligthums hingegeben haben. S. M. 2, 38, 8: Diese Frau aber jenen Frauen
 nicht nachahmte, indem sie der Buhlerei verdächtigt wurde, daher wird ihr Ver-
 gehen durch das Wasser in diesem Becken untersucht. Sie gab ihrem
 Buhlen vorzüglichen Wein in kostbaren Pokalen zu trinken, daher muß sie jetzt
 bitteres Wasser aus irdenem, gemeinem Geschirre trinken. [18.] Es
 heißt ja schon: er stellte sie vor Gott? allein והעמיד will sagen, er führte sie von
 einem Plage zum andern, damit sie in sich gehe und ein Geständniß ablege. לפני ה'
 An das Thor Miknor, d. i. im Vorhof die östliche Pforte, wo der allgemeine Ein-
 gang ist. Er löst das Haargeflecht auf, um sie zu verunzieren; hieraus folgern
 die Gelehrten, daß entblößtes Haar für die jüdische Ehefrau etwas Tadelhaftes
 sei. ונתן על כפיה Er legt (das Opfer) auf ihre flache Hände, um sie zu ermüden,
 damit sie in sich gehe und bekenne, und man nicht genöthigt wäre, den geheiligten

Gottesnamen durch das Wasser zu verwischen. **המרים** Weil sie am Ende ihr bitter sein werden. **המאירים** Die sie (durch langwierige Leiden) aus der Welt schaffen, wie Ezech. 28, 24: **סרון ממאיר** ein schmerzender Dorn, nicht aber: „verfluchte Wasser,“ sie heißen ja heilige Wasser, daher steht nicht **ארורים**, sondern **מאירים**, weil sie für Andere fluchbringend sind. Auch Dnk. übersf. es nicht **לטייא**, sond. **מרטטיא** sie zeigen Fluch am Körper dieser Frau. [19.] **והשביע אותה** Was schwört sie? Wenn du die eheliche Treue nicht gebrochen hast, **הנקי** sollst du unverfehrt bleiben; hast du sie aber gebrochen: **הנקי** dann werde (vom Schmerze) erdroffelt. Vom Negativen schließen wir auf das Positive; allein es ist Gesetz, bei Fällen über Leben und Tod mit der Freisprechung einzuleiten. [20.] **ואת כי שטיה** Wenn du ausgeschweift, **כי** wenn, wie **אם**. [21.] **בשבעת האלה** Mit dem Schwure der Verfluchung. **יתן ה' אותך לארה** Alles wird fluchen: Dir möge es so ergehen, wie es jener Frau erging! **ולשבעת** Alles wird schwören: Möge mir nicht widerfahren, was jenem Weibe widerfahren ist! Ebenso in Jes. 65, 15: Ihr werdet hinterlassen eueren Namen zum Schwure. Die Frommen werden bei den Schicksalen der Nichtfrommen schwören. So ist es beim Segen. **מ. 1, 11**: Alle werden sich mit dir segnen. **צבה** Nach Dnk. aufschwellen. [22.] **לצבות בטן** So wie **להצבות**, so wird das **ל** mit **Patach** gebraucht, so auch **לנהותם** für **להנחותם**, **לראותם**, **להנחותם**; so auch **לנפיל ירך** für **להנפיל**. Die Wasser veranlassen das Schwellen des Leibes und das Schwinden der Hüfte. **לצבות בטן** Bezieht sich auf den Leib u. die Hüfte des Verführers; das Weib kann darunter nicht gemeint sein, weil es schon heißt: deine Hüften sollen schwinden. **אמן** Bezeichnet die Annahme und Bekräftigung eines Schwures; sie bestätigt hiemit, daß sie weder von diesem Beschuldigten, noch von einem andern Manne entehrt worden sei. Ferner, daß sie weder als Braut, noch als Ehefrau die Treue verletzt habe, endlich, daß sie auch die Vorschriften der Schwagerehe (wenn ihr Mann ohne Kinder gestorben ist) und auch nach der Heirath mit dem Schwager die Pflichttreue nicht verletzt habe. **אמן** Bezieht sich auf den Fluch und auf den Schwur. [24.] **והשקה את האשה** Er gebe dem Weibe zu trinken, das ist nicht die eigentliche Ordnung, denn erst bringt er das Opfer, **פ. B. 22**, allein die Schrift meldet uns, wenn sie es wird getrunken haben, wird es ihr bitter werden, denn: Bauch und Hüfte werden leiden. Woraus ist erwiesen, daß der ganze Körper leiden wird? von dem Ausdrücke: **ובאו בה** Sie werden durch den ganzen Körper dringen. **בטן** und **ירך** werden deshalb ausdrücklich erwähnt, weil sie das Verbrechen begingen, sie trifft daher zuerst die Strafe. **רמרים** Sie werden ihr vielfache Uebel zuziehen. [25.] **והניף** Eine Wendung, hinauf und hinunter, hin und her; auch sie muß das Opfer schwenken und ihre Hand muß über der des Priester sein. **והקריב אותה** D. i. das Hinstellen auf die südwestl. Seite des Altars, vor der **Remiza**, wie bei anderen Speiseopfern.

האשה ונתן על כפיה את מנתח
הזכרון מנתח קנאת הוא וביד הפה
יהיו מי המרים המאירים: והשביע
אתה הפה ואמר אל האשה אם לא
ישב איש אתך ואם לא שמית טמאה
פחת אישך הנקי ממי המרים המאירים
האלה: ואת כי שמית פחת אישך
וכי נטמאת ויתן איש בך את שקבתו
מבלעדו אישך: והשביע הפה את
האשה בשבעת האלה ואמר הפה
האשה יתן יהיה אותך לאלה ולשבעה
בתוך עמך פחת יהיה את ירכך
נפלת ואת בטנך צבה: וקאו המים
המאירים האלה במעוף לצבות בטן
ולנפיל ירך ואמרה האשה אמן אמן:
וכתב את הארת האלה הפה בפספר
ומחה אל מי המרים: והשקה את
האשה את מי המרים המאירים וקאו
בה המים המאירים למרים: ולקח
הפה מין האשה את מנתח הקנאת
והניף את המנחה לפני יהיה והקריב

26 אתה אל המזבח: וקמץ הפתן מן המנהה את אזקרתה והקטיר המזבחה ואחר ישקה את האשה את המים: 27 והישקה את המים והיתה אם נטמאה ותמעל מעל באישה ובאו בה המים המאחרים למרים וצבתה בטנה ונפלה ורכה והיתה האשה לאלה בקרב עמה: ואם לא נטמאה האשה וטהרה הוא ונקתה ונזרעה זרע: ואת תורת הקנאת אשר תשמה אשה תחת אישה ונטמאה: או איש אשר תעבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והעמיד את האשה לפני יהוה ועשה לה הפתן את כל התורה הזאת: ונקתה האיש מעון והאשה יהיא תשא את עונה:

1 וידבר יהוה אל משה לאמר: דבר 2 אל בני ישראל ואמרת אליהם איש או אשה כי יפלא לנדר נדר נזיר להזיר ליהוה: מגין ושכר יזיר המין יין והמין 3 שכר לא ישתה וכל משרת ענבים לא ישתה וענבים לחים ויבשים לא יאכל: כל ימי נזרו מפל אשר ועשה 4 מגפן היין מסרענים ועד זג לא יאכל: 5 כל ימי נדר נזרו תער לא יעבר על ראשו עד מלאת תמים אשר יזיר ליהוה קדש יהיה גדל פצע שער

[26.] אזקרתה D. i. das Räucherwerk, von welchem er eine Handvoll nimmt; durch diese weihvolle Handlung wird das Speisepfer der himmlischen Gnade gleichsam empfohlen. [27.] והישקה את המים Wenn sie sagt, ich will nicht trinken, nachdem der allerheiligste Name Gottes in diesem Wasser ausgelöscht wurde, so muß man sie dazu zwingen; ausgenommen, wenn sie selbst gesteht, sie habe die Treue gebrochen. וצבתה Obgleich beim Fluche die Hüfte zuerst erwähnt wird, wird dennoch hier erst der Leib genannt, weil das Wasser nach der Richtung wirkt, wie es in den Körper dringt. והיתה האשה לאלה Wie oben schon erklärt wurde, sie wird zur Verwünschungsformel dienen. בקרב עמה Es ist ein Unterschied, wenn Jemand eine Schande erleidet im Orte, wo man ihn kennt, als dort, wo er nicht gekannt ist. [28.] ואם לא נטמאה וטהרה Durch dieses geheime Verbrechen. Sie bleibt dann unverfehrt von dem fluchverheißenden Wasser; sie wird außerdem schöne Kinder leicht und glücklich zur Welt bringen. [30.] או איש או איש wie אם, wenn der Mann eifersüchtig ist, so stellt er die Frau vor den Ewigen. [31.] ונקתה האיש מעון Wenn das Wasser sie untersucht hat, braucht er kein Bedenken zu tragen, als wenn er etwa schuld an ihrem Tode wäre; er ist ganz frei von Schuld. — Oder der Sinn ist: Nachdem sie diese Wasser getrunken hat und

unschuldig befunden wurde, darf sie geseglich bei ihm bleiben, weil nur eine überwiesene Abtrünnige (Sota) bei ihrem Ehemann nicht bleiben darf.

Kapitel 6. [2.] כי יפריא Er wird absondern. Warum steht der Abschnitt von dem Nasir (Enthaltfamen) neben dem einer Sota? Um anzudeuten, wer eine solche Abtrünnige in ihrer Verworfenheit erblickt, soll dem Weingenuße entsagen, weil der Wein zur Unkeuschheit verleitet. נדר נזיר heißt allenthalben absondern, auch hier: er hat sich vom Weingenuße enthalten. להזיר לה Um sich zur Ehre Gottes vom Weine abzufondern. [3.] מין ושכר Wie Dnf. übers. vom jungen und alten Weine, denn der Wein berauscht, wenn er alt ist. וזר משרת Jeder Aufguß, d. h. etwas in Wasser oder in anderen Getränken Eingeweichtes. משרת kommt oft in der Mischna vor, so Sabb. Abschn. 1. . . . Man darf keine Tinte oder Farbstoffe, wovon man Tinte macht, am Vorabende des Sabbath einweichen. Desgleichen Talm. Nasir 34: Wenn ein Nasir sein Brod in Wein eintaucht. [4.] הרענים Körner, זג die äußere Schale, worin die Körner wie der Klöpfel in der Glocke sich befindet. [5.] קדש יהיה Das Haar soll geweiht sein, daher muß er es frei wachsen lassen. פצע Ist mit einem Segol (was Raschi Patach nennt) punktiert, weil es mit שער ראשו verbunden steht: Eine Vergrößerung seines

Haares; ebenso M. 3, 21 יפרע; לא יפרע heißt es nur dann, wenn der Haarwuchs 30 Tage alt ist. [8.] כל ימי נזרו קדש הוא D. i. das Heilighalten der Person, daß sie sich nicht an Todten verunreinige. [9.] בפתע Nothgedrungen. פתאום Irrthümlich; nach Andern gehören בפתע פתאום zusammen, und bedeuten einen plötzlichen Zufall. וכי ימות מת Wenn jemand neben ihm stirbt, in dem Zelte, wo sich der Nasir aufhält. ביום טהרתו Am Tage, wo man ihn besprengt, nicht aber am achten Tage, wo er schon ganz rein ist, es heißt daher ביום השביעי. Man könnte meinen, auch wenn er noch nicht besprengt ist? daher steht: Am achten Tage nach seiner Reinigung (Besprengung). [10.] וביום השמיני Dadurch wird der siebente Tag ausgeschlossen; man könnte meinen, der 9. Tag wird ausgeschlossen, daher hat die Schrift eine Zeit festgesetzt, für das Opfer, wie für den Opfernden; so wie beim Opfer der achte Tag dazu geeignet ist, d. i. vom achten und weiter, ebenso kann auch der Opfernde vom achten Tage und weiter, (d. i. am neunten Tage) opfern. [11.] מאשר חטא על הנפש Weil er sich nicht vor der Verunreinigung an Todten in Acht genommen. R. Eleaser Hakkapor meint, er sündigte gegen seine eigene Person (הנפש), weil er sich die Entbehrung des Weingenußes auferlegte. וקדש את ראשו Er muß wieder anfangen, die Zeit seiner Enthaltung zu zählen. [12.] והזיר דה' Er muß von Neuem wieder die Tage seiner Enthaltung zählen. Die ersten Tage werden

nicht mitgezählt. [13.] יביא אותו Er muß sich selbst bringen. Das ist eine von den drei vorkommenden את, wo es sich nach R. Jischmael auf das handelnde Subjekt selbst bezieht, so M. 3, 22, 16: והשיאו אותם Sich selbst eine Schuld aufladen, M. 5, 34, 6 ויקבר אותו. [15.] ומנחתם וגם כהם Von dem Ganz- und Freudenopfer, weil sie im allgemeinen Gesetze בכלל mitbegriffen waren, und nur in einer Sache eine Ausnahme machten, daß man nämlich Brod dazu bringen mußte, so mußten sie wieder zum allgem. Gesetze כולל gebracht werden, daß sie auch Trankopfer haben müssen, wie andere Ganz- und Freudenopfer. חרות מצות וריקני מצות Von jeder Gattung zehn Stück. [17.] ובה שלמים על סל המצות Er mußte das Freudenopfer schlachten, um dadurch das Brod zu heiligen. ואת מנחתו ואת נסכו Das Mehl- und Weinopfer vom Widder. [18.] ונלה הזויר Man könnte meinen, er soll sich im Vorhofe scheeren lassen, dies wäre aber unschicklich, sondern er muß sich außerhalb des Vorhofes scheeren lassen, nachdem man das Freudenopfer geschlachtet hat, wie die Vorschrift lautet: Er soll es schlachten am Eingange des Stiftszeltes. Unter dem Kessel, worin es kocht, weil die Freudenopfer des

6 ראשו: כל ימי הזיר ליהוה על נפש
7 מת לא יבא: לאביו ולאמו לאחיו
8 ואלאחיתו לא יטמא להם במתם כי נזר
9 אלהיו עד ראשו: כל ימי נזרו קדש
10 הוא ליהוה: וכי ימות מת עליו בפתע
11 פתאום וטמא ראש נזרו ונלה ראשו
12 ביום טהרתו ביום השביעי ונלהנו:
13 וביום השמיני יבא שתי תרים או שני
14 בגני זונה אל הפהן אל פתח אהל
15 מועד: ועשה הפהן אהר לחטאת
16 ואהר לעלה וכפר עליו מאשר חטא
17 על הנפש וקדש את ראשו ביום
18 ההוא: והזיר ליהוה את ימי נזרו
19 והביא כבש בן שנתו לאשם והימים
20 הראשונים יפלו כי טמא נזרו: וזאת
21 תזרת הנזיר ביום מלאת ימי נזרו יביא
22 אתו אל פתח אהל מועד: והקריב
23 את קרבנו ליהוה כבש בן שנתו תמים
24 אהר לעלה וכבשה אחת בת שנתה
25 תמימה לחטאת ואיל אהר תמים
26 לשלמים: וסל מצות סלת חרות
27 בלילות בשמן וריקני מצות משקים
28 בשמן ומנחתם וגם כהם: והקריב
29 הפהן לפני יהוה ועשה את חטאתו
30 ואת עלתו: ואת האיל ועשה ובה
31 שלמים ליהוה על סל המצות ועשה
32 הפהן את מנחתו ואת נסכו: ונלה
33 הזויר פתח אהל מועד את ראש נזרו

wie eine Braut zu ihrem Bräutigam, wenn sie zum Trauhimmel geführt wird. כלות
 משה Bezalel, Oholiab und andere Künstler machten die Wohnung; die Schrift bezeichnet aber blos Mosche, weil er sich dieser Arbeit ganz hingab, jedes Stück genau besichtigte, ob es so hergestellt ist, wie es ihm am Sinai gezeigt ward, um es dann den Künstlern zu lehren; er irrte sich auch nicht bei einem einzigen Stücke! Dasselbe finden wir bei Dawid, der mit besonderem Fleiße sich dem Tempelbaue hingab, wenn er sagt Ps. 132, 1: Gedenke o Ewiger dem Dawid all' sein eifervolles Streben. Deswegen wird der Tempel auf seinen Namen genannt, laut Kön. 1, 12: Siehe, Dawid auf de in Haus! Es heißt כרות משה להקים Es heißt nicht ביום הקים welches anzeigt, daß er das Zelt in den sieben Tagen der Einweihung aufrichtete und auseinander legte; an diesem Tage aber hat er es aufgerichtet, und nicht auseinander gelegt, daher das Schriftwort: als Mosche mit der Aufrichtung fertig war; dies war am יום נסן; am zweiten Tage in Nissan wurde die פרה אדומה verbrannt, am dritten Nissan wurden die Lewiten zum erstenmale besprengt, und am siebenten desselben schoren sie sich das Haar, s. weiter 8, 7. [2.] הם
 Dieselben, welche in Egypten Aufseher waren, und wegen der Israeliten von den Egyptern geschlagen wurden s. M. 2, 5, 14. הפקודים על הפקודים. Jene, welche mit Mosche und Aharon standen, als man die Israeliten zählte, s. oben 1, 14: von jedem Stamme sei ein Mann bei euch. [3.] צב שש ענלות צב bedeutet bedeckte Wagen, ebenso Jes. 66: in gedeckten Wagen von Maulthieren gezogen. לפני המשכן Mosche nahm es nicht eher an, als bis es ihm Gott befaß. M. Nathan stellt die Frage auf: Warum brachten die Fürsten ihre Gaben hier zuerst, u. nicht auch bei der Erbauung der Wohnung? sie sagten dort: das Volk soll erst spenden, was es spenden kann, das noch Fehlende wollen wir ersägen; als sie aber sahen, daß das Volk alles hergab, wie M. 2, 36, 7 heißt: der Vorrath für die Arbeit war genug; da sagten sie, was hätten wir wohl noch zu thun? und sie brachten Edelsteine und Füllsteine zum Esod und zum Brustschild; daher brachten sie bei der Einweihung ihre Spenden zuerst. [7.] כפי עבודתם Die Last des Traggeschäftes der Nachkommen Gerschons war leichter als die der Nachkommen Meraris, welche erstere die Bretter, Säulen und die Fußgestelle trugen. [9.] כי עבודה Eine Last, welche heilig ist, nämlich: die Bundeslade, der Tisch usw. daher mußten sie es auf den Schultern tragen. [10.] יקריבו הנשיאים את הנכת המזבח Nachdem sie die Wagen und Rinder gespendet hatten, um die Stiftshütte zu führen, fanden sie sich auch bewogen, Opfer zu bringen, um den Altar einzuweihen. Weil Mosche sie nicht eher annahm, als bis es אחד ליום נשיא אחד ליום יקריבו את אחד ליום נשיא אחד ליום יקריבו את

כל בליו ואת המזבח ואת כל בליו
 ומשהם ויקריבו נשיאי
 ישראל ראשי בית אבתם הם נשיאי
 המטות הם העמדים על הפקודים:
 וביאו את קרבנם לפני יהוה שש
 ענלות צב ושני עשר בקר עגלה על
 שני הנשיאים ושור אחד ויקריבו
 אותם לפני המשכן: ויאמר יהוה אל
 משה לאמר: קח מאתם והיו לעבד
 את עבדת אהל מועד ונתתה אותם
 אל הלויים איש כפי עבדתו: ויקח
 משה את העגלות ואת הבקר ויתן
 אותם אל הלויים: את שתי העגלות
 ואת ארבעת הבקר נתן לבני גרשון
 כפי עבדתם: ואת ארבע העגלות ואת
 שמונת הבקר נתן לבני מררי כפי
 עבדתם ביד איתמר בן אחירן הכהן:
 ורבני קהת לא נתן כי עבדת הקדש
 עלהם בפתח ושאי: ויקריבו הנשיאים
 את הנכת המזבח ביום המשח אתו
 ויקריבו הנשיאים את קרבנם לפני
 המזבח: ויאמר יהוה אל משה נשיא
 אחד ליום נשיא אחד ליום יקריבו את

12 קרבנם להגבת המזבח: ויהי המקריב
 ביום הראשון את קרבנו גהשון בן
 13 עמינדב למטה יהודה: וקרבנו הערת
 כסף אחת שלשים ומאה משקלה
 מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל
 הקדש שניהם מלאים סלת בלולה
 14 בשמן למנחה: כף אחת עשרה זהב
 15 מלאה קטרת: פר אחד בן בקר איל
 אחד כבש אחד בן שנתו לעלה:
 16 שעיר עזים אחד לחטאת: ולובה
 17 השלמים בקר שנים אילים חמשה
 עתקים חמשה כבשים בני שנה
 חמשה זה קרבן גהשון בן עמינדב:
 18 ביום השני הקריב נתנאל בן צוער
 19 נשיא יששכר: הקריב את קרבנו קערת
 כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק
 אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש
 שניהם מלאים סלת בלולה בשמן
 20 למנחה: כף אחת עשרה זהב מלאה

opfern sollen, ob nach ihrer Geburtsfolge, oder nach Ordnung ihrer Züge, bis ihm Gott bedeutete, nach Ordnung ihrer Züge opfern zu lassen, jeder an seinem bestimmten Tage. [12.] ביום הראשון Dieser Tag wurde zehnfach verherrlicht; es war der erste Tag der Schöpfung, der erste Einweihungstag der Fürsten usw. welches im Seder Olam ausführlich zu lesen ist. הורה למשה Hier wird es nach dem Stamme benannt, nicht aber daß die Gaben vom Stamme eingehoben wurden, daher heißt es ausdrücklich: Dies war das Opfer des Nachschon; er brachte es von seinem Vermögen. [13.] סלת שניהם Zum freiwilligen Speiseopfer. [14.] עשרה זהב Nach Dnf. im Gewichte von zehn Schefalim des Heiligthums. מלאה קטרת Wir finden nicht, daß ein Einzelnr Räucherwerk dargebracht, auch nicht, daß es auf dem äußern Altare geräuchert wurde, blos hier ausnahmsweise; dies war eine temporäre Amtshandlung. [15.] פר אחד Der Ausgewählteste in seiner Heerde. [16.] שעיר

Um, für zweifelhafte Unreinigkeiten, wo nämlich etwa ein unterirdisches Grab sich befindet, (das Unreinheit heraufbringen würde), dadurch Verfühnung zu bewirken. [18.] צוער בן צוער Warum heißt es nur hier B. 19 "קרבנו"? Weil nämlich Reuben dem Issachar den Vorzug streitig machen wollte, er sagte: Nachdem mir Jehuda vorangegangen ist, so will ich wenigstens gleich nach ihm opfern, doch Mofche erwiederte: Es ist mir von Gott aufgetragen, daß sie nach ihren Zugordnungen opfern sollen; daher steht הקריב, ohne " was auch הקריב (die Befehlsform) anzeigt, daß es so der göttl. Befehl ist. Warum steht aber הקריב zweimal? B. 18, und 19, wegen zweier Umstände durfte Issachar gleich nach Jehuda sein Opfer darbringen: erstens, war dieser Stamm gelehrt, s. Chron. 1, 12, 32: Von den Nachkommen Issachars waren Schriftgelehrte, und zweitens hatten eben diese den Fürsten den Rath ertheilt, diese Opfer darzubringen. Auch in dem Werke Jessod von R. Mofche Hadarschan fand ich: R. Pinechas, Sohn Jair's sagt, daß Methanel, Sohn Zuars ihnen diesen Rath gegeben. [19.] קערת כסף Der Zahlenwerth dieser Buchstaben beträgt 930, es soll erinnern an die 930 Lebensjahre des ersten Menschen. משקלה שלשים ומאה Als Adam Kinder zeugte, gleichsam zum Aufbau der Welt, war er 130 Jahre alt, s. M. 1, 5, 3. כסף אחד מזרק Der Zahlenwerth dieser Buchstaben beträgt 520, hinweisend auf Noach, der zu 500 Jahren Kinder zeugte; auch auf die Sündfluth, welche 20 Jahre beschloffen wurde, bevor er Sprößlinge zeugte, was ich M. 1, 6, 3 erklärt habe, darum heißt es hier כסף אחד und nicht כסף אחד so wie es heißt אחת כסף קערת, um anzudeuten, daß man auch das Wort כסף אחד zu rechnen muß, um die Zahl 520 zu vervollständigen. שבעים שקל Hindeutend auf die 70 Völkerschaften, welche von Noach abstammten. [20.] אחת עשרה זהב Hindeutend auf die Thora, die Gott aus seiner Hand (כף) uns gegeben hat. מלאה קטרת hat die Zahl 613, Auf die Zehn Gottesworte hinweisend.

wenn man nämlich nach den Abkürzungs-
zahlen das ק durch ר' ר"ק ר"ר
erfetzt, also: die 613 Gebote und Verbote.
[21.] **Erinnert an Abraham**, bei
welchem es heißt: ויקח בן בקר
Hindeutend auf *Zizhad. M. 1, 22.*
Bezieht sich auf *Jakob, M. 1, 30, 40:*
והכבשים הפריד יעקב
Um für den Verkauf *Josefs*
Sühne zu bewirken: וישחטו שעיר עזים
[22.] **Mit Hinblick auf Mosche**
und *Aharon*, welche den Frieden שלום
zwischen *Israel* und dem himmlischen Vater
vermittelten. *Ethodim, Kabbim, Ailim*
Drei Gattungen, hinweisend auf die *Priester,*
Lewiten und *Israeliten*, wie auch auf
Thora, Newim und *Kethubim*; das drei-
mal wiederholt stehende Wort *המשה* deutet
die fünf Bücher *Mosches* an; ferner die
fünf Gebote auf der einen *Bundestafel,*
und die fünf Verbote, welche auf der
anderen *Tafel* stehen. Soweit die Erklärung
des *R. Mosche Gadarshan. [24.]*
D. h. am dritten Tage war der Fürst
von *Sebulun* der *Opfernde*, so steht es
bei allen, (wo *הקריב* wegbleibt), außer bei
Kethanel, wo *הקריב* steht, kommt das *שיא*
in Verbindung mit *Zifasschar*, weil sein
Name bereits erwähnt ward; bei den
anderen aber, wo *הקריב* nicht steht, muß
es heißen *שיא*, u. bedeutet, der *opfernde Fürst*
war von dem und dem Stamme.

21 קטרת: פך אחד בן בקר איל אחד
22 כבש אחד בן שנתו לעלה: שעיר
23 עזים אחד לחטאת: ולזבח השלמים
בקר שנים אילם המשה עתדים המשה
כבשים בני שנה המשה זה קרבן
24 נתנאל בן צנור: ביום השלישי נשיא
25 לבני זבולן אליאב בן הלן: קרבנו
קצרת כסף אחת שלשים ומאה
משקלה מזרק אחד כסף שבעים
שקל בשקל הקדש שניהם מלאים
26 סלת בלולה בשמן למנחה: כף אחת
27 עשרה זהב מלאה קטרת: פך אחד
בן בקר איל אחד כבש אחד בן שנתו
28 לעלה: שעיר עזים אחד לחטאת:
29 ולזבח השלמים בקר שנים אילם
המשה עתדים המשה כבשים בני
שנה המשה זה קרבן אליאב בן הלן:
30 ביום הרביעי נשיא לבני ראובן אליצור
31 בן שדיאור: קרבנו קצרת כסף אחת
שלשים ומאה משקלה מזרק אחד
כסף שבעים שקל בשקל הקדש
שניהם מלאים סלת בלולה בשמן
32 למנחה: כף אחת עשרה זהב מלאה
33 קטרת: פך אחד בן בקר איל אחד
34 כבש אחד בן שנתו לעלה: שעיר
35 עזים אחד לחטאת: ולזבח השלמים
בקר שנים אילם המשה עתדים המשה
כבשים בני שנה המשה זה קרבן
36 אליצור בן שדיאור: ביום החמישי נשיא לבני שמעון שלמיאל בן צורישרי:
37 קרבנו קצרת כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל
38 בשקל הקדש שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה: כף אחת עשרה זהב
39 מלאה קטרת: פך אחד בן בקר איל אחד כבש אחד בן שנתו לעלה: שעיר
40 עזים אחד לחטאת: ולזבח השלמים בקר שנים אילם המשה עתדים המשה
41 כבשים בני שנה המשה זה קרבן שלמיאל בן צורישרי: (ששי) ביום השלישי נשיא
42 לבני גד אליסף בן דעואל: קרבנו קצרת כסף אחת שלשים ומאה משקלה
43 מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם מלאים סלת בלולה בשמן
44 למנחה: כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת: פך אחד בן בקר איל אחד כבש
45 אחד בן שנתו לעלה: שעיר עזים אחד לחטאת: ולזבח השלמים בקר שנים
46 אילם המשה עתדים המשה כבשים בני שנה המשה זה קרבן אליסף בן דעואל:
47 ביום השביעי נשיא לבני אפרים אלישמע בן עמיהוד: קרבנו קצרת כסף אחת
48 שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם מלאים
49 סלת בלולה בשמן למנחה: כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת: פך אחד בן
50
51

52 בָּקֶר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ אֶחָד בֶּן שְׁנָתוֹ
 לְעֹלָה: שְׁעִיר עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאת: 52
 53 וּלְזֶבֶח הַשְּׁלָמִים בָּקֶר שְׁנַיִם אֵילִם
 חֲמִשָּׁה עֲתֻדִים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׂים בְּנֵי
 שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֶרְבֵּן אֱלֹהֵי שְׁמֵעַ בֶּן
 54 עֲמִיהוּד: בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי גִשְׂיֵא לִבְנֵי
 55 מְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל בֶּן פְּדָהצֹר: קֶרְבֵּנוֹ
 קַעֲרַת כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה
 מִשְׁקָלָהּ מִזְרֵק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל
 בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מִלֵּאִים סֹלֶת
 56 בְּלוּלָה בְשֶׁמֶן לְמִנְחָה: כֶּף אַחַת
 57 עֲשָׂרָה זָהָב מִלֵּאָה קִטְרֶת: פֶּר אֶחָד בֶּן
 בָּקֶר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ אֶחָד בֶּן שְׁנָתוֹ
 58 לְעֹלָה: שְׁעִיר עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאת:
 59 וּלְזֶבֶח הַשְּׁלָמִים בָּקֶר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה
 עֲתֻדִים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׂים בְּנֵי שָׁנָה חֲמִשָּׁה
 60 זֶה קֶרְבֵּן גַּמְלִיאֵל בֶּן פְּדָהצֹר: בְּיוֹם
 61 הַתְּשִׁיעִי גִשְׂיֵא לִבְנֵי בְנֵימִן אֲבִיהֶן בֶּן גִּדְעָנִי: קֶרְבֵּנוֹ קַעֲרַת כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה
 מִשְׁקָלָהּ מִזְרֵק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מִלֵּאִים סֹלֶת בְּלוּלָה
 62 בְשֶׁמֶן לְמִנְחָה: כֶּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מִלֵּאָה קִטְרֶת: פֶּר אֶחָד בֶּן בָּקֶר אֵיל אֶחָד
 63 כֶּבֶשׂ אֶחָד בֶּן שְׁנָתוֹ לְעֹלָה: שְׁעִיר עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאת: וּלְזֶבֶח הַשְּׁלָמִים בָּקֶר
 64 שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֲתֻדִים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׂים בְּנֵי שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֶרְבֵּן אֲבִיהֶן בֶּן
 65 גִּדְעָנִי: בְּיוֹם הַעֲשִׂירִי גִשְׂיֵא לִבְנֵי בֶן אֲחִיעֶזֶר בֶּן עֲמִישַׁדָּי: קֶרְבֵּנוֹ קַעֲרַת כֶּסֶף
 66 אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרֵק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם
 67 מִלֵּאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בְשֶׁמֶן לְמִנְחָה: כֶּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מִלֵּאָה קִטְרֶת: פֶּר
 68 אֶחָד בֶּן בָּקֶר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ אֶחָד בֶּן שְׁנָתוֹ לְעֹלָה: שְׁעִיר עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאת:
 69 וּלְזֶבֶח הַשְּׁלָמִים בָּקֶר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֲתֻדִים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׂים בְּנֵי שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה
 70 קֶרְבֵּן אֲחִיעֶזֶר בֶּן עֲמִישַׁדָּי: (שְׁנִיעִי) בְּיוֹם עֲשִׂיתִי עֶשֶׂר יוֹם גִּשְׂיֵא לִבְנֵי אֲשֶׁר פָּגַעֵי אֵיל
 71 בֶּן עֶכְרֹן: קֶרְבֵּנוֹ קַעֲרַת כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרֵק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים
 72 שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מִלֵּאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בְשֶׁמֶן לְמִנְחָה: כֶּף אַחַת עֲשָׂרָה
 73 זָהָב מִלֵּאָה קִטְרֶת: פֶּר אֶחָד בֶּן בָּקֶר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ אֶחָד בֶּן שְׁנָתוֹ לְעֹלָה:
 74 שְׁעִיר עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאת: וּלְזֶבֶח הַשְּׁלָמִים בָּקֶר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֲתֻדִים חֲמִשָּׁה
 75 כֶּבֶשִׂים בְּנֵי שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֶרְבֵּן פְּנִיעִיאֵל בֶּן עֶכְרֹן: בְּיוֹם שְׁנַיִם עֶשֶׂר יוֹם גִּשְׂיֵא
 76 לִבְנֵי נַפְתָּלִי אַחִירֵעַ בֶּן עֵינָן: קֶרְבֵּנוֹ קַעֲרַת כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ
 77 מִזְרֵק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מִלֵּאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בְשֶׁמֶן
 78 לְמִנְחָה: כֶּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מִלֵּאָה קִטְרֶת: פֶּר אֶחָד בֶּן בָּקֶר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ
 79 אֶחָד בֶּן שְׁנָתוֹ לְעֹלָה: שְׁעִיר עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאת: וּלְזֶבֶח הַשְּׁלָמִים בָּקֶר שְׁנַיִם
 80 אֵילִם חֲמִשָּׁה עֲתֻדִים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׂים בְּנֵי שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֶרְבֵּן אַחִירֵעַ בֶּן עֵינָן:
 81 זֹאת הַגִּבְתָּ הַמְּזֻבַּח בְּיוֹם הַמִּשְׁחָה אֹתוֹ מֵאֵת גִּישְׁיֵאן יִשְׂרָאֵל קַעֲרוֹת כֶּסֶף שְׁתֵּים
 82 עֲשָׂרֵה מִזְרָבֵי כֶסֶף שְׁנַיִם עֶשֶׂר כַּפּוֹת זָהָב שְׁתֵּים עֲשָׂרֵה: שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה הַקַּעֲרָה
 83 הָאֵחָת כֶּסֶף וְשִׁבְעִים הַמִּזְרֵק הָאֶחָד כֹּל כֶּסֶף הַכֹּלִים אֶלְפִים וְאַרְבַּע מֵאוֹת

[84.] Am selben Tage, da er gesalbt wurde, opferte man zu-
 gleich. Was deutet aber אחרי המשה daß
 der Altar erst gesalbt wurde, und dann
 wurde darauf geopfert. Nun könnte man
 meinen, אחרי המשה bedeutet: nach dem
 Salben, und ביום hieße bei Tag wurde er
 gesalbt, es heißt aber hier ביום המשה
 B. 10 bedeutet: am selben Tage gesalbt
 worden. Diese Stelle lehrt uns sonach, daß
 an demselben Tage, wo der Altar gesalbt
 wurde, man zugleich darauf geopfert hat.
 Diese zwölf silbernen
 Schüsseln sind es, welche die Fürsten freiwillig
 spendeten, ohne daß sie ein Tadel getroffen
 hätte. [85.] Wozu wird dies
 hier wieder erwähnt? Weil es oben heißt,
 130 Scheffel, und nicht erklärt wird, in
 welchem Gewichte, darum wird es hier

wiederholt, daß jedes Geräth mit dem Gewichte des Heiligthums war. כר כסף Andeutend, daß sämtliche Geräthe des Heiligthums nach einem genau übereinstimmenden Gewichte fein mußten; sie wurden einzeln gewogen, dann wurden sie zusammen gewogen, es war weder mehr, noch weniger. (Sifri). [86.] כפות זהב שתיים [86.] עשרה Wozu wird dies erwähnt? Weil es überall heißt: כף אחת עשרה זהב, so könnte man glauben, der Löffel war aus Gold und betrug zehn Silber-Shekalim, und diese beiden Gewichte sind verschiedenartig, daher steht hier deutlich כפות זהב, anzudeuten, daß die Löffel von Gold waren. [89.] ונבא משה Wenn zwei Schriftstellen sich gegenseitig widersprechen, wird durch eine dritte Aufschluß gegeben; eine Stelle sagt: Gott redete mit ihm aus dem Stiftszelte, dies war außerhalb des Vorhanges; eine andere Stelle berichtet M. 2, 25, 22: ich werde mit dir reden von dem Deckel herab; so entscheidet diese Stelle: Mofche kam in die Stiftshütte und hörte die Stimme zwischen den zwei Cherubim. Die Stimme kam sonach vom Himmel zwischen den zwei Cherubim, und von da drang sie in die Stiftshütte. הקול וישמע את הקול Man könnte glauben, die Stimme war schwach, so heißt es הקול, die Stimme war's, die zu ihm am Sinai sprach, und als sie aus dem Zelte drang, wurde sie (wunderbarer Weise) nicht vernommen. מדבר מדבר Wie von selbst; wegen der Ehrerbietung gegen Gott wird es so ausgedrückt; er spricht eigentlich für sich selbst, und Mofche hörte es. וידבר אדני Zu ihm allein nur, Aharon war ausgeschlossen, immer redete Gott mit Mofche, und er theilte es dem Aharon mit. (S. Raschi M. 3, 1, 1).

Kapitel 8. [2.] בהעלותך Weil die Flamme emporsteigt, wenn das Licht angezündet wird, daher steht dabei עלה d. h. er muß nämlich so anzünden, daß die Flamme gleich emporsteigt. Unsere Lehrer bemerken ferner, עלה heißt emporsteigen, es war vor dem Leuchter eine Stufe, worauf der Priester sich stellte und die Lampe zurecht machte. מור פני המנורה Der mittlern Lampe gegenüber, welche nicht an den Röhren, sondern am Leuchter selbst war. שבעת הנרות Six Lichter für die sechs Röhren, von dreien auf der Morgenseite und dreien auf der Abendseite waren die Dochte dem mittlern zugewandt. Wozu sollte dies? Damit man nicht denken soll, daß Gott des irdischen Lichtes bedürfe. [3.] ויעש כן אהרן Dies gereicht dem Aharon zum Lobe, daß er nichts änderte. [4.] וזה מעשה המנורה Gott zeigte sie ihm fertig, weil das Werk ihm schwierig fiel, daher heißt es וזה. וזה Die Menora war aus einem Stück Golde, welches einen Zentner wog, durch Hammerschläge u. Meißeln aus einander getrieben, nicht

בשקל הקדש: כפפות זהב שתיים 86
 עשרה מלאות קמרת עשרה עשרה
 הכף בשקל הקדש כל זהב הכפפות
 עשרים ומאה: (מפסיר) כל הכקר 87
 לעלה שנים עשר פרים אילים שנים
 עשר כבשים בני שנה שנים עשר
 ומנחתם וישעירי עזים שנים עשר
 לחמאת: וכל בקר ובה השלמים 88
 עשרים וארבעה פרים אילים ששים
 עתדים ששים כבשים בני שנה ששים
 זאת חנפת המזבח אחרי המשח אתו:
 ובא משה אל אהל מועד לדבר 89
 אתו וישמע את הקול מדבר אליו
 מעל הכפרת אשר על ארן העדות
 מבין שני הכרובים וידבר אליו:

סדר בהעלתך.

וידבר יהוה אל משה לאמר: דבר 1
 אל אהרן ואמרת אליו בהעלותך את 2
 הנרות אל מול פני המנורה יאירו 3
 שבעת הנרות: ויעש כן אהרן אל 4
 מול פני המנורה העלה גרתיה כאשר 5
 צוה יהוה את משה: וזה מעשה המנורה
 מקשה זהב עד ירכה עד פרחיה מקשה
 הוא כמראה אשר הראה יהוה את
 משה כן עשה את המנורה: וידבר

ה 1 2 3 4 5

6 יהוה אל משה לאמר: קח את הלויים
 7 מתוך בני ישראל וטהרת אתם: וכה
 תעשה להם לטהרם הוזה עליהם מי
 חטאת והעבירו תער על כל בשרם
 8 וקבסו בגדיהם והטהרו: ולקחו פך בן
 בקר ומנחתו סלת בלילה בשמן ופר
 9 שני בן בקר תקח לחטאת: והקרבת
 את הלויים לפני אהל מועד והקמלת
 10 את כל עדת בני ישראל: והקרבת
 את הלויים לפני יהוה וסמכו בני ישראל
 11 את ידיהם על הלויים: והניף אהרן את
 הלויים תנופה לפני יהוה מאת בני
 ישראל והיו לעבד את עבדת יהוה:
 12 והלויים יסמכו את ידיהם על ראש
 הפרים ועשה את האחד חטאת ואת
 13 האחר עלה ליהוה לכפר על הלויים:
 והעמדת את הלויים לפני אהרן ולפני
 14 בניו והנפת אתם תנופה ליהוה:
 והקדלת את הלויים מתוך בני ישראל
 15 והיו לי הלויים: ואחרי כן יבאו הלויים
 לעבד את אהל מועד וטהרת אתם
 16 והנפת אתם תנופה: פי נתנים נתנים
 המה לי מתוך בני ישראל תחת פטרת
 17 כל רחם בכור כל מבני ישראל לקחתי
 אתם לי: כי לי כל בכור בבני ישראל
 18 בארץ מצרים הקדשתי אתם לי: ואקח
 את הלויים תחת כל בכור בבני

aber gliederweise durch Lötung zusammen-
 gesetzt. עד ירכה Das hohle Fußgestell, wie
 bei den silbernen Leuchtern der Vornehmen
 zu sehen ist. עד ירכה עד פרהה D. i. der
 eigentliche Körper des Leuchters, und alles,
 was daran ist. ד. i. der Haupttheil
 desselben. עד פרהה sind die daran ausge-
 führten Kunstverzierungen; Alles war aus
 einem Stück getrieben. עד drückt eine
 Steigerung und Vergleichung aus, wie in
 Richt. 15, 5. ועת כרם ועד קמה וראה
 מנדיש ועד קמה ועד כרם וראה וראה
 כמראה אשר הראה Gott am Berge zeigte,
 nach 2, 25, 40: Wer sie eben
 verfertigte (Bezabel); nach dem Midr. wurde
 die Lampe von Gott selbst verfertigt. [6.]
 קח את הלויים Suche sie durch Worte zu
 gewinnen: Heil euch, daß ihr gewürdigt
 seid, Diener Gottes zu sein! [7.] מי חטאת
 Besprenge sie mit Entsündigungswasser,
 von der Asche der Parah Adumah, Der-
 jenigen wegen, die unter ihnen durch Leich-
 namen verunreinigt worden sind. והעבירו תער
 In der Erläuterung des R. Mosche Ga-
 darschan fand ich: Weil sie den Erst-
 gebornen Sühne auf den Gözendienst
 bewirkten, welcher Dienst Todtenopfer heißt,
 und Ausfägige werden wie Todte betrachtet,
 daher mußten sich die Lewiten, gleich
 Ausfägigen scheeren lassen. [8.] וקחו פך בן
 בקר Zum Ganzopfer, denn so steht hier
 geschrieben B. 12: את האחד עולה als
 Gemeindeopfer zur Versöhnung wegen des
 Gözendienstes. ופר שני? Was besagt שני?
 daß wie ein Ganzopfer nicht gegessen wird,

so wird auch das Sündopfer nicht gegessen, ähnlich dem in Thorat Kohanim. Ich
 denke, daß dies nur einstweilige Anordnung war, weil sie hätten mit dem Stiere
 das Ganzopfers auch einen Ziegenbock darbringen sollen. [9.] והקדת את כל עדת
 Weil die Lewiten wie ein Sühnopfer für sie geweiht wurden, sollen die Israeliten
 beim Opfer der Lewiten zugegen sein, und auf die Lewiten ihre Hände legen. [11.]
 Sowie das Schuldopfer eines Ausfägigen lebendig geschwenkt wird.
 Dreifaches Schwenken wird hier erwähnt, eines bei den Nachkommen Korachs,
 daher heißt es לעבד את עבודת ה', weil ihnen der Dienst des Heiligthums oblag, bei der
 Bundeslade, dem Tische, usw. Die zweite bei den Nachkommen Gerschons, daher:
 תנופה לפני ה', denn auch sie versahen den heil. Dienst bei den Umhängen u. Brettern,
 welche auch im Allerheiligsten gesehen wurden; und die dritte bei den Nach-
 kommen Merai's; oben 4. 32. [15.] נתנים נתנים Sie mußten sich sowohl dem Trag-
 geschäfte, als auch dem Tempelgesänge widmen. פטרת die Erschließung. [17.]
 כי לי כל בכור Die Erstgeborenen gehören von Rechtswegen mir, weil ich sie unter
 den egyptischen Erstgeborenen geschützt habe; darum habe ich sie angenommen,

als mir gehörig, bis sie beim goldenen Kalbe sich vergingen; nun nehme ich die Lewiten statt ihrer an. [19.] ואתנה
 F ü n f m a l wird hier בני ישראל er-
 wähnt, um die Liebe zu ihnen bekannt
 zu geben, daß sie in einem Sage fünfmal,
 nach Anzahl der fünf Thora-Bücher ge-
 nannt werden. נק Strafe. Wenn die
 Lewiten den Dienst verrichten, haben die
 Israeliten nicht das Heiligthum zu betreten,
 denn sobald sie ihm sich nahen, folgt auch
 die Strafe. [20.] ויעש משה ואהרן
 ließ sie hinstellen, Aharon ließ sie eine
 Wendung machen, und die Israeliten legten
 ihre Hände auf dieselben. [22.] כאשר צוה
 Es gereicht zum Lobe der Voll-
 ziehenden, wie zum Lobe Derer, an denen
 der Akt vollzogen wurde, daß von keiner
 Seite irgend etwas verzögert wurde. [24.]
 Vor den gesetzlichen Dienst-
 jahren ist ihr Dienst untauglich, und ebenso
 nach zurückgelegter Dienstzeit (50 J.);
 zufällige Leibesehler aber können jedoch
 von irgend einer Dienstleistung nicht aus-
 schließen; (s. folg. B.) [24.] מכן המש ועשרים
 Zur andern Stelle (oben 4, 3) heißt es:
 מכן שלשים שנה, wie ist dies gemeint?
 Also: Zu 25 Jahren lernt er die Dienst-
 pflichten, was 5 Jahre in Anspruch nimmt;
 zu 30 Jahren verrichtet er selbst den Dienst.
 Hieraus ist zu entnehmen, daß ein Schüler,
 der in den ersten fünf Jahren im Studium
 keinen guten Erfolg erzielt, er ihn auch
 später nicht erreichen wird. [25.] ולא יעבור עוד
 Er soll mehr keine Lastarbeit auf sich nehmen,
 wohl aber kann er zu leichten
 Berrichtungen, wie etwa zum Auf- und Zusperrn
 der Thore, zum Mitwirken beim Tempelgefange,
 oder zum Aufladen der Wagen verwendet werden,
 dies heißt B. 26 er bediene mit seinen Brüdern,
 dasselbe Dnf. [26.] Um in der Nähe des Zeltes
 zu lagern, auf- und abzuladen, zur Zeit des
 Aufbruches.

Kapitel 9. [1.] בחדש הראשון Die Parascha zu Anfang dieses Buches wurde
 erst im Monate Njar mitgetheilt, (es hätte also der hier stehende Abschnitt vom
 Monate ניסן zuerst stehen sollen), dies lehrt, daß die Thora es mit der
 geschichtlichen Reihenfolge nicht strenge nimmt. Warum aber fängt das במדבר
 nicht hier an? Weil dieses etwas Tadelhaftes für die Israeliten enthält, da sie
 während des ganzen Zeitraumes von 40 Jahren in der Wüste das einzigmal
 das פסח קרבן darbrachten. [2.] במעורו Auch am Sabbath, selbst bei ihrem Unreinsein.
 [3.] ככל הקתיו Das sind Gebote, die sich auf das Opfer selbst beziehen; es sei
 fehlerlos, männlich und einjährig, M. 2, 12, 5. וככל משפטיו Gesetze, die sich ander-
 weitig darauf beziehen, z. B. die siebentägige Maza-Pflicht, wie das Weg-

19 יִשְׂרָאֵל : (שני) וְאַתְנָה אֶת הַלְוִיִּם נִתְּנִים
 לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְעִבְד
 אֶת עֲבֹדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֹהֶל מוֹעֵד
 וּלְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִהְיֶה בְּבִנְי
 יִשְׂרָאֵל גְּגֹה בְּנִשְׁת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל
 20 הַקֹּדֶשׁ : וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְכָל עַדְת
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְלוּיִם כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה
 יְהוָה אֶת מֹשֶׁה לְלוּיִם כִּן עָשׂוּ לָהֶם בְּנֵי
 21 יִשְׂרָאֵל : וַיִּתְּחַטְּאוּ הַלְוִיִּם וַיִּכְבְּסוּ
 בְּגָדֵיהֶם וַיִּגַּף אַהֲרֹן אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי
 יְהוָה וַיִּכַּפֵּר עֲלֵיהֶם אַהֲרֹן לְמַחֲרָם :
 22 וְאַחֲרַי כִּן בָּאוּ הַלְוִיִּם לְעִבְד אֶת עֲבֹדַתָם
 בְּאֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי אַהֲרֹן וּלְפָנֵי בְנֵי
 כָּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה עַל הַלְוִיִּם
 23 כִּן עָשׂוּ לָהֶם : וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה
 24 לֵאמֹר : זֹאת אֲשֶׁר לְלוּיִם מִבֶּן חָמֵשׁ
 וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעֲלָה יָבֹא לַעֲבֹד אֶת
 25 בְּעֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד : וּמִבֶּן חָמֵשׁ
 שָׁנָה יָשׁוּב מִצְבֵּא הָעֲבֹדָה וְלֹא יַעֲבֹד
 26 עוֹד : וְשָׂרְתָת אֶת אָחִיו בְּאֹהֶל מוֹעֵד
 לְשָׂמֵר מִשְׁמֶרֶת וְעֲבֹדָה לֹא יַעֲבֹד בְּכָה
 תַּעֲשֶׂה לְלוּיִם בְּמִשְׁמֶרֶתָם : (שְׂרִישׁ)

1 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה בְּמִדְבַר סִינַי
 2 בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִיית לְצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
 3 בְּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן לֵאמֹר : וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי
 יִשְׂרָאֵל אֶת הַפֶּסַח בְּמוֹעֵדוֹ : בְּאַרְבָּעָה
 עֶשְׂרִי יוֹם בְּחֹדֶשׁ הַזֶּה בֵּין הָעֲרִבִים

תַּעֲשׂוּ אֹתוֹ בְּמַעַדוֹ כְּכֹל חֻקֹּתָיו וְכִכֹּל
 4 מִשְׁפָּטָיו תַּעֲשׂוּ אֹתוֹ: וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל
 5 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח: וַיַּעֲשׂוּ
 אֶת הַפֶּסַח בְּרֵאשׁוֹן בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם
 לַחֹדֶשׁ בֵּין הָעַרְבִים בְּמִדְבַר סִינַי כְּכֹל
 אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה בֶּן עֲשׂוֹ בְּנֵי
 6 יִשְׂרָאֵל: וַיְהִי אֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ טָמְאִים
 לְנֶפֶשׁ אָדָם וְלֹא יָכְלוּ לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח
 בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּקְרְבוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וּלְפָנָיו
 7 אֶהְרֹן בִּיּוֹם הַהוּא: וַיֹּאמְרוּ הָאֲנָשִׁים
 הַהֵמָּה אֵלָיו אֲנַחְנוּ טָמְאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם
 לָמָּה נִגְרַע קְדְוַתְךָ לְבָלְתִי הַקְרִיב אֶת קָרְבַּן
 יְהוָה בְּמוֹעֲדוֹ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
 8 וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מֹשֶׁה עִמְדוּ וְאַשְׁמְעֵה
 9 מֶה יֵצִיחַ יְהוָה לָכֶם: וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל
 10 מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה טָמֵא לְנֶפֶשׁ
 או בְּדַרְךְ רְחֹקָה לָכֶם אוֹ לְדַרְתֵּיכֶם
 11 וַעֲשֵׂה פֶסַח לַיהוָה: בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי
 בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם בֵּין הָעַרְבִים יַעֲשׂוּ
 12 אֹתוֹ עַל מִצּוֹת וּמִרְחִים יֹאכְלֵהוּ: לֹא
 וּשְׂאִירוֹ מִמֶּנּוּ עַד בֶּקֶר וְעֵצִים לֹא יִשְׁבְּרוּ
 13 כִּי כָכֹל חֻקַּת הַפֶּסַח יַעֲשׂוּ אֹתוֹ: וְהָאִישׁ
 אֲשֶׁר הוּא טָהוֹר וּבְהַרְדָּה לֹא הָיָה וְחָדַל
 לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח וּנְבָרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא
 מִעַמִּיהָ כִּי קָרְבַן יְהוָה לֹא הַקְרִיב
 14 בְּמוֹעֲדוֹ הַטָּמֵא יִשָּׂא הָאִישׁ הַהוּא: וְכִי
 יִגִּיר אֶתְכֶם גֵּר וַעֲשֵׂה פֶסַח לַיהוָה
 כְּחֻקַּת הַפֶּסַח וְכַמִּשְׁפָּטוֹ בֶּן יַעֲשֵׂה חֻקָּה
 אַחֲרֵי יְהוָה לָכֶם וְגֵר וְלֹאֲזַרְחָה הָאָרֶץ:
 15 (רַבִּיעִי) וּבַיּוֹם הַקִּיּוֹם אֶת הַמִּשְׁכָּן כִּפְסָה
 הָעֵגֹן אֶת הַמִּשְׁכָּן לְאַהֲלֵי הַעֲדוּת וּבְעָרֵב
 יְהוָה עַל הַמִּשְׁכָּן כַּמְרָאָה אִשׁ עַד בֶּקֶר:
 16 כִּי יְהִי תָמִיד הָעֵגֹן יִכְסְּנוּ וּמְרָאָה אִשׁ

räumen des Chomez. [4.] וידבר משה Was
 belehrt uns dies? es heißt ja schon
 M. 3, 23, 44: Mosche besprach die Feier-
 tage Gottes mit den Kindern Israels?
 Allein als er den Abschnitt von den Fest-
 tagen am Sinai hörte, theilte er denselben
 ihnen mit, und wiederholte ihn bei Voll-
 ziehung des Gebotes. [6.] לפני משה ולפני
 לפני משה Als sie eben im Lehrhause die
 Gesetze studirten, kam man sie deshalb zu
 befragen; לפני משה kann aber nicht bedeuten,
 daß man erst bei dem Einen und dann
 bei dem Andern angefragt hätte, denn,
 wenn Mosche es nicht wußte, wie sollte
 es Eleasar wissen? [7.] למה נגרע למה
 Warum sollen wir geringer geachtet sein?
 er sagte zu ihnen: Man darf im Zustande der
 Unreinheit kein Opfer bringen. Sie er-
 wiederten: So mögen reine Priester das
 Blut unferetwegen sprengen, u. das Fleisch
 (des Pefach-Opfers) soll von Keinen ver-
 zehrt werden. Mosche antwortete: Wartet,
 ich will hören, was Gott hierüber entscheiden
 wird — wie ein Schüler, der sicher ist,
 von seinem Lehrer Bescheid zu erhalten:
 Heil dem Weibgeborenen, der so sicher ist,
 zu jeder Zeit sich mit der göttl. Glorie
 in Verbindung setzen zu können! Dieser
 Abschnitt sollte eigentlich, so wie alle anderen
 Thora-Vorschriften durch Mosche mitgetheilt
 werden, doch diese Personen waren es
 würdig, daß derselbe ihrem Namen zu-
 geschrieben werde — weil das Verdienst-
 liche nur dem Verdienstvollen gilt! [10.]
 או בדרך רחוקה או אף רחוקה steht ein Punkt,
 anzudeuten, daß er eigentlich nicht fern
 zu sein brauchte, sondern er brauchte nur
 während des Schlachtens außerhalb des
 Vorhofes zu stehen. Beim Pefach im zweiten
 Monate konnte man מצה ומיץ zugleich
 im Hause haben, es war dies kein י"ש,
 das מיץ war nur verboten, während das

Opferfleisch verzehrt wurde, nach dieser Zeit durfte man es essen. [14.]
 Man könnte meinen, daß sobald ein Nichtisraelite ein Bekenner der Religion
 Israels geworden, er sofort das Pefach-Opfer darbringen müsse, daher heißt
 es: אחת חקה אחת und lautet also: Wenn die Zeit herannahet, das Pefach zu feiern
 (aber nicht zu einer andern Zeit seines Religionswechsels), so muß er es nach
 Gesetz und Vorschrift mitfeiern. [15.] המשכן Die Stiftshütte, welche als
 Zelt für die Tafeln des Zeugnisses dient. היה ער המשכן So wie היה, die
 eine fortdauernde Handlung anzeigt, welches öfter in der Parascha vorkommt.

[17.] אסתלקות עננא Nach Dnf. העלות הענן
 Wenn die Wolke fortzieht; desgl. הענן ונעלה
 Es kann hier nicht עלות הענן heißen, oder
 Es kann hier nicht עלות הענן heißen, weil es nicht das Entfernen,
 sondern das Aufsteigen anzeigt, gleich Kön. 1, 11, 44: Siehe, eine Wolke, klein wie
 die Hand eines Menschen entsteigt dem Meere (עולה מן הים). [18.] ער פ' ה' יסעו
 In der Berajtha wird berichtet: Immer, wann Israel weiter zog, faltete sich die
 Wolkenssäule über den Stamm Jehuda zusammen, wie eine Wölbung. Stieß man
 nun in die Trompete anhaltend, so zog sie dennoch nicht eher, als bis Mosche
 sagte: Erhebe dich, Ewiger usw. Kap. 10, 35, dann zog das Lager Jehuda's
 ab. וועל פ' ה' יחנו Wenn die Israeliten sich lagerten, rollte sich die Wolkenssäule
 zusammen, umgab den Stamm Jehuda wie ein Zelt, sie breitete sich nicht eher
 aus, als bis Mosche sprach Kap. 10, 36: Kehre ein, Ewiger, bei der Menge der
 Tausende Israels, daher heißt es: „Auf Befehl Gottes u n d durch Mosche“.
 [20.] ויש ביסווען ימים מספר Bisweilen. ימים מספר ויש
 [22.] Ein Jahr, gleich W. 3, 25 ימים תהיה נאלתי 29

Kapitel 10. [2.] למקרא העדה Wenn du mit dem Synhedrium oder mit dem
 Wolke reden willst, um sie zusammen zu rufen, so soll dies durch Trompetenschall
 geschehen. Wenn der Zug sich fortbewegte, sollt ihr zum Zeichen in die
 Posaune stoßen. Demnach erfolgte ihr Aufbruch durch dreifachen Zuruf: Durch Gott,
 durch Mosche u. durch den Trompetenschall. Aus einem Klumpen ausgearbeitet.
 [3.] Wenn in Beide geblasen wird, so ist es ein Zeichen für das Einberufen der
 Gemeinde, denn: „die ganze Gemeinde wird sich versammeln vor dem Eingange
 der Stiftshütte“. [4.] ואתם באחת יתקעו Dies ist ein Zeichen für das sich
 Einstellen der Fürsten, auch dieses Versammeln geschieht vor der Stiftshütte,
 was vom Schlusse der Gleichheit (ויערו W. 3 und ויערו W. 4 bei den Fürsten)
 entnommen wird. [5.] ותקעתם תרועה Das Zeichen zum Aufbruche
 des Lagers ist: תקיעה (gerader Trompetenstoß), תרועה (Lärmblasen) und
 wieder תקיעה. [7.] ובהקהיר את הקהל Weil es heißt העדה ולמסע —
 daraus folgt, so wie beim Zusammenrufen, von zwei Priestern mit beiden
 Trompeten geblasen wird, denn so heißt es ותקעו בהן (Mehrzahl), so soll
 es auch beim Aufbruche der Lager geschehen. Man könnte glauben, so wie
 beim Aufbruche der Lager in einem geraden Tone תקיעה mit Lärmblasen
 תרועה und wieder mit תקיעה geblasen wird, so sollte es auch beim
 Zusammenrufen der Gemeinde geschehen, und daher kein

לילה: ולפי העלות הענן מעל האהל 17
 ואחרי כן יסעו בני ישראל ובמקום אשר ישכן שם הענן שם יחנו בני ישראל: על פי יהוה יסעו בני ישראל ועל פי יהוה יחנו כל ימי אשר ישכן הענן על המשכן יחנו: ובהאריך הענן על המשכן ימים רבים ושמרו בני ישראל את משמרת יהוה ולא יסעו: ויש אשר יהוה הענן ימים מספר על המשכן על פי יהוה יחנו ועל פי יהוה יסעו: ויש אשר יהוה הענן מערב עד בוקר ונעלה הענן בבקר ונסעו או יומם ולילה ונעלה הענן ונסעו: או ימים או חדש או ימים בהאריך הענן על המשכן לשכן עליו יחנו בני ישראל ולא יסעו ובהעלתו יסעו: על פי יהוה יחנו ועל פי יהוה יסעו את משמרת יהוה שמרו על פי יהוה ביד משה:

1 וידבר יהוה אל משה לאמר: עשה לך שתי חצוצרות בקשה תקענה אתם והיו לך למקרא העדה ולמסע את המחנות: ותקעו בהן ונועדו אליה כל העדה אל פתח אהל מועד: ואם באחת יתקעו ונועדו אליה הנשיאים ראשי אלפי ישראל: ותקעתם תרועה ונסעו המחנות החנים קדמה: ותקעתם תרועה שנית ונסעו המחנות החנים הימנה תרועה יתקעו למסעיהם: ובהקהיל את הקהל לתקעו ולא תרעו:

von Rehat ankamen, fanden sie Alles geordnet, und legten in dieselbe die Bundeslade, den Tisch, den Leuchter und die Altäre, nach dem Wortlaut der Schrift. והקימו Diejenigen, welche die Stiftshütte aufzustellen hatten, thaten dies vor Ankunft der Söhne Rehat. [25.] מאספ לכו המהנות Im Talm. Jeruschalmi heißt es hierüber: Weil der Stamm Dan sehr volkreich war, darum zog er zuletzt, wer etwas verlor, bekam es dort zurück. Einige meinen, sie zogen im Vierecke, anlehnd an: כאשר יהנו f. Raschi oben Kap. 2, 9. Andere behaupten, sie zogen in der Form eines Balkens (d. h. Einer nach dem Andern), was sie aus der Stelle: מאספ לכו המהנות der Nachtrupp aller Lager, erklären. [28.] אלה מסעי Dies war die Ordnung ihrer Züge. An demselben Tage zogen sie aus. [29.] לחובב D. i. Jithro, so auch Richt. 4, 11: מבני חובב משה; u. warum steht: אר רעואל אביו? D. h. zu ihrem Schwiegervater, Kinder aber nennen auch den Großvater, Vater. Jithro hatte verschiedene Namen: יתר, weil er die Thora um den Abschnitt ואתה תהיה M. 2, 18, 1 vermehrte; חובב, weil er die göttl. Lehre besonders liebte. — Binnen drei Tagen werden wir in das gelobte Land einziehen, denn

auf diesem ersten Zuge beabsichtigten sie daselbst einzuziehen, sie versündigten sich aber dadurch, daß sie sich mißvergnügt zeigten f. Kap. 11. Warum schloß sich Mosche ihnen an und sagte: wir werden dahin ziehen? Weil der göttl. Beschluß gegen Mosche bisher ihm noch nicht kund gemacht worden war; er glaubte noch in das (gelobte) Land zu kommen. [30.] ואר ארצי ואר מולדתי Wegen meiner Besitztungen und meiner Familie. [31.] אל נא תעוּב, er sprach bittend, damit es nicht heißen soll, nicht aus Liebe zur Gotteslehre hat er sich den Israeliten angeschlossen, sondern weil er glaubte, daß auch Fremde Theil am Lande haben werden, da er aber einsah, daß solche von der Betheiligung ausgeschlossen werden, entfernte er sich. Dir geziemt es so zu handeln, weil du unsern Aufenthalt in der Wüste kennst, und die uns geschehenen Wunder mit angesehen hast. כי על כן דעת הנוחיו Weil du weißt, gleich: u. א. ויהי לנו לעינים. Oder, es kann auch die Zukunft andeuten: Du wirst uns über alles Dunkle Aufschluß verschaffen, und unsere Augen erleuchten, לעינים. Oder auch: Du sollst uns so lieb sein, wie unser א u g a p f e l, wie es heißt: Ihr sollt den Fremden lieben. [32.] והיה הטוב ההוא Was für Gutes haben sie ihm denn erwiesen? Es heißt, als die Israeliten das Land unter sich theilten, betrugten die fetten Fluren Jericho's fünfhundert Quadrat- Ellen, dies wurde nicht vertheilt, sie sagten, in wessen Besizung der heil. Tempel erbaut wird, der soll es bekommen; mittlerweile haben sie es an Jonadab, Sohn Reheb's, von den Nachkommen Jitro's überlassen, f. Richt. 1, 16 u. Raschi das. [33.] דרך שרשת

22 אַתְּ הַמְשִׁיבֵן עַד בָּאִים: וְנִסַּע דָּגְלֵי
מַחֲנֵה בְנֵי אִפְרַיִם לְצַבְאוֹתֵם וְעַל צְבָאוֹ
23 אֱלֹשִׁמָּע בֶּן עַמִּיהוּד: וְעַל צְבָא מִשֵּׁה
24 בְּנֵי מִנְשֵׁה גְּמִלְיָאֵל פֶּן פְּדַה צֹר: וְעַל
צְבָא מִשֵּׁה בְּנֵי בְּנִמִּין אֲבִיהֶן בֶּן גְּדֵעוֹנִי:
25 וְנִסַּע דָּגְלֵי מַחֲנֵה בְנֵי דָן מֵאַסָּפָה לְכָל
הַמַּחֲנֵה לְצַבְאוֹתֵם וְעַל צְבָאוֹ אֲחִיעֶזֶר
26 בֶּן עַמִּישַׁדָּי: וְעַל צְבָא מִשֵּׁה בְּנֵי אִשָּׁר
27 פְּגַעִיאֵל בֶּן עֶכְרָן: וְעַל צְבָא מִשֵּׁה בְנֵי
28 גַּפְתָּלִי אֲחִירַע בֶּן עֵינָן: אֵלֶּה מַסְעֵי
בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְצַבְאוֹתֵם וַיִּסְעוּ: (ששי)
29 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְחַבֵּב בֶּן רַעוּיָאֵל הַמִּדְיָנִי
הֲתָן מֹשֶׁה נִסְעִים אֲנַחְנוּ אֶל הַמְּקוֹם
אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה אֲתוּ אִתּוֹ לָכֶם לָכֶּה
אֲתָנוּ וְהַטַּבְּנוּ לָךְ כִּי יְהוָה דִּבֶּר טוֹב
30 עַל יִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר אֵלָיו לֹא אֵלֶּה
כִּי אִם אֶל אֶרְצִי וְאֶל מוֹלַדְתִּי אֵלֶּךָ:
31 וַיֹּאמֶר אֵל גַּא תַּעֲוֹב אֲתָנוּ כִּי עַל כֵּן
יִדְעַתְּ הַנְּתַנּוּ בְּמִדְבָר וְהָיִיתָ לָנוּ לְעֵינִים:
32 וְהָיָה כִּי תֵלֵךְ עִמָּנוּ וְהָיָה הַטוֹב הַהוּא
אֲשֶׁר יִטִּיב יְהוָה עִמָּנוּ וְהַטַּבְּנוּ לָךְ:
33 וַיִּסְעוּ מִתֵּר יְהוָה בְּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים
וַאֲרוֹן בְּרִית יְהוָה נִסַּע לִפְנֵיהֶם בְּרֶךְ

34 שלשת ימים לתור להם מנוחה: וענן יהוה עליהם ימים בנסעם מן המחנה: ויהי בנסע הארץ ויאמר משה קומה יהוה ויפצו אויביה ויגסו משנאיהם מפניה: ובקחה יאמר שובה יהוה רבבות אלפי ישראל:

ויהי העם במחאננים רע באזני יהוה וישמע יהוה ויהר אפו ותבער בם אש יהוה ותאכל בקצה המחנה: ויצעק העם אל משה ויתפלל משה אל יהוה וישקע האש: ויקרא שם המקום ההוא מבשרה כי בערה בם אש יהוה: והאספסוף אשר בקרבו התאוה תאוה:

ימים Eine Strecke von drei Tagereisen setzten sie in einem Tage zurück, denn Gott wollte sie schnell in das Land einführen. Das war der Weg der Wüste — und die Bundeslade, welche mit ihnen in den Krieg gezogen war; darin wurden die zerbrochenen Tafeln aufbewahrt, diese zog immer drei Tagereisen voraus, um ihnen Lagerplätze vorzubereiten. [34.] Sieben schützende Wolken werden bei ihren Zügen erwähnt, (s. weiter 14, 14, ebendaj. 9, 19. N. 2, 40, 36, 37, 38,) vier nach den vier Himmelsgegenden, eine von oben und eine von unten, und eine vor ihnen; diese ebneten die Höhen, erhoben die Tiefen und vertilgten Schlangen und Skorpione. [35.] Er machte zu Anfang

und zu Ende (dieser zwei Verse) Zeichen; (im תורה ס' stehen hier zwei in verkehrter Schrift), anzudeuten, daß diese zwei Versen nicht auf ihrem Platze sind. Warum stehen sie aber hier? um einen Strassfall vom andern zu trennen. ה' קומה Weil die Bundeslade drei Tagereisen voraus ging, darum bat Mosche: Bleibe stehen und erwarte uns, entferne dich nicht weiter. ויפצו אויביה Zerstreue die Feinde, die versammelt sind. משנאיה Die Verfolger. Das sind die Feinde Israels; denn wer Israel anfeindet, ist gleichsam ein Feind des Weltenschöpfers, wie es Ps. 83, 3 heißt: Deine Feinde erheben das Haupt; wer sind diese? Die wider deine Nation heimlich Ränke schmieden, — das. 4. [36.] ה' שובה Menachem übers. es: beruhigen, ähnlich dem Jes. 30: בשובה ונחה ישעון „Durch Ruhe und Stillsinn ist euch geholfen.“ Andeutend, daß die göttl. Glorie sich nicht eher offenbart, als bis 22,000 beisammen sind. (Denn רבבה ist Zehntausend, die Mehrzahl רבבות zweimal Zehntausend, (20,000); ebenso אלף tausend, אלפי zweitausend, zusammen 22,000 (Misfrachi.)

Kapitel 11. [1.] והי העם כמתאוננים Das sind die Uebelgesinnten (העם); so auch N. 2, 17, 4 מה אעשה לעם; Jerem. 13. 10 העם הרע הזה; wenn sie aber schuldlos sind, werden sie mein Volk genannt, wie: שלח עמי, Micha 6, 3 עמי מה עמי כי — עשיתי לך רע בעיני ה'. (כי תואנה הוא מבקש) 4: 14. Ein Vorwand, der gar böswillig gegen Gott gerichtet war; sie zielten darauf ab, daß ihr Unmuth vor Gott dringe und ihn erzürne; sie klagten: Ach, wie sind wir doch so ganz erschöpft von dieser quälenden Fußreise! Drei Tage lang dursteten wir uns weder Ruh noch Rast gönnen! אפו ויהר אפו Ich, sprach Gott, meinte es nur gut mit euch, und wollte euch schnell in das Land einführen. Die Niedrigsten unter ihnen verzehrte das Feuer, nämlich das fremde Volk. Nach R. Schimeon ben Menascha sind unter der המחנה בקצה die Reichen קצינים und Großen zu verstehen. [2.] ויצעק העם Dies verhält sich wie mit einem Könige, der seinem Sohne zürnt; der Prinz geht nun zum Günstlinge des Königs und bittet um die vermittelnde Fürsprache bei seinem Vater! ותשקע האש Das Feuer versank an derselben Stelle in die Erde; denn hätte es irgend eine der Eden ergriffen, so wäre die ganze Seite ein Raub der Flammen geworden. [4.] והאספסוף Das aufgeraffte Gesindel, das sich ihnen beim Auszuge aus Egypten angeschlossen. Auch die

Israeliten weinten u. sprachen: מי יאכילנו בשר: Hatten sie denn kein Fleisch? es heißt doch: „auch ein großes Gemisch zog mit ihnen, und Schafe und Kinder?“ sollten sie es aufgezehrt haben? es steht doch beim Einzug in das Land M. 4, 32, 1: Die Söhne Reubens hatten viele Heerden? Allein sie gebrauchten hier nur einen Vorwand. [5.] אשר נאכל במצרים הנם Es kann nicht sein, daß die Egyptianer ihnen Fische u. sonst gaben, weil schon dort gesagt wurde: „Stroh wird ihnen nicht gegeben;“ wenn sie ihnen kein Stroh umsonst gaben, wie sollten sie ihnen Fische umsonst geben? Was bedeutet demnach הנם? Unverdient, bar von gottgefälligen Handlungen. את הקשואים R. Schimeon bemerkte: Warum hatte das Manna den Beigeschmack aller beliebigen Speisen, nur nicht von den hier folgenden? Weil diese fünf Gattungen den säugenden Frauen nicht zuträglich sind; man warnt eine solche Frau, von diesen zu genießen, weil sie dem Kinde schaden. החציר, הקשואים Gurken, Melonen, אבטיחים, Lauch. [6.] מanna am Morgen und Manna am Abend. [7.] והמן כורע נד

Wer jenes sagte, hat dieses nicht gesagt; die Israeliten sagten: בלתי אל המן עינינו, Gott selbst aber ließ נד in der Thora niederschreiben; es will sagen: Seht, ihr Weltbewohner! worüber meine Kinder so klagen und murren! ist doch das Manna so köstlich, so vortrefflich! נד Hund wie Koriandersamen. ברולה Ein Edelstein, ein Kristal. [8.] שמו heißt Lustwandeln, ohne sich zu ermüden. Es kam weder in Mühlen, noch in Töpfe, oder in Mörser, es nahm aber den verschiedenartigen Geschmack von gemahlener, gestoßener od. gekochten Speisen an. בפרור In einem Topfe. לשד השמן Delfettigkeit, so erklärt es Donasch, wie in Ps. 32, 4 נהפך לשד es wandelte der frische Lebenssaft in Sonnendürre sich um. Das ל von לשד gehört zur Wurzel des Wortes. Einige Gelehrten erklären es wie שדים Brüste; aber שדים hat keinen Zusammenhang mit שמן. Man kann daher nicht glauben, שמן wäre mit שמן fettwerden gleichbedeutend, denn da würde das מ mit Bere punktirt sein, und der Ton wäre מלרע unter dem מ; da aber das מ ein Segol hat, und der Ton unter dem ש steht, so hat es die Bedeutung Del, das ש aber hat Komaz statt Segol, weil es zu Ende des Verses ist. Oder: לשד ist eine Abkürzung von: ליש, ליש, ליש wie Teig, welcher mit Del und Honig durchrührt ist. Die Überf. von Dnf. בלתי רליש במשהא ist beinahe mit der von Donasch gleichlautend, denn ein mit Del durchkneteter Teig hat Delfeuchtigkeit bei sich. [10.] למשפחותיו בוכה Familienweise versammelten sie sich und weinten, um ihr Murren öffentlich bekannt zu geben. Nach unseren Gelehrten bedeutet למשפחותיו wegen Familienangelegenheiten, nämlich wegen des Verbotes der nahen Verwandtschaftsgrade. [12.] כי האמר אלי Daß du zu mir sagtest: Trage es in deinem Schoße. Wo ward ihm dieser Auftrag? M. 2, 32: Gehe, leite das Volk; ferner M. 2, 6, 13: Er befahl dem Mosche und Aharon, es den Israeliten mitzutheilen — selbst wenn

על האדמה אשר נשבעת לאבותי:
 13 מאין לי בשר לתת לכל העם הזה כי
 יבכו עלי לאמר תנה לנו בשר
 14 ונאכלה: לא אוכל אנכי לבדי לשאת
 15 את כל העם הזה כי כבד ממני: ואם
 בכה את עשה לי הרגני נא הרג אם
 מצאתי חן בעיניך ואל אראה ברעתי:
 16 ויאמר יהוה אל משה אספה לי
 שבעים איש מזקני ישראל אשר ידעת
 פי הם זקני העם ושטריו ולקחת אתם
 אל אהל מועד והתיצבו שם עמך:
 17 וירדתי ודברתי עמך שם ואצלתני מן
 הרים אשר עליך ושמתני עליהם
 ונשאת אתך במשא העם ולא תשא
 18 אתה לבדך: ואל העם תאמר
 התקדשו למחר ואכלתם בשר כי
 בכיתם באוני יהוה לאמר מי יאכלנו
 בשר כי טוב לנו במצרים ונתנו יהוה
 19 לכם בשר ואכלתם: לא יום אחד
 תאכלו ולא ימים ולא המשה ימים
 20 ולא עשרה ימים ולא עשרים יום: עד
 חדש ימים עד אשר יצא מאפכם והיה
 לכם לזרא וען כי מאסתם את יהוה

dabei Lebensgefahr droht, und sie ihnen schwere Beleidigungen zufügen sollten. Du sagtest mir, daß ich sie in meinem Schoße tragen soll, um sie in das Land zu bringen. [15.] ואם ככה את עשה לי Die Kraft Mosches erschlaffte hier wie die eines schwachen Weibes, als ihm Gott die Strafe anzeigte, die er über sie künftig verhängen wird; darum bat er vor Gott: Wenn es so ist, so laß mich zuerst sterben. ביעתם ביעתי, die Schrift wählte hier einen passendem Ausdruck; dies ist eine der Schriftstellen, die zur Sprachverschönerung verändert wurde. [16.] אספה לי Hier die Antwort auf deine klagende Äußerung: Ich allein vermag es nicht. Wo waren denn die frühern Ältesten, die auch in Egypten mit ihnen zu Rathe saßen, von denen es M. 2, 3, 16 heißt: Geh, und versammle die Ältesten Israels? diese fanden im Feuer von Tabera ihren Tod; sie hatten es beim Sinai verschuldet, denn dort heißt es: sie schaueten (unehrerbietig) nach der Erscheinung Gottes M. 2, 23, 11; weil sie sich leichtsinnig benahmen, wie wenn Jemand sein Brod verzehrt und dabei mit dem Könige redet; darauf deutet das: ויאכלו וישתו; Gott wollte aber während der Gesetzgebung keine Trauer

herbeiführen, daher erfolgte hier ihre Strafe. Die du kennest, אשר ידעת כי הם, diejenigen, welche bei den Lastarbeiten in Egypten Aufseher waren, sich ihrer Mitbrüder erbarmten, und deshalb geschlagen wurden, s. M. 2, 5, 14: Diese sollen jetzt theilnehmen an der Größe, so wie sie damals an den Leiden Theil genommen haben! Such sie durch gute Worte zu gewinnen: Wohl euch, daß ihr zu Vorstehern der gottgeweihten Kinder erwählt wurdet! ויהי עמך Damit die Israeliten sie sehen und ihnen Ehre und Hochachtung bezeigen, sprechend: wie gottgefällig sind doch diese, weil sie mit Mosche eintreten durften, den göttl. Ausspruch zu vernehmen! [17.] וירדתי Dies ist eine der zehn bibl. Stellen, wo der Ausdruck: Herablassen bei Gott gebraucht wird. Aber nicht mit ihm. ויאכלו וישתו an die Großen, Edlen Israels. ויאכלו וישתו dich geistig groß machen, ähnl. ויאכלו וישתו an die Großen, Edlen Israels. Womit war Mosche in dieser Stunde zu vergleichen? mit einem hellstralenden Lichte, das an einer Lampe angebracht, wovon Allen Licht gespendet wird, und der Lichtstoff wird dennoch nicht vermindert. וישאו אתך Bedinge mit ihnen, daß sie die Last meiner Kinder auf sich nehmen, denn sie sind oft lästig u. widerspenstig. לברך Hier die Antwort auf die Äußerung B. 14: Ich allein vermag es nicht zu ertragen. [18.] ואתקדשו Haltet euch bereit, zur Strafe; ebenso Jerem. 12, 3 והקדישם ליום הריגה Bereite sie zum Tage des Würgens. [20.] עד חדש ימים Die Minderschuldigen siechten einen Monat lang und starben dann; bei den Bösewichtern hingegen heißt es 11, 33: das Fleisch war ihnen noch zwischen den Zähnen, und der Zorn Gottes traf sie, (Sifri). In

der Mechilta heißt es umgekehrt: die Bösewichter verzehrten das Fleisch und starben nach 30 tägigen Schmerzen; die Minderschuldigen starben gleich, bevor sie noch das Fleisch verzehrt hatten. עד אשר יצא מאככם Wie Dnf. übers. עד דתקוצין bis es euch anekeln wird; es wird euch scheinen, als hättet ihr ungemein viel davon gegessen, bis es zur Nase herauströmmt. ויהיה לכם לזרע Ihr werdet es später mehr wegwerfen, als ihr es früher herbeigewünscht. Aus den Worten R. Mosche Hadarschan erfah ich, daß in einer gewissen Mundart זרע Schwerd bedeutet.

Wenn ich meine Göttlichkeit nicht unter euch eingepflanzt hätte, wäret ihr nicht so hochmützig, um solche Redesarten zu äußern. [21.] שש מאות אלה Die überzähligen 3000 kommen hier nicht in Anbetracht. R. Mosche Hadarschan meint, es haben blos so viele gemeint, als aus Egypten gezogen waren. (6,0000) [22.] הצאן ובקר ישחט להם Das ist eine von den vier Stellen, welche R. Akiba erklärte, wo R. Schimeon anderer Ansicht ist. R. Akiba bemerkt: Sechsmal Hunderttausend zu Fusse ist das Volk, und du sagst: Fleisch will ich ihnen geben, daß sie einen vollen Monat essen werden: — würde es denn, wenn man alle Schafe und Rinder für sie schlachtete, hinreichen? (ומצא להם) wie M. 3, 25, 26: ומצא כרי נאולתו. Was verdiente strengere Ahndung, diese Äußerung Mosches, oder M. 4, 20, 10: שמעו נא המורים? Weil er dieses hier aussprach, so übergeht es die Schrift, und er wurde dafür nicht zur Verantwortung gezogen; jenes aber beim Haderwasser geschah öffentlich, darum übte die Schrift keine Nachsicht gegen ihn. R. Schimeon sagte: Bewahre! so Etwas kam nie in den Sinn dieses Frommen! Er, von dem die Schrift aussagt (weiter 12, 7): In meinem ganzen Hause ist er vertraut, sollte sagen: Gott könnte uns nicht Genüge leisten? Allein er sagte so: Sechsmal Hunderttausend Mann sind da, und du sagst: Fleisch will ich ihnen für einen vollen Monat geben — dann willst du eine so große Nation vernichten: Willst du ihnen deshalb Schafe und Rinder schlachten lassen, um sie dann umzubringen? daß sie mit dieser Speise für i m m e r genug hätten? Gereicht dir solches zum Lobe? wie wenn man einem Thiere Nahrung darreicht, und es darauf tödten würde! Da erwiederte ihm der Hochgelobte: Wenn ich es nicht gäbe, würden sie glauben, meine Macht ist zu kurz; könntest du zufrieden sein, wenn sie mich für unvernünftig hielten? so mögen lieber diese und noch hundert ihresgleichen zu Grunde gehen, und meine Hand soll nicht einen Augenblick machtlos vor ihnen erscheinen! [23.] עתה תראה היקר R. Gamliel, Sohn des R. Jehuda Hanafsi sagte: Ihre Äußerungen sind nicht zu beachten, nachdem sie blos einen Vorwand suchen; sie werden sich niemals zufrieden geben und gegen dich stets Klagen führen; gibst du ihnen Rindfleisch, so würden sie Fleisch von Kleinvieh begehren, gibst du ihnen Kleinvieh, würden sie Wildpret, Geflügel, Fische oder Heuschrecken begehren! Demnach, versetzte Gott, würden sie immer sagen, daß ich für sie unvernünftig bin! Mosche erwiederte hierauf: Ich will gehen und sie zu überreden suchen; da sagte der Allwissende: Du sollst jetzt sehen, ob mein Wort nicht eintrifft, daß sie dir kein Gehör geben werden. Mosche ging, um sie zu überreden, er sagte ihnen: Ist denn etwa die Hand des Ewigen zu kurz? „er schlug den Felsen, und Wasser floß“ usw. so wird er doch euch speisen können, Ps. 78,

אשר בקרבכם ותבבו לפני לאמר למה
 21 זה יצאנו ממצרים: ויאמר משה שיש
 מאות אלה רגלי העם אשר אנכי
 בקרבן ואמה אמרת בשר אתן להם
 22 ואכלו הדיש ימים: הצאן ובקר ישחט
 להם ומצא להם אם את כל דגי הים
 23 ואספה להם ומצא להם: ויאמר יהוה
 אל משה הן יהוה תקצר עתה תראה
 24 היקרה דברי אם לא: ויצא משה
 וידבר אל העם את דברי יהוה
 ויאסה שבעים איש מזקני העם ויעמד

25 אתם סביבת האהל: וגיד יהוה בענין
 וידבר אליו ויאצל מן הרום אשר
 עליו ויתן על שבועים איש הזקנים
 ויהי פגום עליהם הרום ויתנבאו ולא
 יספו: וישארו שני אנשים במחנה
 שם האחד אלדד ושם השני מידד
 ותגה עליהם הרום והמה בפתבים
 ולא יצאו האהלה ויתנבאו במחנה:
 27 וירץ הצער וגיד למשה ויאמר אלדד
 ומידד מתנבאים במחנה: ווען יהושע
 בן נון משרת משה מבחריו ויאמר
 29 אדני משה כללם: ויאמר לו משה
 המקנא אתה לי ומי יתן כל עם יהוה
 גביאים כפי יתן יהוה את רוחו עליהם:
 30 (שביעי) ויאסוף משה אל המחנה הוא
 31 וזקני ישראל: ורוח נסע מאת יהוה
 ויגזו שלווים מן היום וישש על המחנה
 כדרה יום כזה וכדרה יום כזה סביבות
 המחנה וכאמתים על פני הארץ:
 32 ויקם העם כל היום והוא וכל היללה
 וכל יום המחרת ויאספו את השלו
 הממעים אסוף עשרה חמרים וישטחו
 להם שטוח סביבות המחנה: הבשר
 עודני ביון שניהם טרם יפדת ואף יהוה
 33 חרה בעם ויף יהוה בעם מכה
 רבה מאד: ויקרא את שם המקום
 34 והוא קברות המתאנה כי ישם קברו

20; sie aber sagten: Deine Erklärung
 befriedigt unsere Wünsche nicht! darum
 heißt es: und Mosche kam und redete
 zum Volke; und da sie ihm kein Gehör
 schenkten, so versammelte er die Ältesten.
 [25.] Sie weis sagten nicht
 mehr, als blos diesen Tag; Dnf. übersf.
 die Profetie wurde ihnen nicht
 mehr entzogen. [26.] Von
 den Auserwählten; sie sagten, wir sind
 dieser Auszeichnung nicht würdig. והמה
 Von den Erwählten zu Synhedrien,
 sie waren alle mit Namen verzeichnet und
 durch das Los erwählt, weil auf jeden
 Stamm sechs Personen berechnet waren,
 zwei Stämme ausgenommen, auf welche
 nur fünf Personen kamen, Mosche sagte, es
 wird kein Stamm einwilligen, einen יקן
 weniger zu haben; was that er? er nahm
 72 Zettel, schrieb auf 70 davon: יקן
 Ältester, zwei Zettel ließ er leer, und wählte von
 jedem Stamme sechs, sind zusammen 72:
 dann sagte er zu ihnen: Zieht euere Zettel
 aus der Urne! wer einen Zettel mit יקן
 herauszog, zu dem sprach er: Du bist von
 Gott für dein Amt gewählt! wer aber einen
 leeren Zettel zog, zu dem sprach er: Du bist
 von Gott nicht erwählt! [27.] Nach
 Sinigen war es Gerschon, der Sohn Mosches.
 [28.] Lege auf sie Gemeindelasten, und
 ihr Weissagen wird von selbst aufhören
 (Nach Tokef. Sanhed. 17). כללם bedeutet
 auch: Lasse sie einsperren, weil sie profesezei-
 ten: Mosche wird sterben, u. Jehoschua wird

die Israeliten in das Land einführen. [29.] Willst du etwa für mich
 eifern? לי meintwegen, קנאה bedeutet überall, sich für eine Sache ganz besonders
 interessiren, entweder Etwas zu rächen, (ereifernd auftreten), oder Jemanden zu
 helfen, überhaupt in das Innerste einer Angelegenheit eindringen. [30.] ויאסוף משה
 Vom Eingange des Stiftszeltes. המחנה אל Jeder in sein Zelt. ויאסוף heißt, sich zurück-
 ziehen, so wie Mt. 5, 22, ואספתו אל תוך ביתך, einführen; als Beweisstelle: Ps.
 39, 6 ויאספם ולא ידע מי אוספם er sammelt und weiß nicht, wer es nach Hause bringt.
 Dies belehrt, daß die Strafe nicht eher erfolgte, als bis die Frommen in ihrem
 Zelte waren. [31.] Er jagte herbei, wie Ps. 90, 10 ונעופה נו היש ונעופה in schnellem
 Jagen schwinden wir dahin; Nachum 1, 12 ונעו ועברו sie jagen, dahin sind sie.
 ונשטחך ויהנה נששים; Ezech. 29, 5 ונשטחך Sie flogen in die Höhe bis zur Brusthöhe des Menschen, damit sie
 keine Mühe haben, sie einzusammeln, man brauchte weder sie aus der Höhe zu holen,
 noch sich darum zu bücken. [32.] הממעיש Wer am wenigsten sammelte; die Trägen
 und Hinkenden brachten zehn Chomer (Haufen) zusammen. וישטחו Sie machten
 ausgebreitete Lagen daraus. [33.] טרם יכרת Wie Dnf. übersf. es hat

noch nicht aufgehört. Oder, auch wie er hatte kaum Zeit, es zu zerfaulen, als ihm schon die Seele ausging.

Kapitel 12. [1.] דבור — ותדבר מרים — Heißt überall strenge reden, so, M. 1, 42, 30: קשות — דבר האיש — קשות — ויאמר אחי אל: 19: ויאמר שמעו נא דברי: 6: ויאמר שמעו נא drückt eine Bitte aus. ותדבר מרים ואהרן. Sie begann Nachtheiliges zu reden, daher wird sie erst genannt. Woher wußte Mirjam, daß Mosche sich von seiner Frau absonderte? R. Nathan sagte: Mirjam war gerade bei Zipora, als dem Mosche mitgetheilt wurde, daß Eldad und Medad im Lager weis sagten. Als Zipora dies hörte, sagte sie: Ich bedauere die Frauen, wenn deren Männer weis sagen, denn sie werden sich nun von ihren Frauen absondern, so wie mein Mann es that; daher also wußte es Mirjam, und meldete es dem Aharon. Wenn also Mirjam wegen dieses tadelhaften Geredes, das sie nicht in böser Absicht geäußert, so gestraft wurde: um so strafwürdiger sind doch Solche, die ihren Nebenmenschen böswillig kränken! Will sagen, daß sie eine anerkannte Schönheit war; so wie Jederman die Schwärze des Mohren anerkennt. כושיה hat mit מראה גלה gleichen Zahleninhalt. Weil er sich von ihr abgesondert hatte. Was soll dies lehren? D. h. es gibt Frauen, welche schön an Körper sind, nicht aber an Thaten; Andere haben schöne Tugenden, entbehren aber aller Schönheit des Körpers, diese aber war in jeder Hinsicht vollkommen. כושיה Sie wird ihrer Schönheit wegen כושיה, Mohrin genannt, wie wenn Jemand seinen schönen Sohn einen Mohren nennt, damit kein böser Blick sich seiner bemächtige. Und nun hat er sie geschieden. [2.] Hat Gott denn mit ihm allein gesprochen? Und wir haben unsere Ehehälften nicht verlassen, wie er. [3.] Demüthig und geduldig. [4.] Plötzlich erschien Gott, als sie sich in Unreinheit wußten, u. deshalb nach Wasser schrieen. Er wollte ihnen dadurch anzeigen, daß Mosche mit Fug und Recht sich von seiner Frau absonderte, weil die Gottes-Glorie sich ihm häufig offenbarte, ohne ihm die Zeit im Voraus zu bestimmen. Will sagen, diese drei wurden mit e i n e m Male angerufen, was kein menschlicher Sinn zu fassen vermag. [5.] Er erschien allein, nicht nach Weise der Menschen, wenn ein König in den Krieg zieht, so rückt er mit starker Heeresmacht aus, im Frieden dagegen genügt schwache Begleitung. Der Weltkönig zieht a l l e i n in den Krieg, wie es heißt: „Gott ist der Herr des Krieges“! in Friedenszeit zieht er mit einem großen Gefolge, wie es Ps. 68, 18 heißt: „Das göttliche Gefolge, Myriaden, heiliger Schaaren“. Damit diese aus dem Hofe dem göttl. Rufe folgen. Warum hat er sie von Mosche entfernt? Weil man im Beisein des zu Lobenden nur einen Theil seines Lobes ausspricht, das volle Lob aber in seiner Abwesenheit; ebenso heißt es: נח איש צדיק תמים, in seinem Beisein sagte Gott blos: כי אותך ראיתי צדיק לפני. Oder, Beide wurden deshalb entfernt, damit Mosche die Beschämung Aharons nicht mit anhören müsse. [6.] נא drückt eine

את העם המתאנים: מקברות המתאנים: נסעו העם הצרות ויהי בהצרות:

1 ותדבר מרים ואהרן במשה על אדות האשה הבשית אשר לקח פי אשה בשית לקח: ויאמרו הבק את במשה דבר יהוה הלא גם פנו דבר נישמע יהוה: והאיש משה עין מאד מפל האדם אשר על פני האדמה: ויאמר יהוה פתאם אל משה ואל אהרן ואל מרים צאו שלשתכם אל אהל מועד ויצאו שלשתם: ויהוה בעמוד עין ויעמד פתח האהל ויקרא אהרן ומרים ויצאו שניהם: ויאמר שמעו נא דברי אם יהיה נביאכם

7 יהוה במראה אליו אתגודע בקלוס
 אדבר בו: לא בן עבדי משה פכל
 8 ביתי נאמן הוא: פה אל פה אדבר
 בו ומראה ולא בהידות ותמנת יהוה
 יביט ומדוע לא יראתם לדבר בעבדי
 9 במשה: ויהר אף יהוה בם וילך:
 10 והענין סר מעל האהל והנה מרים
 מצרעת בשלג ויפן אהרן אל מרים
 11 והנה מצרעת: ויאמר אהרן אל משה
 בן אדני אל נא תשת עלינו חטאת
 12 אשר נואלנו ואשר חטאנו: אל נא
 תהי כמת אשר בצאתו מרחם אמו
 13 ויאכל הצי בשרו: ויעעק משה אל
 יהוה לאמר אל נא רפא נא לה:

Bitte aus. Wenn ihr Pro-
 feten haben werdet. ה' במראה אליו אתגודע
 Erscheint meine Glorie nicht in hellem
 Lichtglanze, sondern nur im Traumbilde.
 [8.] Ich selbst befahl es ihm, sich
 von der Frau abzusondern, als ich ihm
 am Sinai sagte: Gehe, sage ihnen, lehret
 in euere Zelte (d. h. zu eueren Frauen)
 zurück; Du aber bleibe bei mir! ומראה
 ויראה ולא בהידות ויראה ויראה ויראה
 ich ihm klar durch sichtbare Deut-
 lichkeit; ich verdunkle sie nicht durch
 Räthsel, wie es z. B. bei Ezech. 17, 2
 heißt: ה' חרה „Gib ein Räthsel auf“.
 Man denke aber nicht, daß
 er wesentlich die Glorie Gottes gesehen
 habe, es heißt ja schon M. 2, 33 ופני
 לא ירא, du wirst meine Göttlichkeit in

der Folge erkennen, wie es diesbezüglich heißt: Du wirst mich in den Spuren
 meiner Allmacht erschauen. בעבדי משה Es steht nicht בעבדי משה, sondern בעבדי
 בבעבדי d. i. wider meinen Diener, wenn es auch nicht Mosche wäre; oder, w i d e r
 Mosche, wenn es auch nicht mein Diener wäre, solltet ihr ihn schon ehrfürchten,
 geschweige denn, da er m e i n Diener ist, und dem Diener eines Königs gebührt
 hohe Ehre. Ihr solltet erwägen, daß der Weltenkönig ihm nicht unverdient wohl-
 gewogen ist; denkt ihr etwa, daß ich seine Handlungen nicht kenne? so zu denken
 wäre strafbarer, als euer jetziges Vergehen. [9.] ויהר אף ה' Nachdem er ihnen ihre
 Schuld bekannt gemacht hatte, that er sie in Bann. (וילך); um so weniger sollen
 wir über unsere Nebenmenschen zürnen, wenn wir ihnen nicht ihre Fehler bekannt
 gemacht haben. [10.] והענין סר Dann erst wurde Mirjam aussätzig, wie Schnee.
 So wie ein König zu seinem Erzieher sagt: Bestrafe meinen Sohn, aber thue
 es dann erst, wenn ich mich entfernt haben werde, da ich ihn bemitleiden möchte.
 [11.] ויאמר אהרן אל משה ויאמר אהרן אל משה ויאמר אהרן אל משה ויאמר אהרן אל משה
 Gibt Dnt. ראשונה wie אומר, wir waren thöricht. [12.] ויאמר אהרן אל משה ויאמר אהרן אל משה
 Diese unsere Schwester. Ein Aussätziger ist wie ein Todter zu betrachten; so
 wie der Todte, der ins Zelt gebracht, alles daselbst verunreinigt, ebenso ein Aus-
 sätziger. אמנו Sollte heißen מרחם אמו, ist aber ein gebräuchlicher Ausdruck der
 Schrift; ebenso sollte es statt בשרו הצי בשרו heißen, nämlich, nachdem sie mit
 uns eine und dieselbe Mutter hatte, so ist es uns, als wäre die Hälfte unseres
 Körpers verwest; so auch M. 1, 37, 27: „er ist unser Bruder, unser Fleisch“
 (אחינו בשרו). Nach dem einf. Wortsinne ist es so zu verstehen: es geziemt sich nicht,
 daß ein Bruder seine Schwester verlasse, als wäre sie eine Todte. אשר בצאתו
 da dieser (Mosche) mit ihr von einer Mutter geboren wurde, ihr nun beistehen
 könnte, wenn er nun das nicht thut, so ist sein halber Körper gleichsam verzehrt,
 da Geschwister wie e i n Körper sind! Oder, wenn nicht dein G e b e t ihr Genesung
 bringt, so ist sie wie ein Todter; wer soll sie denn (nach Priestervorschrift) ein-
 schließen, oder wieder reinsprechen? Aharon darf als Verwandter den Aussatz
 nicht besichtigen, einen andern Hohepriester gibt es aber nicht — darauf bezieht
 sich das מרחם אמו. [13.] ויאמר אהרן אל משה ויאמר אהרן אל משה ויאמר אהרן אל משה
 Die Schrift gibt dir eine Lebensregel: Wer an seinen Mitmenschen irgend ein Anliegen hat, soll vorher zwei, drei
 einleitende Bittworte an ihn richten, dann erst das eigentl. Ansuchen vortragen.
 לאמר Mosche bat Gott, ihm zu sagen לאמר, ob sie geheilt werden wird, oder nicht,

worauf er die Antwort erhielt: ואביה ירק ירק sie muß sieben Tage eingeschlossen bleiben R. Eliezer, Sohn Afarias sagte: An vier Stellen flehete Mosche zu Gott mit dem Worte לאמר, um Bescheid, ob seine Bitte erfüllt wird, oder nicht, so: M. 2, 6, 12 וידבר משה לפני ה' לאמר ob du sie befreien willst, oder nicht; es ward ihm darüber im Voraus gesagt: עתה תראה ויאמר משה לאמר יפקד ה' usf: M. 4, 27, 15, Gott antwortete: וקח נא את יהושע; M. 5, 3, 25 und Gott antwortete ואתה הן אל ד' לאמר 25 usf. Warum war sein Gebet ein so kurzes? damit die Isr. nicht sagen sollen, weil seine Schwester mit Leiden behaftet ist, darum betet er lange, anhaltend. [14.] ואביה ירק ירק Lastete nur die Ungnade ihres Vaters auf sie, mußte sie nicht sieben Tage sich beschämt einschließen, geschweige denn, wenn Gott ihr zürnt, daß sie 14 Tage sich einschließe! Allein es genügt, wenn das Urtheil so gefällt wird, wie das, woraus es gefolgert ist, daher soll sie sieben Tage eingeschlossen bleiben. Ich behaupte, jedes אספה, welches bei Ausfägigen vorkommt, heißt aufnehmen, weil er sich aus dem Lager entfernen mußte, und wenn er geheilt wurde, wieder im Lager aufgenommen werden durfte, daher steht dabei אסיפה aufnehmen. [15.] Diese Ehre wurde ihr zu theil, wegen ihres Verweilens beim Nilflusse, in welchen Mosche geworfen worden war, denn es heißt dort: seine Schwester stellte sich von Ferne, um zu

במדבר בהעלתך יב יג
 14 (מפסיר) ויאמר יהוה אל משה ואביה
 ירק ירק בפניה הלא תכלם שבועת
 ימים תסגר שבועת ימים מהוין למחנה
 15 ואחר תאספה: ותסגר מרים מהוין
 למחנה שבועת ימים והעם לא נסע
 16 עד האספה מרים: ואחר נסעו העם
 מחצרות בני חנו במדבר פארן:

סדר שלה לך.

י
 1 וידבר יהוה אל משה לאמר: שלה
 2 לך אנשים ויתרו את ארץ כנען אשר
 אני נתן לבני ישראל איש אחד איש
 אחד למטה אבתיו תשלחו כל נשיא
 3 בהם: וישלח אתם משה ממדבר
 פארן על פי יהוה כלם אנשים ראשי
 4 בני ישראל הקמה: ואלה שמותם
 5 למטה ראובן שמוע בן זכור: למטה
 6 שמעון ישפט בן חורי: למטה יהודה
 7 כלב בן יפנה: למטה יששכר יואל
 8 בן יוסף: למטה אפרים הושע בן
 9 נון: למטה בנימין פלטי בן רפוא:
 10 למטה זבולן גדיאל בן סודי: למטה
 11 יוסף למטה מנשה גדי בן סוסי:
 12 למטה דן עמיאל בן גמלי: למטה
 14 אשר סתור בן מיכאל: למטה נפתלי
 15 גחבי בן ופסי: למטה גד גאואל בן
 16 מקי: אלה שמות האנשים אשר שלח
 משה לתור את הארץ ויקרא משה

Kapitel 13. [2.] שלה לך Warum steht die Parafcha der Kundschafter mit der von Mirjam nebeneinander? Weil sie wegen der Uebelrede gegen ihren Bruder gestraft wurde, die Böswilligen es sahen und doch sich nicht besserten. שלה לך Schicke, nach deinem Gutdünken, ich befehle es dir nicht, wenn du willst, kannst du Leute entsenden. Weil die Israeliten sagten M. 5, 1, 22: Ihr nahetet euch mir allesammt usf. wir wollen Männer vorausschicken. — Mosche erbat sich den göttl. Beistand, Gott sprach, ich habe ihnen versichert, daß das Land ergiebig ist, denn es heißt M. 3, 17: ich will euch aus dem Glende Egypten führen, in ein Land, das überströmt von Honig und Milch; bei ihrem Leben! ich werde ihnen für diesen Unglauben Gelegenheit bieten, durch die Aussage der Kundschafter sich irre leiten zu lassen, damit sie das Land nicht in Besitz nehmen sollen! [3.] על פי ה' Mit seiner Erlaubniß, er hat es nicht verhindert. כלם אנשים Jedes אנשים bedeutet angefehene Männer, damals waren sie tabellos. [16.] ויקרא Jedes יהושע bedeutet angefehene Männer, damals waren sie tabellos. [16.] יהושע Mosche betete für ihn: der Ewige יה möge dir helfen יהושע, daß du

17 להושע בן נון יהושע: וישלח אתם
 משה לתור את ארץ כנען ויאמר
 אלהם עליו זה בנגב ועליתם את ההר:
 18 וראיתם את הארץ מה היא ואת העם
 הישב עליה החזק הוא הרפה המעט
 הוא אם רב: ומה הארץ אשר הוא
 ישוב בה הטובה היא אם רעה ומה
 הערים אשר הוא יושב בהם הבמחנים
 אם במבצרים: ומה הארץ השמנה
 היא אם רזה היש בה עץ אם אין
 והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ
 21 והימים ימי בכורי ענבים: (שני) ויעלו
 ויתרו את הארץ ממדבר צן עד רחב
 לבא חמת: ויעלו בנגב ויבא עד
 חברון ושם אחימן ששן ותלמי ילדי
 הענק וחברון שבע שנים נבנתה לפני
 23 צען מצרים: ויבאו עד נחל אשכול
 ויבשרו משם זמורה ואשכול ענבים
 אחד וישארו במזמ בשנים ומן הרמנים
 24 ומן התאנים: למקום ההוא קרא נתל

dich dem Rathe der Rundschafter nicht an-
 schließest. [17.] עליו זה בנגב Dies war die
 schlechteste Seite von Palästina, so wie die
 Kaufleute erst das Minder gute zeigen, und
 dann das Bessere. [18.] וראיתם את הארץ מה
 היא Manches Land hat starke, großgewachsene
 Leute, manches wieder schwache; manches
 ist der Volksvermehrung günstig, manches
 wieder ihr ungünstig. החזק הוא הרפה Er
 gab ihnen folgendes Merkmal: Bohnen
 sie in offenen Städten, dann sind sie stark,
 weil sie sich auf ihre Tapferkeit verlassen;
 wohnen sie aber in Festungen, dann sind
 sie schwach, feige. [19.] הבמחנים Dnf.
 ob in offenen Städten, ohne Mauer. רחב
 היא הטובה versehen mit Quellen, von gutem,
 gesundem Wasser. [20.] היש בה עץ Ob
 ein verdienstvoller Mann darin lebt, der
 sie durch seine Frömmigkeit beschützen
 kann. Die Tage, wo die
 Trauben vollreif werden. [21.] ממדבר צן
 עד רחב Sie durchzogen die Grenzen der
 Länge und Breite nach, wie ein griech.
 Gamma (Γ); sie zogen erst auf der mittlgl.
 Grenze, von Osten gen Westen, so wie Mosche

B. 17 befaht: עליו זה בנגב nämlich südöstlich bis zum Meere, welches die Grenze
 bis zur Westseite bildet, von dort kehrten sie um, und durchzogen die Westgrenze
 am Ufer des Meeres bis nach Chamat, welches neben הר ההר im westlichen Winkel
 liegt, wie dies bei der Grenzbeschreibung des Landes in מסעי פ' angegeben wird.
 [22.] ויבא עד חברון Kaleb allein ging dahin und warf sich betend hin auf die
 Gräber der Erzväter, damit er nicht durch den Rath seiner Mitgenossen verführt
 würde, es heißt auch N. 5, 1, 37: Ihm (dem Kaleb) will ich das Land geben,
 welches er betreten hat, ferner: Richt. 1, 20: Und sie gaben dem Kaleb die Stadt
 Chebron. Ist's denn möglich, daß Cham die Stadt Chebron
 erbaute für seinen jüngern Sohn Kenaan, bevor er Zoan für seinen ältern Sohn
 erbaut hätte? Allein Chebron war vorzugsweise mit allem Guten siebenfach
 mehr als Zoan bedacht; es will auch anzeigen die Vorzüglichkeit Palästina's;
 denn im ganzen Lande gab es nicht so viel Felsen, als in Chebron, deshalb wurde
 es zu Begräbnißplätzen bestimmt; Egypten ist das Beste der Länder; N. 1, 13,
 12: Wie ein Garten des Ewigen, wie das Land Mizrajim; Zoan ist das Beste
 des Landes (Egypten), dort war auch der Sitz der Könige, Jes. 30, 5: denn in
 Zoan weilen seine Fürsten. Chebron war siebenfach besser, als Zoan. [23.] זמורה
 Eine Rebe, woran eine Traube hing. Sobald es heißt: sie trugen sie auf einer
 Stange, weiß ich ja schon, daß es zwei waren, was lehrt uns בשנים? es waren
 aber zwei Stangen u. z. acht Personen mußten eine Traube tragen, der Eine trug
 eine Feige, der Andere einen Granatapfel, Jehoschua und Kaleb trugen nichts,
 weil die Rundschafter es blos in böser Absicht mitnahmen, und sagten: So wie
 die Früchte des Landes ungewöhnlich groß sind, ebenso seien es auch ihre Ein-
 wohner. Will man wissen, wie schwer eine solche Frucht war, so entnehme man
 es aus dem Gewichte der Denksteine, welche sie in Gilgal s. Jos. 4, 3 errichteten. Die

Gelehrten fanden, daß jeder Stein 40 סאה schwer war, und bekanntlich beträgt die Last, welche ein Mensch auf seine Schulter nimmt, nur den dritten Theil der Last, die ihm andere Menschen aufnehmen helfen, (folglich hätte Einer 120 סאה schwer getragen, und die Traube wäre 960 סאה schwer gewesen). [25.] וישבו מקץ ארבעים יום Das Land hatte 400 Meilen der Länge und ebensoviele der Breite nach. Nun kann ein Mensch von mittelmäßigem Körperbau 10 Meilen per Tag zurücklegen, so sind ja 40 Tagereisen nur von der Ost- nach der Westseite (des Landes) erforderlich, und sie durchzogen es dann nach der Länge und Breite? Allein Gott sah voraus, daß er sie für je einen Tag ein Jahr bestrafen wird, s. weiter 14, 34, darum kürzte er ihnen den Weg auf 40 Tage. [26.] וילכו ויבואו Was bedeutet וילכו? Es will ihre Ankunft mit ihrem Auszuge gleichstellen; sie sind in böswilliger Absicht ausgegangen und ebenso zurückgekommen. וישבו אותם Dem Mosche und Aharon. [27.] ובה חלב ודבש Jede Unwahrheit hat, wenn man nicht zu Anfang etwas Wahres sagt, keine Glaubwürdigkeit; (darum lobten sie das Land mit der Wahrheit, daß es von Milch und Honig gleichsam überfließt). [28.] בצורות גדדת מאד וגם ילדתי הענק ראיתי שם: עמלק יושב בארץ הנגב והחתי והיבסי והאמורי יושב בהר והכנעני יושב על הים ועל יד הירדן: ויהם כלב את העם אל משה ויאמר עלה נעלה ונרשנו אתה כי יכול נוכל לה: והאנשים אשר עלו עמו אמרו לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו: ויצאו דבת הארץ אשר תרו אתה אל בני ישראל לאמר הארץ אשר עברנו בה לתור אתה ארץ אכלת יושביה הוא וכל העם אשר

אשכול על אדות האשכול אשר כרתי 25
 משם בני ישראל: וישבו מתור הארץ 25
 מקץ ארבעים יום: וילכו ויבאו אל 26
 משה ואל אהרן ואז כל עדת בני 26
 ישראל אל מדבר פארן קדשה וישבו 26
 אתם דבר ואת כל העדה ויראו את 26
 פרי הארץ: ויספרו לו ויאמרו באנו 27
 אל הארץ אשר שלחתנו וגם זבת 27
 חלב ודבש הוא וזה פריה: אפס כי 28
 עז העם הישב בארץ והערים בצורות 28
 גדדת מאד וגם ילדתי הענק ראיתי 28
 שם: עמלק יושב בארץ הנגב והחתי 29
 והיבסי והאמורי יושב בהר והכנעני 29
 יושב על הים ועל יד הירדן: ויהם 30
 כלב את העם אל משה ויאמר עלה 30
 נעלה ונרשנו אתה כי יכול נוכל לה: 30
 והאנשים אשר עלו עמו אמרו לא 31
 נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא 31
 ממנו: ויצאו דבת הארץ אשר תרו 32
 אתה אל בני ישראל לאמר הארץ 32
 אשר עברנו בה לתור אתה ארץ 32
 אכלת יושביה הוא וכל העם אשר 32

83 ראינו בתוכה אנשי מדות: ושם ראינו את הנפילים בני ענק מן הנפילים ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם:

1 ותשא כל העדה ויתנו את קולם
 2 ויבכו העם בלילה ההוא: וילנו על משה ועל אהרן כל בני ישראל ויאמרו אליהם כל העדה לו מתנו בארץ מצרים או במדבר הזה לו מתנו: ולמה יהיה מביא אתנו אל הארץ הזאת לנפל בקרב נשינו וטפנו יהיו לבנו הלוא טוב לנו שוב מצרימה: ויאמרו איש אל אחיו נתנה ראש ונשובה מצרימה: ויפל משה ואהרן על פניהם לפני כל קהל עדת בני ישראל: ויהושע בן נון וכלב בן יפנה מן המרים את הארץ קרעו בגדיהם: ויאמרו אל כל עדת בני ישראל לאמר הארץ אשר עברנו בה לתור אתה טובה הארץ מאד מאד: (שריש) אם הפין בני יהוה והביא אתנו אל הארץ הזאת ונתנה לנו ארץ אשר הוא זבת חלב ודבש: אך ביהוה אל תמרדו: ואתם אל תיראו את עם הארץ כי להמנו הם סר צלם מעליהם ויהוה אתנו אל תיראם: ויאמרו כל העדה לרגום אתם באבנים וכבוד יהוה נראה באהל מועד אל כל בני ישראל: ויאמר יהוה אל משה עד אנה ינאצנו העם הזה ועד אנה לא יאמינו בי בכל האתות אשר עשיתי בקרבן: אכפו בדבר ואורישנו ואעשה אתה לנו גדול ועצום ממני: ויאמר משה אל יהוה ושמעו מצרים כי העלית בקחך את העם הזה מקרבן: ויאמרו אל יושב הארץ הזאת שמעו בני אתה יהוה בקרב העם הזה אשר עין בעין נראה אתה יהוה ועננה עמד עליהם ובעמוד ענן אתה הולך לפניהם יומם ובעמוד אש לילה: והמתה כאיש אחד [15.] ויאמר הגוים אשר שמעו

Statur. [33.] Riesen, von den Nachkommen: שמחואי ועואל f. Talm. Megilla 3 N. A. die von ihrer Höhe gesunken in dem Zeitalter des Enosch. וכן היינו בעיניהם. Wir hörten, wie sie zu einander sagten: Es sind menschenähnliche Ameisen in den Weingärten. ענק Sie wähten die Sonnenhöhe zu überragen.

Kapitel 14. [2.] לו מתנו D, wären wir lieber gestorben! [4.] נתנה ראש Wie Dnf. übers. wir wollen ein Oberhaupt wählen; wir wollen einen König über uns setzen. Unter ראש נתנה verstehen auch unsere Lehrer, sich dem Götzendienst ergeben. [9.] אז תמרדו Dann habt ihr nichts zu fürchten. הם להמנו הם Wir verzehren sie wie Brod. סר צלם Ihr Schutz, ihre Stärke; die Edlen unter ihnen sind gestorben, unter diesen Job, dessen Verdienste ihnen Schutz gewährte! Oder, der Schutz Gottes ist von ihnen gewichen. [10.] לרגום אותם Den Jehoschua und Kaleb. Die Wolke ließ sich dort herab. [11.] ינאצני Erzürnen. ככל האותות Wegen der Wunder, die ich für sie gethan, hätten sie schon glauben sollen, daß ich mächtig genug bin, mein Versprechen halten zu können. [12.] ואורישנו Wie Dnf. übers. vertreiben; solltest du fragen, wie soll da mein, den Erzvätern geleisteter Schwur sich erfüllen? Nun, ich will dich zur großen Nation machen, der du auch ihr Nachkomme bist. [13.] ושמעו מצרים Sie werden erfahren, daß du sie umbringst. כי בי העלית כי sie haben gesehen, daß du sie mit deiner Allgewalt aus ihrer Mitte geführt hast, so werden sie nicht sagen, daß die Isr. gegen dich gesündigt haben, sondern daß gegen die Egyptianer zu streiten du Macht hattest, aber nicht gegen die Einwohner dieses Landes! dies besagt B. [14.] אל יושב על יושב von den Einwohnern dieses Landes; was werden sie erzählen? wie weiter B. 16 steht, daß Gott unvernünftig ist. Weil sie es erfahren haben, daß Gott in ihrer Mitte thront, ihren Augen sichtbar erscheint, sie besonders liebt, so werden sie nicht begreifen, daß er seine Liebe nun ihnen entzogen hätte. [15.] והמתה כאיש אחד Cines plötzlichen Todes, dadurch werden die Völker, die deinen Ruf hören, sagen:

[16.] Weil die Einwohner dieses Landes stark sind, Pharao kann den 31 Königen nicht gleichgestellt werden, so wird man mit Bezug auf die Landesbewohner sagen: Weil Gott unvermögend ist, sie hinein zu führen. Die Macht, ist ein Nennwort. [17.] Um deinen Ausspruch zu bethätigen. Was war der Ausspruch? [18.] Gott ist langmüthig, sowohl gegen die Gerechten, als auch gegen die Ungerechten. Als Mosche die Höhen bestieg, und Gott ihm das Schriftwort h' ארך אפים mittheilte, da frug er: Gilt dies nur den Gerechten? Gott sprach: Auch den Ungerechten. Mosche sagte: die Ungerechten mögen hinschwinden! Gott erwiderte: Bei deinem Leben! du wirst noch meiner Langmuth dringend bedürfen! Als die Israeliten beim goldenen Kalbe und bei den Rundschaftern sich versündigten, da betete Mosche: Ewiger! Langmüthiger! da sagte Gott: Du hast doch nur für die Gerechten gestimmt! nun bekannte Mosche, daß die göttl. Gnade sich auch auf die Sünder erstreckt. Er vergibt den Reumüthigen. aber nicht den Nichtberuenden.

[20.] Wegen dessen, was du gesprochen, damit sie nicht sagen mögen, weil der Ewige unvermögend ist. usw. [21.] wie wahr! das will ich ihnen thun: ה' אני drückt einen Schwur aus: Sowahr ich lebe und meine Herrlichkeit die ganze Erde erfüllt! so sicher werde ich es vollführen! [22.] ה' ארום: כי כל האנשים הרואים! Diese Schriftstellen sind verfezt zu lesen: Sowahr ich lebe, es werden alle diese Männer das Land nicht sehen, und sowahr meine Herrlichkeit die ganze Erde erfüllt, soll mein Name bei dieser Plage nicht entweiht werden; man wird nicht sagen, daß Gott nicht im Stande ist, sie hinzubringen, indem ich sie nicht plötzlich, sondern nach und nach, während 40 Jahre werde aussterben lassen. Nach dem Wortlaute. וינסו אותי. Nach dem Wortlaute. וינסו אותי. Zweimal am Meere, zweimal beim Manna und zweimal bei den Wachteln. Näheres im Talm. Erachin 15. [23.] Sie sollen es nicht sehen. [24.] רוח אהרה Eine zweifache Denkweise, eine ausgesprochene, und eine nicht geäußerte; zu den Rundschaftern sagte er, ich folge euerem Rathe, im Herzen aber dachte er die Wahrheit zu sprechen, dadurch besaß er die Macht, sie stille zu machen: ויהם כלב weil sie glaubten, er werde Gleiches mit ihnen sprechen; deshalb heißt es im B. Josua 14, 7: Ihm (Mosche) erstattete ich damals Bericht, wie ich es im Herzen hatte, nicht aber wie ich's im Munde führte. וימלא אהרי Die Stelle ist abgekürzt und bedeutet: Sein Herz war von mir erfüllt. אשר בא שמה Chebron wird ihm zugetheilt. וירישנה Wie Dnf. יתרוכנה vertreiben werden sie die Riesen und das Volk darin, nicht aber ירהונה erben, außer wo ירשנה steht. [25.] והעמלקי Wenn ihr dort hingehet, werden sie euch umbringen, da ich nicht mehr mit euch bin. פנו מחר und zieht rückwärts. [26.] לעדה הרעה Das sind die 10 Rundschafter, (ohne Jehoschua und Kaleb);

16 את שמעך לאמר: מבלתי יכלת יהיה להביא את העם הזה אל הארץ אשר
17 נשבע להם וישחתם במדבר: ועתה יגדל נא פה אדני כאשר דברת לאמר:
18 יהיה ארץ אפים ורב הסד נשא עון, ופשע ונקמה לא ינקמה פקד עון אבות על בנים על שלשים ועל רבעים:
19 סלה נא לעון העם הזה כנגדל הסדה וכאשר נשאתה לעם הזה ממצרים ועד הנה: ויאמר יהוה סלחתי כדברך:
20 (רביעי) ואולם חי אני וימלא כבוד יהוה את כל הארץ: כי כל האנשים הראים את כבדי ואת אתתי אשר עשיתי במצרים ובמדבר ונגסו אתי זה עשה פעמים ולא שמעו בקולי: אם יראו את הארץ אשר נשבעתי לאבתם וכל מנאצי לא יראוה: ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וימלא אהרי ויהיאתיו אל הארץ אשר בא שמה ורעו וירשנה: והעמלקי והכנעני יושב בעמק מחר פנו וסעו לבם המדבר דרך ים סוף: וידבר יהוה אל משה

gestraft wurden. [38.] ויהושע וכלב חיו Wozu steht dies erwähnt? es lehrt, daß sie den Antheil der Rundschafter am Lande bekamen, und statt ihrer am Leben geblieben sind. [40.] אל ראש ההר D. i. der Weg, der nach dem heil. Lande führt. אל המקום Nach Palästina. אל אשר אמר ה' um es uns zu geben. כי חטאנו Weil wir sagten, es wäre für uns besser, nach Egypten zurück zu kehren. והיא לא תצלה das, was ihr thut, wird nicht gelingen. [43.] כי על D. h. dieses kommt über euch, weil ihr von Gott zurück gewichen seid. [44.] ויעפלו Heißt stark und fest, ebenso Chab. 2 ungestüm, mit Erdreistung, desgl. Micha 4 עיפל בת ציון Burgveste der Tochter Zion; Jes. 32, 14 עיפל ובהן. Der Midr. Tanchuma liest אופל dunkel; sie gingen in Finsterniß, unerlaubter Weise. [45.] ויכתום Gleich M. 5, 9, 21 ואכות אותו zerschlagen, Schlag auf Schlag. עד החרמה der Ort heißt so, wegen des Vorfalles der Verwüstung desselben (חרם).

Kapitel 15. [3.] ועשיתם אשה Das ist kein Gebot, sondern es bedeutet, wenn ihr dort hinkommen werdet, und euer Herz euch antreibt, dem Ewigen zu Ehren ein Feueropfer darzubringen. לריח ניחוח Mir zum Wohlgefallen. לפלא נדרר במועדיכם Oder ihr werdet ein pflichtgemäßes Festopfer zubereiten, so wie ich euch dazu verpflichtet habe. [4.] ויהקריב המקריב Ihr sollt zu jedem Opfer vom Rindviehe auch das Trank- und Mehlopfers darbringen. — das Mehlopfers wird ganz verbrannt, das Del wird hinein gerührt, und der Wein in die Schalen gegossen, so wie es im Talm. Sukka Absch. 4, erklärt ist. [5.] לכבש אחר Dies bezieht sich auf alles Obenerwähnte: auf das Mehlopfers, den Wein u. das Del. [6.] או ראוי Wenn es ein Widder ist. Unsere Lehrer bemerken, Talm. Menach. 91, Chulin 23, אף מצינו משהו hinzu, nämlich, wenn es ein „פלגס“ ein Schaf im mittlern Alter, im 13. Monate ist, so bringt er auch das Mehl- und Trankopfer, wie beim Widder dar. [10.] אשה ריח Dies bezieht sich nur auf das Mehlopfers u. Del, der Wein ist kein Feueropfer, denn dieser wird nicht auf das Feuer gegeben. [11.] או שיה Es sei von Schafen oder von Ziegen, heißt es im ersten Jahre כבש und

במנקה לפני יהוה: ויהושע בן נון 38
 וכלב בן יפנה חיו מן האנשים ההם
 39
 ההלכים לתור את הארץ: וידבר
 משה את הדברים האלה אל כל בני
 40
 ישראל ויתאבלו העם מאד: וישקמו
 בבקר ויעלו אל ראש ההר לאמר
 41
 הנהו ויעלינו אל המקום אשר אמר
 יהוה כי חטאנו: ויאמר משה למה זה
 42
 אתם עברים את פי יהוה והוא לא
 תצלה: אל תעלו כי אין יהוה בקרבכם
 43
 ולא תנגפו לפני איביכם: כי העמלקי
 והכנעני שם לפניכם ונפלתם בחרב
 44
 כי על בן שבתם מאחרי יהוה ולא
 יהיה יהוה עמכם: ויעפלו לעלות אל
 45
 ראש ההר וארון ברית יהוה ומשה לא
 משו מקרב המחנה: ויגד העמלקי
 והכנעני הישב בקר ההוא ויבוס
 ויפתים עד החרמה:

10
 1 וידבר יהוה אל משה לאמר: דבר
 2 אל בני ישראל ואמרת אליהם כי תבאו
 אל ארץ מושבותיכם אשר אני נתן
 3
 לכם: ועשיתם אשה ליהוה עלה או זבח
 לפלא נדר או בנדבה או במועדיכם
 לעשות ריח ניחוח ליהוה מן הבקר או
 4
 מן הצאן: והקריב המקריב קרבנו
 ליהוה מנחה סלת עשרון בקליל
 5
 ברבעית סהין שמן: ויין לנסף
 רביעית סהין תעשה על העלה או
 6
 לזבח לכבש האחד: או לאיל תעשה
 מנחה סלת שני עשרונים בלילה בשמן
 7
 שלשית סהין: ויין לנסף שלשית
 סהין מקריב ריח ניחוח ליהוה: (חמישי)
 8
 וכי תעשה בן בקר עלה או זבח לפלא
 נדר או שלמים ליהוה: והקריב על
 9
 בן הבקר מנחה סלת שלשה עשרונים
 בקליל בשמן חצי סהין: ויין מקריב
 10
 לנסף חצי סהין אשה ריח ניחוח
 ליהוה: כבה יעשה לשור האחד או
 11
 לאיל האחד או לשה בכבשים או

[11.] או שיה Es sei von Schafen oder von Ziegen, heißt es im ersten Jahre כבש und

- 12 בעזים: במספר אשר תעשו בקבה
 13 תעשו לאחד במספרם: כל האורה
 יעשה בקבה את אלה להקריב אשה
 14 רים ניהח ליהוה: וכן יגור אתכם גר
 או אשר בתוכםם לדתיתכם ועשה
 אשה רים ניהח ליהוה כאשר תעשו
 15 בן ועשה: הקהל תקה אחת לכם
 ולגר הגר חקת עולם לדתיתכם פכם
 16 פגר יהוה לפני יהוה: תורה אחת
 ומשפט אחד יהוה לכם ולגר הגר
 17 אתכם: (שש) וידבר יהוה אל משה
 18 לאמר: דבר אל בני ישראל ואמרת
 אלהם בבאתם אל הארץ אשר אני
 19 מקבא אתכם שמה: והיה באכלכם
 20 מלחם הארץ תרימו תרומה ליהוה:
 ראשית ערסתכם חלה תרימו תרומה
 21 בתרומת גרן בן תרימו אתה: מראשית
 22 ערסתים תתנו ליהוה תרומה
 ?דרתיתם: וכן תשגו ולא תעשו את
 כל המצות האלה אשר דבר יהוה אל

Monate und einen Tag alt ist. [12.]
 Nach Zahl der Vieh-
 stücke, die ihr darbringt, sollt ihr auch die
 Trankopfer für jedes derselben bereiten.
 [15.] Sowie ihr, ebenso ist auch der
 Fremde dazu verhalten. Die Wiederholung
 mit dem ם ist hebr. Sprachgebrauch, wie
 כמוני כמוך, כגן ה/ כארץ מצרים, כעמי כעמך
 בבאתם אל הארץ [18.] —
 Dies בבאתם ist von allen ähnlichen Aus-
 drücken in der Schrift verschieden; überall
 steht כי תבוא, כי תבואו; und da die Schrift
 bei einer dieser Stellen deutlich erklärt,
 daß das Gebot nicht eher Geltung hat,
 als bis nach der Eroberung und Besitz-
 nahme des Landes, so gilt dasselbe auch
 für die übrigen. Hier heißt es aber
 d. h. sobald sie hineinkommen und
 das Brod des Landes genießen, sind sie
 schon zur Challah verpflichtet. [20.]
 ראשית Wenn ihr so viel Teig kneten
 werdet, wie ihr in der Wüste zu kneten
 pflegtet, d. i. so wie es M. 2, 16, 18:
 heißt: Sie maßen es im Omer, ein
 Omer für jeden Kopf; so sollt ihr vom ersten

Teige, nämlich bevor ihr davon genießet, einen Theil als Gott geweiht geben.
 חלה Fladen, Kuchen. כתרומת גרן Wo kein Maß bestimmt ist; aber nicht, wie die
 Hebe vom Zehnten, wo das Maß bestimmt ist. Die Gelehrten aber haben auch ein
 gewisses Maß (der Brodhebe) für jeden Hausvater festgesetzt, nämlich den 24.
 Theil; für einen Brodbäcker (zum Verkaufe) den 48. Theil. *) [21.]
 מראשית ערסתים Was lehrt dies? man weiß ja bereits von ראשית ערסתים daß das Erste vom
 Teige gemeint ist? es heißt deshalb מראשית, d. i. einen Theil davon, nicht aber
 ראשית den ganzen Teig. תתנו לה תרומה Weil hier das Maß der Hebe nicht
 angegeben ist, so heißt es תתנו, d. h. es soll einer Gabe entsprechen. [22.]
 וכן תשגו Dieser Abschnitt handelt nun vom Gözendienste, welcher eigentlich
 bereits mitinbegriffen ist unter den Vergehungen einer Gemeinde, für welche ein
 Stier dargebracht werden mußte, s. M. 3, 4, 13; hier wird der Gözendienst aus
 der Regel der Allgemeinheit herausgehoben, und angeordnet, daß ein Stier zum
 Ganzopfer und ein Ziegenbock zum Sündopfer gebracht werde. וכן תשגו Hier wird
 vom Gözendienste verhandelt; es kann von anderen Vorschriften nicht die Rede
 sein, denn es heißt: את כל המצות d. i. ein Hauptverbot, welches wider alle Gebote
 verstößt; sowie wenn Jemand alle Gebote übertritt, das Joch der Gottesherrschaft
 von sich wirft, den Gotteshund zerstört und vorsätzlich die Thora mißdeutet;
 ebenso strafwürdig ist der Gözendienst. ם אשר דבר ה' u. אנכי haben wir
 von der Allmacht selbst vernommen; Ps. 62, 12: Eines hat Gott geredet, auch ein

*) Wenn das Quantum Mehl, aus dem der Teig besteht, das Maß von
 43¼ Hühner-Eiern mittelmäßiger Größe beträgt; so muß man eine חלה davon abscheiden;
 bei weniger Teig genügt Challah-Abhebe ohne ברכה.

Zweites haben wir gehört. [23.] את כל אשר
 'ה Es lehrt, wer sich zum Götzendienst
 bekennt, der leugnet die ganze Thora und
 Alles, was die Profeten voraus sagten, weil
 es hier heißt: „מן היום אשר צוה ה' ויהלאה“
 [24.] Wenn diese Übertretung durch die
 Gemeinde irrthümlich geschah, sie irrten
 und lehrten, daß dieser oder jener Dienst
 dem Gözen zu weihen erlaubt sei. Hier
 fehlt das 'א, denn dieses Sündopfer ist
 nicht wie andere, die mit Ganzopfern
 dargebracht werden, denn alle anderen
 Sündopfer in der Thora gehen den
 Ganzopfern voran, wie es M. 5, 10 heißt:
 „Und das zweite soll er als Ganzopfer
 bereiten“, hier aber geht das Ganzopfer
 dem Sündopfer voran. [25.] הביאו את
 קרבנם אשה לה' D. i. der in vorstehendem
 V. 24 benannte Stier zum Ganzopfer, bei
 welchem es heißt והטאתם D. i. der
 Ziegenbock. [26.] עו בת שנתה Durch
 Götzendienst Durch Götzendienst
 Bei andern Sünden des Einzelnen bringt
 er ein Mutter schaf oder eine Ziege,
 hier aber wird direkt eine Ziege
 bestimmt. [25.] ביד רמה Er lästert,
 wie Ezech. 5, 15; Jer. 37. Unsere
 Gelehrten entnehmen daraus, daß
 der Gotteslästerer der Ausrottungsstrafe
 verfällt. [31.] Die Warnung vor
 Götzendienst erging von Gott selbst,
 das Übrige durch Mosche. Solange
 die Sünde auf ihr lastet, und sie
 sich nicht befehrt. [32.] ויהיו בני
 ישראל במדבר וימצאו Die Schrift
 meldet hier Nachtheiliges von
 Israel, sie sollten nicht mehr als
 den ersten Sabbath entweichte
 dieser Mann! Sie warnten ihn
 vor der Sabbath-Verletzung, er
 that es dennoch trotz ihrer
 Warnung! [34.] ויורש כי לא
 פורש Sie wollten ihn sterben
 lassen; wohl aber wußten sie,
 daß wer den Sabbath entweicht,
 den Tod verdient. [35.] ויזנו
 ויזנו ויזנו ויזנו Steinigend,
 ebenso gehend, שמור וזכור. [36.]
 ויזנו ויזנו ויזנו ויזנו Daraus
 folgt, daß der Steinigungsplatz
 außerhalb der Stadt und fern
 vom Gerichtshofe sein mußte. [38.]
 ועשו להם ציצית Sie heißen wegen
 der herabhängenden Schnüre,
 ähnlich Ezech. 8: er nahm mich
 bei den (herabhängenden) Haar-
 locken, (בציצית ראש). Oder ציצית
 (blicken, schauen) deutet hin
 auf „וראתם אותו“ wie im
 Hohel. 2, 9 er schaut durchs
 Gitter.

23 משה: את כל אשר צוה יהוה אליכם
 ביד משה מן היום אשר צוה יהוה
 24 והלאה לדרתיכם: והיה אם מעיני
 העדה געשתה לשגגה ועשו כל העדה
 פן בן בקר אחד לעדה לרים יחם
 ליהוה ומנחתו ונספו במשפט ושעיר
 25 עזים אחד לחטת: וכפר הכהן על כל
 עדת בני ישראל ונסלה להם פי שגגה
 הוא והם הביאו את קרבנם אשה
 ליהוה והטאתם לפני יהוה על שגגתם:
 26 ונסלה לכל עדת בני ישראל ולגר
 הגר בתוכם פי לכל העם בשגגה:
 27 (שביעי) ואם נפש אחת תחטא בשגגה
 והקריבה עז בת שנתה לחטאת:
 28 וכפר הכהן על הנפש השגגת בהטאה
 בשגגה לפני יהוה לכפר עליו ונסלה
 29 לו: האזרה בבני ישראל ולגר הגר
 בתוכם תזרה אבת יהוה לכם לעשה
 30 בשגגה: והנפש אשר תעשה ביד רמה
 מן האזרה ומן הגר את יהוה היא
 מגדף ונכרתה הנפש ההוא מקרב
 31 עמה: פי דבר יהוה בזה ואת מצותו
 הפך הכרת תכרת הנפש ההוא עונה
 32 בה: ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו
 איש מקושש עצים ביום השבת:
 33 ויקריבו אתו המצאים אתו מקושש
 עצים אל משה ואל אהרן ואל כל
 34 העדה: וניחו אתו במשמר פי לא
 35 פנש מה ועשה לו: ויאמר יהוה אל
 משה מות יומת האיש רגום אתו
 באבנים כל העדה מהוץ למחנה:
 36 ויציאו אתו כל העדה אל מהוץ
 למחנה ורגמו אתו באבנים וימת
 באשר צוה יהוה את משה: (מסטר)
 37 ויאמר יהוה אל משה לאמר: דבר
 38 אל בני ישראל ואמרת אליהם ועשו
 להם ציצית על בגדיהם לדרתם

וְנָתַנּוּ עַל צִיצֵת הַכֹּהֵן פְּתִיל תְּכֵלֶת:
 39 וְהָיָה לָכֶם לְצִיצֵת וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וְזָכַרְתֶּם
 אֵת כָּל מִצְוֹת יְהוָה וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא
 תִּתְּיוּ אַחֲרָי לְבַבְכֶם וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם
 40 אֲשֶׁר אַתֶּם זָנִים אַחֲרֵיהֶם: לְמַעַן תִּזְכְּרוּ
 וַעֲשִׂיתֶם אֵת כָּל מִצְוֹתַי וְהָיִיתֶם קְדוֹשִׁים
 41 לֵאלֹהֵיכֶם: אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר
 הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהָיוֹת
 לָכֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

סדר קרה.

וַיִּבְקַח קָרַח בֶּן יִצְחָר בֶּן קָהָת בֶּן לֵוִי
 וְדָתָן וְאַבְיָרִים בְּנֵי אֶלְיָאָב וְאֹזָן בֶּן פִּלֵּה
 בְּנֵי רְאוּבֵן: וַיִּקְמוּ לְפָנָי מִשֹּׁה וְאֲנָשִׁים

תכלת eine himmelblaue Farbe von der Seefschnecke Chalafon. [39.] וזכרתם את כל מצות ה' Die Buchstabenahlen von ציצית betragen 600, 8 Fäden und 5 Knoten geben zusammen 613 = תרי"ג מצות = ומתור הארץ Ihr sollt nicht spähen, wie מתור הארץ Herz und Auge sind die Ausspäher und Vermittler der Sünde; das Auge sieht's, das Herz gelüftet und der Körper vollführt die Sünden. [41.] ה' אני Der sicherlich belohnt. אשר אלהים der gewiß bestraft. אשר הוצאתי אתכם Ich habe euch deshalb befreit, damit ihr meine Verordnungen zu beobachten auf euch nehmet. אני ה' אלהיכם Wozu ist dies wiederholt? damit die Israeliten nicht sagen fellen, Gott befahl es, um uns Lohn zu geben, wir aber vollziehen nichts und verzichten auf Belohnung,

daher: אלהיכם auch gegen eueren Willen bin ich euer König! So heißt es auch Ezech. 20, 33: Mir gehorsam erzwingend werde ich über euch regieren. Oder: Warum wird hier des Auszuges aus Egypten erwähnt? Ich bin's, sagt Gott, der in Egypten zwischen dem erst- und später Gebornen genau unterschied, ich werde auch zu unterscheiden wissen, bei denen, welche קלא אילן (nach Raschi, B. Mez. 62) eine dunkelblaue Farbe zum ציצית-Kleide für תכלת nehmen! — Den Grundlehren des R. Mosche Hadarschan entnahm ich: Warum steht der Abschnitt vom Holzaufleser neben dem vom Gözendienste? um zu lehren, daß jeder, der den Sabbath entweicht, dem Gözendiener gleichzustellen ist; weil die Sabbathheiligung alle Gebote aufwiegt; so heißt es auch Nechem. 9, 13: Auf dem Sinai ließest du dich herab, gabst deinem Volke Lehre und Gebote, und deinen heiligen שבת hast du ihnen kund gemacht. Dasselbe gilt von dem ציצית-Gebote, deshalb stehen diese neben einander, weil auch dieses so wichtig ist, wie die übrigen Gebote zusammen, denn es heißt dabei: ועשיתם את כל מצותי. — Mit Bezug auf M. 2, 19, 4: Ich trug euch auf Adler-Flügeln (על כנפי נשרים). Auf vier Ecken (des Kleides), nicht auf drei oder fünf, die auf die vier Erlösungsausdrücke in Egypten erinnern M. 2, 6, 7: והצלתי, והוצאתי ודקחתי, וגארתתי. — פתיר תכלת Hindeutend auf das Hinwegraffen der Erstgeborenen, תכלא heißt aramäisch שכלתי; תכלתי אשר שכלתי überf. Unkelos: כמא דאתכולית תכודית. Das Aussterben der Erstgeborenen erfolgte in der Nacht, daher תכלת, welche der Himmelsfarbe, die am Abend dunkler erscheint, ähnlich ist. Die acht Fäden deuten auf die acht Tage, die vom Auszuge aus Egypten bis zum Anstimmen des Lobliedes am Meere verstrichen.

Kapitel 16. [1.] ויקה קרה Diese Parascha wird im Midr. Tanchuma trefflich erörtert. Er schied aus dem Gemeindevorstande, stand abgesondert da, um dem Aharon die Priesterwürde streitig zu machen; daher überf. es Dnk. ואתפליי. er sonderte sich ab von der ganzen Gemeinde, um Streit zu stiften. Nach Anderen bedeutet ויקה wie in Job 15, 12 לבך מה יקהך was verleiht dich dein Herz, daß du dich von anderen Menschen absonderst? ויקה bedeutet nach Anderen, er suchte die Häupter der Synhedrien durch Worte zu gewinnen, wie קה את אהרן; Hofsea 14 קחו עמכם דברים u. dgl. בן יצחר בן קהת בן לוי Die Schrift erwähnt nicht יעקב בן יעקב, weil Jakob zu Gott gebetet hat, sein Name möge bei ihren Streitigkeiten nicht erwähnt werden, f. M. 1, 49; wo wird hingegen sein Name bei Korach erwähnt?

als sie nämlich in das Register der Säger im Heiligthume eingetragen wurden, Chron. 1, 6, 22, 23: בן אביאסף בן קרה בן רוי בן ישראל — Weil der Stamm Reuben auf der Mittagsseite in der Nachbarschaft des Rehat und seiner Nachkommen lagerte, so wurden sie auch Korachs Streitgenossen: Wehe dem Übelthäter, wehe deinem Nachbar! — Was veranlaßte doch Korach, sich mit Mosche zu entzweien? er war neidisch auf die bevorzugte Stellung des Elizafan, Sohn Ufiels, den Mosche auf göttl. Befehl zum Fürsten der Söhne Rehats einsetzte. Korach sagte: Mein Vater hatte vier Brüder, s. M. 2, 6, 18: Die Söhne Rehat's waren: Amram, Jizhar, Chebron, Ufiel; Amram der älteste nahm für seine beiden Söhne die höchsten Würden, der eine besitzt die königliche Würde, der andere die Hohepriesterwürde: wem gebührt nun die zweite Würde? nicht mir? dem Sohne Jizhars, des zweiten Bruders nach Amram? und Mosche setzte zum Fürsten den Sohn des jüngsten Bruders ein; ich muß dies bestreiten und seine Worte zu Nichte machen! Was that er? er machte sich auf, versammelte 250 Häupter des Synhedriums, die Meisten von seinen Nachbarn, aus dem Stamme Reuben, nämlich Elizur, Sohn Schedeurs und Mehrere seiner Genossen, denn es heißt קרואי העדה אדה; diese bekleidete er mit Mänteln שליתות, die ganz von himmelblauer Wolle waren; sie stellten sich vor Mosche und frugen ihn: Muß ein שלית, der ganz von תכלת ist, auch noch ציצית haben, oder ist er frei von der Bieziz-Pflicht? Mosche sagte ihnen: Es ist Pflicht! — sie lachten darüber: Ist's möglich? ein שלית von anderem Stoffe ist, wenn nur ein himmelblauer Faden daran ist, von ציצית frei, dieser שלית, der ganz von תכלת ist, sollte der ציצית-Pflicht doch gewiß enthoben sein! בני ראובן nämlich: Dathan, Abiram und On, Sohn Peleth. [3.] רב רכס zu viel habt ihr an Größe für euch genommen! כלם קרושים Alle haben wir die göttlichen Worte am Sinai gehört! ומרוע התנשאו Hast du schon dir die Königswürde zugeeignet, so solltest du deinem Bruder nicht die Priesterwürde einräumen! nicht ihr allein habt am Sinai gehört: אנכי ה' אלהיך die ganze Gemeinde hat es gehört! [4.] ויפל על פניו Wegen der Spaltung; dies war das vierte Verschulden; sie sündigten beim goldenen Kalbe, da betete Mosche; als das Volk klagte und murrte, da betete Mosche für sie; bei den Rundschaftern sagte Mosche bittend; Wenn es die Egyptianer hören . . . — hier aber verließ ihn sein Muth. So wie wenn ein Prinz seinen königlichen Vater beleidigt, ein Freund sucht ihn auszuföhnen; dies kann jedoch nur zwei, dreimal gelingen, beim vierten Vergehen aber wird auch der Freund entmuthigt, denn er sagt: Wie lange noch soll ich den König belästigen? schwerlich dürftest er mehr meine Fürbitte anhören! [5.] בוקר ויודע ה' Jetzt sind wir in Aufregung, so schickt es sich nicht, vor Gott zu erscheinen. Mosche beabsichtigte, sie nur abzuhalten, vielleicht werden sie in sich gehen. את אשר לו Zum lewitischen Dienste. ואת הקרוי Zum Priesterdienste. Diese wird er zu sich nähern lassen. Auch Onk. לשימושה יקריב er wird Denjenigen vor sich treten und den Opferdienst von ihm verrichten lassen. Der Midr. erklärt בקר also: Mosche sagte zu ihm: Gott hat in seiner Welt gewisse Grenzen festgesetzt; könnt ihr den Morgen (בקר) in Abend umwandeln? ebensowenig könnt ihr dieses vernichten M. 1, 1, 4 Gott sonderte zwischen Licht und Finsterniß (ויברל) es ward Abend, und ward Morgen — ebenso sonderte er Aharon ab, um ihn zu heiligen, Chron.

6 אֲשֶׁר יִבְחַר בּוֹ יִקְרִיב אֵלָיו: וְזֹאת עֲשׂוּ
 קְהוּ לָכֶם מִחֲתוּת קִרְבָּה וְכָל עֲדֹתָיו:
 7 וַתֵּנוּ בָהֶן אִישׁ וְשִׁמּוֹ עֲלֵיהֶן קִטְרֶת
 לִפְנֵי יְהוָה מִקֵּחַ וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר
 יִבְחַר יְהוָה הוּא הַקָּרוֹשׁ רֵב לָכֶם בְּנֵי
 8 לְוִי: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל קִרְבָּה שְׁמְעוּ נָא
 9 בְּנֵי לְוִי: הֲמַעַט מִכֶּם כִּי הִבְדִּיל אֱלֹהֵי
 יִשְׂרָאֵל אֶתְכֶם מֵעַדְתֵּי יִשְׂרָאֵל לְהִקְרִיב
 אֶתְכֶם אֵלָיו לְעַבֵּד אֶת עֲבֹדַת מִשְׁכַּן
 יְהוָה וְלַעֲמֹד לִפְנֵי הָעֵדוּה לְשִׁרְתָּם:
 10 וַיִּקְרַב אֹתָהּ וְזֹאת כָּל אֲחֵיהֶּ בְּנֵי לְוִי
 11 אֹתָהּ וּבִקְשִׁיתֶם גַּם כְּהֹנֵה: לָכֵן אֹתָהּ
 וְכָל עֲדֹתָהּ הַנֹּעְדִים עַל יְהוָה וְאֶהְרֹן
 12 מֶה הוּא כִּי תִלְוֵנוּ עֲלֵינוּ: וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה
 לְקַרְא לְדָתָן וּלְאֶבְיָרָם בְּנֵי אֱלִיָּאָב
 13 וַיֹּאמְרוּ לֹא נַעֲרָה: הֲמַעַט כִּי הֵעֲלִיתֵנוּ
 מֵאֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ לְהַמִּיתֵנוּ
 בְּמִדְבָּר כִּי תִשְׁתַּרְרַר עֲלֵינוּ גַם הַשְׁתַּרְרַר:

1, 23, 13 (בגד ל אהרן). [6.] Was bewog ihn zu dieser Verordnung? Er sagte also: Die Götzendiener haben viele Dienstformeln, und viele Priester, die sich alle in einem Hause versammeln; wir hingegen haben nur Alle einen Gott, eine Bundeslade, eine Thora und einen Hohepriester; und ihr seid 250 Mann, u. wollt die Hohepriesterwürde übernehmen? Auch ich willige es ein und will euch ein auserlesenes Mittel dazu empfehlen! nämlich das Räuchern, das doch unter allen priesterlichen Verrichtungen das angenehmste ist; aber zuweilen liegt tödtliches Gift darin, denn Nadab und Abihu wurden dadurch verbrannt; daher verwarnte er sie damit: daß Derjenige, welcher gewählt wird, der anerkannt Heilige ist. Wissen wir's denn nicht, daß wer gewählt wird, der Heilige ist? allein Mosche warnte sie: ich sage euch, zieht euch keine Todesschuld zu, wen Gott wählen wird, der wird lebendig ausgehen, die andern aber werden zugrunde gehen.

Gefäße, womit man die Kohlen schürt, sie haben einen Stiel, woran man sie fassen kann. [7.] Ich habe euch ein großes Wort mitgetheilt; wie thöricht waren sie doch, da sie trotz dieser Warnung dennoch beschlossen, hinzu zu treten, was sie mit ihrem Leben büßten, wie es heißt Kap. 17, 3: „Die Pfannen dieser Sünder, welche an ihrem Untergange selbst schuld sind“. Was aber konnte den Korach — der doch so klug war — zu dieser Thorheit verleiten? Gerade sein heller Blick führte ihn irre, er sah im Voraus eine Kette großer Männer von seinen Nachkommen erstehen, den Samuel, der Mosche und Aharon gleichkam, da dachte er, feinetwegen werde er gerettet werden; er sah ferner 24 seiner Enkel, welche zum Dienste in's Heiligthum berufen seien, und vom göttl. Geiste beseelt profetieren werden, denn es heißt Chron. 1, 25, 5: Alle diese stammen von Seman ab, und dachte, ist's denn möglich, daß all diese Größe von mir herstamme, und ich sollte ruhig bleiben? daher vereinte er seine Rotte, um zu dieser Macht zu gelangen, ermutigt dadurch, da er aus dem Munde Mosches gehört hatte, daß alle bis auf einen Stuzigen zu Grunde gehen werden. „Derjenige, den Gott erwählt, wird der Heilige sein“, dies bezog er irrtümlich auf sich, doch er täuschte sich im Voraussehen, denn seine Kinder thaten Buße, was Mosche im Voraus sah. (Tanhuma). Ein Großes, Folgenschweres ist's, das ihr euch selbst herausgenommen habt, euch gegen Gott aufzulehnen! [8.] Mosche fing erst an sanft mit Korach zu reden, als dieser aber hartnäckig blieb, dachte er: bevor die anderen Stämme sich ihm anschließen, und mit ihm zugrunde gehen, will ich sie insgesammt ansprechen; er suchte sie zu ermuntern: Höret doch, ihr Söhne Lewis! [9.] Um Loblieder auf der Tribüne anzustimmen. [10.] Deswegen. Zu diesem Amte, wovon er die übrige Gemeinde ferne hielt. [11.] Deshalb du und dein ganzer Anhang, der sich nur wider den Ewigen auflehnt; denn nur auf seinen Befehl that ich es, die Priesterwürde dem Aharon zu ertheilen, nicht uns gilt der Streit! [12.] Wir entnehmen hiervon, daß man

der Streitigkeit keinen Vorschub leisten soll, denn Mosche war bemüht, sie auf friedlichen Weg zu versöhnen. לא יעלה רא יזר eigener Mund brachte sie zum Falle: „wir gehen nicht hinauf“ — weil sie werden untergehen. [14.] Dies bezieht sich auf das oben erwähnte; לא הביאתנו; ולא נתת לנו Du hast uns nicht gebracht in das verheißene Land, und hast uns nicht Ackerfelder und Weinberge gegeben; du versprachst, ich will euch aus dem Elende Egyptens in das gute und geräumige Land führen. Du hast uns wohl herausgeführt, hast aber den Tod in der Wüste über uns gebracht, wie du es selbst aussprachst: M. 4, 14, 29: in dieser Wüste sollen euer Leichname hinfallen. העיני האנשים ההם תנקר Selbst wenn du uns drohetest, uns die Augen ausstechen zu lassen, wenn wir nicht kommen, gingen wir doch nicht! ההם האנשים die Augen jener Männer (anst. עיני) wie wenn Jemand den ihm drohenden Fluch einem Andern anhängt. [15.] Nach dem einf. Sinne: Du mögest dich dem Räucherwerke, welches sie morgen darbringen werden, nicht zuwenden; nach dem Midr. heißt es: ich weiß, daß sie an den ständigen Gemeindeopfern Theil haben, auch diesen Theil, betete er, möge Gott nicht wohlgefällig aufnehmen; das Feuer möge ihn unverzehrt liegen lassen. Nicht einen Esel habe ich von ihnen angenommen; selbst als ich von Midjan nach Egypten ging, und Weib und Kinder auf Esel reiten ließ, nahm ich diese Esel nicht von ihnen, (obwohl ich die Reise für sie machte) sondern ich nahm sie von dem Meinen. Das aramäische שרית im Dnk. bedeutet: Frohndienst, den man dem Könige abgeben mußte. [16.] Dein Anhang. [17.] Die 250 Männer unter euch. [19.] Durch gleichnerische Spottreden; die ganze Nacht hindurch ging er bei den Stämmen umher und suchte sie zu überreden: Glaubt ihr denn, sagte er, daß ich meinethalben es so genau nehme? es geschieht vielmehr eueretwegen; diese nahmen alle Würden für sich, dieser die Königswürde, und sein Bruder die Priesterwürde, endlich überredete er sie Alle! וירא כבוד ה' Sie erschien in einer Wolfensäule. [22.] O Gott aller Geister, der du die Gesinnung Aller kennst! Deine Weise ist nicht wie die der Menschen; wenn bei einem irdischen Könige eine Provinz sich empört, so weiß er nicht, wer der Schuldige ist, daher bestrafte er Alleammt; vor dir aber, o Gott, sind die Gedanken Aller offenbar, und du weißt, wer der Schuldige ist! האיש אחד יחטא Einer nur sündigt, und über die ganze Gemeinde wolltest du zürnen? Gott erwiederte: Ihr habt trefflich gesprochen, ich weiß es, und werde bekannt geben, wer der Schuldige und wer der Schuldlose ist. [24.] Entfernt euch aus der Umgebung der Wohnung Korachs.

14 (שני) אָךְ לֹא אֶל אֶרֶץ זְבַת חֶלֶב
וּדְבַשׁ הֵבִיאָתָנוּ וְתַתֵּן לָנוּ גְחֻלַת שָׂדֵה
וּבְרֵם הָעֵינִי הָאֲנָשִׁים הָהֵם תִּנְקַר לֹא
נִעְלָה: וַיַּחַר לְמֹשֶׁה מְאֹד וַיֹּאמֶר
אֶל יְהוָה אֵל תִּפֶּן אֵל מִנְחָתָם לֹא חָמֹר
אֶחָד מֵהֶם נִשְׁאַתִּי וְלֹא הִרְעֵתִי אֶת
אֶחָד מֵהֶם: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֵל קְרַח
אֶתָּה וְכָל עֲדַתְךָ הָיוּ לִפְנֵי יְהוָה אֶתָּה
וְהֵם וְאַהֲרֹן מִחֹר: וַיִּקְחוּ אִישׁ מִחֶמְתּוֹ
וַיִּנְתְּתֵם עֲלֵיהֶם קִטְרֹת וְהִקְרַבְתֶּם לִפְנֵי
יְהוָה אִישׁ מִחֶמְתּוֹ הַמִּשְׁשִׁים וּמֵאֲתָוִים
מִחֶמְתּוֹ וְאֶתָּה וְאַהֲרֹן אִישׁ מִחֶמְתּוֹ:
וַיִּקְחוּ אִישׁ מִחֶמְתּוֹ וַיִּתְּנוּ עֲלֵיהֶם אֵשׁ
נִשְׁוִימוֹ עֲלֵיהֶם קִטְרֹת וַיַּעֲמְדוּ פֶתַח
אֹהֶל מוֹעֵד וּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: וַיִּקְהַל
עֲלֵיהֶם קְרַח אֶת כָּל הָעֵדָה אֵךְ פֶּתַח
אֹהֶל מוֹעֵד וַיֵּרָא כְבוֹד יְהוָה אֵל כָּל
הָעֵדָה: (שלישי) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֵל מֹשֶׁה
וְאֶל אֶהֲרֹן לֵאמֹר: הַבְּדִלוּ מִתּוֹךְ
הָעֵדָה הַזֹּאת וְאֹכְלָה אֶתֶם פְּרִיעֵ:
וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ אֵל אֱלֹהֵינוּ
הַרוּחַת לְכָל בֶּשֶׂר הָאִישׁ אֶחָד יִחַטֵּא
וְעַל כָּל הָעֵדָה תִּקְרָא: וַיְדַבֵּר יְהוָה
אֵל מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֵל הָעֵדָה
לֵאמֹר הָעֲלוּ מִסָּבִיב לְמִשְׁכַּן קְרַח דָּתָן

Daß er nicht sei, wie Korach. ביד משה לו
 das לו ist wie עליו mit Bezug auf Aharon.
 Zu Mosche sprach er, daß Aharon und seine
 Söhne Priester sein sollen, daher sich kein
 Gemeiner (zu opfern) wage, der nicht
 von dem Stamme Aharons ist. — Wo
 ילי neben דבר steht, hat es die
 Bedeutung von עליו. Der Midr. bezieht לו
 auf Korach. Warum steht aber משה
 und nicht משה? dies deutet an, daß
 Diejenigen, welche gegen das Priesterrecht
 Streit erhoben, mit Aussatz gestraft werden;
 ebenso wie Mosche an der Hand (ביד משה)
 ausfällig wurde f. N. 2, 4, 6; aus dieser
 Ursache wurde auch König Ufijah f. Chron.
 2. 26, 19—21 mit Aussatz bestraft. [11.]
 Dieses Geheimniß wurde ihm
 von dem Engel des Verderbnisses entdeckt,
 als er sich hinauf in die Höhe begab: daß
 das Räucherwerk nämlich der Pest Einhalt
 thut. f. Talm. Sab. 89. [13.]
 Aharon hielt (durch das Räuchern) den
 Bürgengel gewaltig auf; dieser sprach:
 Laß mich doch meinen Auftrag vollführen!
 Aharon erwiderte: Mosche befahl mir,
 Einhalt zu gebieten! Der Engel: Ich bin
 der Bote Gottes, und du nur der Bote des
 Mosche. Aharon: Mosche spricht nicht aus
 der Eingebung seines Herzens, sondern
 Alles auf Befehl Gottes, glaubst du's etwa
 nicht, so kannst du es am Eingange des
 Stiftszeltes durch Gott und Mosche er-
 fahren, daher heißt es B. 15: Aharon
 kehrte zu Mosche zurück. — Oder: Warum
 wurde der Pest durch Räucherwerk Einhalt
 gethan? Weil die Israeliten gegen das
 Räucherwerk murrten und sagten, daß
 tödliches Gift darin enthalten sei; daran
 starben Nadab und Abihu, und dadurch
 gingen auch die 250 Männer zugrunde.
 Da sprach Gott: Ihr sollt nun sehen, daß
 das Räucherwerk sogar die Pest einzuhalten
 vermag! nur die Sünde ist es, die tödtet!
 [18.]
 Obwohl ich sie in zwei
 besondere Familien theilte, in die Priester-
 und Leviten-Familie, so sind sie doch
 nur ein Stamm. [20.]
 Ich werde
 beschwichtigen, wie M. 1, 8
 stillen, Ester 7
 der Zorn des Königs legte sich.
 [21.] Unter
 den Stäben. Er legte ihn in die Mitte der
 anderen, damit sie nicht sagen sollen,

יִקְרַב אִישׁ זֶר אֲשֶׁר לֹא מִזֶּבֶע אֶהְרֹן
 הוּא לְהִקְטִיר קִטְוֹת לִפְנֵי יְהוָה וְלֹא
 יְהוָה קִרְבָּה וּבְעֵדוּתוֹ בְּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה
 בְּיַד מֹשֶׁה לוֹ: וַיִּלְנוּ כָּל עַדְת בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל מִמִּהְרֹת עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהְרֹן
 לֵאמֹר אַתֶּם הִמַּתֶּם אֶת עַם יְהוָה: וַיְהִי
 בְּהִקְהַל הָעֵדָה עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהְרֹן
 וַיִּפְנוּ אֶל אֱהֵל מוֹעֵד וַהֲגִיף כַּסְּפֵהוּ הָעֲנָן
 וַיֵּרָא כְבוֹד יְהוָה: וַיָּבֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן
 אֶל פְּנֵי אֱהֵל מוֹעֵד: (רביעי) וַיְדַבֵּר יְהוָה
 אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: הֲרַמְזוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה
 הַזֹּאת וְאָכַלְתֶּם אֹתָם כִּרְגַע נִפְלֹו עַל
 פְּנֵיהֶם: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֶהְרֹן קַח אֶת
 הַמִּקְהָל וְתֵן עָלֶיךָ אִשׁ מֵעַד הַמִּזְבֵּחַ
 וְשֵׁם קִטְוֹת וְהוֹלֵךְ מִהֶבֶה אֶל הָעֵדָה
 וּבִכְפֹר עָלֵיהֶם כִּי יֵצֵא הַקִּצָּף מִלִּפְנֵי יְהוָה
 הַחֵךְ הַגֹּהֵג: וַיִּקַּח אֶהְרֹן בְּאֲשֶׁר דִּבֶּר
 מֹשֶׁה וַיֵּרֶץ אֶל תּוֹךְ הַקְהָל וַהֲגִיף הַחֵל
 הַגֹּהֵג בָּעַם וַיָּמִן אֶת הַקִּטְוֹת וּבִכְפֹר עַל
 הָעַם: וַיַּעֲמֵד בֵּין הַמִּתִּים וּבֵין הַחַיִּים
 וַתַּעֲצֹר הַמַּגִּפָּה: וַיְהִי הַמִּתִּים בַּמַּגִּפָּה
 אַרְבָּעָה עָשָׂר אֶלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת מִלִּבְד
 הַמִּתִּים עַל דִּבְרֵי קִרְחָה: וַיָּשָׁב אֶהְרֹן אֶל
 מֹשֶׁה אֶל פֶּתַח אֱהֵל מוֹעֵד וְהַמַּגִּפָּה
 נִעְצְרָה: (חמישי) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה
 לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּקַח
 מֵאֹתָם מִמֶּה מִטָּה לְבַיִת אֲבֹתָם כָּל
 נְשִׂאֵיהֶם לְבַיִת אֲבֹתָם שְׁנַיִם עָשָׂר
 מִטּוֹת אִישׁ אֶת שְׁמוֹ תִכְתֹּב עַל מִטָּהוּ:
 וְאֵת שֵׁם אֶהְרֹן תִּכְתֹּב עַל מִטָּה לְגֹוֹ כִּי
 מִטָּה אֶחָד לְרֹאשׁ בֵּית אֲבֹתָם: וְהִנְחַתֶּם
 בְּאֶהֵל מוֹעֵד לִפְנֵי הָעֵדוּת אֲשֶׁר אֲנִיעַד
 לְכֶם שָׁמָּה: וַיְהִי הָאִישׁ אֲשֶׁר אֲבַחַר
 בּוֹ מִמִּתָּהוּ יִכְרַח וְהִשְׁפַּתִּי מֵעַל אֶת
 תְּלֻמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֵם מְלִיגִים
 עֲלֵיכֶם: וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 וַיִּתְּנוּ אֲלֵהֶם כָּל נְשִׂאֵיהֶם מִטָּה לְנִשְׂיָא
 אֶחָד מִטָּה לְנִשְׂיָא אֶחָד לְבַיִת אֲבֹתָם
 שְׁנַיִם עָשָׂר מִטּוֹת וּמִמִּתָּה אֶהְרֹן בְּתוֹךְ

22 ממוצתם: וינח משה את המטות לפני
 23 יהוה באהל העדות: ויהי מפורת ויבא
 משה אל אהל העדות והנה פרה
 מטה אהרן לבית לוי ויצא פרה ויצא
 24 ציץ ויגמל שקדים: ויצא משה את
 כל המטות מלפני יהוה אך
 כל בני ישראל וראו ויקחו איש
 25 מטתו: (שש) ויאמר יהוה אל משה
 השב את מטה אהרן לפני העדות
 למשמרת לאות לבני מרי ותכל
 26 תלויתם מעלי ולא ימתו: ויעש משה
 27 כבני ישראל אל משה לאמר הן גוענו
 28 אבדנו כלנו אבדנו: כל הקרב הקרב
 אל משכן יהוה ומות האם תמנו לגוע:

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל אַהֲרֹן אֲתָהּ וּבְנֵיֶיךָ
 1 וּבֵית אֲבִיךָ אֲתָהּ תִּשָּׂאוּ אֶת עֵינֵי
 הַמִּקְדָּשׁ וְאֲתָהּ וּבְנֵיֶיךָ תִּשָּׂאוּ אֶת
 2 עֵינֵי כְהֻנֹּתְכֶם: וְגַם אֶת אֲחֵיךָ מִטֵּה לֵוִי
 שָׁבַט אֲבִיךָ הַקָּרֵב אֲתָהּ וּלְלוֹי עֲלִיָּהּ
 וּיִשְׁרְתוּהָ וְאֲתָהּ וּבְנֵיֶיךָ אֲתָהּ לִפְנֵי אֱהֵל
 3 הָעֵדוּת: וּשְׁמֵרוּ מִשְׁמֶרְתָּהּ וּמִשְׁמֶרֶת
 כָּל הָאֱהֵל אַךְ אֵל כָּלִי הַקֹּדֶשׁ וְאֵל
 הַמִּזְבֵּחַ לֹא יִקְרְבוּ וְלֹא יָמְתוּ גַם הֵם
 4 גַם אֲתֶם: וּנְלֹוּ עֲלֶיךָ וּשְׁמֵרוּ אֶת
 מִשְׁמֶרֶת אֱהֵל מוֹעֵד לְכָל עֲבֹדַת הָאֱהֵל
 5 וְיָרָא יִקְרַב אֲלֵיכֶם: וּשְׁמֵרְתֶם אֶת

weil er näher zur Seite der göttl. Glorie
 gelegen ist, daher blüthete er. [23.] פרה
 Er trieb Blüthten, ציץ d. i. die Fruchtknospe,
 wenn die Blüthe abfällt. ויגמל Als die
 Frucht zur Kenntlichkeit sich entfaltete, sah
 man, daß es Mandeln waren, ויגמל wie M.
 1, 21 ויגמל הילד dieser Ausdruck ist bei
 Baumfrüchten gebräuchlich, ähnlich Jes. 18
 eine reisende Knospe wird
 zur Blume. — Warum wurden es Mandeln?
 (שקדים) Weil es eine Frucht ist, die am
 schnellsten blüht; d. h. ebenso schnell ereilt die
 Strafe Denjenigen, der gegen die Priester-
 schaft Streit ansacht, so wie wir bei Ušijah
 Chon. 1, 2, 26, 19 lesen: Noch während er
 auf die Priester zürnte, erschien der Aussatz
 an seiner Stirne. Dnf. überf. שקדים
 Eine Mandeltraube, wo eine Beere über der
 andern liegt. [25.] למשמרת ראות Zur Erin-
 nerung, daß ich den Aharon gewählt habe,
 zum Priester u. sie fürder wegen der Priester-
 schaft nicht murren sollen. ותכל תלונותם So
 viel wie ותכלה, ist ein Zeitwort in der
 Einzahl, weiblich, übereinstimmend mit
 תלונותם, ihr Murren. Es ist ein Unterschied
 zwischen תלונותם und תלונתם; Letzteres be-
 deutet ein einmaliges Murren, jenes aber
 auch ein Hauptwort in der Einzahl, heißt
 wiederholtes Murren, Gemurre. [28.] כל
 הקרב הקרב Wir können nicht vorfichtig
 genug sein; in den Vorhof des Stiftszeltes
 dürfen wir Alle hinein gehen; wer sich
 aber vordrängt, und in das Innere des
 Stiftszeltes gelangt, wird sterben. האם תמו
 Sind wir etwa dem Tode preisgegeben?

Kapitel 18.

[1.] אל אהרן Gott ließ dem Aharon durch Mosche sagen, ihn zu
 vermahnen, auf die Verordnung für Israel genau zu achten, daß Keiner von ihnen
 das Zelttheiligthum betrete. אתה ובניך ובית אביך Das sind die Nachkommen des
 Kehat, Vater des Amram. תשאני את עון המקדש Ich mache euch verantwortlich für
 die Vergehungen der Laien, welche den geweihten Dingen, die euch übergeben
 sind, als: Stiftszelt, Bundeslade, Tisch und andere heilige Geräte, zu nahe treten;
 denn ihr müßet darüber wachen, und jeden Fremden vor Berührung derselben
 warnen. ואתה ובניך Ihr müßet als Priester die Schuld bei euerem Priesteramte
 übernehmen, dies ist nicht den Leviten übergeben, auch diese müßt ihr vor Irr-
 thümern warnen, daß sie bei euerer Dienstverrichtung euch nicht zu nahe kommen.
 [2.] וגם את אחיך Die Nachkommen von Gerschon und Merari. וילוו diese sollen
 sich euch anschließen, um die Fremden zu warnen, daß sie den Priestern nicht zu
 nahe kommen. וישרתוך Um bei den Thoren Wache zu halten, und aus ihrer Mitte
 Aufseher und Beschließer anzustellen. [4.] וירא יקרב Ich warne euch, darauf
 strenge zu achten. [5.] קצי ולא יהיה עוד קצי Wie es (oben 17, 1) geschah, daß der Zorn

ausbrach. [6.] לכם מתנה נתונים Es kann nicht gemeint sein, zu einen Privat-Dienste, dafür heißt es לה, zum Dienste Gottes, wie oben erklärt, Wache zu halten und Aufseher und Beschließer aus ihrer Mitte anzustellen. [7.] עבודת מתנה Such (allein) habe ich dieses Amt als Geschenk (נתנים) übergeben. [8.] הנה נתתי לך Mit freudiger Bereitwilligkeit, hier bedeutet הנה freudig, gleich wie N. 2, 4 לקראתך-ושמה. Wie wenn ein König seinem Lieblinge ein Geschenk macht, das aber nicht gerichtlich öffentl. festgestellt wurde. Ein Anderer kommt nun und macht dem Besitzer desselben das Eigenthumsrecht streitig. Da sprach der König: Möge wer immer von nun an klagend gegen dich auftreten, ich verschreibe es dir und bestätige mit meinem Insignel die Schenkung, und werde sie dir gerichtlich feststellen lassen. Ebenso hier, weil Korach dem Aharon das Priesterrecht streitig machte, so bestätigt die Schrift ihm dieselbe durch Übergabe von 24 Priester-geschenken zu einem ewigen Salz-Bunde — als unzerstörbar; — darum folgt diese Parascha unmittelbar auf die vorhergehende. משמרת תרומות Die du in Reinheit bewahren mußt. Als Tribut deiner Größe. [9.] האש מן האש Nachdem man auf dem Feuer die Opferstücke in Rauch aufgehen gelassen hat. כל קרבנם z. B. die Friedensopfer der Gemeinde. Ist wörtlich zu nehmen. אשר ישיבו לי D. i. das einem Unbekannten Geraubte. [10.] בקדש הקדשים Daraus entnehmen wir, daß die allerheiligsten Opfer nur in der Vorhalle (עזרה) von den männlichen Priestern verzehrt werden durften. [11.] תרומת מתנם Welches abgehoben wurde vom Dank- und Friedensopfer und vom Widder des Enthaltfamen. Weil man bei den genannten Opfern eine Wendung machen mußte. כל טהור Nicht aber Unreine. Nach Anderen deutet das כל „Alles“ darauf hin, daß auch seine Frau davon genießen darf. [12.] ראשיתם D. i. die Haupthebe vom Getreide. [18.] כחזה התנופה ובשוק הימין Von den Freudenopfern, welche von den Priestern, ihren Frauen, Kindern, Knechten binnen zwei Tagen und eine Nacht gegessen werden dürfen, ebenso darf man auch das Erstgeborne innerhalb zweier Tagen und einer Nacht verzehren. יהיה לך N. Akiba schließt aus der Wiederholung לך יהיה, daß man nicht denke, es dürfe wie Brust und Schenkel vom Dank-

משמרת הקדש ואת משמרת המזבח ולא יהיה עוד קצף על בני ישראל: 6
 ואני הנה לקחתי את אחיכם הלויים מתוך בני ישראל לכם מתנה נתנים ליהוה לעבד את עבדת אהל מועד: 7
 ואתה ובניך אתה תשמרו את בהנתכם לכל דבר המזבח ולמבית לפרכת ועבדתם עבדת מתנה אתן את בהנתכם וסוף הקרב יומת: וידבר יהוה אל אהרן ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומתי לכל קדשי בני ישראל לך נתתים למשחה ולבגד לחק עולם: זה יהיה דף מקדש הקדשים מן האש כל קרבנם לכל מנחתם ולכל המאאתם ולכל אשם אשר ישיבו לי קדש קדשים לך הוא ולבניך: בקדש הקדשים תאכלנו כל זכר יאכל אתו קדש יהיה לך: וזה לך תרומת מתנם לכל תנופת בני ישראל לך נתתים ולבגד ולבגדי אתה לחק עולם כל טהור בביתך יאכל אתו: כל חלב יצהר וכל חלב תירוש ודגן ראשיתם אשר יתנו ליהוה לך נתתים: בפורי כל אשר בארצם אשר יביאו ליהוה לך יהיה כל טהור בביתך ואכלנו: כל חרם בישראל לך יהיה: כל פטר רחם לכל בשר אשר יקריבו ליהוה באדם ובבהמה יהיה לך את פנה תפדה את בכור האדם ואת בכור הבהמה השמאה תפדה: ופדויו ממן חדש תפדה בערךך כסף חמשת שקלים בשקל הקדש עשרים גרה הוא: אך בכור שור או בכור פשב או בכור עז לא תפדה קדש הם את דמם תזרק על המזבח ואת חלבם תקטיר אשה לרבים נחת ליהוה: ובשרם יהיה לך פתוחה התנופה 18

19 וכלשוק תימזן לה יהיה: כל תרומת
 הקדשים אשר ירימו בני ישראל ליהוה
 נתתי לה ולבניה ולבנותיה אתה לחק
 עולם ברית מלח עולם הוא לפני יהוה
 20 לה ולרעה אתה: ואמר יהוה אל
 אהרן בארצם לא תנהל וחקק לא יהיה
 לה בתוכם אני חלקה ונחלתה בתוך
 21 בני ישראל: (שביעי) ולבני לוי הנה
 נתתי כל מעשר בני ישראל לנחלה חלה
 עבדתם אשר הם עבדים את עבדת
 22 אהל מועד: ולא יקרבו עוד בני ישראל
 אל אהל מועד לשאת חטא למוות:
 23 ועבד הלוי הוא את עבדת אהל מועד
 והם ישאו עונם חקת עולם לדורותיכם
 ובתוך בני ישראל לא ינחלו נחלה:
 24 כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו
 ליהוה תרומה נתתי ללויים לנחלה על
 כן אמרתי להם בתוך בני ישראל לא
 25 ינחלו נחלה: וידבר יהוה אל משה
 26 לאמר: ואל הלויים תדבר ואמרת
 אליהם כי תקחו מאת בני ישראל את
 המעשר אשר נתתי לכם מאתם
 27 בנחלתכם והרמתם ממנו תרומת יהוה
 מעשר מן המעשר: ונחשב לכם
 תרומתכם כדגן מן הגרן וכמלאה מן
 28 הדקב: בן תרימו גם אתם תרומת יהוה
 מכל מעשרתיכם אשר תקחו מאת
 בני ישראל ונתתם ממנו את תרומת
 29 יהוה לאהרן הכהן: מכל מתנותיכם
 תרימו את כל תרומת יהוה מכל
 30 חלב את מקדשו ממנו: (מפטור)
 ואמרת אליהם בהרימכם את חלבו

opfer blos an einem Tage und eine Nacht verzehrt werden. [19.] כל תרומת הקדשים In dieser Parascha, welche von den Lieblingsgegenständen, Heben und heil. Weihgaben verhandelt, wird zu Anfang und zu Ende derselben das Allgemeine, und in der Mitte das Spezielle angeführt. Der Bund mit Aharon wurde durch einen Stoff veranschaulicht, der nicht nur selbst haltbar ist, sondern auch andere Stoffe vor Verderben schützt, durch Salz, das nach einem Naturgesetze nie in Fäulniß geräth. [20.] וחקק לא יהיה Auch an der Beute, die sie im Kriege machen werden. [23.] והם Die Lewiten sollen die Vergehungen der Israeliten über sich nehmen, weil es ihnen obliegt, die Fremden davor zu warnen, sich ihnen zu nähern. [24.] Die Schrift nennt es Hebe, bis man die Zehnt-Hebe (תרומת מעשר) davon abgehoben hat. [27.] ונחשב לכם תרומתכם Euer Zehnthebe ist Fremden und Unreinen verboten, man verwirkt dadurch das Leben. Man muß den fünften Theil darauf bezahlen, wenn es aus Versehen geessen wurde, wie bei der Hebe, welche Erstling heißt Wie die Hebe von Most und Del, welche aus den Keltern genommen wird. Heißt die Reife der Frucht, wenn sie voll wird. יקב Ist die Grube vor der Kelter, in die der Wein abfließt. יקב bedeutet überall die Grube, ähnlich Sach. 14, 10 יקבי המלך die Gruben des Königs, dort bedeutet es nach dem Midr. den Ozean, den der Weltenkönig gegraben. [28.] בן תרימו גם אתם So wie die Israeliten von ihren Scheinen und Keltern Hebe geben, so muß auch ihr von den euch gegebenen Zehnten eine Hebe absondern, denn es ist euer Grundbesitz.

[29.] Hier ist von der Haupthebe die Rede, wenn nämlich der Lewite dem Priester zuvor gekommen, als das Getreide schon gedroschen war, und seine Zehnten in Empfang genommen, so muß der Lewite, bevor der Priester die Hebe erhielt, den fünfzigsten Theil dem Priester als Haupthebe entrichten, und dann wieder die Zehnthebe dazu abgeben. [30.] ונחשב לכם את חלבו Nachdem ihr die Zehnthebe davon abgefordert habt, was dann den Lewiten übrig bleibt, ist wie ungeweihte Frucht anzusehen. כתבואת גרן welche einem Israeliten gehört. Damit man nicht denke, weil es die Schrift Hebe nennt, (אשר ירימו לה תרומה) sollte es überhaupt zu essen verboten sein, daher heißt es כתבואת גרן, anzudeuten, so wie die Frucht des Israeliten profan ist, daß Jeder sie essen darf, ebenso ist es

bei der Zehnthelbe der Lewiten der Fall, sie ist profan. [31.] ככל מקום וכתבו את יקב: ואת כל מקום אתם וביתכם כי שכן הוא לכם הקף עבדתכם באהל מועד: ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את הקפו ממנו ואת קדשי בני ישראל לא תחללו ולא תמותו:

ממנו ונתשב ללוים בתבואת קרן וכתבו את יקב: ואת כל מקום אתם וביתכם כי שכן הוא לכם הקף עבדתכם באהל מועד: ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את הקפו ממנו ואת קדשי בני ישראל לא תחללו ולא תמותו:

Kapitel 19. [2.] זאת חקת התורה Das ist die Satzung der Thora. Weil die Mißgünstigen die Israeliten kritisiren mit der Frage: Welchen Grund hat denn dieses oder jenes Gebot? deshalb steht dabei חקה, es ist ein unabänderlicher Beschluß, worüber du nicht grübeln darfst. ויקחו אליך Immer wird sie nach deinem Namen genannt werden: die Kuh, welche Mosche in der Wüste verbrannte. אדומה תמימה Sie muß vollkommen an Röthe sein, nur zwei schwarze Haare an ihr, machen sie (zur Entfündigung) unbrauchbar. [3.] אלעזר Die Pflicht liegt dem stellvertretenden Priester ob. מחוץ למחנה Außerhalb der drei Lager. ושחט אותה לפניו Ein Fremder schlachtet sie unter der Aufsicht Eleasars. [4.] נכה פני אוהל מועד Er steht östlich von Jerusalem und blickt auf die Thüre des Tempels, wenn er das Blut sprengt. [7.] אר המחנה In das Lager der Schechina, denn ein Unreiner wurde von den anderen zwei Lagern (מ' ישראל u. לוי) gar nicht weggeschickt, dies betraf nur Einen, der flußsüchtig oder aussätzig war. Diese Stelle muß versekt erklärt werden: Er bleibt bis zum Abend unrein und dann kömmt er ins Lager. [9.] והניח מחוץ למחנה Die Asche wurde in drei Theile gesondert, ein Dritttheil wurde auf dem Delberge aufbewahrt, ein Dritttheil wurde an alle priesterlichen Wachen vertheilt, und ein Dritttheil bewahrte man im חיל, ein Platz zwischen der Vormauer des Tempels und dem Vorhofe. — Der Theil für die Wachen war außerhalb des Vorhofes, wovon die Städter u. alle, die der Reinigung bedurften, nahmen. Die auf dem Delberge bewahrte Asche diente dem Hohepriester zur Selbstreinigung, bei der künftigen Verbrennung solcher Thiere, (פרה אדומה), u. die im חיל befindliche wurde zur Aufbewahrung übergeben, nach Verordnung der Schrift B. 8: Es soll der Gemeinde Israels zur Aufbewahrung dienen. למי נדה Zum Sprengwasser, ähnl. dem Echa 3, 53: וידו אבן בי, Sach 2, 4 לידות zu sprengen. חטאת d. i. ein Reinigungsoffer. Nach der Tradition heißt es deshalb

סדר הקת.

1 וידבר יהוה אל משה ואל אהרן לאמר: זאת חקת התורה אשר צוה יהוה לאמר דבר אל בני ישראל ויקחו אליה פרה אדמה תמימה אשר אין בה מום אשר לא עלה עליה על: ונתתם אתה אל אלעזר הכהן והוציא אתה אל מחוץ למחנה ושחט אתה לפניו: ולקח אלעזר הכהן מדמה באצבעו והזה אל נכה פני אוהל מועד מדמה שבע פעמים: ושרף את הפרה לעניו את ערבה ואת בשרה ואת דמה על פרשה ישראל: ולקח הכהן עין ארו ואזוב ושני תולעת והשליך אל תוך שרפת הפרה: וקבם בגדיו הכהן ורחץ בשרו במים ואחר יבא אל המחנה וטמא הכהן עד הערב והשרף אתה וקבם בגדיו במים ורחץ בשרו במים וטמא עד הערב: ואסף איש טהור את אפר הפרה והניח מחוץ למחנה במקום טהור והיתה לעדת בני ישראל למשמרת למי נדה חטאת הוא: וקבם האסף את אפר הפרה את בגדיו וטמא עד הערב והיתה לבני ישראל ולגד הגר בתוכם לחקת עולם: הנגע במת לכל נפש

יט
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11

12 אדם וטמא שבעת ימים: הוא יתחטא
 בו ביום השלישי וביום השביעי וטהר
 ואם לא יתחטא ביום השלישי וביום
 השביעי לא יטהר: כל הנגע במת
 13 בגוף האדם אשר ימות ולא יתחטא
 את משכן יהוה טמא ונקרתה הנפש
 ההוא מישראל פי מי נדה לא זרק
 14 עליו טמא יהיה עוד טמאתו בו: זאת
 התורה אדם כי ימות באהל כל הבא
 אל האהל וכל אשר באהל וטמא
 15 שבעת ימים: וכל כלי פתוח אשר
 16 אין צמיד פתיל עליו טמא הוא: וכל
 אשר יגע על פני השדה בחלל הרב
 או במת או בעצם אדם או בקבר
 17 וטמא שבעת ימים: ולקחו לטמא
 מעפר שרפת החטאת ונתן עליו מים
 18 היום אל כלי: (שני) ולקח אזוב וטבל
 במים איש טהור והזה על האהל ועל
 כל הכלים ועל הנפשות אשר היו שם
 ועל הנגע בעצם או בחלל או במת
 19 או בקבר: והזה טהור על הטמא
 ביום השלישי וביום השביעי והטאו
 ביום השביעי וכבס בגדיו ורחץ במים
 20 וטהר בערב: ואיש אשר וטמא ולא
 יתחטא ונקרתה הנפש ההוא מתוך
 הקהל פי את מקדש יהוה טמא
 מי נדה לא זרק עליו טמא הוא:
 21 והיתה להם לחקת עולם ומוזה מי
 הנדה וכבס בגדיו והנגע במי הנדה
 22 וטמא עד הערב: וכל אשר יגע בו

anzudeuten, daß sie wie geweihte Opfer zu betrachten seien, von welchen jeder Genuß verboten ist. [12.] הוא יתחטא בו Mit dieser Asche. [13.] במת בגוף האדם Welcher Todte ist hier gemeint? der Leichnam eines Menschen, die Verunreinigung an Thieren ist ausgeschlossen, und braucht keine Besprengung. Oder בגוף wenn vom Leichnam ein Log Blut geflossen ist, so macht dies schon unrein. טמא את משכן ה' Wenn er die Halle betrat, selbst nachdem er gebadet, er aber nicht am dritten und siebenten Tage die Sprengung an sich vollziehen ließ. [14.] אין צמיד פתיל עוד טומאתו בו. [14.] Solange der Leichnam sich darin befindet. [15.] וכל כלי פתוח Hier ist die Rede von einem irdenen Geschirre, welches nicht durch äußere, sondern blos durch innere Berührung verunreinigt wird; wenn daher kein luftdicht schließender Deckel darauf ist, wird es unrein, ist aber der Deckel darauf fest sitzend, so ist es rein. פתיל heißt hebräisch verbunden sein, gleich: על פני M. 1, 30. [16.] unsere Talmud-Lehrer fügen dem hinzu, daß auch Derjenige, welcher den Deckel (דופק), oder die Seitenbretter (גולל) eines Sarges berührt, ist auch unrein. Nach dem Wortsinne bedeutet השרה auf freiem Felde, wo kein Zelt darüber ist, verunreinigt der Tode durch das Berühren. [19.] והטאו ביום השביעי Die Vollendung der Reinigung. [20.] את מקדש ה' טמא Und oben B. 13 heißt es משכן ה' טמא? hierüber s. Talm. Schebuot 16. [21.] ומוזה מי הנדה Unsere Lehrer bemerken, der die Sprengung versieht, ist rein, das כבס בגדיו

bezieht sich auf Denjenigen, welcher das Sprengwasser trägt, der ist in solchem Grade unrein, daß auch seine Kleider unrein werden, was bei dem Berührenden nicht der Fall ist; der Ausdruck וזה will nur anzeigen, daß das Wasser nicht eher verunreinigt, als bis es das gehörige Maß zum Besprengen hat. והנוגע טמא er braucht aber seine Kleider nicht zu waschen. [22.] Derjenige, welcher durch einen Leichnam verunreinigt wurde, verunreinigt Alles, was er berührt. הטמא עד הערב Denjenigen, der durch einen Todten sich verunreinigte. Hievon entnehmen wir, daß der Leichnam eine Unreinheit schwersten Grades (אב הטומאה), der ihn berührt, eine Haupt-Unreinheit (אבי הטומאה) ist, und Menschen verunreinigt, das ist der Wortlaut, wie die Halacha es auffaßt. In den Schriften des R. Mosche Hadarschan fand ich diese ganze Parascha folgenderweise ausgelegt: [2.] ויקחו אליך Sie sollen nehmen, von ihrem Besitze, so wie sie ihre Ohrgehänge zum goldenen Kalbe von ihrem Besitze hergaben, so sollen sie

dieses zu ihrer Verföhnung ebenfalls von ihrem Besitze bringen. פרה אדומה Dies ist ähnlich mit dem Sohne einer Sklavin, der den königlichen Palast besudelte; man befahl, es kömme dessen Mutter und schaffe den Schmutz weg; so auch hier, es werde ein weibliches Kind geholt und fühne den Sündenfleck des Gözentalbes. פרה אדומה Hindeutend auf Jes. 1, 18: wenn euere Sünden roth fein werden wie Purpur (אם יארימו); denn die Sünde wird als Röthe dargestellt. Weil die Israeliten früher schuldlos waren, durch die Sünde aber makelhaft wurden; so komme dieses Opfer und bewirke Sübne für sie, damit sie wieder schuldlos werden. לא ערה עליה עור So wie sie das Joch der Gottesherrschaft abgeworfen haben. [3.] Ebenso wie sie sich um Aharon versammelten, daß er als Priester das goldene Kalb verfertige, und er es that, ihm daher kein Dienst bei פרה אדומה zugetheilt wurde, indem Derjenige, der zur Sünde Veranlassung gab, kein Fürsprecher

sein kann, darum soll man sich nun um Eleasar versammeln. Ganz so wie das Kalb verbrannt wurde. Diese drei Gattungen weisen hin auf die 3000 Mann, welche wegen des gold. Kalbes gefallen sind. Die Zeder ist der höchste unter den Bäumen, Ysop, das niedrigste Gewächs, ein Zeichen, daß wer durch Hochmuth und Stolz gesündigt, sich erniedrigen soll, wie Ysop und wie ein Wurm (חולעת), und ihm wird vergeben werden. [9.] So wie der Abfall beim gold. Kalbe den Nachkommen stets im Angedenken bleiben wird, da nirgends eine Ahndung vorkommt, wo nicht auch die Sünde mitgeahndet wird, M. 2, 32, 34: Und an jenem Ahndungstage werde ich auch diese Sünde ahnden; und so wie jenes Kalb Alle verunreinigte, die sich damit beschäftigt haben, so verunreinigte die Parah Aduma ebenfalls alle, welche sich damit beschäftigten. — Und gleich wie die Israeliten durch die Asche des עי gereinigt wurden, wie es M. 2, 32, 20 heißt: Er zerstreute die Asche auf dem Wasser und gab es den Israeliten zu trinken, ebenso sollen sie nehmen für den Unreinen von der Asche des verbrannten Entzündungsofers.

Kapitel 20. [1.] Die ganze Gemeinde. Denn Jene zum Aussterben in der Wüste Verurtheilten waren bereits todt; diese aber waren ausersehen, am Leben zu bleiben. Warum steht der Abschnitt vom Tode Mirjams neben dem der Parah Aduma? Um anzuzeigen, so wie die Opfer versöhnen, so versöhnend wirkt auch der Tod der Frommen. Auch sie starb eines sanften Todes, (den Tod der Frommen), bei dem Tode Aharons heißt es M. 4, 33, 37: . . . gleichsam am Munde Gottes. [2.] Hieraus folgt, daß ihnen 40 Jahre hindurch nur durch das Verdienst Mirjams das Wasser zuströmte. [3.] Wären wir doch umgekommen! Den Tod unserer Brüder durch die Pest; wir entnehmen hieraus, daß der Tod durch Durst noch schrecklicher ist, als der durch die Pest. Ist ein Hauptwort, d. h. wie beim Tode unserer Brüder, es kann aber nicht bedeuten: als unsere Brüder umkamen, weil

הַטָּמֵא יִטְמָא וְהַנֶּפֶשׁ הַפְּגַעַת הַטָּמֵא
עַד הָעָרֵב:

וַיָּבֵאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל הָעֵדָה מִדְּבַר
צִן בְּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן וַיָּשֶׁב הָעָם בְּקִרְדָּשׁ
וַתָּמַת שֵׁם מֵרִים וַתִּקְבֹּר שֵׁם: וְלֹא
הָיָה מַיִם לָעֵדָה וַיִּקְהֲלוּ עַל מֹשֶׁה
וְעַל אֶהֱרֹן: וַיִּרְבַּב הָעָם עִם מֹשֶׁה
וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר וְלוֹ גִּוְעָנוּ בְּגֹועַ אֲחֵינוּ
לִפְנֵי יְהוָה: וְלָמָּה הִבַּאתָם אֶת קִהְלֵךְ
יְהוָה אֶל הַמִּדְבָּר הַזֶּה לָמוֹת שֵׁם
אֲנָחְנוּ וּבְעֵרְנוּ: וְלָמָּה הָעֲלִיתָנוּ
מִמִּצְרַיִם לְהָבִיא אֹתָנוּ אֶל הַמְּקוֹם
הַזֶּה הַזֶּה לֹא מְקוֹם זֶרַע וַתֵּאָנֶה וַנִּגְשׁ
וְרַמְזוֹן וַיִּמָּס אֵין לְשִׁתּוֹת: וַיָּבֵא מֹשֶׁה
וְאַהֲרֹן מִסְּפֵן תִּקְהֵל אֶל פֶּתַח אֹהֶל
מוֹעֵד וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם וַיֵּרָא כְבוֹד
יְהוָה אֲלֵיהֶם: (שְׁלִישֵׁי שָׁנָה) וַיִּדְבַּר

1
2
3
4
5
6
7

8 יהוה אל משה לאמר: קח את המטה
והקהל את העדה אתה ואהרן
אחיה ודברתם אל הסלע לעיניהם
ונתן מימן והוצאת להם מים מן
הסלע והשקית את העדה ואת
9 בעירם: ויקח משה את המטה
מלפני יהוה כאשר צוהו: ויקהל משה
10 ואהרן את הקהל אל סני הסלע
ויאמר להם שמעו נא המרים המן
הסלע הוה נוציא לכם מים: ויורם
11 משה את ידו ויך את הסלע במטהו
פעמים ויצאו מים רבים ותשת העדה
ובעירם: ויאמר יהוה אל משה ואל
12 אהרן: יען לא האמנתם בי להקדישני
לעיני בני ישראל לכן לא תביאו את
הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי
13 להם: הטה מן מריבה אשר רבו בני
ישראל את יהוה ונקדש בם: (רביעי)
14 וישלח משה מלאכים מקדש אל מלך
אדום בה אמר אחיה ישראל אתה

es dann heißen müßte. [8.]
Hieraus erhellt, daß Gott auch das Eigen-
thum der Israeliten schont. [10.]
Diese ist eine von den Stellen, wo ein
kleiner Raum wunderbarerweise eine große
Anzahl in sich faßte. המן הסלע הוה נוציא
Mofche und Aharon kannten den Felsen
nicht, weil, als die Wasserquelle verschwand,
sie den angezeigten Felsen nicht aus den
anderen herausfinden konnten. Da sagten die
Israeliten zu Mofche und Aharon: Gleich-
viel, schafft uns nur Wasser, aus welchem
Felsen ihr wollt: darum sagte Mofche
ihnen: המורים ihr Widerspenstigen! ihr
Thoren, die ihr euere Lehrer belehren wollt!
Aus diesem Felsen, der uns
nicht bezeichnet wurde, sollen wir euch Wasser
hervorbringen? [11.] פעמים Weil zuerst
nur wenige Tropfen kamen, und Gott nicht
befohlen hatte, den Felsen zu schlagen,
sondern: ihr sollt reden zu dem Felsen;
sie aber redeten zu einem andern Felsen,
welcher kein Wasser hervorbrachte; da
dachten sie, vielleicht müssen wir ihn wie
das erste Mal in Refidim M. 2, 17, 6

schlagen, wie es dort heißt: du sollst schlagen auf den Felsen; dadurch bot
sich ihnen der richtige Fels dar, auf welchen sie wiederholt schlugen, und es kam
viel Wasser heraus. [12.] יען לא האמנתם Die Schrift offenbart hier, daß wenn
Mofche und Aharon sich hier nicht vergangen hätten, wären sie in das Land
eingezogen. Ist doch die Außerung (oben 11, 12) ויחש להם strafbarer,
als dieses Vergehen? Nur weil es dort nicht öffentlich geschah, wurde ihm Nachsicht
zu Theil, hier aber geschah es im Beisein des ganzen Volkes, darum konnte gegen
sie keine Nachsicht geübt werden, damit der Name Gottes vom Volke nicht geringe
geachtet werde. Wenn ihr zum Felsen gesprochen hättet, so wäre ich vor den
Augen der Gemeinde geheiligt worden, sie hätten sich gedacht: Wenn der Felsen,
der nicht spricht, nicht hört und keine Nahrung braucht, den Befehl Gottes befolgt,
um wie viel mehr müssen wir es thun! לכן Bedeutet schwören, gleich Sam 1, 3, 14
Gott beschloß es sofort — (daß sie das Volk nicht in das Land
bringen sollen) durch einen Schwur, damit sie nicht dawegen vergeblich ihre Gebete
häufen. [13.] הטה מי מריבה Diese, die anderswo erwähnt sind. Die Sterndeuter
Pharaos sahen nämlich, daß der Erretter der Israeliten durch Wasser gestraft
werden wird, darum verhängten sie über alle neugeborenen Knäblein den Tod durch
Wasser. ויקדש בם Daß Mofche und Aharon durch sie gestorben sind. Wenn Gott
über die ihm Geweihten Recht spricht, wird er geehrt und geheiligt von den
Weltbewohnern; ebenso in Ps. 68, 36: Furchtbar wirst du Gott von deinen
Heiligen aus, ebenso M. 3, 20, 3: בקרובי אקדש. [14.] וישלח משה Was bewog
Mofche hier die Brüderschaft zu erwähnen? er sagte ihm: Wir sind verbrüdert,
Söhne Abrahams, welchem vorausgesagt wurde: Deine Nachkommen werden
Femdlinge sein, wir beide haben nun gemeinsam die Schuld (zur Förderung des
allgemeinen Menschenrechtes) abzutragen. את כל התלואה Das Ungemach, weshalb

euer Vater sich von dem unfrigen entfernte und in ein anderes Land ging, weg von seinem Bruder Jakob. N. 1, 36, 7. um der verhängten Sklaverei auszuweichen und diese dem Jakob allein aufzubürden. [14.] וירעו לנו Wir ertrugen viele Leiden. Hieraus ist zu entnehmen, daß die Seelen der Erzwäter im Jenseits noch die Leiden mitempfunden, die ihre Nachkommen hinieden treffen. [16.] וישמע קולנו Nach dem Wortlaute des Segens, den unser Erzwater Jizchak uns gegeben: הקול קול יעקב d. h. wenn wir zu Gott aufschreien, so finden wir Erhörung. וישלה D. i. Mosche; die Profeten werden die Boten Gottes genannt, wie es Chron. 2, 26, 16 heißt: sie beschimpften die Boten Gottes (במלאכי ה'). — [17.] נעברה נא Du kannst auf das Erbrecht von Palästina keinen Anspruch erheben, nachdem du die vorangegangenen Leiden und Mühsalen mit uns nicht getheilt hast; thue uns nun den kleinen Gefallen, uns durch dein Land durchziehen zu lassen. מי בורה לא נשתה מי באר Wasser von Zisternen. Mosche sagte also, obwohl wir Manna zur Speise und einen Brunnen zum Trinken haben, so machen wir doch keinen Gebrauch davon, sondern wir kaufen von euch Speise und Wasser, damit ihr Nutzen habet. Hievon die Sitte: Wer in ein Gasthaus einkehrt, und Speisen bei sich hat, soll selbe dennoch vom Gastgeber kaufen, und ihm Nutzen zukommen lassen. וירך המלך נלך Wir bleiben in der Heeresstraße, und legen unserem Vieh Maulkörbe an, damit es die Felder nach keiner Richtung hin beschädige. [18.] פן בהרב אצא Ihr rühmt euch des Erbtheils eueres Vaters mit der Stimme (im Gebete) und saget, wir schreien auf, und er erhört unsere Stimme; auch ich mache Gebrauch von dem Erbe meines Vaters Esav, und ziehe euch mit dem Schwerdte entgegen N. 1, 27. [19.] רק אין דבר Du wirst nicht den geringsten Schaden haben. [20.] וביד הזקה Mit dem, was ihn sein Stammvater versicherte: ויהידי די עשו Vollkommen geeignet, in das Land einzuziehen; es war nicht Einer darunter von Denjenigen, welche früh zu sterben bestimmt waren, da jene in der Wüste den Tod gefunden hatten; diese aber waren von Denen, bei welchen N. 5, 4 geschrieben steht: Alle lebt ihr heute noch! הוה הוה Ein Berg war auf dem andern, wie ein kleiner Apfel auf einem großen, obwohl die Wolfensäule ihnen voranzog und alle Berge ebnete, blieben drei davon dennoch übrig: der Berg Sinai für die Gesetzoffenbarung, der Berg Nebo zur Grabstätte Mosches und „Hor-hahor“ für die Grabstätte Aharons. [23.] ער גבול ארץ אדום Weil sie sich hier den Nachkommen Esavs angeschlossen, und wollten mit ihnen Gemeinschaft machen, da arteten sie aus, wurden lasterhaft und verloren deshalb den Edlen (Aharon). So sagte auch der Profet בן דוד יהוה dem Jehoschafat

יבעת את כל התלואה אשר מצאתנו: 15
 וירדו אבותינו מצרימה וישב במצרים
 ימים רבים וירעו לנו מצרים ולאבותינו:
 ונצעק אל יהוה וישמע קולנו וישלח 16
 מלאך ויצאנו ממצרים והנה אנחנו
 בקדש עיר קצה גבולך: נעברה נא 17
 בארצה לא נעבר בשדה ובכרם ולא
 נשתה מי באר דרך המלך נלך לא
 נטה ימין ושמאל עד אשר נעבר
 גבולך: ויאמר אליו אדום לא תעבר 18
 פן פן בהרב אצא לקראתך: ויאמרו 19
 אליו בני ישראל במסלה נעלה
 ואם מימיה נשתה אני ומקני ונתתי
 מקרם רק אין דבר פרגלי אעברה: 20
 ויאמר לא תעבר ויצא אדום לקראתו
 בעם פגד וביד הזקה: וימאן אדום 21
 נתן את ישראל עבר בגבולו ויש ישראל
 מעליו: (חמישי שלישי) ויסעו מקדש 22
 ויבאו בני ישראל כל העדה הר ההר:
 ויאמר יהוה אל משה ואל אהרן 23
 בחר ההר על גבול ארץ אדום לאמר:
 יאסף אהרן אל עמיו פן לא יבא אל 24
 הארץ אשר נתתי לבני ישראל על
 אשר מריתם את פי למי מריבה:

25 קַה אֶת אַהֲרֹן וְאֶת אֲלֻעֲזָר בְּנֵי וְתַעַל
 26 אֹתָם הַר הַהָר: וְהַפְשַׁט אֶת אַהֲרֹן
 אֶת בְּגָדָיו וְהַלְבַּשְׁתָּם אֶת אֲלֻעֲזָר בְּנֵי
 27 וְאַהֲרֹן יָאִסַּף וּמֵת שָׁם: וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה
 כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה וַיַּעַל אֶל הַר הַהָר
 28 לַעֲיֵן כָּל הָעֵדָה: וַיַּפְשַׁט מֹשֶׁה אֶת
 אַהֲרֹן אֶת בְּגָדָיו וַיַּלְבֵּשׂ אֹתָם אֶת
 אֲלֻעֲזָר בְּנֵי וּמֵת אַהֲרֹן שָׁם כְּרֹאֵשׁ
 הַהָר, וַיֵּרֵד מֹשֶׁה וְאֲלֻעֲזָר מִן הַהָר:
 29 וַיֵּרְאוּ כָּל הָעֵדָה כִּי גֹעַ אַהֲרֹן וַיִּבְּכוּ
 אֶת אַהֲרֹן שְׁלִשִׁים יוֹם כָּל בַּיִת יִשְׂרָאֵל:

Chron. 2, 20, 37: da du dich verbindest mit Achasijahu, so zerstört der Ewige deine Unternehmungen. [25.] קַה אֶת אַהֲרֹן Gewinne ihn durch Trostorte, sage ihm: Heil dir, daß du deine Krone auf dem Haupte deines Sohnes siehst, mir wurde dies nicht gegönnt! [26.] אֶת אַהֲרֹן Er bekleidete ihn mit den hohepriesterlichen Gewändern und zog sie ihm dann aus, um sie seinem Sohne in seinem Beisein anzulegen; dann sagte Mosche: Geh in die Höhle! Aharon ging u. sah ein bereitstehendes Bett und ein brennendes Licht. Mosche sagte: „Steige auf dieses Bett“! — er bestieg es; — „Strecke deine Hand aus“! — er streckte sie aus — „schließe deinen Mund“! — er schloß ihn — „schließe deine Augen“! — er that es — da wünschte Mosche auch so zu sterben,

כא
 1 וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מִלֶּךְ עַרְדִּי יֹשֵׁב הַנֶּגֶב
 בִּי בְּאֵי יִשְׂרָאֵל הַרְדֵּי הָאֲחֵרִים וַיִּלְחָם

was ihm auch gewährt würde, M. 5, 32, 50: so wie dein Bruder gestorben ist; eine Todesart, nach welcher du Verlangen trugst. [27.] וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה Obgleich ihm sehr wehe war, so zögerte er doch nicht. [29.] וַיֵּרְאוּ כָּל הָעֵדָה Als das Volk den Mosche und Eleasar vom Berge herab kommen sah, ohne Aharon, da fragte es: wo ist Aharon? Mosche sagte: er ist gestorben, sie sagten: Ist es möglich? Er, der dem Engel des Verderbnisses Widerstand leistete, und der Pest Einhalt gebot, soll nun dem Todesengel unterlegen sein? da betete Mosche zu Gott, es zeigten ihnen hierauf Dienstengel den Aharon auf der Bahre liegend; sie sahen ihn und glaubten es! Es beweinten ihn Männer und Frauen, weil Aharon Friede stiftete und allenthalben Liebe und Eintracht zwischen streitenden Parteien und entzweieten Eheleuten förderte. כי ניע (Raschi) behauptete, daß die Übersetzung כי: weil er gestorben ist (דהא מית) eine irrige ist, außer man müßte mit: sie wurden gesehen ואתחזיו übersetzen. Unsere Lehrer haben dies כי deshalb durch weil erklärt, weil sie dem Midrasch beipflichten, daß nämlich die Ehrenwolken sie verlassen hatten, wie R. Abuhu Trakt. R. Hafsch. 3 bemerkt: Man lese nicht ויראו sondern ויראו כי sie wurden gesehen, darauf paßt: weil, indem es die Ursache angibt, warum wurden sie gesehen? weil Aharon gestorben war: allein nach dem Targum: וזהו כל כנשתא „die ganze Gemeinde sah“ paßt das Wort „weil“ nicht, sondern „daß“, in welcher Bedeutung אס gebraucht zu werden pflegt; wie אש, gleich Job 21: ואם מדוע לא תקצר; noch an vielen Stellen wird es so gebraucht, z. B. Job 13: אם חרוצים ימיו.

Kapitel 21. [1.] וישמע הכנעני Er hörte, daß Aharon gestorben und die Wolke der Herrlichkeit sich entfernt hat. Amalek war von jeher als Geißel der Bestrafung für Israel bestimmt. וישב הנגב d. i. Amalek, M. 4, 13, 29: Amalek wohnt im mittäglichen Lande, er veränderte seine Sprache und sprach die kanaanitische, in dem Glauben, daß die Israeliten zu Gott beten werden, daß er die Kanaaniter ihnen in die Hände gebe. Die Israeliten aber merkten, daß sie Kleider, wie die Amalekiter trugen, und nur die Sprache die kanaanitische sei, da sagten sie: laß uns allgemein beten: Wenn du, o Gott, dieses Volk mir in die Gewalt geben wirst. דרך האחרים Den Weg zur Mittagseite, den die Kundschafter eingeschlagen hatten, wie es heißt: ויעלו בנגב. Oder דרך האחרים bedeutet den Weg, den der große Kundschafter (Führer), die Bundeslade, vorangeht wie es M. 4, 10 33

heißt: „Auf diesen drei Tagreisen zog die Bundeslade vor ihnen her, ihnen zu zeigen, wo sie ruhen sollen“. וישב ממנו שבי. Bloss eine Sklavin nahmen sie gefangen. [2.] ויחרימתי Ich will die Beute dem Höchsten weihen. [3.] ויחרימתי Durch Tödten. ואת עריהם Das gottgeweihte Banngut. [4.] וירך ים סוף Als Aharon gestorben war, und dieser Krieg vorfiel, zogen sie zurück den Weg zum Schilfmeere, denselben Weg, den sie gegangen waren, als das Verhängniß wegen der Rundschafter sie traf; wie es heißt: Ziehet in die Wüste hin, nach dem Schilfmeere zu. Hier gingen sie sieben Stationen zurück, denn so heißt es N. 5, 10, 6: die Kinder Isr. zogen von Beeroth bene Jaakon und ruheten in Moferah, allwo

Aharon starb. Er starb doch nicht in Moferah, sondern auf Hor-Hohar? Allein dort trauerten sie abermals und beklagten ihn, als wäre er dort gestorben. — Wenn man diese Züge genau prüft, so findet man von Moferah bis Hor-Hohar sieben Stationen. (Nämlich, sie zogen zurück von Hor-Hohar bis Kadesch, dann nach Ezion Gobar, Ebronah, Chor Hagidgad, Bene Jaakon und Moferah). לסבוב אה. Das Volk ward ungeduldig auf dem Wege, durch die Beschwerden und Mühseligkeiten der Reise; sie sagten: Jetzt waren wir nahe daran, in das Land zu kommen, u. gehen zurück; ebenso erging es unseren Vätern, sie mußten 38 Jahre dort herumziehen, bis heute; drum wurden sie entmuthigt, ob der Beschwerden der Fußreisen. בדרך kann nicht bedeuten: auf dem Wege, indem es nicht angegeben ist; worüber, indem bei קצור נפש überall zugleich die Ursache angegeben wird, z. B. Zachar. 11, 8: ותקצר נפשי בהם d. h. über sie; ebenso Richt. 10, 16 בעמל ישראל wegen der Drangsale Israels. Alles Lästige für den Menschen wird mit קצור נפש ausgedrückt, d. h. die Seele ist zu beengt, um die Beschwerlichkeit zu fassen, sie haben gleichsam keinen Raum im Herzen. Bei jeder Beschwerde paßt ferner der Ausdruck גורל, weil sie zu groß und schwer auf den Menschen lastet, wie in Zach. 11, 8: וגם נפשם בחלה בי und auch sie wurden meiner überdrüssig, d. h. zu groß, um mich zu fassen; Jjob 10, 16 ויגאה כשהל bin ich zu groß, daß du mich wie einen Löwen hegest? Ueberhaupt bedeutet קצור נפש eine Sache, die unerträglich ist, die man nicht fassen kann. [5.] ובמשה Sie stellten den Diener seinem Herru gleich. למה העליחוני (Mehrzahl) Ihr beide habt uns heraus geführt. קצה Auch dies bedeutet Widerwillen und Ekel. בלחם הקלקר ungenügende, verderbliche Speise; sie sagten, das Manna wird in unserm Innern aufschwellen; wie? kann denn ein Mensch Speise zu sich nehmen, ohne selbe auszuschneiden? [6.] הנחשים Schlangen, welche die Menschen durch den Biß ihrer Zähne vergiften. וינשכו את העם Es komme die Schlange, welche N. 1, 3, 13 wegen Bösrreden gestraft wurde, und bestrafe Diejenigen, welche üble Gerüchte ausgebracht; es komme die Schlange, die bei allen Speisen nur einen (Erds-) Geschmack empfindet und diene zur Bestrafung der dankvergeffenen Menschen, die bei der einen Manna-Speise allerlei Geschmack wahrnehmen konnten! [7.] ויתפלל משה Daraus ergibt

2 בְּיִשְׂרָאֵל וַיֵּשֶׁב מִמֶּנּוּ שְׁבִי: וַיֵּדֶר
יִשְׂרָאֵל גִּדְרָה לַיהוָה וַיֹּאמֶר אִם נָתַן
3 הַתָּן אֶת הָעַם הַזֶּה בְּיָדֵי וְהִחַרְמֹתִי אֶת
עַרְיָהֶם: וַיִּשְׁמַע יְהוָה בְּקוֹל יִשְׂרָאֵל
וַיִּמַּן אֶת הַכְּנַעֲנִי וַיִּחַרֶם אֶתְהֶם וְאֶת
עַרְיָהֶם וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם חֶרְמָה:
4 וַיִּסְעוּ מִהַר הָהָר הַרְרָה יָם סוּף לְסַבֵּב
אֶת אֶרֶץ אֲדוּם וַתִּקְצַר נַפְשׁ הָעָם
5 בַּדֶּרֶךְ: וַיִּדְבַּר הָעָם בְּאֱלֹהִים וּבַמֶּשֶׁה
לֵמָּה הֵעַלִּיתָנוּ מִמִּצְרָיִם לָמוּת בַּמִּדְבָּר
כִּי אֵין לָהֶם וְאֵין מַיִם וְנַפְשֵׁנוּ קָצָה
6 בַּלְחֵם הַקֶּלֶקֶל: וַיִּשְׁלַח יְהוָה בְּעַם
אֶת הַנְּחָשִׁים הַשָּׂרְפִים וַיִּנְשְׁכוּ אֶת
7 הָעָם וַיָּמָת עִם רַב מִיִּשְׂרָאֵל: וַיִּבְנֶה

הָעַם אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ חֲמָאנוּ בְּיָד
 וַיִּבְרְנוּ בַיְהוָה וְכִדָּה הַתַּפְלֵל אֶל יְהוָה
 וַיִּסַּר מֵעַלְיָנוּ אֶת הַנֶּחֱשׁ וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה
 8 בְּעַד הָעַם: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה
 עֲשֵׂה לָּךְ שִׁדָּה וְשִׂים אֶתָּה עַל גֵּם
 וְהָיָה כָּל הַנִּשְׁוֶה וְרָאָה אֶתָּה וְחָיָה:
 9 וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה נְחֹשׁ נְחֹשֶׁת וַיִּשְׁמְהוּ עַל
 הַגֵּם וְהָיָה אִם גָּשָׁף הַנֶּחֱשׁ אֶת אִישׁ
 וְהִבִּיט אֶל נְחֹשׁ הַנֶּחֱשֶׁת וְחָיָה: (ששי)
 10 וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּחַנוּ בְּאֵבֶת: וַיִּסְעוּ
 11 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּחַנוּ בְּאֵבֶת: וַיִּסְעוּ
 מֵאֵבֶת וַיִּחַנוּ בְּעֵינֵי הָעֵבְרִים בְּמִדְבַּר
 אֲשֶׁר עַל פְּנֵי מוֹאָב מִמְּזוֹרַת הַשָּׁמֶשׁ:
 12 מִשְׁשָׁם נִסְעוּ וַיִּחַנוּ בְּגִחַל זָהָב: מִשְׁשָׁם
 13 נִסְעוּ וַיִּחַנוּ מֵעֵבֶר אֲרָנוֹן אֲשֶׁר
 בְּמִדְבַּר הַיַּצָּא מִגְּבֹל הָאֱמֹרִי בְּיָד אֲרָנוֹן
 גְּבוּל מוֹאָב בֵּין מוֹאָב וּבֵין הָאֱמֹרִי:
 14 עַל כֵּן יֹאמֶר בְּסֵפֶר מִלְחָמַת יְהוָה אֶת
 זָהָב בְּסוּפָהּ וְאֵת הַנְּחָלִים אֲרָנוֹן:
 15 וְאֲשֶׁר הַנְּחָלִים אֲשֶׁר נָטָה לְשֵׁבֶת עָר

sich, wer dem Beleidigten Abbitte leistet, dieser gegen ihn nicht hartherzig und unerbittlich sein soll. [8.] Auf eine Stange, ähnl. Jes. 30 הנבעה ; das. 49: ארים נסי: das. 13, 2 שאו נס, weil es hoch emporragt, als Denkzeichen, heißt es נס כר הנשור. Jeder Gebissene, selbst der Biß eines Hundes oder Esels beschädigte, doch nicht tödtlich, der Schlangenbiß war aber immer tödtlich; daher heißt es hier וראה אותו ein bloßes Ausblicken half schon, beim Schlangenbiß aber ורביט, der von der Schlange Gebissene mußte hoffnungsvollen Blickes hinaufschauen, sonst wurde er nicht sobald geheilt. Unsere Lehrer bemerken hierzu Talm. R. Hasehana 19: Kann denn die kupferne Schlange tödten oder beleben? Nein, sondern wenn die Israeliten nach oben blickten, und ihren Sinn ihrem Vater im Himmel unterwarfen, wurden sie geheilt, wo nicht, schwanden sie hin. [9.] נחש נחשת Es wurde ihm nicht befohlen, sie aus Kupfer zu machen, sondern Mosche dachte: der Ewige heißt es נחש (Schlange), so will ich sie aus

Kupfer machen, welches mit נחש ähnlich lautet. [11.] Ich weiß nicht, warum man dieses עיים nennt? welches Wort eine zerstörte Sache, Etwas, das man wegsetzt bedeutet. Das ע ist alleiniger Stammbuchstabe (v. עיה), wovon auch יעים, Jes. 28 ויעה ברד wegschaukeln. Der Weg, der den Berg Nebo übersteigenden Reisenden, nach dem Lande Kanaan, es scheidet das Land Moab von dem Lande der Emoriten. Auf der Morgenseite von Moab. [13.] Das Ende seines Landes; ebenso מ. 5, 2 גבול מואב der Grenzbezirk Moabs. Sie umkreisten das ganze Land Moab, seine ganze Mittag- und Morgenseite, bis sie ans jenseitige Ufer des Flusses Arnon kamen, mitten in das Land der Emoriter, mitternächtlich von Moab. Ein schmaler Strich tritt aus dem Lande Emoris heraus, in die Grenze Moab's, bis zum Arnon, welche die Grenze von Moab ist; dort lagerten die Israeliten und kamen nicht in das Land Moab, wie Ziftach Richt. 11, 1 sagte: Auch zum Könige von Moab sandte er Boten, er willigte aber nicht ein. Auch Mosche deutete dies an M. 5, 2, 29: Wie mir die Nachkommen Esav's gethan, die in Seir wohnten. So wie diese sie nicht durch ihr Land ziehen ließen, sondern sie zu umgehen zwangen, ebenso war es auch mit Moab. [14.] Von dieser Lagerung und von den Wundern, die dabei geschahen, wird Jeder, der die Wunder, die unseren Voreltern damals widerfahren sind, auch erzählen: So viel wie ייהב geben, wie man von יעד, יעד gibt, so von ייהב, ייהב, das י gehört zum Stamme, d. h. man wird sich erzählen, was Gott ihnen gegeben ייהב, so auch die Wohlthaten am Schilfmeere. So wie man von den Wunderthaten am Schilfmeere erzählt, so wird man auch erzählen von den Wundern bei dem Bache Arnon, denn auch hier geschahen große Wunder. [15.] Der Ausfluß der Bäche.

Dnf. übers. שפך mit אש, der Zusammenfluß der Bäche; dort ist das Blut der Emoriter geflossen, welche sich dort verborgen hatten, weil es hohe Berge gab, das Thal aber tief und enge war, die Berge standen sich so nahe, daß wenn Einer auf einem Berge stand, er mit einem auf dem andern Berge Stehenden sprechen konnte. Der Weg ging durch das Thal, die Emoriter sagten nun: Wenn die Israeliten den Weg nach Palästina durchs Thal nehmen werden, wollen wir aus den Höhlen

der Berge heraus kommen, und sie durch Pfeile und Schleudersteine umbringen. Diese Höhlen waren an der Seite der Berge, und ragten hochstehende Felsenspitzen hervor. Als die Israeliten einzogen, erbehte der Berg von Palästina — als wollte er gleich einer gehorsamen Dienerin ihrer Gebieterin entgegenzueilen; denn die hervorstehenden Spitzen des einen Berges drangen in die Vertiefungen des andern, wodurch die Emoriten zerdrückt wurden. Darauf bezieht sich: אשר נטה לשבת ער, daß der Berg von seinem Platze sich abneigte, und sich der Seite Moabs näherte, d. h. er stützte sich an die Grenze Moabs. [16.] ומשם בארה Von dort kam der Ausfluß in den Brunnen. Wer — sprach der Hochgepriesene, wer wird meinen Kindern diese Wunder bekannt machen? Das Sprichwort sagt: Gibst du dem Kinde Brod, so mußt du es der Mutter mittheilen. Nach dem Durchzuge der Israeliten ließ Gott die Berge durch Erdbeben in ihren früheren Standpunkt kommen, der Quell floß in das Thal, wodurch das Blut und die Gebeine der emoritischen Leichen zum Vorschein kamen, die um das Lager herumschwammen, als Israel dies sah, stimmte es nachstehendes Danklied an: [17.] עלי באר Steig auf, Brunnen aus dem Thale, bringe herauf, was du aufgenommen! Wovon ist erwiesen, daß der Quell es ihnen bekannt machte? weil es heißt בארה ומשם er wurde ja nicht dort zum erstenmale sichtbar? sondern zu Anfang der vierzig Jahre? es kam nur von dort der Ausfluß in den Quell, um diese Wunder bekannt zu machen; dasselbe bedeutet hier אשר השירה הזאת welches zu Ende der 40 Jahren gesungen wurde, der Quell wurde ihnen zu Anfang der 40 Jahre gegeben, warum wird erst davon hieher geschrieben? Aus der eben angeführten Ursache. [18.] באר חפרוה Dies ist der Brunnen, den die Fürsten Mosche und Aharon gegraben. במשענותם Mit dem Stabe. ומדבר In der Wüste wurde er ihnen geschenkt. [19.] וממתנה נהליאל Nach Dnf. von da, wo er ihnen gegeben wurde, in das Gefilde. [20.] בשדה מואב Dort starb Mosche, und nachher versiegte der Brunnen. Oder כרוה נדיבי העם heißt, bei jeder Lagerung machte jeder Stammfürst mit seinem Stabe ein Zeichen, und nach diesem Zeichen leiteten sie das Wasser vom Brunnen bis an den Ort, wo ihr Stamm lagerte. Dies geschah auf Befehl Mosche's, des Gesetzgebers, denn so heißt es N. 5, 33, 21 במחוקק. כי שם חלקת מחוקק. Warum wird aber in diesem Gesang der Name Mosche nicht erwähnt? Weil er durch diesen Brunnen gestraft worden ist, und weil Mosche hier unerwähnt bleibt, wurde auch Gottes Name hier nicht genannt; wie wenn man einen König zu einer Festlichkeit ladet, dieser aber erwiedert: Ist mein Liebling dort, so komme ich, wo nicht, so werde ich nicht erscheinen. Nach Dnf. פסגה Nach Dnf. פסגה auf der Spitze der Anhöhe. פסגה heißt Höhe, wie in Ps. 48, 14 פסגו ארמנותיה erhöht ihre Paläste. ושקפה Diese Anhöhe wird gesehen von dem Orte, welcher ישימון heißt. Oder ושקפה der Brunnen wird auf Jeschimom gesehen,

16 וְנִשְׁעַן לְגִבּוֹל מוֹאָב: וּמִשָּׁם בָּאֲרֵה
הוּא הַבְּאֵר אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה לְמֹשֶׁה
17 אֶסְקֶה אֶת הָעַם וְאֶתְנַה לָּהֶם מַיִם: אִזּו
יִשְׁוֹר יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת עָלָיו
18 בְּאֵר עֵנּוּ לָהּ: בְּאֵר חֲפְרוּהָ שְׂרָיִם כְּרוּהָ
נְדִיבֵי הָעַם בְּמַחֲקָק בְּמִשְׁעֲנֹתָם וּמִמְדַּבֵּר
19 מִתְנַה: וּמִמְתְּנָה נְחֻלֵי־אֵל וּמִנְחֵלֵי־אֵל
20 בְּמֹת: וּמִבְּמֹת הַנָּיָא אֲשֶׁר בְּשִׁדְהָ
מוֹאָב רֹאשׁ הַפְּסָגָה וְנִשְׁקָפָה עַל פְּנֵי

21 הישימון: (שביעי רביעי) וישלח ישראל
 מלאכים אל סיון מלך האמרי לאמר:
 22 אעברה בארצה לא נטה בשדה ובכרם
 לא נשתה מן באר בדרך המלך גלף
 23 עד אשר נעבר נבדד: ולא נתן סיון
 את ישראל עבר בגבלו ויאספ סיון
 את כל עמו ויצא לקראת ישראל
 המדברה ויבא יהצה וילחם בישראל:
 24 ויבדדו ישראל לפי הרב וירש את ארצו
 מארנו עד ופק עד בגני עמו כי עו
 25 גבול בגני עמו: ויפק ישראל את כל
 הערים האלה וישב ישראל בכל ערי
 26 האמרי בהשבן ובכל בנתיה: כי השבן
 עיר סיון מלך האמרי הוא ותוא נלחם
 במלך מואב הראשון ויפק את כל
 27 ארצו מידו עד ארנו: על כן ואמרו
 המשלים באי השבן תבנה ותכונן עיר
 28 סיון: כי אש יצאה מהשבן להכה
 מקרית סיון אקדה ער מואב בעלי
 29 במות ארנו: אוי קה מואב אבדת עם
 כמוש נתן בגני פליטם ובנתיו בשבית

er wurde in das Meer von Tiberias ver-
 senkt; wer nun auf Jeschimon steht, sieht
 ein Art Sieb im Meere, und das ist der
 Brunnen (Tanchuma). [21.] וישלח ישראל
 Anderswo wird die Absendung
 dieser Botschaften dem Mosche zugeschrieben,
 so heisst es M. 5,2. 26: Ich schickte
 Boten aus zum Könige von Edom; Richt.
 11, 17: Ziftach liess dem Könige
 Amons entbieten, „Israel schickte Boten
 zum Könige von Edom“. Diese Schrift-
 stellen gehören zu einander, was die eine
 verschweigt, theilt die andere ausführlich
 mit, dies will andeuten, daß Mosche und
 Israel gleichbedeutend sei, daß der Fürst
 mit dem Zeitalter Alles in Allem ist. [22.]
 אעברה אעברה Obwohl ihnen nicht anbe-
 fohlen war, dem Sichon friedlich entgegen
 zu kommen, strebten sie doch nur den
 Frieden an. [23.] ולא נתן סיון Weil alle
 Könige Renaans ihm Tribut abgaben,
 indem er sie vor dem Eindringen fremder
 Heere schützte, so antwortete er, als die
 Israeliten um die Erlaubniß durchzu-
 ziehen baten: Ich bin ja nur hier, um
 Alle vor euch in Schutz zu nehmen, wie

könnt ihr nur so etwas reden? ויצא לקראת ישראל Wäre Cheschon mit Mücken
 (schwachen Einwohnern) angefüllt gewesen, so wäre es zu erobern dennoch sehr
 schwer gewesen; wäre König Sichon in einem schwachen Dorfe gelegen, so hätte
 ihn kaum Einer besiegen können, geschweige denn, da Sichon (ein großer Held) in
 Cheschon, einer starken Festung sich befand! Gott aber sprach: Ich will meine
 Kinder durch die Belagerung aller dieser Städte nicht ermüden, und Gott fügte
 es, daß alle feindlichen Krieger die Festungen verließen, sich auf einem einzigen
 Plage versammelten, und dort ihren Untergang fanden; wodann die Israeliten
 in die Städte einziehen konnten, ohne einen Widerstand zu erfahren, da nur
 Weiber und Kinder der Feinde darin zurückgeblieben waren. [24.] כי עו Worin
 bestand ihre Festigkeit? in der göttlichen Warnung B. 5, 2, 19 Behandle sie
 nicht feindselig und greife sie nicht an. [25.] בנותיה Die in ihrer Nähe liegenden
 Ortschaften. [26.] והוא נחם Wozu wird dieses erwähnt? Weil es M. 5, 2, 9 heisst:
 Behandle Moab nicht feindselig, Cheschon gehörte zu Moab, so steht hier, daß
 Sichon es von ihnen erobert hatte, und ihm durfte es Israel abnehmen. מידו Aus
 seiner Gewalt. [27.] על כן Von diesem Kriege, welchen Sichon mit Moab geführt
 hatte. המושלים Bezieht sich auf Bileam, von dem es heisst: וישא משלו—
 Bileam und sein Vater Beor; diese sagten: Kommt nach Cheschon, denn Sichon
 konnte es nicht erobern, er ging daher und mietete den Bileam, um Cheschon
 fluchen zu lassen. Darauf bezieht sich, was Balak sagte: Ich weiß, wen du segnest,
 der ist gesegnet, und den du fluchst, der ist verflucht. Cheschon wurde
 erbaut und wieder aufgerichtet, um den Namen Sichon zu führen. [28.] כי אש
 Dr hieß diese Ortschaft nach dem sie Sichon erobert hatte. אכלה ער מואב
 Provinz, im Hebr. und aramäisch להיות zu Moab gehörend. [29.] אוי קה מואב

Sie fluchten Moab, daß sie dem Sichon unterliegen möge. כְּמוֹשׁ der Name der Gottheit Moabs. נָתַן Welcher die Söhne Moabs hingab. פְּרִישִׁים Zu Flüchtlingen vor dem Schwerdte, und die Töchter zu Gefangenen. [30.] אֶבְרָם אֲבֵרָה אֲבֵרָה Das Reich u. die Herrschaft, welche Moab in Cheschbon hatte, ist dahin; עַד דִּיבּוֹן es wich von Dibon die Herrschaft. Das Targum von סִר ist עַד ד. ה. die Herrschaft entwich von Dibon; נִיר וְנִירִים heißt Herrschaft, ähnl. Kön. 1, 11, 36: הָיוּת נִיר דְרוּד וְנִישִׁים—הָיוּת נִיר דְרוּד, d. h. verwüsten; die Dichter sagen: wir haben sie verwüftet! עַד נֶפֶחַ verheert bis Hofach. [32.] אֶת לְרֹגַל אֶת יַעֲרֹר Die Auskundschafter selbst haben es erobert, sie sagten: wir machen es nicht so wie die ersten Kundschafter; wir vertrauen dem kräftigen Gebete Mosches, um den Kampf mit ihnen aufzunehmen! [34.] אֶת תִּירָא אֶת מוֹאָב Mosche fürchtete, gegen ihn zu streiten, vielleicht, dachte er, könnte das Verdienst Abrahams dem Dg beistehen, von welchem es M. 5, 14, 13 heißt: Ein Flüchtling kam, und das war Dg, der sich geflüchtet hatte von den Refaim, die von Redarleomer in Aschterot Karnajim geschlagen wurden; von ihm heißt es M. 5, 3, 11: Nur Dg war von den Refaim übrig geblieben. [35.] מוֹשֶׁה וַיִּכּוּ אֹתוֹ Mosche schlug ihn; worüber im Talm. Berach. 54 berichtet wird: Dg riß einen Berg von drei Parßa aus und schleuderte ihn gegen Mosche; dieser nahm eine Art, verwundete ihn an den Knöcheln und tödtete ihn.

Kapitel 22. [2.] וַיִּרְא בַלַּק בֶּן צְפּוֹר Er sagte, wenn die zwei Könige, (Sichon und Dg) auf die wir uns stützten, ihnen nicht Widerstand leisten konnten, um so weniger, daß wir es im Stande sind, deshalb, [3.] וַיִּיר מוֹאָב heißt fürchten, wie in Job 19, 29 נִירוּ לָכֶם fürchtet euch. וַיִּקַּץ מוֹאָב Ihr Leben war ihnen zuwider. [4.] אֶת מוֹאָב אֶת מִדְיָן Waren doch Midjan und Moab von jeher feindlich gegen einander, denn es heißt M. 1, 36, 35: der König von Edom schlug Midjan im Gefilde Moabs, Midjan also bedrängte den Moab mit Krieg! Nur aus Furcht vor den Israeliten machten sie Frieden. Was bewog aber Moab, Midjan um Rath zu befragen? Als sie nämlich sahen, daß die Israeliten auf nicht gewöhnliche Weise Siege feierten, da dachten sie, ihr Anführer (Mosche) wurde in Midjan erzogen, wir fragen dort an, welche Eigenschaften er besitze; Jene erwiederten, daß seine Kraft im Beten bestehe. Nun sagten sie, auch wir wollen ihnen einen Mann entgegenstellen, dessen Kraft ebenfalls im Munde (in der Sprache) besteht. כְּדַחֵךְ הַשּׁוֹר בעת ההיא Alles was der Ochse abfriszt, kann nicht mehr segensbringend sein. Er war zur Regentenwürde nicht geeignet, er war Einer von den Fürsten Midjans; als Sichon gestorben war, setzten sie ihn einstweilen (בעת ההיא) zum Könige über sich. [5.] בְּתוֹרָה Wie ein Wechsler, dem von allen Seiten Geldsorten

לְמַלְךְ אֲמַרְי סִיחֹן: וַיִּנְרָם אֲבֵרָה הַשְּׁבוֹן 30
 עַד דִּיבּוֹן וְנִישִׁים עַד נֶפֶחַ אֲשֶׁר עַד 31
 מִדְבָּא: וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאַרְצֵי הָאֲמֹרִי: 31
 וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְרֹגַל אֶת יַעֲרֹר וַיִּלְכְּדוּ 32
 בְּנֵתָיָה וַיִּירֶשׁ אֶת הָאֲמֹרִי אֲשֶׁר שָׁם:
 וַיִּפְנֵי וַיַּעֲלוּ דְרֹךְ הַבְּשָׁן וַיֵּצֵא עוֹג מֶלֶךְ 33
 הַבְּשָׁן לְקַרְאֲתָם הוּא וְכָל עַמּוֹ לְמַלְחָמָה
 אֶדְרָעִי: (מַפְסִיר) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה 34
 אֵל תִּירָא אֶתֹּו כִּי בִידְךָ נָתַתִּי אֹתוֹ וְאֵת
 כָּל עַמּוֹ וְאֵת אֶרְצוֹ וְעַשִׂיתָ לוֹ כְּאֲשֶׁר
 עֲשִׂיתָ לְסִיחֹן מֶלֶךְ הָאֲמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב 35
 בְּחֶשְׁבּוֹן: וַיִּבּוּ אֹתוֹ וְאֵת בְּנָיו וְאֵת כָּל
 עַמּוֹ עַד בְּלַתִּי הַשְּׂאִיר לוֹ שְׂרָיִד וַיִּירֶשׁוּ
 אֶת אֶרְצוֹ:

וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ בְּעַרְבּוֹת 1
 מוֹאָב מִעַבְרַת לְרֹגַל יַרְחֹו:

סדר בלק.

וַיִּרְא בַלַּק בֶּן צְפּוֹר אֶת כָּל אֲשֶׁר 2
 עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לְאֲמֹרִי: וַיִּגַּר מוֹאָב מִפְּנֵי 3
 הָעָם מֵאֵד כִּי רַב הוּא וַיִּקַּץ מוֹאָב 4
 מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר מוֹאָב אֵל
 זָקֵנֵי מִדְיָן עִמָּה יִלְחָבוּ הַקָּהֵל אֶת כָּל
 סִבִּיבֵיתֵינוּ בְּלַחֵךְ הַשּׁוֹר אֶת יֶרֶק
 הַשְּׂדֵה וּבְלַק בֶּן צְפּוֹר מֶלֶךְ לְמוֹאָב 5
 בָּעֵת הַהִיא: וַיִּשְׁלַח מְלָאכִים אֶרְבָּעִים בְּלָעָם

בן בעור פתורה אשר על הנהר ארץ
 בני עמו לקרא לו לאמר הנה עם יצא
 ממצרים הנה כסה את עין הארץ והוא
 6 ישב ממלי: ועתה לכה נא ארה לי
 את העם הזה כי עצום הוא ממני אוילי
 אוכל נפה בו ואנרשנו מן הארץ כי
 ידעתי את אשר תכבד מכבד ואשר
 תאר יואר: וילכו זקנו מואב וזקני
 7 מדין וקסמים בידם ויבאו אל בלעם
 וידברו אליו דברי בלק: ויאמר אליהם
 לינו פה הלילה והשיבתי אתכם דבר
 באשר ידבר יהוה אלי וישבו שרי
 9 מואב עם בלעם: ויבא אלהים אל
 בלעם ויאמר מי האנשים האלה עמך:
 10 ויאמר בלעם אל האלהים בלק בן
 11 צפור מלך מואב שלח אלי: הנה העם
 היצא ממצרים ויבס את עין הארץ
 עתה לכה קבה לי אתו אוילי אוכל
 12 להלחם בו ויגרשתיו: ויאמר אלהים
 אל בלעם לא תלך עמהם לא תאר

einlaufen, so kamen dem Bileam von allen Königen schriftliche Anfragen zur Deutung zu. Nach dem Wortsinne ist Pethor der Name einer Stadt. פתורה nach Pethor, (oder auch לפתור um Aufschluß zu geben). (oder auch לפתור um Aufschluß zu geben). בן בעור Bezieht sich auf Balak, er war von dort, und Bileam hatte ihm profesezeit, daß er einst regieren werde. Die Ursache, warum Gott seine Glorie auf einem Heiden und Übelwollenden ruhen ließ, ist Folgende. damit die Völker nicht die Ausflucht haben, sagen zu können: Hätten wir Profeten gehabt, so wären wir gewiß besser geworden, darum stellte er ihnen Profeten, die aber noch zu ihrer tiefern Entartung beitrugen; denn früher hielten sie auf Keuschheit, Bileam gab ihnen den schändlichen Rath, ihre Töchter der Unzucht preiszugeben. לקרא לו Die Einladung war zu seinem Nutzen, denn man hat ihm große Summen zugesichert. עם יצא ממצרים Fragst du, was dies schadet? Siehe, es bedeckt die Fläche der Erde, so weit man sehen kann, Sichon u. Og, die uns Schutz gewährten, sind von ihnen erschlagen worden. מלי Hier

fehlt das ״, um anzudeuten, sie sind nahe daran, uns ganz zu vernichten, wie Ps. 118 [6.] בי אמלם Ich und mein Volk könnten sie schlagen; oder nach dem Talmudischen „מנכה לו מן הדמים“ verringern, weniger machen. כי ידעתי Durch die Kriege von Sichon, dem du halfeist, Moab zu schlagen. [7.] וקסמים בידם Alle Arten von Zauberwerkzeuge, damit er nicht sagen könne, er habe keine Werkzeuge bei sich. Oder, die Ältesten Midjans nahmen folgendes Orakel an: Geht er gleich mit uns, so fühlt er sich sicher, wenn er aber einen Aufschub verlangt, so ist Alles vergeblich. Als er ihnen nun sagte: Bleibet hier diese Nacht, dachten sie, daß nichts von ihm zu hoffen sei; sie ließen ihn und gingen fort, denn es heißt: die Fürsten Moabs blieben bei Bileam; die Ältesten Midjan's aber reisten zurück. [8.] רינו פה הלילה Weil der göttl. Geist nur des Nachts auf ihn ruhte, so war es auch bei anderen heidnischen Sehern der Fall, z. B. M. 1, 31, 24: Gott kam zu Laban in einem nächtlichen Traume. כאשר ידבר ה' אלי Ob er mir anrathen wird, mit Leuten eueresgleichen zu reisen, dann gehe ich, vielleicht will es Gott, daß ich nur mit vornehmen Fürsten dahin reisen soll. וישבו Sie verweilten. [9.] מי האנשים האלה עמך Gott wollte ihn beirren, Bileam dachte daher, vielleicht gibt es Momente, wo Gott nicht alles beachtet, so werde ich auch einen Moment abwarten, in welchem ich die Isr. fluchen kann, daß Gott es nicht merken wird. [10.] בלק בן צפור Wenngleich ich in deinen Augen nicht angesehen bin, so bin ich es doch in den Augen der Erdenkönige. [11.] קבה לי Und sie vertreiben, aus der Welt; Balak sagte nur: ich will sie aus dem Lande vertreiben, er verlangte nur, daß sie von ihm sich entfernen mögen; Bileam aber haßte die Israeliten mehr noch, als Balak (בלעם nach dem Talmud wie בלע עם, Volksverschlinger). [12.] לא תלך עמהם Nun, so will ich sie hier verfluchen, Gott sprach: du sollst das Volk nicht verfluchen. Bileam: Nun, so will

ich sie segnen! Gott sprach: Es braucht deinen Segen nicht, da es bereits schon gesegnet wurde; sowie man sprichwörtlich zur Biene sagt: Ich verlange weder deinen Honig, noch deinen Stachel. [13.] רהלך עםכם Bloss mit größern Fürsten, als ihr seid, reise ich; hieraus erhellt, daß er hochfahrender Gemüthsart war; er wollte nicht zeigen, daß er der Leitung Gottes untergeordnet steht, und führte eine stolze Redensart; deshalb schickte Balak vornehmere Fürsten zu ihm. [17.] כי כבוד אכבודו Noch mehr Ehre, als du sie zuvor empfangen, will ich dir erweisen. [18.] ויהיב לך מלא ביתו כסף וזהב Dies lehrt, daß er unerfättlich geldgierig war, er sagte, Balak sollte mir all sein Silber und Gold geben, denn er müßte doch viele Legionen zum Kriege mieten, wo der Sieg noch zweifelhaft wäre, ich aber bin des Sieges gewiß! Wider Willen gestand er, daß er auch unter der Gewalt Anderer steht. Auch profetezierte er hier, daß er die Segensverheißungen, welche die Erväter von Gott empfangen haben, nicht werde vernichten können! [19.] גם אתם Sein eigener Mund brachte ihn zum Falle, גם אתם deutet: auch Ihr (Abgesandten) werdet beklommenen Herzens, wie die ersten leer fortziehen. מה יוסף Gott wird gewiß seinen Segen ihnen nicht vorenthalten, o, daß er sie nur nicht mehr segnen soll! Hier profetezierte er, daß Gott sie durch ihn noch mehr segnen werde. [29.] אם לקרא לך Wenn die Einladung deinen Zwecken dient (לך) und dir guten Lohn in Aussicht stellt, dann mache dich auf und geh mit ihnen. ואך Unwillkürlich wirst du das thun müssen, was Gott dir befehlen werde. Ungeachtet dessen ging Bileam mit, er dachte, vielleicht werde ich ihn überreden, daß er (in den Fluch) einwillige. [21.] ויהיב את אהבו Dies beweist, daß der Haß auch Sitte und Anstand außer Acht läßt, denn er sattelte selbst sein Lastthier. Gott sagte: Bösewicht! ihr Urahn Abraham kam dir hierin zuvor, denn: Abraham stand des Morgens früh auf und sattelte selbst seinen Esel. Er so wie sie hatten einen Gedanken, (zum Fluche). [22.] כי הודך הוא Er sah, daß sein Vorhaben in den Augen Gottes mißfiel, und war dennoch reiselustig. ה' Dies war ein Engel der Barmherzigkeit, der ihn von der Sünde abhalten wollte, damit er nicht in ihr verstrickt zu Grunde gehe. ושני נערי עמו Dies zeigt an, daß wenn ein vornehmer Mann auf Reisen ist, er zwei Personen zur Begleitung und Bedienung mitführe, welche abwechselnd ihm zur Seite stehen sollen. [23.] ותרם האתון Er aber sah den Engel nicht; zuweilen bekundet das Thier mehr Scharfblick, als der Mensch; weil der Mensch wegen der Begabung seines Verstandes oft die Fassung verlieren könnte, wenn er die ihm drohende Gefahr sehen würde. וחרבו שלופה בידו Der Engel sprach: dieser Böswillige beseitigt seine

את העם כי ברוד הוא: (שני חמישי) ויקם 13
בלעם בפקר ויאמר אל שריו בלק לכו
אל ארצכם כי מאן יהוה דתתו להלוך
עמכם: ויקומו שריו מואב ויבאו אל 14
בלק ויאמרו מאן בלעם הלוך עמנו:
ויסה עוד בלק שלח שרים רבים 15
ויקבדים מאלה: ויבאו אל בלעם
ויאמרו לו ביה אמר בלק בן צפור אל 16
גא תפגע מהלוך אלי: כי כבוד אכבודך
מאד וכל אשר תאמר אל אעשה
ולכה גא קבה לי את העם הזה: 17
ויצן בלעם ויאמר אל עבדי בלק אם 18
יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא
אובל לעבר את פי יהוה אלהי לעשות
קמנה או גדולה: ועתה שבו גא בזה 19
גם אתם הלוכה ואדעה מה יסה יהוה
דבר עמי: ויבא אלהים אל בלעם 20
לילה ויאמר לו אם לקרא לך באו
האנשים קום לך אתם ואך את
הדבר אשר אדבר אליך אתו תעשה:
(שלישי) ויקם בלעם בפקר ויחבש 21
את אתנו וילך עם שריו מואב: ויחר 22
אף אלהים כי הולך הוא ויתעצב מלאך
יהוה בדרך לשטן לו והוא רכב על
אתנו ושני נערי עמו: ותרם האתון 23

את מלאך יהוה נצב בקרדו ותרבו
 שלושה בידו ותט האתון מן הקרדו
 ותלך בשדה וגו' בלעם את האתון
 להפתח הקרדו: וי' עמד מלאך יהוה
 24 במשעול הפרמים גדר מזה וגדר
 מזה: ותרא האתון את מלאך יהוה
 25 ותלחין אל ספור ותלתין את רגל
 בלעם אל ספור וי'סר להפתח: וי'וסף
 26 מלאך יהוה עבור וי' עמוד במקום צר
 אשר אין הרדו לגמות ימין ושמאל:
 27 ותרא האתון את מלאך יהוה ותרביץ
 תחת בלעם וי'חר אף בלעם וי'ת את
 28 האתון במקל: וי'פתח יהוה את פי
 האתון ותאמר לבלעם מה עשיתי לך
 29 כי הביתני זה שלש רגלים: ויאמר
 בלעם לאתון כי התעללתי בו לו יש
 30 חרב בידו כי עתה תרגתיו: ותאמר
 האתון אל בלעם הלא אנכי אתנה
 אשר רכבת עלי מעודה עד היום
 הנה תהסבן הספנת ל'עשות לך כה
 31 ויאמר לא: ויגל יהוה את עיני בלעם
 וירא את מלאך יהוה נצב בקרדו
 ותרבו שלושה בידו וי'קר וי'שתחו
 32 לאפו: ויאמר אליו מלאך יהוה על
 מה הבית את אתנה זה שלוש רגלים
 הנה אנכי יצאתי לשמן כי ירט הקרדו
 33 לנגדי: ותראני האתון ותט לפני זה
 שלש רגלים אולי נמתה מפני כי עתה

gewöhnliche Waffe, das Schwerdt, und bedient sich der Waffe im Munde, welche die Schutz-Wehr der Israeliten ist; dafür soll er mit seiner eigenen Waffe (dem Schwerdt) angegriffen und getödtet werden, so wie es M. 4, 31, 8 heißt: den Bileam, Sohn Beors erschlugen sie mit dem Schwerdt. [24.] במשעול Dnf. בשביל in dem Pfad, ebenso Rön. 1, 20, 10: Wenn der Staub von Schomron hinreicht für die Fußtritte von Schomron hinreicht für die Fußtritte d. i. der Staub, der sich an ihre Fußsohlen ansetzt beim Gehen. Desgl. Jef. 44, 12: Wer maß mit dem Fußtritte (מרד בשעלו). גדר גדר bedeutet gewöhnlich eine Wand aus Steinen. [25.] וי'תלחין sie drängte sich selbst. וי'תלחין sie drängte Anderen, nämlich den Fuß Bileams. [26.] וי'וסף Er ging an ihm vorüber, um früher als er an einem andern Plage stehen zu können, gleich M. 1, 33, 3 והוא עבר לפניו. Eine Agada im Tanchuma lautet: An drei Plätzen blieb der Engel stehen, auf die den Ervätern gemachten Verheißungen hindeutend. [28.] זה שלש רגלים Es wurde ihm angedeutet: Du suchst eine Nation zu zerstören, welche dreimal das Jahres die Hauptfeste (שלש רגלים) feiert! [29.] והתעללה du spottest mein; nach Dnf. Hohn und Verachtung ausdrückend. diese Äußerung war für ihn eine große Schmach in den Augen der Fürsten, es hieß: Eine ganze Nation will er mit Worten vernichten, und für die Eselin muß er ein Schwerdt haben! [30.] ההסבן Nach Dnf. bin ich es denn gewohnt?

desgl. Jjob 22, 2: הלא יסכן גבר „darf gegen Gott ein Mensch sich wagen“? — Unsere Lehrer erklären diese Stelle im Talm. Ab. Sara 4: Sie frugen ihn, warum bedienstest du dich nicht eines Rosses auf deiner Reise? er antwortete, ich habe es auf einem Weideplatz hinlagern lassen . . . [32.] כי ירט Unsere Lehrer lesen dieses Wort in Abreviatur (Notarikon) וי'ר"ט = יראה die Eselin hatte Furcht. ראתה sie sah, נטתה sie lenkte ab. Weil, sagte der Engel, diese Reise mich zu kränken und zu erzürnen unternommen ward. Der einf. Sinn ist, die Reise war für mich ein Schrecken, wie Jerem. 49, 24, נשט. Ich sah, daß der Reisende (Bileam) nur mich zu erzürnen und zu erbittern vorschnell sich auf den Weg machte. Die Stelle ist kurz gefaßt, wie Sam. 2, 13. ותכל דוד David schmachtete, anstatt דוד (נפש) ותכל דוד hat noch eine andere Lesart, nämlich ור'ס'ה'נ'ן, ebenso Jjob 16, 11 von Frevlern läßt er mich besänftigen und trösten, die mich jedoch nur kränken. [33.] אולי נטתה So wie וולא wo nicht; oft ist אולי gleich גם הרגתי אותכה Dies muß verseht gelesen werden, als stünde: גם הרגתי אותכה וולא auch getödtet hätte ich dich; nicht nur aufgehalten hätte ich dich, sondern auch dir

den Tod gegeben. **וְאוֹתָהּ הִחַיִּיתִי** Weil sie nun gesprochen, dich zu Rede gestellt hat und du sie nicht widerlegen konntest, darum hätte ich sie getödtet, damit man nicht sagen könne: das ist die Eselin, die den Bileam durch ihre Zurechtweisung beschämte, denn Gott achtet die Ehre der Menschen; ebenso heißt es **מ. 3, 20, 15** וְהִרְגַת אֶת הָאִשָּׁה וְאֶת כִּי לא ידעתי [34.] Auch dies brachte ihm Schande, wider Willen mußte er, der sich (weiter 24, 16) rühmte, die Gesinnung des Höchsten zu wissen, eingestehen, daß er nichts wisse! **כִּי לֹא יָדַעְתִּי לִי** Diese Antwort enthält eine Lästerung gegen den Ewigen; er sagte, Gott selbst befahl mir hinzugehen, und du, sein Bote, willst seinen Auftrag zu Nichte machen? Es ist dies seine Geflogenheit, daß er befiehlt, und sein Bote macht es rückgängig; so befahl er dem Abraham, seinen Sohn zum Ganzopfer zu bringen, und durch einen Engel wurde es vereitelt; so will auch ich, wenn es ihm mißfällt, umkehren. [35.] **דֵּן הַדֶּגֶל** Den Weg, welchen der Mensch einschlagen will, läßt man ihn ungehindert gehen. **וְאִם** Nothgedrungen mußt du dasjenige sprechen, was ich dir zu reden auftragen werde. **עַם הָאֲנָשִׁים** du wirst mit ihnen zuletzt ein gleiches Schicksal haben, wirst mit ihnen zu Grunde gehen. Bileam freuete sich, so wie sie, die Israeliten zu verfluchen. [36.] **וַיִּשְׁמַע בַּלַּק** Bileam schickte Boten ab, um ihm Bericht zu erstatten. **אֶל עִיר מוֹאָב** In seine Haupt- u. Residenzstadt; es will mittheilen, siehe, was die Israeliten zerstören wollen! [37.] **וַיִּפְתָּח בַּלַּק** Er profesezierte gleichsam, daß Bileam zuletzt mit Schanden abziehen werde! [39.] **קִרְיַת הַחַיִּים** Eine Stadt, voll des Lebens und Schaffens, die Straßen von einer wogenden Menschenmenge belebt, die ihm gleichsam zuruft: Sieh, und habe Erbarmen, daß diese nicht vernichtet werde! [40.] **בְּקִרְיַת הַחַיִּים** Etwas Unbedeutendes. [41.] **בְּמִוֶּת בַּעַל** Zur Höhe seines Gözen.

Kapitel 23.

[3.] **וְיָקָרָה ה'** Er pflegt mit mir bei Tage nicht zu sprechen. [4.] **וַיִּקַּר** D. h. zufällig, Gott erschien ihm mit Geringschätzung und Strenge. Er erschien ihm diesmal zur Tageszeit, um seine besondere Liebe zu den Israeliten zu bekunden. **אֵת שִׁבְעַת הַמִּזְבְּחוֹת** Es steht hier nicht die sieben Altäre; sondern die sieben Altäre; er sagte: Die Stammväter dieser (Israeliten) errichteten dir zusammen sieben Altäre, ich aber errichte a l l e i n so viele, wie sie alle. Abraham bauete vier Altäre,

גַּם אֶתְכֶם הִרְגַּתִּי וְאוֹתָהּ הִחַיִּיתִי 34 **וַיֹּאמֶר בַּלַּעַם אֶל מִלְאָךְ יְהוָה הֲמֵאֲתֵי כִי לֹא יָדַעְתִּי כִּי אֶתָּה נֹצֵב לִקְרֹאתִי בַדֶּבֶר וְעַתָּה אִם רַע בְּעֵינַי אֲשׁוּבָה לִי** 35 **וַיֹּאמֶר מִלְאָךְ יְהוָה אֶל בַּלַּעַם לֵךְ עִם הָאֲנָשִׁים וְאַפְסָם אֶת הַדְּבָר אֲשֶׁר אָדַבְרָא אֵלֶיךָ אֲתוּ תִדְבֹּר וַיֵּלֶךְ בַּלַּעַם עִם שָׂרֵי בַלַּק** 36 **וַיִּשְׁמַע בַּלַּק כִּי בָא בַלַּעַם וַיֵּצֵא לִקְרֹאתוֹ אֶל עִיר מוֹאָב אֲשֶׁר עַל גְּבוּל אֲרָזִן אֲשֶׁר בְּקִצְדָה הַגְּבוּל** 37 **וַיֹּאמֶר בַּלַּק אֶל בַּלַּעַם הֲלֹא שְׁלַחְתִּי אֵלֶיךָ לִקְרֹא לְךָ לָמָּה לֹא הִלַּכְתָּ אֵלַי הֲאִמְנָם לֹא אוֹכַל בְּפִדְךָ** 38 **וַיֹּאמֶר בַּלַּעַם אֶל בַּלַּק הֲגַתָּ בְּאֵתִי אֵלֶיךָ עַתָּה הֲיִכָּל אוֹכַל וַיִּדְבֹּר מֵאוֹמְרָה הַדְּבָר אֲשֶׁר יֵשִׁים אֱלֹהִים בְּפִי אֲתוּ אָדַבְרָא** 39 **(רַבִּיעִי שֵׁשׁ) וַיֵּלֶךְ בַּלַּעַם עִם בַּלַּק וַיָּבֹאוּ קִרְיַת הַחַיִּים וַיִּזְבְּחָה בַּלַּק בָּקָר וַיִּצְאֵן וַיִּשְׁלַח לְבַלַּעַם וּלְשָׂרָיו אֲשֶׁר אִתּוֹ** 40 **וַיְהִי בַּבֶּקֶר וַיִּפְתָּח בַּלַּק אֶת בַּלַּעַם וַיַּעֲלֵהוּ בְּמִוֶּת בַּעַל וַיִּרְא מִשָּׁם קִצְדָה הַעַם**

וַיֹּאמֶר בַּלַּעַם אֶל בַּלַּק בְּנֵה לִי בֹזֵה שִׁבְעָה מִזְבְּחוֹת וְהִכֵּן לִי בֹזֵה שִׁבְעָה פָרִים וְשִׁבְעָה אֵילִים 1 **וַיַּעַשׂ בַּלַּק כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר בַּלַּעַם וַיַּעַל בַּלַּק וּבַלַּעַם פָּר וְאֵיל בְּמִזְבְּחָה** 2 **וַיֹּאמֶר בַּלַּעַם לְבַלַּק הֲתִנָּצֵב עַל עַלְתְּךָ וְאַלְלָהּ אוֹלֵי יִקְרָה יְהוָה לִקְרֹאתִי וְדַבֵּר מִה נִרְאֵנִי וְהִגַּדְתִּי לְךָ וַיֵּלֶךְ שְׁפִי** 3 **וַיִּקַּר אֱלֹהִים אֶל בַּלַּעַם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֵת שִׁבְעַת הַמִּזְבְּחוֹת** 4

כב
1
2
3
4

5 עֲרֵכְתִּי וְאָעַל פֶּר וְאֵיל בְּמוֹזְבָהּ: וַיִּשָּׂם
 יְהוָה דְּבַר בְּלָק בְּפִי בְלָעָם וַיֹּאמֶר שׁוּב אֶל
 6 בְּלָק וְכֹה תִדְבֹר: וַיָּשָׁב אֵלָיו וְהִנֵּה נֹצֵב
 7 עַל עֵלְתּוֹ הוּא וְכָל שְׂרֵי מוֹאָב: וַיִּשָּׂא
 מִשְׁלֹ וַיֹּאמֶר מִן אֲרָם יִנְחֵנִי בְּלָק מִלֶּדֶ
 מוֹאָב מִהֲרָרִי קָדָם לָכֹה אֲרָה לִי יַעֲקֹב
 8 וְלָכֹה זַעֲמָה יִשְׂרָאֵל: מָה אֶקֶב לֹא
 קָבָה אֵל וּמָה אֲזַעֵם לֹא זַעַם יְהוָה:
 9 כִּי מֵרֹאשׁ צָרִים אֲרָאֵנִי וּמִנְבַעְזוֹת
 אֲשׁוּרָנִי הֵן עִם לְבַדְדִּי יִשְׁפֹן וּבְגוּיִם לֹא
 10 יִתְחַשֵּׁב: מִי מִנֵּה עֵפֶר יַעֲקֹב וּמִסֶּפֶר
 אֶת רִבְעֵי יִשְׂרָאֵל תִּמְתַּת נַפְשֵׁי מוֹת
 11 יִשְׂרָאֵל וְתִהְיֶה אַחֲרֵיתִי כְּמֹהוּ: וַיֹּאמֶר
 בְּלָק אֵל בְּלָעָם מָה עֲשִׂיתָ לִּי לִקְב
 12 אֵיבִי לְקַחְתִּיךָ וְהִנֵּה בִרְכַתְּ בָרֶךְ: וַיֹּעַן
 וַיֹּאמֶר הֲלֹא אֶת אֲשֶׁר יִשְׂאֵם יְהוָה בְּפִי
 13 אֲתוּ אֲשַׁמְרֵם לְדַבֵּר: (חֲמִישִׁי) וַיֹּאמֶר
 אֵלָיו בְּלָק לֵךְ נָא אֲתִי אֵל מְקוֹם אַחֵר
 אֲשֶׁר תִּרְאֵנִי מִשָּׁם אֶפְסֵם קַצְדֵּהוּ תִרְאֶה
 14 וְקָלוּ לֹא תִרְאֶה וְקִבְּנוּ לִי מִשָּׁם: וַיִּקְחֵהוּ

M. 1, 12, 7, dann B. 8, dann 13, 18, hier-
 auf einen auf dem Berge Morija. — Jizchak
 bauete einen, M. 1, 36, 25, und Jakob
 bauete zwei, einen M. 1, 33, 20, und einen
 in Beth-El, M. 1, 35, 7. וְאֵיל בְּמוֹזְבָה
 Abraham hat nur einen Widder darge-
 bracht. [7.] אֲרָה לִי יַעֲקֹב וְלָכֹה זַעֲמָה יִשְׂרָאֵל
 Beide Namen (Jakob und Jisrael) befahl
 er zu fluchen, vielleicht, dachte er, ist Einer
 darunter nicht echt und erprobt. [8.] מָה אֶקֶב
 לֹא קָבָה אֵל Selbst damals, als sie den Fluch
 verdient haben, wurden sie nicht geflucht,
 als nämlich ihr Vorfahr ihrer Sünden
 gedachte s. M. 1, 49, 6, da fluchte er blos
 ihrem Zorn, denn es heißt: אֲרוּר אִפְסֵם; als
 ihr Vorfahr mit List zu seinem Vater kam,
 war er doch gewiß fluchwürdig; doch was
 wird dort gesagt? M. 1, 27, 33: נִם בְּרוּךְ יִהְיֶה:
 er soll gesegnet bleiben. — Bei den
 Segnungen M. 5, 26, 12 heißt es אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
 אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל; bei den Verwünschungen
 steht aber nicht אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵי יַעֲקֹב,
 sondern: עַד הַקְּלָלָה, weil Gott nicht den
 Fluch über sie aussprechen lassen wollte.
 Meine Stärke besteht blos darin,

daß ich den Augenblick zu treffen weiß, wo Gott zürnt; in der ganzen Zeit
 meines Hierseins hat er (Gott) nicht gezürnt. Darauf beziehend sagt Micha 6, 5:
 „Mein Volk, bedenke doch, was Balak, König von Moab gerathen, und was
 Bileam erwiedert hat, damit du erkennest die Gnaden des Ewigen“! [9.] כִּי מֵרֹאשׁ
 אֲרָאֵנִי צוּרִים אֲרָאֵנִי Ich betrachte ihren Ursprung, wie sie anfangen Wurzel zu schlagen,
 und sehe sie auf festem Grunde stehend, wie Felsen und Hügel, im Verdienste ihrer
 Erzväter und Erzmütter. Es ist das Volk, welches durch das
 Verdienst seiner Väter — nach Dufelos — eine selbstständige, bevorzugte Stellung
 einnehmen. Nach Duf. Sie werden nicht mit anderen Völkern
 untergehen, denn es heißt Jer. 46, 48: Ich übe Vernichtung an allen Völkern;
 sie aber sind nicht mitgerechnet. Oder, keine Nation nimmt an ihrer Freude Theil,
 denn es steht: der Ewige führt dieses Volk allein, M. 5, 32, 12. Von der Segens-
 fülle aller anderen Nationen haben sie einen Antheil, ohne daß ihnen dies in
 Rechnung gebracht würde, darauf weist der Vers לא יתחשב hin. [10.] מִי מִנֵּה
 עֵפֶר Wie Duf. übers. wer zählt die Kinder Jakobs, denen verheißen worden ist,
 unzählbar zu werden, wie der Staub der Erde! אֵיךְ אֶת רִבְעֵי יִשְׂרָאֵל Wer kann die Zahl
 bestimmen, von einem vierten Theil, der vier Fahnen s. oben 22, 41: er ließ ihn
 sehen einen Theil des Volktes. Oder: עֵפֶר יַעֲקֹב heißt, unzählig sind die gottgefälligen
 Handlungen, die sich auf den Staub des Bodens beziehen, und die sie beobachten,
 z. B. M. 5, 22, 10: Du sollst nicht pflügen mit Ochsen und Esel zusammen. M.
 3, 19, 19: Dein Feld sollst du nicht mit vermischtem Samen besäen; die Asche
 der Parah Aduma oben Kap. 19, und den Staub bei einem der ehelichen Untreue
 verdächtigten Weibe M. 4, 5, 11. den Tod der Frommen
 unter ihnen. [13.] וְקִבְּנוּ לִי מִשָּׁם D. i. die Befehlsform: Fluche es mir! [14.] שְׂדֵה צִיּוּמִים
 Ein hochgelegener Punkt, wo der Wächter stand, um Wache zu halten, daß kein

feindlich Heer in die Stadt eindringe. ראש Bileam war kein solcher Zauberer, wie Balak; Balak sah, daß Israel werde auf diesem Plage von einem schweren Unglück betroffen werden, — denn dort starb Mosche — und glaubte, dort werde der Fluch sie treffen können; dieses schlimme Ereigniß sehe ich (שרה צופים). [15] אקרה כה Von Gott aus. אקרה ist zurückführend: ich werde mich verfügen. [16.] וישם דבר בפיו Was legte er ihm in den Mund? der Satz wäre ja nicht mangelhaft, wenn es so hieße: שוב אל שוב אל? Weil Bileam, als er nämlich hörte, daß es ihm nicht gestattet ist, zu fluchen, gedacht hat: wozu soll ich zu Balak zurück kehren und ihn kränken! Da legte Gott seinem Munde (Sprache) Zaum und Zügel an, (וישם דבר בפיו), wie man ein Thier an einem Angelhaden דבר dahin führt,

wohin man eben will; so mußte Bileam wider Willen zu Balak zurückgehen. [17.] ושרי וכל שרי מואב Oben B. 6 heißt es שרי מואב? weil diese aber sahen, daß sie von Bileam nichts zu hoffen haben, gingen Mehrere von ihm weg, es blieben nur noch Einige bei ihm. מה דבר ה' Balak sprach in ironischem Sinne: Du hast doch keine Macht, sage nur, was Gott geredet. [18.] קום בלק Als er sah, daß Balak ihn höhnte, da zielte er darauf ab, auch ihm eine Ehrenkränkung zuzufügen: stehe auf, es ziemt sich dir nicht zu sitzen, da ich eine Bottschaft von Gott an dich zu bestellen habe! Diese Genitivform kommt in der Schrift oft vor: Ps. 104, 20 חיתו יער צפור M. 1, 1, 24 חיתו ארץ; Ps. 114, 8 למענו מים. [19.] לא איש אל Er hat ihnen bereits geschworen, sie in das Erbland der sieben Völker einzuführen, und du wähnst etwa, sie in der Wüste umbringen zu können? אמר ההוא Verwundernd. Dnkl. Gottes Rathschlüsse sind nicht wie jene der Menschenkinder, daß, nachdem sie beschloßen, sie abermals berathen u. den Beschluß widerrufen. [20.] הנה ביד לקחתי Du fragst mich, was Gott gesprochen hat? ich erhielt von ihm den Auftrag, sie zu segnen. וברך ורא אשיבנו Er hat sie bereits gesegnet, ich kann den Segen nicht rückgängig machen. וידיך וברך so ist der Gebrauch beim ׀, wie in Ps. 74, 19 וידיך anst. וידך; ebenso Ps. 16, 3 ובוצע בידך wenn der Räuber lobt und sagt: Fürchte die Sünde nicht, du wirst nicht bestraft, vielmehr recht glücklich leben, der erzürnt den Ewigen. Man kann aber בידך nicht als Hauptwort nehmen, denn in diesem Falle würde es ein Segol und den Ton milal haben; als Zeitw. hat es ein kleines Kamez (Zere) und den Ton auf der letzten Silbe. [21.] לא הביט און ביעקב Gott nimmt es mit den Bergehungen Jakobs nicht allzustrenge; און und עמל sind Bergehungen, Übertretungen, wie Ps. 7, 15 און והרה עמל der Böses empfängt und Unheil schwängert; das. 10, 10 עמל וכעס sogenannt, weil jede Übertretung den Ewigen erzürnt. עמו ה' Selbst wenn sie ihn erzürnen und sich gegen ihn empören, so weicht er doch nicht aus ihrer Mitte. בו ותרועת Dieses תרועת bedeutet Liebe und Freundschaft, wie Sam. 2, 15 דוד היה דוד ein Freund Dawids; Richt 15, 6 ויהנה ויתנה seinem Gefährten; auch Dnkl. übers. es: die Glorie ihres Königs ist unter ihnen. [22.] אר מוציאם ממצרים Du sagtest: Siehe, ein Volk, das aus Egypten

שרה צופים אל ראש הפסגה ויבן שבועה
 15 מוזהת ויעל פה ואיל במזבח: ויאמר
 אל בלק התיצב פה על עלתה ואנכי
 16 אקרה כה: ויגיד יהוה אל בלק
 וישם דבר בפיו ויאמר שוב אל בלק
 17 וכה תדבר: ויבא אליו והגו נצב על
 עלתו ושרי מואב אתו ויאמר לו בלק
 18 מה דבר יהוה: וישא משלו ויאמר
 קום בלק ושמע האזינה עדי בננו צפר:
 19 לא איש אר ויכזב וכן אדם ויתנהם
 ההוא אמר ולא יעשה ודבר ולא
 20 יקומנה: הנה ברך לקחתי וברך ולא
 21 אשיבנה: לא הביט און ביעקב ולא
 ראה עמל בישראל יהוה אלהיו עמו
 22 ותרועת מלך בו: אל מוציאם ממצרים

23 בַּתּוֹעֲפוֹת רָאִים לוֹ: כִּי לֹא נָחַשׁ בִּיעֲקֵב
וְלֹא קָסַם בִּישְׂרָאֵל כְּעַת יֹאמֶר לִיעֲקֵב
24 וְלִישְׂרָאֵל מִה פָּעַל אֵל: הֲן עַם כְּלָבִיא
יָקִים וְכֹאֲרֵי יִתְנַשֵּׂא לֹא יִשְׁכַּב עַד יֵאָכֵל
25 מִרְקָה וְדָם חֲלָלִים יִשְׁתֶּה: וַיֹּאמֶר בְּלָק
אֵל בְּלָעַם גַּם קָב לֹא תִקְבְּנֵנוּ גַם בְּרִדָּה
לֹא תִבְרַכְנֵנוּ: וַיַּעַן בְּלָעַם וַיֹּאמֶר אֵל
26 בְּלָק הֲלֹא דִבַּרְתִּי אֵלֶיךָ לֵאמֹר כָּל אֲשֶׁר
יְדַבֵּר יְהוָה אִתּוֹ אֲעִשֶׂה: (שׁוֹשׁ שְׁבִיעִי)
27 וַיֹּאמֶר בְּלָק אֵל בְּלָעַם לָכֵה נָא אֶקְחָה
אֵל מְקוֹם אַחֲרֵי אֹהֲלֵי יִישׂרָאֵל בְּעֵינֵי הָאֱלֹהִים
28 וְקִבַּלְתָּ לִּי מַשָּׁם: וַיִּקַּח בְּלָק אֶת בְּלָעַם
רֹאשׁ הַפְּעוּר הַנְּשֻׁקָה עַל פְּנֵי הַיְשִׁימֹן:
29 וַיֹּאמֶר בְּלָעַם אֵל בְּלָק בְּנֵי לִי בָנֵה
שְׂבָעָה מִזְבְּחֹת וְהִבֵּן לִי בָנֵה שְׂבָעָה
30 פָּרִים וְשְׂבָעָה אֵילִים: וַיַּעַשׂ בְּלָק
כַּאֲשֶׁר אָמַר בְּלָעַם וַיַּעַל פָּר וְאֵיל
בְּמִזְבְּחָהּ:

וַיִּרְא בְּלָעַם כִּי טוֹב בְּעֵינֵי יְהוָה לְבָרְךָ י

gegangen (עם יצא) es ging nicht von selbst, sondern der Allmächtige führte es heraus. Sondern der Allmächtige führte es heraus. Seine Macht, Hoheit u. Erhabenheit angemessen, wie in Job 22, 25 habenheit angemessen, wie in Job 22, 25 Gott sei dir Goldberz u. Silberbarren! Ich (Raschi) denke, daß die Wurzel עוף יעופף fliegen stammt, der Flug in die Höhe erfordert besondere Kraftentfaltung. תועפות ראים heißt eine mächtige, hochstrebende Gewalt. Nach unsern Lehrern: Dämonen. [23.] Sie sind Sie sind würdig, gesegnet zu werden, weil keine Zauberer und Zeitendeuter unter ihnen sind! Es wird eine Zeit kommen, wo, so wie in der gegenwärtigen die göttl. Liebe ihnen sich vor aller Welt offenbaren wird; seine Lehre wird unmittelbar von ihm selbst ihnen mitgetheilt werden, und sie dadurch höher, als die dienenden Engel stehen, welche dann verwundert ausrufen werden: Was hat doch Gott gewirkt! darauf deutet das Wort Jes. 20, 20: deine Augen sehen deinen Lehrer! Oder יאמר bedeutet nicht das Zukünftige, sondern das Gegenwärtige, sie

brauchen keine Zauberer oder Zeitendeuter, da sie jederzeit, wenn es nöthig wird, zu erfahren, was Gott über Israel beschlossen hat, sie nicht erst Zauberer und Zeitendeuter befragen, sondern es wird ihnen durch Profeten bekannt gegeben oder durch den Urim verkündet! [24.] Sie ermannen sich und eilen frühmorgens muthig wie Löwe und Leopard, die göttl. Gebote zu vollziehen, das Tallith-Kleid zu umhüllen, das שמע-Gebot andächtig zu lesen und die תפילין vorschriftsmäßig anzulegen. Des Nachts legen sie sich nicht zu Bette, bevor sie die Furcht vor jedem Unheil gebannt haben. Wodurch? Dadurch, daß sie in dem Nachtgebete (קריאת שמע על המטה) ihren Geist, ihr Leben dem göttlichen Schutze empfohlen haben, und sicher sind, daß er sie gegen feindlichen Überfall schützen, für sie streiten und ihre Feinde niederstrecken wird. — Ausführlich im Dnfelos. Er profesezierte, daß Mosche nicht eher sterben werde, als bis er die Könige von Midjan zu Boden stürzen und auch den Bileam mit ihnen tödten wird, so wie es Jos. 12, 22 heißt: Den Zauberer Bileam, Sohn Beors erschlugen die Kinder Israels mit dem Schwerdte unter den anderen Erschlagenen. [25.] Diese beiden גם ergänzen einander, sie bedeuten: weder — noch; ebenso Rön. 1, 3, 26 גם לי גם לך גם רא יהיה גם לך גם לך. [27.] Dies ist nicht befehlend, wie das obige גם, sondern zukünftig, d. h. vielleicht gefällt es Gott, daß du es von dort verwünschest. [28.] Balak war ein Zauberer, er sah ein, daß sie dort gestraft werden, wußte aber nicht, wodurch, und sagte, vielleicht wird hier der Fluch wirksam sein. So ist es bei allen Sterndeutern, sie sehen Etwas, sie wissen aber nicht, was.

Kapitel 24. [1.] Er sprach, ich darf Gottes Rathschluß nicht länger prüfen, er will sie nicht fluchen lassen. כפעם בפעם so wie er zweimal gethan hat. Er ging nicht auf Zaubergerichte aus, um zu wissen, ob Gott sie

bezieht sich auf Dawid, von dem es heißt Sam. 2, 8, 2: Er ließ die Moabiten auf die Erde legen und maß sie mit einer Meßschnur und bestimmte je zwei Schnurlängen zum Tode, und eine zum Leben. Yקרן von קורה graben, gleich Kön. 2, 19, 24 אני קריתי; Jes. 51, 1 מקבת בור נוקרתם auf die Brunnenhöhle, aus der ihr gegraben seid. Spr. 30, 17 יקרה נחל Alle Nationen, denn alle stammen von Schet, dem Sohne Adams, des Armentschen ab. [18.] ירשה שעיר Seir wird Eroberung sein für seine Feinde, die Israeliten. [19.] וירד מיעקב Noch ein anderer Herrscher wird von Jakob hervortreten. והאביד שריר מעיר Er vertilgt, was entronnen von der vornehmsten Stadt in Edom, beziehend auf den König משיח, von dem es Ps. 72, 8 heißt: er herrsche von Meer bis Meer. „es bleibt dann kein Rest vom Hause Esavs“ Obad. 1. [20.] וירא את

Er überschaute die künftigen Strafen Amaleks. Amalek kam allen anderen Völkern zuvor, mit Israel zu kämpfen, so übers. es Dnf.; zuletzt wird er durch sie zu Grund gerichtet werden, denn es heißt M. 5, 25: Du sollst vertilgen das Andenken Amaleks. [21.] וירא את הקניי Weil Keni mit Amalek verbunden war, wie es Sam. 1, 15, 6 heißt; Saul ließ dem Keni sagen: Geht, trennt euch von Amalek, daher erwähnt ihn Bileam nach Amalek, er durchblickte die geistige Größe der Nachkommen Jithro's, von denen es Chron. 1, 2, 55 heißt: Die Familien der Schriftgelehrten, die zu Zabek wohnten, nämlich: Tiratim, Schimatim, Schuchatim, worunter die Kenim zu verstehen sind. Mich wundert es, wie du zu dieser Größe kömmt; du warst ja doch mit mir in dem Rathe Parao's: Wir wollen den Israeliten durch List beikommen, und nun bist du in Israel fest und stark geworden! [22.] ויגיד לך Heil dir (Keni), daß du zu dieser Stärke gelangtest, und noch nicht aus der Welt geschwunden bist; wenn du auch einst mit den zehn Stämmen ins Exil wandern wirst, von deinem festen Wohnsitze — das hat nicht viel zu bedeuten, denn: ויגיד לך אשור תשבוך wie weit kann dich Aschur vertreiben? Allenfalls bis Chaloch und Chabor, dies heißt noch nicht verschwinden, sondern bloß wie eine Ortsveränderung, dann aber wirst du mit den Uebrigen zurück kehren. [23.] וישא משלו Da er der Verbannung durch Aschur gedachte, sprach er: ויגיד לך אשור תשבוך Wehe, wer kann sich am Leben erhalten, wenn Gott solches verhängt, daß ihn Gottes Verhängniß nicht treffe? Er läßt den Sancherib aufstehen, und alle Völker in Verwirrung bringen; es werden auch Schiffe aus Rittim kommen, diese Rittim, welche die Römer sind, (s. Dnf. מרומאי), werden mit großen Flotten gegen Aschur kommen u. ihn unterjochen. [24.] ועני אשור Sie werden Aschur, so wie die, welche jenseits des Stromes wohnen bedrängen. Sie werden Aschur, so wie die, welche jenseits des Stromes wohnen bedrängen. wie Dan. 7, 11: Ich sah, daß das Thier umgebracht, sein Körper zerstört wurde. ויגיד לך אשור תשבוך Große Schiffe, ähnl. Jes. 33 ויגיד לך אשור תשבוך ein mächtiges Schiff.

Kapitel 25. [1.] בשמים So hieß die Stadt. Wenn der Mann in Lust entbrannt sich ihr nähern wollte, da zog sie das Bild des Gözen Peors aus ihrem Schoße hervor

מיעקב וקם שבט מישראל ומהין פאתו
מואב וקרקר כל בני שת: והיה אדום 18
ירשה והיה ירשה שעיר איביו וישראל
עשה חיל: וירד מיעקב והאביד שריר 19
מעיר: וירא את עמלק וישא משלו 20
ויאמר ראשית גוים עמלק ואחריתו
עדי אבד: וירא את הקניי וישא משלו 21
ויאמר איתן מושבך ושים בפלע קנף:
כי אם יהיה לבער קין עד מה אשור 22
תשבך: וישא משלו ויאמר אוי מי 23
יהיה משמו אל: וצים מיד בתים ועני 24
אשור ועני עבר וגם הוא עדי אבד:
ויקם בלעם ויגיד וישב למקומו וגם 25
בלק הלך לדרכו:

כה

1 וישב ישראל בשמים ויחל העם
2 לזנות אל בנות מואב: ותקראן לעם

לִבְחֵי אֱלֹהֵיהֶן וַיֹּאבֵל הָעַם וַיִּשְׁתַּחֲוּ
 3 לְאֱלֹהֵיהֶן: וַיִּצְמַד יִשְׂרָאֵל לְבַעַל פְּעֹר
 4 נִיחַר אַף יְהוָה בְּיִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר יְהוָה
 אֶל מֹשֶׁה קַח אֶת כָּל רֵאשֵׁי הָעַם
 וְהִנְקֵע אוֹתָם לַיהוָה נֹגֵד הַשֶּׁמֶשׁ וַיֵּשֶׁב
 5 חֲרוֹן אַף יְהוָה מִיִּשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה
 אֶל שְׁפִטֵי יִשְׂרָאֵל הֲרִגוּ אִישׁ אֲנָשָׁיו
 6 הַנִּצְמָדִים לְבַעַל פְּעֹר: וְהָיָה אִישׁ
 מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּא וַיִּקְרַב אֶל אַחֵיו אֶת
 הַמְדִינִית לְעֵינָיו מֹשֶׁה וְלִעֵינָיו כָּל עַבְתַּת
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָמָּה בְּכֹס פֶּתַח אֹהֶל
 7 מוֹעֵד: (מִפְסֵר) וַיֵּרָא פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר
 בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן וְיָקָם מִתּוֹךְ הָעֵדָה
 8 וַיִּקַּח רֶמֶס בְּרָדוֹ: וַיָּבֵא אַחֵר אִישׁ
 יִשְׂרָאֵל אֶל הַקִּבְּהָ וַיִּדְקֹר אֶת שְׁנֵיהֶם
 אֶת אִישׁ יִשְׂרָאֵל וְאֶת הָאִשָּׁה אֶל
 קִבְּתָהּ וַתַּעֲצֹר הַמַּגִּפָּה מֵעַל בְּנֵי
 9 יִשְׂרָאֵל: וַיְהִי הַמַּתִּים בַּמַּגִּפָּה אַרְבָּעָה
 וְעֶשְׂרִים אֱלֹהִים:

סדר פינהס

10 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: פִּינְחָס
 11 בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן הַשּׂוֹיֵב אֶת
 הַמַּתִּי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בִּקְנָאוֹ אֶת
 קִנְאָתִי בְּתוֹכָם וְלֹא כִלִּיתִי אֶת בְּנֵי
 12 יִשְׂרָאֵל בִּקְנָאָתִי: לָכֵן אָמַר הִנְנִי נֹתֵן

und sagte: Erst beuge dich vor diesem!
 [3.] Entblößung, zu dessen Ehre seine
 Anbeter ihren Leib entblößten. ויחר אף ה'
 Er schickte eine Pest über sie. [4.] כל ראשי
 Er schickte die, welche ihm gedient haben, auf-
 zuhängen. והינקה heißt hängen, wie wir es bei
 den Söhnen Sauls Sam. 2, 21, 6 finden:
 והוקענום דה' dort ist deutlich zu ersehen,
 daß sie gehängt wurden; da auf Gözendienst
 die Steinigung erfolgt, und alle Gesteinig-
 ten aufgehängt wurden. ונגד השמש d. h.
 öffentlich; der Midrasch bemerkt: Die Sonne
 macht die Sünder bekannt, eine dichte
 Wolke bildet den Hintergrund, daß er grell
 von den Sonnenstrahlen beleuchtet erscheint.
 [6.] איש מ בני ישראל בא Der Stamm
 Schimeon versammelte sich bei seinem
 Fürsten Simri und sagte: Wir werden
 mit dem Tode bestraft, u. du sitzest sorglos?
 S. Sanh. 82 ausführlich hierüber. את
 לעיני משה d. i. Rosbi, Tochter Zur's. את
 Sie fragten ihn, Mosche! Ist die (Frau)
 zu Ehe gefeslich oder ungefeslich? ist sie
 verboten, nun, wer hat dann dir die
 Tochter des Jithro zu nehmen erlaubt?
 Es wurde dem Mosche die
 Kunde und Gesezbestimmung hierüber (von
 Gott) entzogen, darum brachen alle in
 Thränen aus. Beim gold. Kalbe stand
 Mosche sechsmal Hunderttausend Mann ge-
 genüber, er zermalmte das Gözkalb, bis
 es zu dünnem Staub geworden, und ließ
 die Kinder Israels davon trinken, M. 2,

32, 20; hier aber erschlaffte seine geistige Kraft; dies geschah deshalb, damit
 Pinechas komme und seinen wohlverdienten Lohn empfangen. [7.] וירא פינהס Er
 sah die That, und wurde des Gesezes eingedenk er sagte zu Mosche: Ich habe
 von dir die Lehre überliefert erhalten: wer mit einer fremden Frauensperson
 Umgang pflegt, den dürfen Eiferer ergreifen, umbringen. Mosche erwiederte ihm
 hierauf: Der den Brief liest (der Vortragende) soll auch zugleich der vollziehende
 Bote sein. Daher nahm er einen Spieß usw. [8.] אל הקבה In die Schlafkammer.
 Durch ihren Leib, wie M. 5, 18, 3 והקבה; Alle waren überzeugt,
 daß er nicht ohne Grund getödtet hatte, wobei ihm viele Wunder wiederfuhren.
 Sanh. 18.

[11.] Weil die Stämme ihn geringschätzten: Seht diesen Sohn
 des פוטאל, dessen Großvater (Jithro) Kälber mästete zum Gözendienste! (s. M. 2,
 6, 25 מבנות פוטאל = שפטם ענדות דע"ז), und nun hat er einen Fürsten aus dem
 Stamme Israels umgebracht; darum wird hier seine Abkunft von Aharon ange-
 geben. In dem er für mich eiferte, und über eine That zürnte, die
 mich hätte erzürnen müssen. קנאה bedeutet überall das Bestreben, Etwas zu rächen.
 [12.] את בריתי שלום Es wird ihm mein Bund zum beglückenden Frieden gereichen;

wie wenn man sich Jemandem dankbar zeigt für eine gute That, so hat ihm Gott seine Zufriedenheit ausgesprochen. [13.] והיתה לו דיער mein Bund. Obzwar die Priesterwürde bereits den Nachkommen Aharons übergeben worden ist, so war dies der Fall nur bei Aharon und seinen Söhnen, welche mit ihm zugleich gesalbt wurden, so wie bei ihren Nachkommen, welche nach ihrer Salbung geboren wurden; Pinechas aber, der früher geboren und nicht gesalbt wurde, war auch nicht dem Priestertume bis jetzt einverleibt; so heißt es auch Talm. Seb. 101: Pinechas wurde nicht eher Priester, als bis er den (Sünder) Simri umgebracht. ויהי לאלהי für seinen Gott, gleich Mt. 4, 11, 29 für mich; Sach. 5, 2 קנאתי לציון für Zion. [14.] Die Schrift hebt sowohl die Abstammung des Frommen zum Lobe, wie die des Ruchlosen zum Tadel hervor. Von einem der fünf Stammhäuser vom Stamme Schimeon; oder es will das Lob Pinechas erwähnen, obgleich Simri ben Solu ein Fürst war, so hielt sich Pinechas dennoch nicht zurück, gegen die Entweihung des göttl. Namens zu eifern; daher gibt uns die Schrift den Namen des Erschlagenen bekannt. [15.] Es zeigt uns, wie weit die Feindseligkeit der Midjaniten ging, sie gaben sogar eine Königstochter preis, um die Israeliten zur Sünde zu verleiten. Einer von den fünf Königen der Midjaniten, Mt. 4, 31, 8 unter den Erschlagenen brachten sie auch die Könige usw. um, dieser war der angesehenste unter allen, denn es heißt Haupt der Völkerschaften; weil er sich verächtlich machte, seine Tochter preis zu geben, wird er dort als der dritte gezählt. Midjan hatte fünf Stammhäuser: אבידע, עיפא, ארדעה, עיפר, הנוך, dieser war das Oberhaupt eines solchen Stammhauses. [17.] Die gegenw. Infinitiv-Form, sowie שמור, d. h. es liegt euch ob, sie feindselig zu behandeln. [18.] In der Angelegenheit bei Peor, wo sie ihre Töchter der Unzucht preis gaben, um euch zum Peor-Dienste zu verleiten. Wegen Moabs wurde nicht befohlen, ihn zu vertilgen, weil Ruth von ihnen abstammen sollte. und ויהי אחרי המנפה וראש אה אמר: 2. Ähnlich wie wenn Wölfe in eine Heerde einfallen, und eine furchtbare Verheerung anrichten; der Hirte zählt dann die Heerde, um zu wissen, wie viel übrig geblieben sind. So war es auch hier, als die Israeliten beim Auszuge aus Egypten dem Mofche übergeben wurden, wurden sie gezählt; jetzt, da Mofche sich seinem Ende nahe fühlte und seine Heerde — die durch eine Pest sehr vermindert wurde — wieder zurück geben sollte, gab er sie wieder gezählt zurück.

Kapitel 26. [2.] Sie gaben sich nach Abstammung von väterlicher Seite an und nicht nach der mütterlichen. [3.] Sie redeten mit ihnen davon, daß Gott sie zu zählen befohlen hatte. Sie sagten ihnen: Ihr müßet gezählt werden. [4.] Von zwanzig Jahren u. darüber sollt ihr gezählt

לו את בריתי שלום: והיתה לו ולזרעו
 אחריו ברית קדשת עולם פחת אשר
 קנא לאלהיו ויכפר על בני ישראל:
 ושם איש ישראל המנפה אשר הכה
 את המדינית וזרי בן סלוא נשיא בית
 אב לשמעוני: ושם האשה המנפה
 המדינית קנזי בת צור ראש אמות
 בית אב במדין הוא: וידבר יהוה אל
 משה לאמר: צרור את המדינים
 והפיתם אותם: כי צוררים הם לכם
 בגבוליהם אשר נכלו לכם על דבר
 צעור ועל דבר קנזי בת נשיא מדין
 אחתם המנפה ביום המנפה על דבר
 צעור: ויהי אחרי המנפה:

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶלְעָזָר
 בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן לֵאמֹר: שְׂאוּ אֶת רֹאשׁ
 כָּל עֵדֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִבְּנֵי עִשְׂרִים שָׁנָה
 וּמֵעַל לְבַיִת אֲבוֹתָם כָּל יָצֵא עִבָּר
 בְּיִשְׂרָאֵל: וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן
 אֲתָם בְּעֵרְבַת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יְרֵחוֹ
 לֵאמֹר: מִבְּנֵי עִשְׂרִים שָׁנָה וּמֵעַל

כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
 הַיְצְאִים מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: (שני) רֹאשֵׁי
 5 בְּכוֹר יִשְׂרָאֵל בְּנֵי רֹאשֵׁי חֲנוּךְ מִשְׁפַּחַת
 הַחֲנֹכִי לְפָלוֹא מִשְׁפַּחַת הַפְּלֹאִי: לְהַצִּיר
 6 מִשְׁפַּחַת הַחֲצֹרֹנִי לְכַרְמֵי מִשְׁפַּחַת
 הַכַּרְמִי: אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת הַרְאֹיבִנִי וַיְהִי
 7 פְקָדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וָאַרְבָּעִים אֶלֶף וּשְׁבַע
 8 מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים: וּבְנֵי פְלוֹא אֱלִיאָב:
 9 וּבְנֵי אֱלִיאָב גְּמוּאֵל וְדָתָן וְאַבִּירָם הוּא
 דָּתָן וְאַבִּירָם קְרוּאֵי הָעֵדָה אֲשֶׁר הָצִו
 עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהֱרֹן בְּעֵדַת קִנְחָה
 10 בְּהַצִּיתָם עַל יְהוָה: וַתִּפְתַּח הָאֶרֶץ אֶת
 פִּיהָ וַתִּבְלַע אֹתָם וְאֶת קִנְחָה בְּמֹת
 הָעֵדָה בְּאֶכְל הָאֵשׁ אֶת תְּמָשִׁים וּמֵאוֹתִים
 11 אִישׁ וַיְהִי לָגֹם: וּבְנֵי קִרְחָה לֹא מָתוּ:
 12 בְּנֵי שִׁמְעוֹן לְמִשְׁפַּחַתֶּם לְגְמוּאֵל
 מִשְׁפַּחַת הַגְּמוּאֵלִי לְיָמִין מִשְׁפַּחַת
 13 הַיְמִינִי לְיָמִין מִשְׁפַּחַת הַיְבִינִי: לְזָרְחָה
 מִשְׁפַּחַת הַזָּרְחָה לְשִׂאֵלִי מִשְׁפַּחַת
 14 הַשִּׂאֵלִי: אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת הַשְּׁמֵעֹנִי
 15 שְׁנַיִם וָעֶשְׂרִים אֶלֶף וּמֵאוֹתִים: בְּנֵי
 גַד לְמִשְׁפַּחַתֶּם לְצַפּוֹן מִשְׁפַּחַת הַצַּפּוֹנִי
 לְחִגִּי מִשְׁפַּחַת תַּחְגִּי לְשׁוֹנֵי מִשְׁפַּחַת

werden, denn es heißt M. 2, 30, 14:
 ein Feder, der durch die Musterung geht
 von zwanzig Jahren aufwärts. [5.] משפחת
 Weil die Völker verächtlich spotteten
 und sagten: Wie sich diese so stolz nach
 ihren Stämmen zählen! glauben sie denn
 etwa, daß die Egypter nicht auch ihre
 Mütter in ihrer Gewalt gehabt haben?
 Herrschten jene doch über ihre Männer,
 um wie viel mehr über deren Frauen?
 Darum ließ Gott seinen Namen יי dem
 Namen eines jeden Stammes beifügen,
 ein ה' zu Anfang und ein ם' zu Ende des
 Familiennamens, andeutend: ich, Gott
 bezeuge es, daß sie die rechtmäßigen Kinder
 ihrer isrl. Väter sind. Dies wird auch von
 Dawid Ps. 122, 4 hervorgehoben: שבטי
 יה עדות לישראל Die Stämme יה (Gottes),
 Zeugniß für Israel. Dieser Name legt
 also Zeugniß ab für die Echtheit ihrer
 Stämme. Daher steht bei jedem יה z. B.
 nur bei ימנה B. 44
 war nicht nöthig דימני zu stellen,
 weil das ם' zu Anfang und das ה' zu Ende
 im Stamme einverleibt ist. [9.] אשר הצו
 Welche die Israeliten gegen Mofche auf-
 reizten. Als sie das Volk gegen
 Gott aufreizten. הצו Sie reizten die
 Israeliten auf, um mit Mofche Streit anzu-

fangen, das Wort steht im Hifil. [10.] ויהיו לנס Zum Warnungszeichen, um
 eingedenk zu bleiben, daß kein Unberufener sich nahe, die Priesterwürde streitig
 zu machen, f. M. 4, 17, 5. [11.] מתו לא מתו Anfangs waren sie auch mit-
 verwickelt, doch während des Streites zeigten sie sich bußfertig; deshalb sie einen
 erhöhten Platz im Gehinom angewiesen erhielten, woselbst sie verbleiben mußten.
 [13.] לזרחה Das war צחר f. M. 7, 46, 10, זרח und צחר = צחר heißt Glanz. Die
 Familie von Dhad aber ging zu Grunde, ebenso gingen fünf Familien vom
 Stamme Binjamin zu Grunde; denn er kam mit zehn Kindern nach Egypten,
 hier werden blos die fünf aufgezählt. Ein gleiches Schicksal traf den Ezbon, von
 Gad; es fehlen sonach fünf Familien. Im jerusalemischen Talmud wird Folgendes
 berichtet: Als Aharon starb, verschwanden die wegweisenden Wolken, da kamen
 die Kenaaniter, um die Israeliten zu bekriegen, diese beschloßen, nach Egypten
 zurück zu kehren, und gingen auch wirklich acht Stationen zurück, von Hor-Hohar
 nach Mosera, wie es M. 5, 10 6 heißt: Die Kinder Israels brachen auf von den
 Brunnen zu Jakon nach Mosera, dort starb Aharon. Aharon starb doch in Hor-
 Hohar, und von Mosera bis Hor-Hohar sind acht Reifestationen nach rückwärts!
 Die Nachkommen Lewi's verfolgten sie, wobei sieben Familien umkamen, und von
 Lewi kamen vier Familien um. Von Tizhar wird hier nur die Familie des Korach
 aufgezählt, was mit der vierten geschehen ist, weiß ich nicht. R. Tanchuma
 erklärt, die sieben Familien sind in der Pest gestorben, bei der Gelegenheit von
 Bileam. Nach der Differenz vom Stamme Schimeon zwischen dieser Zählung und

jener bei M. 4, 2, 13 scheint es, daß alle 24,000 an die Seuche Gefallenen vom Stamme Schimeon waren. [16.] **אני** Ich vermute, daß dies die Familie Ezbou sei, ich weiß nur nicht, warum die Familie nicht nach seinem Namen genannt wird. [24.] **לישוב** D. i. Job, welcher bei den nach Egypten Ziehenden s. M. 1, 46 13 erwähnt ist; denn alle Familien werden nach den Personen benannt, die nach Egypten zogen, bei den später dort Geborenen aber wurden die Familien nicht nach ihnen benannt, außer bei Efrajim und Menasche, welche beide in Egypten geboren worden, sowie bei ארר und נעמן, den Söhnen des בלע, Sohn Binjamins. In den Erläuterungen des R. Mosche Sadarschan fand ich: Als ihre Mutter (die Frau des בלע) nach Egypten kam, war sie mit ihnen schwanger, darum wurden sie in Familien getheilt, wie חצרון und המול, die Enkel von Jehuda, und wie אשר und מלכאל die Enkel von ארר. Wenn dieses eine Agada (Legende) ist, mag es gut sein, wo aber nicht, dann glaube ich, בלע hatte viele Enkel, von jedem der zwei Söhne ארר und נעמן ging eine zahlreiche Familie hervor, und wurden die Nachkommen der andern Kinder nach ברע benannt; die Nachkommen dieser zwei hingegen wurden nach ihren Vätern genannt. Dasselbe glaube ich von den Söhnen des מכיר, welche sich in zwei Familien theilten; die eine nannte sich nach seinem Namen und die andere nach seinem Sohne Gilead. Fünf Familien fehlten von Binjamin, hier bestätigte sich zum Theile die Profeseziung seiner Mutter Rachel, sie nannte ihn בן אני Sohn der Trauer (Unglückskind); und beim Verbrechen an dem Rebsweibe in Gibeon Richt. 20 ging die Profeseziung ganz in Erfüllung. [36.] שותלה Die Nachkommen von שותלה hießen nach ihm, von עין entstammten viele Familien, die nach ihm genannt wurden, so wurden die Kinder von שותלה als zwei Familien betrachtet. Zähle einmal nach, du findest in dieser Parascha 57 Familien, dazu acht Familien der Lewiten, sind zusammen: 65. Darauf deutet das Wort M. 5, 7, 7:

16 השוּנִי: לְאֹנֵי מִשְׁפַּחַת הָאֹנֵי לְעָרִי
 17 מִשְׁפַּחַת הָעָרִי: לְאֹרֹד מִשְׁפַּחַת
 הָאֹרֹדִי לְאֶרְאֵלִי מִשְׁפַּחַת הָאֶרְאֵלִי:
 18 אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת בְּנֵי גֵר לְפָקְדֵיהֶם
 19 אַרְבָּעִים אֵלֶּה וְחֲמֵשׁ מֵאוֹת: בְּנֵי
 יְהוּדָה עֵר וְאֹנֵן וְיִמְת עֵר וְאֹנֵן בְּאֶרֶץ
 20 כְּנָעַן: וַיְהִי בְנֵי יְהוּדָה לְמִשְׁפַּחֹתָם
 לְשֵׁלָה מִשְׁפַּחַת הַשְּׁלֵנִי לְפָרֶץ
 מִשְׁפַּחַת הַפְּרָצִי לֹרַח מִשְׁפַּחַת הַנְּרָחִי:
 21 וַיְהִי בְנֵי פָרֶץ לְחֶצְרֹן מִשְׁפַּחַת
 הַחֶצְרֹנִי לְחַמּוּל מִשְׁפַּחַת הַחַמּוּלִי:
 22 אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת יְהוּדָה לְפָקְדֵיהֶם שֵׁשָׁה
 23 וְשִׁבְעִים אֵלֶּה וְחֲמֵשׁ מֵאוֹת: בְּנֵי
 יִשְׂשַׁכָּר לְמִשְׁפַּחָתָם תּוֹלַע מִשְׁפַּחַת
 24 הַתּוֹלָעִי לְפֹה מִשְׁפַּחַת הַפּוּנִי: לִישׁוּב
 מִשְׁפַּחַת הַיִּשְׁבִּי לְשִׁמְרֹן מִשְׁפַּחַת
 25 הַשְּׁמֶרְנִי: אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת יִשְׂשַׁכָּר
 לְפָקְדֵיהֶם אַרְבָּעָה וְשִׁשִּׁים אֵלֶּה וְשֵׁשׁ
 26 מֵאוֹת: בְּנֵי זְבוּלֹן לְמִשְׁפַּחָתָם לְסֹרֵד
 מִשְׁפַּחַת הַסֹּרְדִי לְאֵלֹן מִשְׁפַּחַת
 27 הָאֵלֹנִי לְיַחֲלָאֵל מִשְׁפַּחַת הַיַּחֲלָאֵלִי:
 אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת הַזְּבוּלֹנִי לְפָקְדֵיהֶם
 28 שֵׁשִׁים אֵלֶּה וְחֲמֵשׁ מֵאוֹת: בְּנֵי יוֹסֵף
 29 לְמִשְׁפַּחָתָם מְנַשֶּׁה וְאַפְרַיִם: בְּנֵי
 מְנַשֶּׁה לְמַכִּיר מִשְׁפַּחַת הַמַּכִּירִי וּמַכִּיר
 הַזֶּלֶד אֵת גִּלְעָד לְגִלְעָד מִשְׁפַּחַת
 30 הַגִּלְעָדִי: אֵלֶּה בְּנֵי גִלְעָד אֵיעֹד
 מִשְׁפַּחַת הָאֵיעֹדִי לְחֶלֶק מִשְׁפַּחַת
 31 הַחֶלֶקִי: וְאִשֵּׁרֵאל מִשְׁפַּחַת הָאִשֵּׁרֵאלִי
 32 וְשִׁמְדָע מִשְׁפַּחַת הַשְּׁמִדָעִי וְשִׁמְדָע
 מִשְׁפַּחַת הַשְּׁמִדָעִי וְהַפָּר מִשְׁפַּחַת
 33 הַחֶפְרָיִי: וְצִלְפַּחַד בֶּן הַפָּר לֹא הָיוּ לוֹ
 בָּנִים כִּי אִם בָּנוֹת וְשֵׁם בָּנוֹת צִלְפַּחַד
 מַחֲלָה וְנַעֲמָה חַגִּלָּה מַלְכָּה וְתַרְצֵה:
 34 אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת מְנַשֶּׁה וּפָקְדֵיהֶם שְׁנַיִם
 35 וְחֲמִשִּׁים אֵלֶּה וְשִׁבְעֵי מֵאוֹת: אֵלֶּה בְּנֵי
 אַפְרַיִם לְמִשְׁפַּחָתָם לְשׁוּתֵלָה מִשְׁפַּחַת
 הַשְּׁתֵּלָּחִי לְבִכּוֹר מִשְׁפַּחַת הַבִּכְרִי
 36 לְתַחַן מִשְׁפַּחַת הַתַּחְנִי: וְאֵלֶּה בְּנֵי
 37 שׁוּתֵלָּה לְעָרֹן מִשְׁפַּחַת הָעָרֹנִי: אֵלֶּה

38 משפחת בני אפרים לפקדיהם שנים
 ושלושים אלה וחמש מאות אלה
 בני יוסף למשפחתם: בגו בנימן
 למשפחתם לבלע משפחת הבלעי
 לאשביל משפחת האשבילי לאחירם
 39 משפחת האחירמי: לשפופם משפחת
 השופמי לחופם משפחת החופמי:
 40 ויהיו בני בלע ארד ונעמן משפחת
 הארדי לנעמן משפחת הנעמי: אלה
 41 בגו בנימן למשפחתם ופקדיהם חמשה
 42 וארבעים אלה ושש מאות: אלה
 בני דן למשפחתם לשוחם משפחת
 השוחמי אלה משפחת דן למשפחתם:
 43 כל משפחת השוחמי לפקדיהם ארבעה
 44 וששים אלה וארבע מאות: בגו אשר
 למשפחתם לימנה משפחת הימנה
 לישוי משפחת הישוי לבריעה משפחת
 45 הבריעי: לבני בריעה להבר משפחת
 החברי למלביאל משפחת המלביאלי:
 46 ושם בת אשר שרה: אלה משפחת
 47 בגו אשר לפקדיהם שלשה וחמשים
 48 אלה וארבע מאות: בגו נפתלי
 למשפחתם לנחצאל משפחת הנחצאלי
 49 לגוני משפחת הגוני: לנצור משפחת
 הנצורי לשלם משפחת השלמי:
 50 אלה משפחת נפתלי למשפחתם
 ופקדיהם חמשה וארבעים אלה וארבע
 51 מאות: אלה פקודי בגו ישראל שש
 מאות אלה ואלה שבע מאות ושלושים:
 52 (שלישי) ויבבר יהוה אל משה לאמר:
 53 לאלה תחלק הארץ בנחלה במספר
 54 שמות: לרב תרבה נחלתו ולמעט
 55 תמעט נחלתו איש לפי פקדיו יתן
 נחלתו: אך בגורל יחלק את הארץ

um fünf weniger, als alle andere Völker,
 welche zusammen 70 ausmachen. Auch dies
 von R. M. Gadarshan mit einiger Ab-
 änderung. [38.] לאחירם D. i. אחי, welcher
 nach Egypten gezogen, weil Benjamin
 diesen nach Josef benannte, der sein
 hochgestellter Bruder (אחי — רם) war. [39.]
 לשפופם D. i. מופים, weil Josef unter den
 Völkern gefangen genommen wurde. [42.]
 ישם בת אשר שרה. [46.] הושים שרה
 Weil sie damals noch lebte, wurde sie hier
 mitgezählt. [53.] לאלה תחלק הארץ
 Aber nicht unter jene, welche jünger als 20 Jahre
 waren; obgleich sie in das 20. Jahr kamen,
 bevor die Theilung stattfand; denn sieben
 Jahre dauerte die Eroberung und sieben
 Jahre die Theilung, so nahmen doch nur
 jene sechsmal Hunderttausend ihren Theil
 am Lande. Selbst wenn Einer sechs Söhne
 hatte, bekamen sie doch nur das väterliche
 Erbtheil. [54.] לרב תרבה נחלתו
 Einem zahlreichen Stamme gab man einen größern
 Theil. Obgleich die Theile nicht gleich
 waren, indem man nach Personenzahl
 vertheilte, so geschah dies dennoch nur
 durch das Los, das durch göttliche Fügung
 bestimmt wurde, s. Talm. B. Bathra 117
 u. 122. Eleasar war bekleidet mit den Urim
 und Tumin, und sprach durch göttliche
 Eingebung aus: wenn dieser oder jener
 Stamm herauskommt, so soll dieses oder
 jenes Erbtheil ihm zufallen. Die Stämme
 waren auf 12 Zettel verzeichnet, ebenso
 die Bezirke. Man legte die Zettel in eine
 Urne und mischte sie durch einander, der
 Fürst zog zwei Zettel heraus, da kam der
 Zettel des Stammes so wie der des Bezirkes,
 ganz so wie es früher durch die Urim
 bestimmt wurde, heraus, als würde das
 Los selbst ausgerufen haben: Ich gehöre
 dem und dem Stamme, so wie es heißt
 ער פי הגורל — Das Land wurde nicht

nach Ausmaß vertheilt, weil es doch bessern und minderguten Boden enthält, sondern
 durch Abschätzung; einen כור schlechten Boden, gegen einen סאה guten Boden,
 Alles nach dem Geldwerthe geschätzt. [55.] לשמות מסות אבותם Das sind die väterlichen
 Stämme, welche aus Egypten gezogen; die Schrift nimmt dieses Erbschaftsrecht
 ganz anders, als alle andere, die darin verhandelt sind; gewöhnlich beerben nur
 die Lebenden die Verstorbenen, hier aber beerben die Verstorbenen die noch Lebenden.
 Wenn z. B. zwei Brüder aus Egypten ausgezogen waren, und Kinder hatten, beim
 Einzug in das Land, der Eine hatte einen Sohn, der Andere aber drei Söhne: so

bekam der eine Sohn einen Theil, und die drei Söhne bekamen drei Theile, denn es heißt: Unter diesen soll das Land vertheilt werden. Dann aber ging dieses Erbgut wieder an ihren Großvater zurück, von diesen an seine zwei Söhne; folglich erbten die drei Söhne des Einen, und der eine Sohn des Andern ganz gleiche Theile; dies sagt die Schrift: Nach den Namen ihrer väterlichen Stämme sollen sie erben. Nachdem die Kinder es in Besitz genommen hatten, theilt man es nach den Vätern, welche aus Egypten gezogen waren; denn wenn man es anfangs nach Zahl der aus Egypten Herausgezogenen vertheilt hätte, so hätten diese vier nur zwei Theile bekommen, nun aber bekommen sie vier Theile. [56.] על פי הגורל Das Los selbst bestimmte es, durch göttl. Eingebung, daher Jos. 19, 50: עד פי ה' אך בגורר. Dieses אך zeigt an, daß Jehoschua und Kaleb von der Verlosung ausgeschlossen waren, denn Richt. 1, 20: Man gab dem Kaleb die Stadt Chebron, wie Mosche es gesprochen; desgl. Jehoschua 19: Nach dem göttl. Ausspruche gab man dem Jehoschua die Stadt, welche er verlangt hatte. מסות אבותם und Sklaven waren ausgeschlossen. [58.] אלה Hier fehlen die Familien von שמעי und ein Theil von יצחק. oben B. 13. [59.] אשר ילדה אותה ללוי Seine Frau gebar sie in Egypten, aber schwängerte sie nicht auch in Egypten, sie gebar sie bei ihrem Einzuge in die Mauern Egyptens, dies machte die Zahl der siebenzig Personen vollständig, denn außer ihr sind es nur 69. [62.] כי לא התפקדו Denn sie wurden nicht unter den Gemusterten der 20 jährigen Kinder Israels mitgezählt; und weshalb? weil sie kein Erbtheil erhielten, denn es heißt B. 54: Jedem wird nach der Zahl seiner Gemusterten ein Erbgut gegeben. [64.] ובארה לא היה איש Die Frauen traf die Strafe der Auskundschafter nicht, denn diese liebten das Land; die Männer nur sagten oben 14, 4: Lasset uns ein Oberhaupt setzen und nach Egypten zurückkehren; die Frauen aber sagten: Gib uns ein Eigenthum unter den Brüdern unseres Vaters, daher folgt hier die Erbrechtsfrage der Töchter Zelafschads.

Kapitel 27. [1.] Wozu wird בן יוסף erwähnt? da es doch schon heißt בני מנשה? Es will aber sagen, Josef liebte das Land, wie es W. 1, 50 heißt: Ihr sollt meine Gebeine hinaufbringen, ebenso liebten auch seine ipätesten Enkelinen das Land, denn sie sagten: Gib uns Besitz unter den Brüdern

56 לשמות ממות אבותם ינהלו: על פי הגורל תחלק גחלתו בין רב למעט: 57 ואלה פקודי הלוי למשפחתם לגרשון משפחת הגרשני לקחת משפחת הקהתי למררי משפחת המררי: אלה משפחת לוי משפחת הלבני משפחת החבדני משפחת המחלי משפחת המושי משפחת הקרתי וקחת הולד את עמרם: ושם אשת עמרם יזבד בת לוי אשר ילדה אותה ללוי במצרים ונתנד לעמרם את אהרן ואת משה ואת מרים אהתם: ויולד לאהרן את נדב ואת אביהוא את אלעזר ואת איתמר: 61 וימת נדב ואביהוא ביהקרים אש זרה לפני יהוה: ויהיו פקדיהם שלשה ועשרים אלה כל זכר מבן חדש ומעלה ב לא התפקדו בתוך בני ישראל כי לא נתן להם גחלה בתוך בני ישראל: אלה פקודי משה 63 ואלעזר הכהן אשר פקדו את בני ישראל בערבית מואב על ירדן ירחו: ובאלה לא היה איש מפקודי משה ואהרן הכהן אשר פקדו את בני ישראל במדבר סיני: כי אמר יהוה להם מות ימותי במדבר ולא נותר מהם איש כי אם קלב בן יפנה ויהושע בן נון:

12 ויתקרבנה בנות אלפחד בן הפז בן גלעד בן מקיר בן מנשה למשפחות מנשה בן יוסף ואלה שמות בנותיו

מחלה נעה וְחַגְלָה וּמִלְכָּה וְתַרְצֵיָה:
 2 וּתְעַמְדֵנָה לְפָנַי מִשֶּׁה וּלְפָנַי אֲלֻעֹר
 הַכֹּהֵן וּלְפָנַי הַנְּשִׂיָאִים וְכָל הָעֵדָה פָּתַח
 3 אֱהִל מוֹעֵד לֵאמֹר: אֲבִינוּ מֵת בַּמִּדְבָּר
 וְהוּא לֹא הָיָה בְּתוֹךְ הָעֵדָה הַנּוֹעְדִים
 עַל יְהוָה בַּעֲבַת קָרַח כִּי בַחֲטָאוֹ מֵת
 4 וּבָנָיו לֹא הָיוּ לוֹ: לָמָּה יִרְעֶשׂ שֵׁם אֲבִינוּ
 מִתּוֹךְ מִשְׁפַּחְתּוֹ כִּי אֵין לוֹ בֶּן תִּנָּה
 5 לָנוּ אֲחִיזָה בְּתוֹךְ אֲחֵי אֲבִינוּ: וַיִּקְרַב
 מֹשֶׁה אֶת מִשְׁפָּטָן לְפָנַי יְהוָה: (רביעי)
 6 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: בֶּן
 7 בָּנוֹת צִלְפַחֵד רִבְרֹת נָתַן תִּתֵּן לָהֶם
 אֲחֵיוֹת גַּחְלָת בְּתוֹךְ אֲחֵי אֲבִיהֶם וְהַעֲבַרְתָּ
 8 אֶת גַּחְלָת אֲבִיהֶן לָהֶן: וְאֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 תִּדְבֹר לֵאמֹר אִישׁ כִּי יָמוּת וְבֶן אֵין
 9 לוֹ וְהַעֲבַרְתֶּם אֶת גַּחְלָתוֹ לְבָתוֹ: וְאִם
 אֵין לוֹ בֵּת וַיָּנַתְתֶּם אֶת גַּחְלָתוֹ לְאֲחָיו:
 10 וְאִם אֵין לוֹ אֲחִים וַיָּנַתְתֶּם אֶת גַּחְלָתוֹ

usw. Auch lehrt dies, daß sie fromm waren ; denn bei wem die verdienstlichen Handlungen unerwähnt bleiben, und die Schrift nur einen derselben lobend erwähnt, so ist dieser ein Frommer, zugleich Sohn würdiger Eltern; ist aber von einem Berüchtigten die Rede, wie in Kön. 2, 25, 25: Zischmael, Sohn des Nethanja, Sohn Elischama's, so weiß man, daß alle mit ihm Erwähnten Übelgefünnte waren. מחלה? Weil diese tugendhaften Schwestern alle gleichwerthig waren, wird die Reihenfolge ihrer Namen verändert. [2.] לפני משה? Will sagen, daß sie erst im 40. Jahre nach dem Tode Aharons vor ihnen standen. Und dann auch vor Eleasar? wenn es Mosche nicht wußte, woher sollte es Eleasar wissen? Allein es muß versetzt lauten: לפני אלעזר לפני משה? Allein es muß versetzt lauten: לפני אלעזר לפני משה? so R. Joschia im Talm. B. Bat. 119; Aba Chanah aber meint, es steht ganz in Ordnung, Mosche und Eleasar waren damals

im Lehrsaale und dort standen sie vor Beiden. [3.] והוא לא היה? Weil sie vorbringen wollten, daß er wegen seiner eigenen Sünde gestorben war, so mußten sie auch dazu setzen, nicht aber wegen der Sünde der Murrenden, auch nicht wegen der Mitschuld der Rotte Korachs, die das Volk zur Empörung gegen Gott aufreizten, sondern er ist wegen seiner eigenen Sünde gestorben, er verleitete nicht Andere zur Sünde. R. Akiba bemerkt, er war jener, der am Sabbat Holz gesammelt hat; nach R. Schimeon war er von Denen, die vermessen vordrangen, s. oben 14, 44. [4.] למד ירע שם אביו? Wir nehmen die Stelle eines Sohnes ein; wenn wir Töchter aber nicht als gefezliche Nachkommen anerkannt werden, nun, so möge denn unsere Mutter die Schwagerehe eingehen. כי אין? Wenn er einen Sohn gehabt hätte, so hätten sie gar keine Forderung gestellt; dies beweist, daß sie im Gesetze wohl unterrichtet waren. [5.] ויקרב משה את משפטן? Er wußte keinen Bescheid, als Strafe dafür, weil er M. 5, 1, 17 sich selbsthuldigend sagte: was euch schwierig ist, soll man mir vorbringen. Oder, dieser Abschnitt hätte durch Mosche aufgezeichnet werden sollen, doch die Töchter Zelafchads hatten es sich verdient gemacht, daß er durch sie aufgezeichnet wurde. [7.] בן דנף. sie haben recht gesprochen; dieser Abschnitt ist ganz auch so von mir vorgeschrieben, es lehrt, daß die Töchter Zelafchads in dieser Rechtsache klarer sahen, als Mosche. Sie haben richtig gefordert! wohl dem Menschen, dessen Worte von Gott gebilligt werden! נתן נתן? Gib ihnen zwei Theile, den Theil ihres Vaters, der von Denen war, die aus Egypten gezogen sind, und den Antheil mit seinen Brüdern an den Besizungen ihres Großvaters Chofers. והעברת? heißt übertragen, bei Jemanden, der keinen Sohn hinterläßt, der ihn beerben kann. Oder, weil die Tochter das Erbtheil von einem Stamme zum andern überträgt, indem ihr Mann und ihr Sohn sie beerben, und kein Erbbesiz an einen andern Stamm übertragen werden darf, daher hatte dies Gebot nur für dieses Zeitalter Anwendung; so heißt es auch B. 8: Ihr sollt sein Erbgut an seine Tochter übertragen, übergeben lassen

(והעברתם); gewöhnlich ist das Betheiligen mit **נתתם** ausgedrückt, bei einer Tochter mit **והעברתם**. [11.] Nur von väterlicher Seite wird die Familie gerechnet. [12.] **אל הר העברים הזה** In welchem Zusammenhange steht diese Stelle mit der vorhergehenden? Weil Gott **י. ב. 7** sprach: **נתן נתן להם** . . . so dachte Mosche, mir befahl Gott über diese Besitzvertheilung, vielleicht ist der Urtheilspruch gegen mich aufgehoben, daß ich in das gelobte Land einziehen darf? Gott aber erwiederte: Mein Ausspruch bleibt unabänderlich. Oder, als Mosche zum Erbgute der Nachkommen des Gad u. Reuben kam, da freuete er sich und dachte, es scheint mir, als hätte mich Gott von meiner Verurtheilung freigesprochen; ganz so wie wenn ein König seinem Prinzen verbietet, das Innere seines Palastes zu betreten; der König geht nun in das Thor, in den Hof, und in die Vorhalle, all wohin ihm der Prinz unbehindert folgt, als aber der Prinz auch in das Innere des Palastes treten will, da sagt der König: Mein Sohn, von hier und weiter ist dir der Zutritt verboten! [13.] **כאשר נאסא אהרן אחיך** Dies beweist, daß Mosche sich sehnte, eines ähnlichen Todes wie sein Bruder Aharon zu sterben, **י. oben 20, 27**. Oder: So wie dein Bruder, denn du bist nicht mehr zu begünstigen, als er, weil ihr mich nicht verherrlicht habt; hättet ihr mich verherrlicht, so müßtet ihr noch nicht aus dem Leben scheiden. Überall, wo ihr Tod verzeichnet steht, dort wird auch ihr Vergehen erwähnt, weil Gott beschlossen hatte, das ungläubige Geschlecht in der Wüste aussterben zu lassen; daher bat Mosche, daß sein Vergehen verzeichnet bleibe, damit man nicht sagen soll, daß auch er zu den Widerspenstigen zählte. Es ist dies zu vergleichen mit zwei Frauen, die beim Gerichtshof abgestraft wurden, die eine, weil sie ein unsittliches Leben führte, die andere, weil sie Feigen vom siebenten Erlassjahre aufgelesen und gegessen hatte. Diese bat dann den König, man möge ihr Vergehen öffentlich bekannt machen, damit man sie nicht, wie die andere, welche die eheliche Treue verletzte, gleichmäßig beschuldige — Ebenso wurde auch das Vergehen von Mosche und Aharon überall mit der Bekanntgebung erwähnt, daß sie außer diesem Vergehen nichts verschuldet haben. Talm. Joma 88. [14.] **מי ה' קדש** Bei diesem Haderwasser allein vergingen sie sich, sonst hastete keine Schuld an ihnen. Oder **ה' es** sind dieselben Israeiliten, die bei Mara widerspenstig waren: dieselben waren es auch am Schilfmeere und in der Wüste Zin. [15.] **וידבר משה אל ה'** Es will das Lob der Frommen anzeigen, wenn diese nämlich ihr Lebensende herannahen fühlen, so lassen sie ihre Geschäfte bei Seite und besaßen sich mit den Angelegenheiten des Gemeinwohles. Mosche bat um den Bescheid, ob Gott ihnen einen Führer geben werde, oder nicht. [16.] **אל יפקוד ה'** Als Mosche hörte, daß Gott ihm befahl, den Töchtern Zelaschads das Erbgut ihres Vaters zu geben, da dachte er, jetzt dürfte die Stunde günstig sein, auch mein Anliegen vorbringen zu dürfen, daß ich meine Würde auf meine Kinder vererbe. Gott sagte aber: Nicht so ist es von mir beschlossen worden, sondern diese Würde soll dem Jehoschua zu Theil werden, er verdient es durch seine treuen Dienste, da er nie von deinem Zelte gewichen ist. So sagt auch Salomo, Spr. 28, 18: Wer des Feigenbaumes wartet, genieße seine Frucht. **אלהי הרוחות** Gott der Geister, besagt:

11 לַאֲחֵי אָבִיו: וְאִם אֵין אַחִים לְאָבִיו
וְנָתַתְּם אֶת נַחֲלָתוֹ לְשָׂארוֹ הַקָּרֵב אֵלָיו
מִמִּשְׁפַּחָתוֹ וַיִּרְשׁ אֹתָהּ וְהָיְתָה לְבִנֵי
יִשְׂרָאֵל לְחֶקֶת מִשְׁפַּט בְּאִשֶּׁר צִוָּה יְהוָה
12 אֶת מֹשֶׁה: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה עֲלֶיךָ
אֵל הַר הָעֵבְרִים הַזֶּה וְרָאָה אֶת הָאָרֶץ
אֲשֶׁר נָתַתִּי לְבִנֵי יִשְׂרָאֵל: וְרָאִיתָה
13 אֹתָהּ וְנָאֳסַפְתָּ אֶל עַמֶּיךָ גַּם אֹתָהּ
בְּאִשֶּׁר נֹאסַף אַהֲרֹן אַחִיךָ: בְּאִשֶּׁר
14 מְרִיתָם פִּי בְּמִדְבַר צֵן בְּמְרִיבַת הָעֵדָה
לְהַקְדִּישֵׁנִי בַּיָּמִים לְעֵינֵיהֶם הֵם מִי
15 מְרִיבַת קִדְשׁ מִדְבַר צֵן: וַיִּדְבֶּר מֹשֶׁה
16 אֶל יְהוָה לֵאמֹר: יִפְקֹד יְהוָה אֱלֹהֵי

הַרוֹחוֹת לְכֹל בְּשֵׁר אִישׁ עַל הָעֵדָה:
 17 אֲשֶׁר יֵצֵא לִפְנֵיהֶם וְאֲשֶׁר יָבֹא לִפְנֵיהֶם
 וְאֲשֶׁר יוֹצִיאֵם וְאֲשֶׁר יָבִיאֵם וְלֹא תִהְיֶה
 עֲדַת יְהוָה כְּעֵצָן אֲשֶׁר אִין לָהֶם רָעָה:
 18 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה קַח לְךָ אֶת
 יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹון אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ וּסְמַכְתָּ
 19 אֶת יְדָי עָלָיו: וְהִעֲמַדְתָּ אֹתוֹ לִפְנֵי
 אֱלֹהֵיךָ הַכֹּהֵן וּלְפָנַי כָּל הָעֵדָה וְצִוִּיתִי
 20 אֹתוֹ לְעֵינֵיהֶם: וְנָתַתִּי מִהוֹדָךְ עָלָיו
 לְמַעַן יִשְׁמְעוּ כָּל עַדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
 21 וּלְפָנַי אֱלֹהֵיךָ הַכֹּהֵן יַעֲמֹד וְשָׂאֵל לוֹ
 כְּמִשְׁפַּט הָאוֹרִים לִפְנֵי יְהוָה עַל פִּי
 יֵצֵאוּ וְעַל פִּי יָבֹאוּ הוּא וְכֹל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 22 אֹתוֹ וְכֹל הָעֵדָה: וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כְּאֲשֶׁר
 צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ וַיִּקַּח אֶת יְהוֹשֻׁעַ
 וַיַּעֲמֵדְהוּ לִפְנֵי אֱלֹהֵיךָ הַכֹּהֵן וּלְפָנַי כָּל
 23 הָעֵדָה: וַיִּסְמְךָ אֶת יָדָיו עָלָיו וַיְצַוְהוּ
 כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה בְּיַד מֹשֶׁה: (חמישי)

Mosche betete: Dir, o Gott, sind die Gedanken aller Sterblichen offenbar, welche doch sehr verschieden sind, setze daher über sie einen Führer, der diese verschiedenen Denkweisen zu ertragen und zu leiten im Stande sei. [17.] אֲשֶׁר יֵצֵא לִפְנֵיהֶם Nicht wie die Könige anderer Völker, die zu Hause bleiben und ihre Heere in den Krieg schicken, sondern wie ich gethan; mit Sichon und Og habe ich selbst Krieg geführt, wie es heißt, oben 21, 34: Gott sprach zu Mosche: Fürchte ihn nicht! Ein Gleiches that Jehoschua, Jos. 5, 13: Jehoschua ging selbst zu ihm und sprach: Gehörst du zu den Unsrigen? Auch bei David heißt es Sam. 1, 18, 13: Er zog vor ihnen aus und ein. וְאֲשֶׁר יוֹצִיאֵם Der sie ausführt, durch seine Verdienste. וְאֲשֶׁר יָבִיאֵם Der sie ins Land führt, durch seine Verdienste. Oder, daß es ihm nicht wie mir ergehe, sie in das verheißene Land nicht einführen zu dürfen. [18.] קַח לְךָ Suche ihn durch Worte zu gewinnen: Heil dir, daß du gewürdigt bist, die gottgeweihten Kinder leiten zu können! לְךָ Der von dir erprobt ist, den du genau kennst. וְאֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ Wie du es verlangtest, daß er in die Denkweise jedes Einzelnen

כח
 1 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: צוּ אֶת
 2 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֶת קַרְבְּנֵי
 לַחֲמִי לְאִשֵׁי רִית נִיחָהוּ תִשְׁמְרוּ

einzugehen verstehe. וּסְמַכְתָּ אֹתוֹ את ידך עליו, daß er sie bei deinem Leben noch vortragen soll, damit man nicht sagen könne, beim Leben Mosches wagte er nicht das Haupt zu erheben. [19.] וְצִוִּיתִי אֹתוֹ Zu Betreff der Israeliten; damit er es wisse, daß sie eigensinnig und widerspenstig sind, und er dies geduldig hinnehmen muß. [20.] וְנָתַתִּי מִהוֹדָךְ Von deinem Strahlenglanze, מִהוֹדָךְ Einen Theil von deiner Hoheit, nicht aber deine ganze Hoheit, wir entnehmen hieraus Talm. B. Bath. 75: Das Antlitz Mosches glich der Sonne, Jehoschua's Antlitz glich dem Monde, (der sein Licht von der Sonne empfängt). לְמַעַן יִשְׁמְעוּ Auf daß sie ihm eben so wie dir Hochachtung und Ehrfurcht bezeigen. [21.] וּלְפָנַי אֱלֹהֵיךָ הַכֹּהֵן יַעֲמֹד וְשָׂאֵל לוֹ Hiemit ist dein Verlangen erfüllt, diese Würde wird deinem väterlichen Hause nicht entzogen; denn auch Jehoschua wird des Eleasars bedürfen. וְשָׂאֵל לוֹ Wenn er nöthig haben wird, in den Krieg zu ziehen. וְיָקַח אֶת יְהוֹשֻׁעַ Auf Bescheid Eleasars. וְכֹל הָעֵדָה Nämlich das Synhedrium. [22.] וַיִּקַּח אֶת יְהוֹשֻׁעַ Er nahm ihn durch Worte ein und machte ihm den Lohn bekannt, welchen die Führer Israels im kommenden Leben zu erwarten haben! [23.] וַיִּסְמְךָ אֶת יָדָיו Mit besonderem Wohlwollen, er that mehr noch, als ihm Gott befohlen hat: Gott sagte: Lege deine Hand (ידך) auf ihn, Mosche legte beide Hände (יָדָיו) auf ihn, er machte ihn in großmüthiger Weise zu einem bis an den Rand mit seiner Weisheit gefüllten Gefäße. וְאֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ Auch von seiner Hoheit gab er ihm bereitwilligst.

Kapitel 28. [2.] צוּ אֶת בְּנֵי Oben sagte Mosche: Der Ewige setze einen Führer über die Gemeinde, Gott aber spricht, wenn du mir deinen letzten Wunsch für die Kinder Israels mittheilest, so ertheile auch ihnen Befehle, daß sie auch meinen Wunsch

pünktlich befolgen sollen. Der Sifri vergleicht dies mit einer Königstochter, die, als sie ihr Lebensende herannahen fühlte, ihre Kinder der Fürsorge und Gnade des Königs empfahl; der König zeigt sich willfährig, jedoch mit der Bedingung, daß sie auch ihren Zurückgelassenen ans Herz lege, ihm, dem königlichen Vater in Allem zu gehorchen und ihm ergeben zu bleiben. **וַיִּבֶן** das Blut nämlich. **וְלֶחֱמֵי** das sind die Opferstücke, wie es **מ. 3, 3, 16** heißt, der Priester soll sie opfern am Altare als Speiseopfer (**לֶחֶם**). **וְרֹאשֵׁי** welche als Feueropfer auf den Altar kommen. **וְהַשְּׂמֵרֹנִים** Priester, Leviten und Israeliten sollen dabei stehen. Hievon die Verordnung, daß von den Priestern und Leviten Wachabtheilungen, und von den Israeliten immerwährend Männer bei dem Opfergottesdienste anwesend waren. **וְכָל יוֹם** Jeder Tag ist zur Darbringung der gewöhnl. Opfer bestimmt. [3.] **וְאָמְרָתָּ רַחֵם** D. i. eine Ermahnung an den Gerichtshof. **שְׁנַיִם יָמִים** Zwei an jedem Tage; eigentlich will es lehren, daß die Opferschlachtung der Sonne zugewendet geschehe. Das beständige Morgenopfer an der Westseite, und das tägliche Abendopfer an der Ostseite der Altarringe. [4.] **אֶת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד** Obwohl es bereits **מ. 2, 29, 39** heißt: Folgenderweise sollst du die Opfer bereiten; so war es dort nur Vorschrift für die Einweihungstage, hier aber gilt es als Befehl für die Folgezeit. [5.] **סֵרַת לַמִּנְחָה** Das Mehlopfers, welches mit dem Trankopfer dargebracht wurde. [6.] **וְעָשְׂוִיהָ בְּהַר סִינַי** Wie jene, welche am Berge Sinai in den Einweihungstagen bereitet wurden. Oder es wird damit das Opfer gemeint, welches man vor der Gesetzgebung dargebracht, wobei es **מ. 2, 24, 6** heißt: Er that das Blut in Becken, welches auch hier mit einem dazu bestimmten Gefäße geschieht. [7.] **וְנִסְכּוֹ** Wein als Trankopfer. Auf den Altar soll es ausgegossen werden. **נִסְכַּי שְׂכָר** Wein, welcher berauschende Wirkung hat, neuer Wein (Most) war nicht geeignet. [8.] **וַיִּיחַ נִיחָה** Es hat mich besonders befriedigt, daß meine Anordnung befolgt wurde. [10.] **עַל שַׁבַּת שַׁבַּת** Aber nicht das Ganzopfer des Sabbath an einem andern Sabbath; wenn einmal am Sabbath zu opfern unterlassen wurde, könnte man glauben, daß man am folgenden Sabbath zwei Stücke opfern müsse, deshalb heißt es **בְּשַׁבַּתוֹ** an dem bestimmten Sabbath, wenn der Tag einmal vorüber ist, so hört die Opferpflicht für diesen Tag auf. **עַל עֹרַת הַתָּמִיד** Das sind die Musaf-Opfer, außer den zwei gewöhnlichen, täglichen Opfern; es lehrt, daß man sie nur in der Zeit zwischen den zwei tägl. Opfern darbringen durfte. Dasselbe gilt von allen Musaf-Opfern, wobei es immer heißt **עַל עֹרַת הַתָּמִיד**, um auf diese Ordnung hinzuweisen. [12.] **וַיִּשְׂרַשֶׁה עֲשָׂרֹנִים** Wie die Bestimmung der Trankopfer beim Stiere oben 14, 9. [14.] **וְאֵת עֹרַת הָרִשׁ בְּחֵרְשׁוֹ** Wenn der Tag vorüber ist,

לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֵדוֹ: וְאָמְרָתָּ לָהֶם זֶה 3
הָאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרָבוּ לַיהוָה כְּבָשִׂים
בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם שְׁנַיִם לַיּוֹם עַל־הָתָּמִיד: 4
אֶת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַּבֶּקֶר וְאֵת
הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֲרֻפִּים: 5
וְעֲשִׂיבֵית הָאֵיפָה סֵלֶת לַמִּנְחָה בְּלוּלָה
בְּשֶׁמֶן פְּתִית רְבִיעִית הַהֵיזֵן: עַל־תֵּת 6
תָּמִיד הָעֲשִׂיָה בְּתֵר סִינַי לְרֵיחַ נִיחָה
אִשָּׁה לַיהוָה: וְנִסְכּוֹ רְבִיעִית הַהֵיזֵן 7
לְכֶבֶשׂ הָאֶחָד בַּקֹּדֶשׁ הַסֶּף גֶּסֶף שֶׁכֶר
לַיהוָה: וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין 8
הָעֲרֻפִּים בְּמִנְחַת הַבֶּקֶר וּבְנִסְכּוֹ תַעֲשֶׂה
אִשָּׁה רֵיחַ נִיחָה לַיהוָה: וּבַיּוֹם הַשֵּׁשֶׁת 9
שְׁנֵי כְבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם וּשְׁנֵי
עֲשָׂרֹנִים סֵלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן 10
וְנִסְכּוֹ: עַל־תֵּת שַׁבַּת בְּשַׁבַּתוֹ עַל־עַל־תֵּת
הַתָּמִיד וְנִסְכּוֹ: וּבְרֹאשֵׁי חֳדָשֵׁיכֶם 11
תִּקְרָבוּ עֲלֶיהָ לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי בֶקֶר
שְׁנַיִם וְאֵיל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה 12
שְׁבִיעִיהַ תְּמִימִם: וְיִשְׁלַשֶׁה עֲשָׂרֹנִים סֵלֶת
מִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לֶפָר הָאֶחָד וּשְׁנֵי
עֲשָׂרֹנִים סֵלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן 13
לְאֵיל הָאֶחָד: וְעֲשָׂרֹן עֲשָׂרֹן סֵלֶת
מִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְכֶבֶשׂ הָאֶחָד
עֲלֶיהָ רֵיחַ נִיחָה אִשָּׁה לַיהוָה: וְנִסְכֵיהֶם 14

חצי ההון יהיה לפי וישלישת ההון
 לאיל ורביעת ההון לקבש יון זאת
 עלת חדש בחדשו לחדשי השנה:
 15 וישעיר עזים אחד לחטאת ליהוה על
 עלת התמיד יעשה ונסכו: (ששי)
 16 ובחדש הראשון בארבעה עשר יום
 17 לחדש פסח ליהוה: ובחמשה עשר
 יום לחדש הנה חג שבועת ימים מצות
 18 יאכל: ביזם הראשון מקרא קדש כל
 19 מלאכת עבודה לא תעשו: והקרבתם
 אשה עלה ליהוה פרים בני בקר שנים
 ואיל אחד ושבועה כבשים בני שנה
 20 תמימים יהיו לכם: ומנחתם סלת
 בלולה בשמן שלשה עשרונים לפי
 21 ושני עשרונים לאיל תעשו: עשרון
 עשרון תעשה לקבש האחד לשבעת
 22 הכבשים: וישעיר חטאת אחד לכפר
 23 עליכם: מלבד עלת הכפר אשר
 24 לעלת התמיד תעשו את אלה: באלה
 תעשו ליום שבועת ימים לחם אשה
 היה ניהם ליהוה על עולת התמיד
 25 יעשה ונסכו: וביזם השביעי מקרא
 קדש יהיה לכם כל מלאכת עבודה
 26 לא תעשו: וביזם הפפורים בהקריבכם
 מנחה חדשה ליהוה בשבעותיכם
 מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת
 27 עבודה לא תעשו: והקרבתם עולה
 לרים ניהם ליהוה פרים בני בקר שנים
 איל אחד ושבועה כבשים בני שנה:
 28 ומנחתם סלת בלולה בשמן שלשה
 עשרונים לפי האחד שני עשרונים
 29 לאיל האחד: עשרון עשרון לקבש
 30 האחד לשבעת הכבשים: ישעיר עזים
 31 אחד לכפר עליכם: מלבד עלת
 התמיד ומנחתו תעשו תמימים יהיו
 לכם ונסכיהם:

so wird dieses Opfer nicht mehr dargebracht,
 und kann nicht ersetzt werden. [15.] וישעיר
 Alle Zugabs-Opfer-Böcke sind bestimmt
 zu sühnen für die Verunreinigung des
 Heiligthums und seiner Opfer. Bei dem
 Ziegenbock als Neumondopfer steht, ab-
 weichend von anderen ähnlichen ר'ה, es
 lehrt, daß es für Diejenigen Sühne be-
 wirkt, die unwissentlich gefehlt; weder vor,
 noch nach der Sünde sich derselben bewußt
 waren, und außer Gott es niemand wußte;
 und von diesem Opfer wird auf die anderen
 gefolgert. על עורה התמיד Soll auch noch
 dieses Opfer dargebracht werden. ונסכו Dies
 bezieht sich nicht auf das חטאת וישעיר
 sondern auf התמיד; denn zu einem Sünden-
 opfer ist kein Trankopfer dargebracht
 worden. [18.] כר מראכת עבודה Selbst
 eine Arbeit, die ihr verrichten müßtet,
 weil deren Unterlassung euch unwieder-
 bringlichen Verlust herbeiführt, welche
 doch an Chol-Hamoed erlaubt ist, ist am
 י"ט verboten. [19.] פרים Hinweisend auf
 Abraham, von dem es heißt: zu dem
 Jungrind lief Abraham. איל auf den
 Widder hindeutend, der statt Jizchaks ge-
 opfert wurde. כבשים Auf Jakob hinweisend,
 von dem es heißt: Jakob sonderte die
 Schafe ab. (Nach R. M. Sadarschan).
 [24.] כאה תעשו ליום Sie sollen nicht
 immer weniger sein, wie es bei den Opfer-
 stieren des Sukkos-Festes der Fall ist.
 [26.] וביזם הנכורים Das שבועות-
 Wochenfest heißt: Erstlinge der Weizenerndte,
 wegen der zwei Brode, welche die ersten sind,
 von Weizenmehlopfern, die von der neuen
 Frucht gebracht wurden. [31.] יהיו
 תמימים Auch die Trankopfer müssen
 fehlerlos sein. Hieraus verordneten unsere
 Gelehrten, daß wenn der Wein schimmelig
 wurde, man ihn zu den Trankopfern nicht
 verwenden durfte.

Kapitel 29. [6.] מלבד עלת החדש

1 ובהחדש השביעי באחד לחדש מקרא
 2 קדש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו יום תרועה יהיה לכם: ועשיתם
 3 עדה לרים ניהם ליהוה פרים בני בקר איל אחד ושבועה כבשים בני שנה ושבועה
 4 תמימים: ומנחתם סלת בלולה בשמן שלשה עשרונים לפי שני עשרונים
 5 לאיל: ועשרון אחד לקבש האחד לשבעת הכבשים: וישעיר עזים אחד
 6 חטאת לכפר עליכם: מלבד עלת החדש ומנחתה ועלת התמיד ומנחתה

הַטָּאֵת אֶחָד מִלֶּבֶד עֲלֵת הַתָּמִיד מִנְחָתָהּ
 32 וְנִסְכָּיהָ: וּבַיּוֹם הַשְּׂבִיעִי פָּרִים שְׁבַע
 אֵילִם שְׁנָיִם כִּבְשִׂים בְּנֵי שָׁנָה אַרְבַּע
 33 עֶשְׂרֵת תְּמִימִם: וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵיהֶם לְפָרִים
 לְאֵילִם וְלִכְבָּשִׂים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּטִים:
 34 וְשִׁעִיר הַטָּאֵת אֶחָד מִלֶּבֶד עֲלֵת הַתָּמִיד
 35 מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ: (מַפְטִיר) בַּיּוֹם הַשְּׂמִינִי
 עֲצֵרֶת תִּהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה
 36 לֹא תַעֲשׂוּ: וְהִקְרַבְתֶּם עֲלֶיהָ אִשֶׁה רִיחַ
 נִיחַח לַיהוָה פֶּר אֶחָד אֵיךְ אֶחָד כִּבְשִׂים
 37 בְּנֵי שָׁנָה שְׁבַע תְּמִימִם: מִנְחָתָם
 וְנִסְכֵיהֶם לְפָר רֵאִיל וְלִכְבָּשִׂים בְּמִסְפָּרָם
 38 כַּמִּשְׁפָּט: וְשִׁעִיר הַטָּאֵת אֶחָד מִלֶּבֶד
 39 עֲלֵת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ: אֵלֶּה
 תַּעֲשׂוּ לַיהוָה בְּמוֹעֲדֵיכֶם לְבַד מִנְדַרְיֶיכֶם
 וְגִבְתֵיכֶם לְעֹלְתֵיכֶם וְלִמְנַחְתֵיכֶם
 וְלִנְסִיכֵיכֶם וְלִשְׁלֵמֵיכֶם:
 ל
 1 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל
 אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה:

סדר משות.

2 וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל רֵאשֵׁי הַמִּטּוֹת לְבְנֵי
 יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה

dem Ewigen zu Ehren dargebracht werden, wo zuletzt der Ewige nur noch ein kleines Mahl wünscht am שמיני עצרת. [39.] Diese sind als Pflicht bestimmt. Wenn ihr an Festtagen freiwillige Gaben gelobet, ist es euere Pflicht, sie zu erfüllen; oder, die Gelübde und Spenden, die ihr das ganze Jahr hindurch gelobt, bringt sie an den Festtagen, denn es könnte Mancher abgehalten werden, wieder nach Jerusalem zu kommen, um seine Gelübde zu entrichten, wodurch er das Gebot: Versäume nicht die gottgeweihten Gelübde zu entrichten (בל תאחר) übertreten möchte.

Kapitel 30. [1.] Nach R. Jischmael schließt dieser Vers die bis hieher von Gott selbst gesprochenen Worte ab, während die folgende Parascha, welche von den Gelübden handelt, von Mosche vorgetragen wurde, darum ist dieser Vers nothwendig, um anzuzeigen, daß Mosche die von Gott vernommene Vorschrift betreffs der Festopfer sowohl, als auch die nachfolgende Parascha von den Gelübden den Israeliten vorgetragen hat.

[2.] Mosche erwies den Fürsten die Ehre, das Folgende ihnen zuerst, u. dann den Israeliten vorzutragen. Woher wissen wir, daß dies auch bei den anderen Geboten so war? weil es schon M. 2, 34, 31 heißt: Sie kehrten zurück, Aharon und alle Fürsten; Mosche redete mit ihnen und hernach traten alle Israeliten hinzu. Warum aber wird dies hier besonders hervorgehoben? Es will lehren, daß zur Aufhebung eines Gelübdes ein einzelner, anerkannt Gesetzkundiger hinreichend

findende Wasserweihe (נסוך המים בחג) in der Thora begründet ist. [35.] עצרת תהיה לכם Man enthalte sich jeder Arbeit. Oder bedeutet: enthaltet euch an diesem Tage von da weg zu gehen, man mußte in Jerusalem übernachten. Eine Erklärung hiezu gibt der Midr. Gott spricht: An diesen Festtagen brachtet ihr Opfer nach Zahl der 70 heidnischen Nationen, nun wollt ihr heimkehren; bereitet jetzt auch mir zu Ehren ein kleines Gastmahl, welches ich mit Befriedigung annehmen werde. [36.] פֶּר אֶחָד אֵיל אֶחָד Der Widder, auf Israel hindeutend. Gott sagte: Verweilet doch ein Wenig mir zu Ehren! Dieses Fest שמיני עצרת versinnbildlicht die besondere Liebe Gottes zu Israel, wie wenn Kinder von ihrem Vater scheiden wollen und er ihnen zuruft: Wie schwer und schmerzlich fällt mir doch euere Trennung! verbleibt doch nur noch einen Tag! — Im Midr. Tanchuma heißt es: Die Thora gibt uns hiemit eine Lebensregel, so wie man einen lieben Freund mit allen Zeichen der Gastfreundschaft aufnimmt und ihm die leckersten Speisen vorsetzt, ein Gleiches auch am zweiten, dritten Tage, nach und nach zur einfachen Kost übergeht, ebenso ist es mit den Sukkos-Festtagen der Fall, an welchen die Opfer in abnehmender Zahl

ist, und in Ermanglung eines solchen es auch durch drei Laien geschehen kann. Damit man nicht denke, Mosche habe diesen Abschnitt nur den Fürsten mitgetheilt, so heißt es **וזה הדבר**, und bei den außerhalb des Tempels geschlachteten Opfern gleichfalls **מ. 3, 17, 2, וזה הדבר**, so wie es dort dem Aharon, seinen Söhnen und allen Israeliten mitgetheilt wurde, denn es steht dort: Rede zu Aharon, seinen Söhnen und zu ganz Israel, ebenso ist auch dieser Abschnitt **Alle n** vorgetragen worden. **וזה הדבר** Mosche sagte **מ. 2, 11, 4:** **כה אמר ה'**, ebenso heißt es bei den anderen Propheten **כה אמר ה'**, hier aber übertraf ersterer die letzteren durch einen

neuen Ausdruck **וזה הדבר**: dies ist das Wort — für bestimmt. Oder **וזה** zeigt auf etwas Einschränkungendes hin, daß nämlich ein Gelehrter (zum Auflösen eines Gelübdes) das Wort **מותר** aufgelöst, der Ehemann selbst aber **מופר** vernichtet, sprechen muß. Nach dem Wortlaute dieser Parafcha; hat man aber diese Ausdrücke verwechselt, (daß der Gelehrte sagt **מופר** und der Ehemann **מותר**), dann ist das Gelübde nicht aufgelöst und nicht vernichtet. [3.] **נר** D. h. wenn Jemand sagt: Ich gelobe, dies oder jenes nicht zu essen, oder dies oder jenes nicht zu thun. Nun könnte man glauben, wenn er geloben würde, verbotenes Fleisch von gefallenen Thieren (**נבלות**) zu essen, daß er dieses auch halten müsse, „so wie er es ausgesprochen“? daher heißt es **לאסר איסר**, er macht sich etwas verboten, das Erlaubte nämlich sich unerlaubt zu machen, (da muß er das Gelübde halten), er darf aber etwas Verbotenes sich nicht für erlaubt erklären. **לא יהר דברו** wie **לא יחל**, er darf sein Wort nicht herabwürdigen. [4.] **בבית אביה** Unter der Botmäßigkeit ihres Vaters, selbst wenn sie nicht in seinem Hause wohnt. **בנעוריה** nicht aber wenn sie noch ein Kind, oder **בגירה** s. **מ. 2, 21, 11** ist; denn von einem Kinde sind die Gelübde gar nicht giltig, und eine **בגירה** steht nicht mehr unter der väterl. Aufsicht, daß er ihre Gelübde lösen könnte. Bis wann heißt sie ein Kind? unsere Lehrer bestimmten, von eilf Jahren und einem Tage aufwärts werden ihre Gelübde untersucht, weiß sie nun, in wessen Namen sie gelobt und wem zu Ehren sie Etwas geheiligt hat, dann ist ihr Gelübde giltig; wenn sie aber 12 Jahre und einen Tag alt ist, dann braucht ihr Gelübde nicht mehr untersucht zu werden. [6.] **ואם הגיא** Wenn er ihr es wehrt, d. h. er hat das Gelübde aufgehoben. Wir wüßten eigentlich nicht, was **הגיא** bedeutet? da es aber heißt: **נייא אותה והפר**, dies besagt, daß das Aufheben des Gelübdes mit dem Worte **מופר** **לך** (keineswegs aber durch **מותר** **לך**) geschehen muß. **הגיא** heißt verwehren, abhalten, ebenso **מ. 4, 32, 7** **ולמה תניאן**, desgl. **פס. 141.** des Salböls Duft — nicht weigert sich mein Haupt, **והי יסלה** **מ. 4, 14**, weil ihr von mir gewichen seid. **אל נייא ראשי** Die Rede ist von einer Frauensperson, welche ein Gelübde der Enthaltfamkeit gethan, der Mann es erfuhr und das Gelübde vernichtete, sie aber wußte nichts davon und hat das Gelübde übertreten, sie trank nämlich Wein, oder verunreinigte sich an Leichen, diese bedarf der göttl. Vergebung, obgleich der Mann das Gelübde vernichtet hat. Denn, wenn solches Gelübde Verzeihung bedarf, (weil die gelobende Person von der Auflösung derselben nichts wußte), um so mehr doch die Übertretung jener Gelübde, die noch nicht aufgelöst sind! [7.] **ואם היו תהיה לאיש** Ist hier eine Verlobte oder eine Verheiratete gemeint? da es aber **ב. 11** heißt:

3 **יהיה: איש כי יהר נדר ליהיה או**
השבע שבעה לאסר אסר על נפשו
לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה:
 4 **ואשה כי תהר נדר ליהיה ואסרה אסר**
 5 **בבית אביה בנעוריה: ושמע אביה את**
נדרה ואסרה אשר אסרה על נפשה
והתריש לה אביה וקמו כל נדריה וכל
 6 **אסר אשר אסרה על נפשה יקום: ואם**
הגיא אביה אתה פיו שמעו כל נדריה
ואסריה אשר אסרה על נפשה לא
יקום ויהיה יסלה לה כי הגיא אביה
 7 **אתה: ואם היו תהיה לאיש ונדריה**

8 על נפשה: ושמע אישה ביום שמעו
 והחריש לה וקמו נדריה ואסרה אשר
 9 אסרה על נפשה וקמו: ואם ביום שמע
 אישה יניא אותה והפר את נדרה אשר
 עליה ואת מבטא שפתיה אשר אסרה
 10 על נפשה ויהיה יסלח לה: ונדר
 אלמנה ונרושה כל אשר אסרה על
 נפשה יקום עליה: ואם בית אישה
 11 נדרה או אסרה אפר על נפשה
 בשבעה: ושמע אישה והחרש לה לא
 12 הניא אתה וקמו כל נדריה וכל אפר
 אשר אסרה על נפשה יקום: ואם הפר
 13 ופר אתם אישה ביום שמעו כל מוצא
 שפתיה לנדריה ולאפר נפשה לא יקום
 14 אישה הפרם ויהיה יסלח לה: כל נדר
 וכל שבעת אפר לענת נפש אישה
 15 יקומו ואישה יפרנו: ואם החרש
 יחריש לה אישה מיום אל יום והקים
 את כל נדריה או את כל אסריה אשר
 עליה הקים אתם כי החרש לה ביום
 16 שמעו: ואם הפר ופר אתם אחרי שמעו
 17 ונשא את עונה: אנה החקים אשר
 צוה יהוה את משה בין איש לאשתו
 בין אב לבתו בנערות בית אביה: (שני)

Wenn sie in dem Hause ihres Mannes ein
 Gelübde thut, so ist dort von einer Ver-
 heirateten schon die Rede, hier jedoch von
 einer Verlobten. Die Stelle macht hierin
 einen Unterschied, daß bei einer Verlobten
 sowohl der Vater, als auch der Bräutigam
 ihr Gelübde aufheben müssen, so daß wenn
 nur einer von beiden das Gelübde auflöst,
 es als nicht aufgelöst zu betrachten ist;
 selbstverständlich umsoweniger wenn nur
 Einer derselben es bestätigt hat. ודריה עליה
 Wenn sie das Gelübde im väterl. Hause
 gethan, und der Vater es nicht erfuhrt, es
 also weder vernichtet, noch bestätigt wurde.
 [8.] ושמע אישה Hieraus folgt, daß wenn
 der Gatte es bestätigte, es Giltigkeit hat.
 [9.] והפר את נדרה Man könnte glauben,
 auch wenn der Vater das Gelübde nicht
 vernichtet hat, soll es durch das Ver-
 wehren des Bräutigams vernichtet sein,
 so heißt es בנערותיה בית אביה d. h. solange
 sie in ihren Mädchenjahren, verlobt oder
 nicht verlobt ist, sie immer unter der
 Botmäßigkeit ihres Vaters steht. [10.]
 אשר אסרה וקמו Weil sie weder unter der
 Aufsicht ihres Vaters noch unterm Schutze
 ihres Mannes steht; hier ist von einer
 verheiratheten Wittve die Rede; wenn sie
 aber nach der Verlobung Wittve wurde,
 kehrt sie wieder unter des Vaters Bot-
 mäßigkeit zurück. [11.] ואם בית אישה נדרה
 Hier ist die Rede von einer Verheirateten.
 [14.] וכל שבועת אפר וכל נדר וכל אפר
 אשר אסרה וקמו Weil es heißt,
 der Mann könne die Gelübde vernichten,
 so könnte man denken, alle Gelübde, darum

steht dabei לענות נפש, d. h. nur solche Gelübde, wodurch der Leib kasteiet wird,
 Näheres im Talm. Nedarim. [15.] מיום אל יום Damit man nicht glaube, es seien
 24 Stunden Zeit dazu, so heißt es מיום אל יום welches lehrt, man kann die des
 Morgens gethanen Gelübde nur bis zum Abenddunkel auflösen; die Nacht aber
 zählt schon zum folgenden Tage. [16.] אחרי שמעו Wenn er es, nachdem er es
 gehört, bestätigt, d. h. er sagt, ich bin dazu einverstanden, dann aber anderer
 Meinung ist, und das Gelübde auflöst, wenn auch noch an demselben Tage. ונשא
 ונשא so hat er es auf dem Gewissen; daraus erhellet, wer Jemand zur Sünde
 Anlaß gibt, so wird er dafür zur Verantwortung gezogen.

Kapitel 31. [1.] מאת המדינים An den Moabiten sollen die Israeliten keine
 Rache nehmen, denn die Moabiten leisteten Widerstand bloß aus Furcht, um von
 ihnen geplündert zu werden, denn von ihnen heißt es nur M. 5, 2, 9: Greife sie
 nicht kriegerisch an, die Midjaniten aber thaten es aus purer Streit- und Rachsucht.
 Oder es soll deshalb gegen die Moabiten keine Rache geübt werden, weil von ihnen
 zwei taubenähnliche, vortreffliche Frauen abstammen: Ruth, die Moabiterin und

und Naama, die Amoniterin. [3.] וידבר לאמר Obgleich er es erfahren hatte, daß dieser Auftrag mit seinem Tode in engem Zusammenhange steht, that er es dennoch freudig, umgesäumt. החלצו Dnf. Rüstet Männer zum Kriege aus. אנשים fromme Männer, wie בחר לנו אנשים, desgleichen אנשים חכמים וידועים denn wer sich gegen Israel (als Gottbekenner) auflehnt, ist so anzusehen, als hätte er sich gegen Gott aufgelehnt. [4.] רכל מטות ישראל Der Stamm Lewi mitinbegriffen. [5.] ומסרו Dies zeigt an, wie sehr die Isr. ihre Führer liebten! bevor sie vom Tode Moses hörten, klagte Moses: M. 2, 17, 4: Nur wenig noch, u. sie steinigen mich! als sie aber hörten, daß nach dem Kriege mit Midjan der Tod Moses erfolgen werde, da wollten sie nicht in diesen Krieg ziehen, und mußten gewaltsam ausgehoben werden. [6.] אותם ואת פינחס Andeutend, daß Pinechas so gewichtig war, wie sie

alle zusammen. Warum mußte aber Pinechas ausziehen und nicht Eleasar? Gott sprach: Er der mit der Heldenthat begonnen — der die Midjaniterin Kosbi tödtet — soll sie auch zu Ende führen. Oder, er zog gegen die Midjaniter, um den Josef (seinen Stammvater, mütterlicherseits) zu rächen, weil es heißt: M. 1, 37, 36: die Midjaniter verkauften ihn. Woher ist bewiesen, daß die Mutter des Pinechas von Josef abstammt? weil es M. 2, 6, 25 heißt: Eleasar heiratete eine von den Töchtern des פוטיאל, die den Pinechas gebar, von der Nachkommenschaft Jithros, der Kälber mästete zum Götzendienste, (שפיסם), von der Nachkommenschaft Josefs, der anderseitige Stammvater des Pinechas, der seiner Leidenschaft widerstand (שפטפט ביצרו). Oder, er zog in den Krieg, weil er der geweihte Feldpriester war. וכלי הקדש das waren die Bundeslade und das Stirnblech; denn Bileam war mit ihnen, er ließ durch Zauberei die Könige von Midjan in der Luft schweben, er selbst flog auch mit; da wurde ihnen das Stirnblech gezeigt, worin der Gottesname eingegraben war, sie fielen herunter, darauf deutet על הלליהם sie fielen aus der Luft auf die (andere) Leichen; dasselbe steht von Bileam, Josua 13, 22 (אל הלליהם) בידו. In seiner Gewalt, ähnlich M. 4, 21, 26: er nahm sein ganzes Land aus seiner Gewalt (מידו). [8.] ומשת מלכי מדן Man sieht ja, daß hier fünf aufgezählt werden, wozu steht המשת? es lehrt aber, daß sie alle gleichen Sinnes waren, dafür wurden sie auch in gleichem Maße bestraft; Bileam war hingegangen, um dort seinen Lohn zu holen, dafür, daß durch seinen Rath zur Verführung 24,000 Israeliten ums Leben gekommen waren; er zog dann aus Midjan den Israeliten entgegen, gab ihnen den Rath, indem er sagte: Wie ihr sechsmal Hunderttausend zähltet, konntet ihr dem Feinde nicht beikommen: wie wollt ihr ihn jetzt mit 12,000 besiegen? die Israeliten gaben ihm hiefür seinen vollen Lohn, unverkürzt. — בחרב durchs Schwerdt. — Er zog aus gegen die Israeliten und wechselte sein Handwerk mit dem ihrigen; denn die Israeliten feierten ihre Siege blos durch die Macht des Gebetes; auch er kam, ergriff gleichsam ihr Werkzeug, die Sprache, den Fluch im Munde, um sie zu besiegen, da kamen sie ebenfalls gegen ihn und wechselten ihr Handwerk mit dem Schwerdt.

האספה אל עמיה: וידבר משה אל העם 3
לאמר החלצו מאתכם אנשים לצבא 4
ויהיו על מדן לתת נקמת יהוה במדן: 5
אלה למטה אלה למטה לכל מטות 6
ישראל תשלחו לצבא: ומסרו מאליפי 7
ישראל אלה למטה שנים עשר אלה 8
חלוצי צבא: וישלה אתם משה אלה 9
למטה לצבא אתם ואת פינחס בן 10
אלעזר הכהן לצבא וכלי הקדש 11
והצטרות התרועה בידו: ויצבאו על 12
מדן כאשר צוה יהוה את משה ויהרגו 13
כל זכר: ואת מלכי מדן הרגו על 14
חלליהם את אני ואת רקם ואת צור 15
ואת חור ואת רבע המשת מלכי מדן 16
ואת בלעם בן בעור הרגו בקרב: 17
וישבנו בני ישראל את נשי מדן ואת 18
טפם ואת כל בהמתם ואת כל מקניהם 19

10 ואת כל חילם בזויו: ואת כל עריהם
 במושבתם ואת כל טירתם שרפו
 11 באש: ויקחו את כד השלל ואת כל
 12 המלקוחם באדם ובבהמה: ויבאו אל
 משה ואל אלעזר הכהן ואל ענת בני
 ישראל את השבוי ואת המלקוח ואת
 השלל אל המחנה אל ערבת מואב
 אשר על ירדן ירחו: (שדשי שני) ויצאו
 13 משה ואלעזר הכהן וכל גשיאי העדה
 לקראתם אל מחוץ למחנה: ויקצף
 14 משה על פקודי החיל שרי האלפים
 ושרי המאות הבאים מצבא המלחמה:
 15 ויאמר אליהם משה החיותם כל נקבה:
 16 הן הנה היו לבגני ישראל בדבר בלעם
 למסר מעל ביהודה על דבר פעור ותהיו
 17 המגפה בעצת יהוה: ועתה הרגו כל
 18 זכר בפתך וכל אשה ידעת איש למשכב
 19 זכר הרגו: וכל הפך בנשים אשר לא
 ידעו משכב זכר החיו לכם: ואתם חנו
 מחוץ למחנה שבעת ימים כל הרג

wie es N. 1, 27, 40: Du sollst von deinem Schwerte leben. [10.] Ihre Paläste, woselbst ihre gesetzgebenden Priester die Berathungen hielten. Oder טירותם bedeutet, den Sitz der Fürsten, so wie פלשתים סרני פלשתים übersezt wird. [11.] Es zeigt an, daß sie alle rechtschaffen, gerecht, und vom Verdachte, Etwas von der Beute sich heimlich zugeeignet zu haben, frei waren, denn sie brachten alle Beute vor Mose. Darauf deutet die Stelle Hohel. 6, 6: Deine Zähne sind wie eine Lämmerheerde; auch deine Krieger sind rein und fromm wie die zarten Lämmer. שלל Heißen bewegliche Gegenstände, wie Kleider und Geschmeide, בי sind erbeutete, bewegliche Gegenstände, die keine Kleinodien sind. מלקוח erbeutete Menschen und Hausthiere; wo aber שבי neben מלקוח steht, dort versteht man unter שבי Beute an Menschen, und unter מלקוח Beute an Vieh. [13.] ויצאו משה ואלעזר Sie gingen darum hinaus, weil sie sahen, daß die isrl. Jünglinge herausgegangen waren, um nach Beute zu haschen. [14.] על פקודי החיל nach Beute zu haschen.

Mose zürnte dem Befehlshaber, dies lehrt, daß die Fehler einer ganzen Generation seinen Obern trifft, weil diese die Macht besitzen, sie davon abzuhalten. [15.] בדבר Bileam sagte den Midjaniten: Wenn ihr alle Heere der Welt aufstellen würdet, so könntet ihr den Israeliten nicht beikommen! Seid ihr etwa zahlreicher, als die Egypter, welche über sechs hundert auserlesene Kriegswagen verfügten? Wohl, kommt her, ich will euch mit Rath beistehen! der Gott (der Isr.) haßt die Unzucht, usw. הנה הן dies bezeugt, daß diese Frauenspersonen erkannt wurden; diese eben waren es, durch welche dieser oder jener zu Falle gekommen! [17.] וכל וכל אשה Wenn sie mannbar war, selbst wenn sie noch mit keinem Manne Umgang hatte, diese führte man an dem Stirnbleche vorüber, dessen Anblick ihr Angesicht erbläuen machte und sie zum Tode verdamnte. הרגו Es heißt ja bereits ועהה הרגו, wozu wird הרגו wiederholt? bloß um diesen Vers von dem folgenden zu trennen; so lehrt R. Jischmael; denn wenn dieses הרגו nicht stünde, könnte man lesen: וכל אשה — וכר הטף — וכל אשה, daher steht dieses הרגו, um anzudeuten, daß man nur die weiblichen Kinder am Leben lasse, nicht aber die männlichen, und jene Frauenspersonen, die mit einem Manne Umgang gepflogen. [19.] Das sie die Vorhalle nicht betreten. רגו נפש R. Meir sagte, die Rede ist hier von Einem, der Jemanden getödtet mit einem Geräthe, das verunreinigungsfähig ist, (z. B. mit einem Schwerte, oder einem metallenen Instrumente u. dgl. Die Schrift belehrt uns, daß das Geräth, welches den Menschen mit der Umgebung der Leiche in Verbindung bringt, ebenso verunreinigt, wie die Berührung des Leichnams selbst. Man könnte nun meinen, wer einen Pfeil auf Jemanden abschießt und ihn tödtet, soll er auch unrein sein, und sich entschuldigen lassen, so heißt es hier וכל אשה וכל אשה, der Tödtende wird hier mit dem Berührenden gleichgestellt, so wie der Berührende mit der Leiche in Verbindung

Kapitel 32. [3.] עשרות ודיבן Diese waren ein Theil vom Lande Sichon und Og. [6.] האחיכם Wird fragend gebraucht. [7.] ולמה תניאון Warum wollt ihr ihr Herz abwendig machen? מעבור daß sie glauben sollen, ihr fürchtet hinüber zu gehen, wegen Krieg gegen die starken Einwohner des Landes, und daß ihre Städte unbesiegbar wären. [8.] מקדש ברנע Es gab zwei Städte, die eine hieß קדש, und die andere קדש ברנע. Kaleb war der Stieffsohn von Kenas, nachdem Jefuneh, der Vater des Kaleb gestorben war, heiratete Kaleb den Kenas u. gebar ihm den Othniel. [13.] ויניעם Er ließ sie umherwandern, wie M. 1. 4: גע ונד. [14.] דספות Bedeutet anhäufen, wie Jes. 29 שנה על שנה häufet nur Jahr um Jahr; Jerem. 7, 21 עולותיכם ויניעם Ihr Geld schähten sie mehr als ihre Kinder, weil sie erst ihre Heerden und dann ihre Kinder erwähnten, da sprach Mose: Ihr dürft nicht so handeln! die Hauptsache bleibt Hauptsache, und die Nebensache nur Nebensache! Bauet euch erst Städte für euere Kinder und dann Hürden für euere Schafe. [17.] נחלין Wir wollen schnell gerüstet sein, gleich Jes. 8, 1: מהר שלל חש בו; ebendaf. ימהר. An der Spitze des Heeres, weil sie Helden waren, denn so heißt es von Gad M. 5, 33, 20: Er verzehrt Arm und Scheitel; auch Mose wiederholte es ihnen im Buche Debarim 3, 18: Ich befehl euch zu dieser Zeit, ihr sollt bewaffnet eueren Brüdern vorangehen, alle tapfern Söhne. Bei Jericho heißt es Jos. 6, 13: Der Vortrupp ging voran, das sind die Kinder von Reuben und Gad, die die hier besprochenen Bedingnisse eingehalten haben. Unsere Kinder mögen hier bleiben, solange wir noch bei unsern Brüdern sind. בערי המבצר welche wir jetzt bauen werden. [19.] מעבר לירדן Am westlichen Ufer. כי באה נחלתנו Wir haben es bereits auf der Morgenseite bekommen.

עד אשר אם הביאנם אל מקומם וישב מפניו בערי המבצר מפניו ישבו הארץ: לא נשוב אל בתינו עד התנחל בני ישראל איש נחלתו: כי לא נחל אתם מעבר לירדן והלאה כי באה נחלתנו אלינו מעבר לירדן מורה: (שביעי וביעי) ויאמר אליהם משה אם תעשון את הדבר הזה אם

ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני 1
 גר עצום מאד נראו את ארץ יעזר 25
 26
 ואת ארץ גלעד והנה המקום מקום 2
 מקנה: ויבאו בני גד ובני ראובן 27
 ויאמרו אל משה ואל אלעזר הכהן ואל 28
 גשיאי העדה לאמר: עמרות ודיבן 3
 ויעזר ונמרה וחשבון ואלעלה ושבם 4
 ונבו ובעון: הארץ אשר הכה יהוה 5
 לפני עברת ישראל ארץ מקנה הוא 29
 ולעבדיה מקנה: ויאמרו אם מצאנו 30
 חן בעיניך ופן את הארץ הזאת 6
 לעבדך לאחזה אל תעברנו את 7
 הירדן: ויאמר משה לבני גד ולבני 8
 ראובן האחיכם יבאו למלחמה ואתם 9
 תשבו פה: ולמה תנואון את לב 31
 בני ישראל מעבר אל הארץ אשר 8
 נתן להם יהוה: פה עשו אבותיכם 32
 בשלחי אתם מקדש ברנע לראות את 9
 הארץ: ויעלו עד נחל אשכול ויראו 33
 את הארץ ויניאו את לב בני ישראל 34
 לבלתי בא אל הארץ אשר נתן להם 35
 יהוה: ויחר אף יהוה ביום ההוא 10
 וישבע לאמר: אם יראו האנשים 11
 העלים ממצרים מן עשרים שנה 36
 ומעלה את האדמה אשר נשבעתי 37
 לאבותם ליצחק וליעקב כי לא מלאו 38
 אחרי: בלתי בלב בן יפנה הקניזי 39
 ויהושע בן נון כי מלאו אחרי יהוה: 40
 ויחר אף יהוה בישראל ויניעם במדבר 41
 ארבעים שנה עד תם כל הדור 42
 העשה הרע בעיני יהוה: והנה קמתם 43
 44
 תחת אבותיכם תרבות אנשים חטאים 45
 לספות עוד על תרון אף יהוה 46
 אל ישראל: כי תשובו מאחרי ויסקה 47
 עוד להניחו במדבר ושחתם לכל 48
 העם הזה: ויגשו אליו ויאמרו גדרת 49
 צאן נבנה למקננו פה וערים למפנינו: 50
 ונאחזנו נחלץ חשים לפני בני ישראל 51
 עד אשר אם הביאנם אל מקומם וישב 52
 הארץ: לא נשוב אל בתינו עד התנחל 53
 בני ישראל איש נחלתו: כי לא נחל 54
 אתם מעבר לירדן והלאה כי באה נחלתנו אלינו מעבר לירדן מורה: (שביעי וביעי) ויאמר אליהם משה אם תעשון את הדבר הזה אם

21 תחלצו לפני יהוה למלחמה: ועבר
 לכם כל הלוי את הירדן לפני יהוה
 22 עד הירישו את איביו מפניו: ונכבשה
 הארץ לפני יהוה ואחר תשבו והייתם
 נקים מיהוה ומישראל והייתה הארץ
 23 הזאת לכם לאחזה לפני יהוה: ואם
 לא תעשו בן הנה הטאתם ליהוה ודעו
 24 הטאתכם אשר תמצא אתכם: בני
 לכם ערים למפקם ונדרת לענאכם
 25 והיצא מפיכם תעשו: ויאמר בני גד
 ובני ראובן אל משה לאמר עבדיה
 26 יעשו באשר אדני מצוה: מפני נשינו
 מקננו וכל בהמתנו יהיו שם בערי
 27 הגלעד: ועבדיה יעברו כל הלוי
 צבא לפני יהוה למלחמה באשר אדני
 28 הבר: ויצו להם משה את אלעזר
 הכהן ואת הושע בן נון ואת ראשי
 29 אבות השפוט לבני ישראל: ויאמר
 משה אלהם אם יעברו בני גד ובני
 30 ראובן אתכם את הירדן כל הלוי
 למלחמה לפני יהוה ונכבשה הארץ
 לפניכם ונתתם להם את ארץ הגלעד
 31 לאחזה: ואם לא יעברו הלוצים אתכם
 ונאחזו בתבכם בארץ פגעו: ויענו
 32 בני גד ובני ראובן לאמר את אשר
 הבר יהוה אל עבדיה בן נעשה:
 33 נחנו נעבר תלוצים לפני יהוה ארץ
 פגעו ואתנו אחזת נחלתנו מעבר
 34 לירדן: ויתן להם משה לבני גד ולבני
 35 ראובן ולחצי שבט מנשה בן יוסף
 את ממלכת סיון מלך האמרי ואת
 36 ממלכת עוג מלך הבשן הארץ
 לעריה בגבלת ערי הארץ סביב:
 37 ויבנו בני גד את דיבן ואת עטרת ואת
 38 ערער: ואת עטרת שופן ואת יעזר
 39 ויגבעה: ואת בית נמרה ואת בית
 40 הנו ערי מבצר ונדרת צאן: ויבנו
 41 בני גד ובני ראובן את קריתים: ואת נבו ואת בעל
 42 מעון מוסבת שם ואת שבמה ויקראו בשמת את שמות הערים אשר בנו:
 43 וילכו בני מקיר בן מנשה גלעדה וילפדה וירש את האמרי אשר בה:
 44 (מפסיר) ויתן משה את הגלעד למקיר בן מנשה וישב בה: ויאיר בן מנשה
 45 הלך וילפד את חותיהם ויקרא אתהן חות ונבה הלך וילפד את

[24.] Dieses Wort hat denselben Stamm wie Ps. 8, wo צנה ואלפים zwischen 'ו' und 'צ' kein 'א' steht; das 'א', welches hier nach dem 'ו' kommt, ist an der Stelle des 'ה' von צנה (nach R. M. Hadarshan). Was ihr vor dem Höchsten gelobt habet, im Kriege zu verbleiben, bis das Land erobert und vertheilt sein wird. Mosche verlangte blos, daß sie es erobern helfen, dann aber zurückkehren sollen, sie aber nahmen auf sich, dort zu bleiben, bis sie es werden ganz in Besitz genommen haben; sie haben auch wirklich noch sieben Jahre dort zugebracht. [25.] (Einzahl) Alle, wie ein Mann. [28.] wie עליהם ויצו להם ihrerthalben, wie ה' ילחם לכם für euch, Eleasar und Jehoschua wurden eingesetzt, über die Erfüllung ihrer Bedingungen zu wachen. [32.] Unser Besitz soll das Land diesseits des Stromes sein. [36.] Der Schluß ערי מבצר ונדרות צאן dieses Sages bezieht sich auf den Anfang dieses Verses 34: die Nachkommen Gad's baueten diese Städte, damit sie als Festungsplätze und Schafhürden dienen. [38.] ואת נבו ואלעזר ואלעזר ואלעזר sind Namen von Götzen; die Emoriten nannten ihre Städte nach ihren Götzen. Die Nachkommen Rubens änderten die Namen dieser Städte in andere um, daher der Ausdruck מוסבות שם ואת שבמה; Sibma bauete sie, es ist das oben Vers 3 erwähnte שבם. [39.] וירש דנף. er vertrieb וירש, denn das וירש hat zwei Bedeutungen: erben und vertreiben und im Chaldäischen wird vertreiben mit טרד und auch mit תרד gegeben. [41.] חותיהם Ihre Dörfer. חות יאיר Weil er keine Kinder hatte, so nannte er diese Dörfer zum Andenken nach seinem Namen. [42.] Das Wort לה hat kein Mapil-ה. In der Auslegung des R. M. Hadarshan heißt es, daß der Stadt dieser Name nicht geblieben ist, wird daher wie לא

nicht gelesen. Diese Auslegung ist mir auffallend, denn, wie kann man die beiden Ruth 2 14 ברעו לה ויאמר לה, und in Sacharia 5, 11 לבנות לה בית, wo ebenfalls das Mapik im ה fehlt!

הגת ואת בנתיה ויקרא לה נבה בשמו:

סדר מסעי.

Kapitel 33. [1.] אלה מסעי אלה Warum sind alle diese Reisen aufgezeichnet? Um dadurch die Wohlthaten Gottes bekannt zu machen. Obgleich er beschloffen hatte, daß sie in der Wüste umherwandern sollen, so brauchten sie dessen ungeachtet dennoch nicht immer unstät und flüchtig zu sein; denn hier sind nur 42 Stationen erwähnt, wovon man die 11 Stationen von Raamses bis Rithma abrechnen muß, welche sämmtlich auf das erste Jahr fallen, bevor die Strafe über sie verhängt worden war. Von Rithma aus wurden die Rundschafter ausgesendet; M. 4, 12, 16: Hernach brach das Volk von Chazeroth auf; und gleich darauf heißt es שך לך אנשים und hier steht: sie zogen von Chazeroth und ruheten aus in Rithma, woraus sich ergibt, daß Rithma in der Wüste Paran lag. Ferner muß man acht Züge abrechnen, welche sie nach dem Tode Aharons zurückgelegt haben; von Hor-Hahor bis Arbot Moab im 40. Jahre, folglich legten sie in 38 Jahren nur 20 Reifestationen zurück, (nach R. M. Hadarschan). R. Tanchuma erklärt dies durch folgendes Gleichniß: Ein König hatte einen kranken Sohn, dem zu seiner Heilung eine entlegene Reise angeordnet wurde. Bei seiner glücklichen Rückkehr erwähnte ihm der königl. Vater alle Reisevorfälle; Hier z. B. hielten wir Rast, da erkälteten wir uns, in jenem Orte litten wir an Kopfschmerz usw. [4.] ומצרים מקברים Sie waren mit Leichenbestattungen und Trauerzeremonien vollauf beschäftigt. [18.] ויהו ברמה Sogenannt wegen der üblen Reden der Rundschafter, demähnlich es Ps. 120, 3, 4 heißt: Was nützt sie was frommt sie dir, die heuchlerische Zunge? der Helben Pfeile, geschärft an der Kohlengluth des Winter-

אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאתם ביד משה ואהרן: ויכתב משה את מוצאייהם למסעותיהם על פי יהוה ואלה מסעותיהם למוצאייהם: ויסעו מרעמסס בחדש הראשון בחמשה עשר יום להודש הראשון ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה לעיני כל מצרים ומצרים מקברים את אשר הבה יהוה בהם כל בכור ובאלהיהם עשה יהוה שפטים: ויסעו בני ישראל מרעמסס ויחנו בסכת: ויסעו מסכת ויחנו באתם אשר בקצה המדבר: ויסעו מאתם וישב על פי החירת אשר על פני בעל צפון ויחנו לפני מגדל: ויסעו מפני החירת ויעברו בתוך הים המדברה וילכו הרף שלשת ימים במדבר אתם ויחנו במרה: ויסעו ממרה ויבאו אילמה ובאלים שמים עשרה עינת מים ושבעים תמרים ויחנו שם: ויסעו מאילם ויחנו על ים סוף: ויסעו מים סוף ויחנו במדבר סין: ויסעו ממדבר סין ויחנו בדפקה: ויסעו מדפקה ויחנו באלוש: ויסעו מאלוש ויחנו ברפידם ולא היה שם מים לעם לשותות: ויסעו מרפידם ויחנו במדבר סיני: ויסעו ממדבר סיני ויחנו בקברת המאווה: ויסעו מקברת המאווה ויחנו בקצרת: ויסעו מקצרת ויחנו ברמתה: ויסעו מרמתה ויחנו ברמן פרץ: ויסעו מרמן פרץ ויחנו בלבנה: ויסעו מלבנה ויחנו ברסה: ויסעו מרסה ויחנו בקהלתה: ויסעו מקהלתה ויחנו בהר שפר: ויסעו מהר שפר ויחנו בתרדה: ויסעו מתרדה ויחנו במקהלת: ויסעו ממקהלת ויחנו בתחת: ויסעו מתחת ויחנו בתרח: ויסעו מתרח ויחנו במתקה: ויסעו ממתקה ויחנו בחשמנה: ויסעו מחשמנה ויחנו במסרות: ויסעו ממסרות ויחנו בבני יעקן: ויסעו

במתקה ויחנו במתקה: ויסעו ממתקה ויחנו בחשמנה: ויסעו מחשמנה ויחנו במסרות: ויסעו ממסרות ויחנו בבני יעקן: ויסעו

33 מִבְּנֵי יַעֲקֹב וַיַּחֲנוּ בְּחַר הַגִּדְגָד: וַיִּסְעוּ
 34 מִחַר הַגִּדְגָד וַיַּחֲנוּ בְּיַמְבִּתָּה: וַיִּסְעוּ
 35 מִיַּמְבִּתָּה וַיַּחֲנוּ בְּעֵבְרֹנָה: וַיִּסְעוּ
 36 מְעַצֵּינָה וַיַּחֲנוּ בְּעַצֵּין נָבֶר: וַיִּסְעוּ
 37 מְעַצֵּין נָבֶר וַיַּחֲנוּ בְּמַדְבַּר צֵן הוּא קָדֵשׁ:
 38 וַיִּסְעוּ מִקָּדֵשׁ וַיַּחֲנוּ בְּחַר הַחַר בְּקֶצֶה
 39 אֶרֶץ אֲדוּם: וַיַּעַל אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן אֶל
 40 חַר הַחַר עַל פִּי יְהוָה וַיִּמַּת שָׁם בְּשַׁנַּת
 41 הָאֲרֻבָּעִים לְצֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ
 42 מִצְרַיִם בַּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ:
 43 וְאֶהֱרֹן בֶּן שְׁלֹשׁ וְעֶשְׂרִים וּמֵאֵת שָׁנָה
 44 בְּמַתוֹ בְּחַר הַחַר: וַיִּשְׁמַע הַקִּנְיָנִי
 45 מֶלֶךְ עַרֲד וְהוּא יֹשֵׁב בְּנֶגֶב בְּאֶרֶץ
 46 כְּנָעַן בָּבֶא בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיִּסְעוּ מִחַר
 47 הַחַר וַיַּחֲנוּ בְּצִלְמָנָה: וַיִּסְעוּ מִצִּלְמָנָה
 48 וַיַּחֲנוּ בְּפוֹזֵן: וַיִּסְעוּ מִפוֹזֵן וַיַּחֲנוּ בְּאֵלֶת:
 49 וַיִּסְעוּ מֵאֵלֶת וַיַּחֲנוּ בְּעֵינֵי הָעֵבְרָיִם
 50 בְּגִבְלֵי מוֹאָב: וַיִּסְעוּ מֵעֵינֵי וַיַּחֲנוּ
 51 בְּדִיבֵן גָּד: וַיִּסְעוּ מִדִּיבֵן גָּד וַיַּחֲנוּ
 52 בְּעֵלְמֹן דְּבַלְתִּימָה: וַיִּסְעוּ מֵעֵלְמֹן
 53 דְּבַלְתִּימָה וַיַּחֲנוּ בְּחַרֵי הָעֵבְרָיִם לִפְנֵי
 54 זָבוּ: וַיִּסְעוּ מִחַרֵי הָעֵבְרָיִם וַיַּחֲנוּ
 55 בְּעַרְבַת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יַרְחוֹ: וַיַּחֲנוּ
 56 עַל הַיַּרְדֵּן מִבְּנֵי הַיְשָׁמַת עַד אֶבֶל
 57 הַשָּׁטִיִּם בְּעַרְבַת מוֹאָב: (שְׁנֵי חֲמִישִׁי)
 58 וַיַּדְבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה בְּעַרְבַת מוֹאָב
 59 עַל יַרְדֵּן יַרְחוֹ לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל בְּנֵי
 60 יִשְׂרָאֵל וְאמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי אַתֶּם עֹבְרִים
 61 אֶת הַיַּרְדֵּן אֶל אֶרֶץ כְּנָעַן: וְהוֹרֵשְׁתֶּם
 62 אֶת כָּל יוֹשְׁבֵי הָאֶרֶץ מִפְּנֵיכֶם וְאֶבְדַּתֶּם
 63 אֶת כָּל מִשְׁבְּתֵיכֶם וְאֶת כָּל צִלְמֵי
 64 מִסְּלֹתֶיכֶם תִּאֲבְדוּ וְאֶת כָּל בְּמוֹתֶיכֶם
 65 תִּשְׁמְדוּ: וְהוֹרֵשְׁתֶּם אֶת הָאֶרֶץ
 66 וַיִּשְׁבַּתֶּם בָּהּ כִּי לָכֵן נָתַתִּי אֶת הָאֶרֶץ
 67 לְרֵשֶׁת אֲתוֹנָה: וְהִתְנַחַלְתֶּם אֶת הָאֶרֶץ
 68 בְּגֹזֶל לְמִשְׁפַּחְתֵיכֶם לְרַב תִּרְבֵּי אֶת
 69 נַחֲלָתוֹ וְלִמְעַט תִּמְעִיט אֶת נַחֲלָתוֹ
 70 אֶל אֲשֶׁר יֵצֵא לוֹ שְׁמֵה הַגֹּזֵל לוֹ
 71 יִהְיֶה לְמַשׁוֹת אֲבֹתֵיכֶם תִּתְנַחְלוּ: וְאִם
 72 לֹא תִוְרִישׁוּ אֶת יוֹשְׁבֵי הָאֶרֶץ

Strauches. (נחלי רתמים) [38.] על פי ה'
 Es lehrt, daß Aharon der sanftesten Todesart starb, als hätte ihn Gott die Seele weggeführt. [40.] Hier erfahren wir, daß die Nachricht vom Tode Aharons die Kenaaniten zum Kriege bewog, da damals die schützende Wolkensäule geschwunden ist, so dachte er, jetzt sei der Krieg gegen Israel erlaubt; darum wurde das in Hk 21, 1 Bemeldete hier wiederholt. [44.] בעיי העברים das עיי bedeutet Trümmer und Schutthaufen, wie Micha 1: שמו את ירושלים לעיים Ps. 79 לעיי השדה 1: שמו את ירושלים לעיים Hieraus erhellet, daß das isrl. Lager zwölf Mil groß war, so wie Rabba, Sohn des Bar-Chana sagte, er habe diesen Platz gesehen, daß er zwölf Mil groß war. אבל השטים die Ebene von Schittim hieß אבד. [51.] כי אתם עובדים Dieses wurde ihnen doch schon öfter vorgetragen, allein Mosche sagte nun, wenn ihr den Jarden trocken durchgehen werdet, so wird euch dort nur die Befolgung und Erfüllung dieser Bedingungen beistehen, wo nicht, so werdet ihr von den Fluthen fortgerissen werden. Ein Ähnliches sagte ihnen Jehoschua, Jos. 4, während sie im Jarden standen. משכיותם Dnf. sollt vertreiben. Dnf. übersf. es: die Tempel, woselbst sie sich zur Anbetung niederwarfen, weil sie deren Boden mit Marmorsteinen pflasterten, um mit ausgebreiteten Händen zur Anbetung (der Steinbilder) sich hinzuwerfen, so wie es M. 3, 26 heißt: . . . ואבן משכית . . . duldet in euerem Lande keine Bildersteine zur Verehrung. מסכותם Dnf. Ihre gegossenen Bilder. [53.] והורשתם את הארץ Ihr sollt das Land von den Einwohnern leer machen, dann werdet ihr darin Bestand haben, sonst aber werdet ihr darin nicht verbleiben können. [54.] אל אשר יצא לו שמה הגזרל Dies ist eine abgekürzte Stelle, es fehlt das Wort מקום und heißt, an die Stelle, wohin das Los entfällt, wird es ihm zugewiesen. דמעות אבותיכם Nach Anzahl der aus Egypten Ausgezogenen. Oder, nach 12 Bezirken s. oben 36, 55 und nach Anzahl der Stämme. [55.] אשר תותירו מהם

Die ihr belasset, werden euch zum Unglück sein. נאגל, die euch die

Augen ausstechen. Dnf. gibt יתדות wie Einige erklären es für eine Dornhecke, die euch umzäunen u. einschließen wird, daß ihr weder aus noch eingehen könnet. וצירו אתכם Dnf. sie werden euch bedrücken.

Kapitel 34. [2.] ואת הארץ אשר תפול לכם Weil es viele Gebote gibt, welche blos in Palästina Anwendung haben, und außerhalb Palästinas nicht stattfinden, daher mußten die Grenzen nach allen Seiten hin angeführt werden, um mitzutheilen: Von dieser Grenze einwärts muß man diese Gebote vollziehen! תפול לכם Weil das Land durch das Los vertheilt wurde, wird die Theilung mit: Zufallen bezeichnet. Nach einer Agada bedeutet es, daß Gott die Oberhäupter vieler Völker stürzte, diese dem Mosche zu Füßen legte: Siehe, wie ohnmächtig sie vor dir liegen! [3.] והיה לכם פאת נגב Die mittägliche Linie, welche sich von der Morgen- bis zur Abendsseite erstreckt. ממדבר צין welche bei Edom liegt, fängt der südöstliche Winkel der neun Stämme an. Denn drei Länder stoßen an der südlichen Seite von Palästina, ein Theil von Egypten, ganz Edom und ganz Moab; Egypten liegt im südöstlichen Winkel, denn es heißt in dieser Parafcha: Von Azmon nach dem Bache Mizrajim, und reicht bis an das Meer. Der Nilus durchfließt ganz Egypten, denn es heißt Jes. 13, 3: Von Schichor (d. i. der Nil), welcher durch Egypten fließt; er trennt Egypten von Palästina. Edom liegt daneben, nach Osten zu, und Moab liegt neben Edom, zu Ende der südlichen Seite, gegen die östliche Seite hin. Wenn der Ewige den Einzug nach Palästina, als sie Egypten verlassen hatten, hätte beschleunigen wollen, so hätte er sie über den Nil, der nördlichen Seite zu ziehen lassen, und sie wären bald in das Land gekommen; er that aber nicht so, nach M. 2, 13, 17: Gott führte sie nicht den Weg durch das Land der Pelischtim, welche am Meere wohnten, auf der Westseite Kenaans, wie es dießfalls Zefanja 2, 5, heißt: Wehe denen, die am Meeresgestade wohnen, euch Kenaaniten! dir, Land der Pelischtim! Gott führte sie südlich durch die Wüste, die Ezech. 20 Wüste der Völker nennt, weil viele Völker an ihrem Rande wohnten. — Sie zogen an deren Südseite, von Westen nach Osten, bis sie die Südseite Edoms erreichten. Vom Könige von Edom erbaten sie sich den freien Durchzug, um durch die Breite seines Landes in Palästina einzuziehen, was er jedoch nicht bewilligte, deshalb mußten sie die ganze Südseite Edoms umgehen, bis sie zur Südseite Moabs kamen, denn: Richt. 11, 17 Mosche schickte auch zum Könige von Moab, welcher aber ihm kein Gehör gab; so zogen sie längs der ganzen Südseite Moabs. Von dort wandten sie sich gegen Norden, bis sie dessen ganze Ostgrenze der Breite nach umgingen. Hierauf trafen sie auf die Länder von Sichon und Og, welche auf der Ostseite Palästina's lagen, die nur der Jarden trennte; so lautet es bei Zistach, Richt. 11. 18: Israël zog wieder in die Wüste, umging das Land Edom und Moab und eroberte das Land von Sichon und Og, welches südlich von Moab lag; sie nahen sich dem Jarden, welcher im nordwestlichen Winkel von Moab floß, sonach war das Land Kenaan auf der westlichen Uferseite des Jarden neben Edom. — [4.] ונסב לכם הגבול מנגב למעלה וידבר יהוה אל משה לאמר: צו את בני ישראל ואמרת אליהם פן אתם באים אל הארץ בנגען ואת הארץ אשר תפול לכם בנגחלה ארץ בנגען לגבלתיה: והיה לכם פאת נגב ממדבר צן על ידי ארזים והיה לכם גבול נגב מקצה ים המלח קדמה: ונסב לכם הגבול מנגב למעלה

מפניכם והיה אשר תותרו מהם לשפים בעיניכם ולצנינם בעדיכם וצירו אתכם על הארץ אשר אתם יושבים בה: והיה פאת אשר דמיתו לעשות להם אעשה לכם:

לד
1
2
3
4

33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55

עֲקָרְבַיִם וְעֵבֶר צִנְהָ וְהָיָה תוֹצְאוֹתָיו
 מִנֶּגֶב לְקִדְשׁ בְּרִנְעָה וַיֵּצֵא חֶצְרֵי אֲדָר
 5 וְעֵבֶר עֲצֻמָּה: וְנִסְבּ הַגְּבּוּל מֵעֲצֻמּוֹן
 גְּחִלָּה מִצָּרִים וְהָיוּ תוֹצְאוֹתָיו הַיָּמָה:
 6 וְגְבּוּל יָם וְהָיָה לָכֶם הַיָּם הַגָּדוֹל וְגְבּוּל
 7 זֶה יִהְיֶה לָכֶם גְּבּוּל יָם: וְזֶה יִהְיֶה לָכֶם
 גְּבּוּל צָפוֹן מִן הַיָּם הַגָּדוֹל תִּתְּאוּ לָכֶם הַר
 8 הַהָר: מִהָר הַהָר תִּתְּאוּ לָכֶם חֶמֶת וְהָיוּ
 9 תוֹצְאוֹת הַגְּבּוּל צָרְדָה: וַיֵּצֵא הַגְּבּוּל
 זָפְרָה וְהָיוּ תוֹצְאוֹתָיו חֶצְרֵי עֵינָן זֶה
 10 יִהְיֶה לָכֶם גְּבּוּל צָפוֹן: וְהַתְּאוּתֶם לָכֶם
 לְגְבּוּל קְדֻמָּה מִחֶצְרֵי עֵינָן שְׁפִמָּה:
 11 וַיֵּרֶד הַגְּבּוּל מִשְׁפָּס הַרְבֵּלָה מִקְדָּם
 לְעֵינָן וַיִּבְרַד הַגְּבּוּל וַיִּמָּחֶה עַל כְּתָף יָם
 12 כְּנֶרֶת קְדֻמָּה: וַיֵּרֶד הַגְּבּוּל הַיַּרְדֵּנָה
 וְהָיוּ תוֹצְאוֹתָיו יָם הַמֶּלַח זֹאת תִּהְיֶה לָכֶם
 13 הָאָרֶץ לְגְבּוּלְתֶיהָ סָבִיב: (שְׁלִישִׁי) וַיֵּצֵא
 מֹשֶׁה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֹאת הָאָרֶץ
 אֲשֶׁר תִּתְּנַחֲלוּ אֹתָהּ בְּגוֹרֵל אֲשֶׁר צִנְהָ
 יְהוָה לָתֵת לָתֵת לְתִשְׁעַת הַמַּטּוֹת וְהָצִי

Grenze nicht in gerader Richtung fort lief,
 sondern sich bald ein- bald auswärts bog,
 so auch hier, sie zog sich auf der nördl.
 Westseite in schräger Richtung der West-
 seite zu; sie dehnte sich an der südl. Seite
 von מעלה עקרבים, daher lag מעלה עקרבים
 innerhalb der Grenzlinie. צנה ועבר heißt nach
 והיו תוצאותיו מצרימה nach Mizrajim.
 Die Ausgänge waren südlich von Kadesch
 Barnea. חצר אדר Die Grenze erweiterte
 sich hier der Breite nach der nördlichen
 Westseite zu und zog sich schräg nach der
 Westseite bis Chazar Adar, von dort nach
 Azmon, und von da nach dem Flusse von
 Egypten. ונסב steht hier deshalb, weil es
 heißt, es ging ויצא nach Chazar Adar;
 von Kadesch Barnea fing die Grenze sich zu
 erweitern an, die Breite dieses Streifens nach
 der Nordseite war von Kadesch Barnea bis
 Azmon, von dort an weiter wurde die Grenze
 enger, wandte sich der südl. Seite zu, kam
 zum Flusse Egyptens, und von da nach
 Westen an das große Mittelmeer, welches
 die westliche Grenze von Palästina ist;
 mithin war der Nil in der südwestlichen

Ecke. [5.] והיו תוצאותיו הימה Und reichten bis zur westlichen Grenze, denn weiter
 reichte nicht die südl. Grenze an die Westseite [6.] ויגבול ים Welches ist die westliche
 Grenze? והיה לכם הים הגדול Zur Grenze diene das Weltmeer, und die Inseln
 darin. [7.] גבול צפון Zur nördlichen Grenze. Vom großen
 Meere zieht ihr eine Grenzlinie nach dem Berge Hor, welcher im nordwestl.
 Winkel liegt. Die Abhänge dieses Berges neigten sich bis ins Meer hinab, welches
 sich zu beiden Seiten erweitert, und Buchten bildet. ויהי תתאו Sollt ihr euch schräg,
 von Westen nach Norden hinneigen gegen הר ההר heißt herumziehen, gleich
 Kön. 1, 14, 28 אל תא הרצים in den Gang der Läufer; Ezech. 40, 10 ותאי השער
 die Auffahrts-Gallerie zum Thore, welche von beiden Seiten schief hinan führt.
 [8.] מהר ההר Sollt ihr euch wenden nach der nördl. Grenze gegen die östl. Seite,
 wo ihr auf die Straße Chamath stoßen werdet, später Antiochina genannt. תוצאות
 הגבול Die Enden der Grenzlinien. Überall bedeutet תוצאות oder מצר die äußerste
 Grenze, die dort aufhört und sich nicht weiter ausbreitet, oder von wo aus sie sich
 erweitert und ausbreitet, indem sie sich in schräger Richtung nach Rückwärts zieht;
 mit Bezug auf das frühere Maß wird תוצאות gebraucht, weil dort das Maß der
 frühern Breite zu Ende ist. [9.] והיו תוצאותיו חצר עין Das war das Ende der
 nördlichen Grenze, folglich lag Chazar Enan im nördlichen Winkel, von dort sollt
 ihr die Linie nach der östlichen Grenze ziehen. [10.] והתאוותם Heißt in schiefer
 Richtung ziehen, wie תתאו. An der östlichen Grenze, und von dort geht es
 nach Ribla. [11.] עין מקדם לעין ist ein Ortsname, die Grenzlinie ging an der
 Ostseite, sonach war עין innerhalb der Grenze, und gehörte zu Palästina. וירד הגבול
 Wo die Grenze von Norden nach Süden geht, zog sie nach tieferer Lage hinab.
 Der See Kinereth war innerhalb der Grenze westwärts, denn die Grenze war auf der Ostseite vom See Kinereth. Von dort zog sich die

Grenze zum Zarden, dieser aber floß von Norden nach Süden, sich schräg nach Osten neigend, und dem Lande Kenaan nähernd, gegen den See Kinereth, er ergoß sich dann an der Ostseite von Palästina gegen Kinereth, bis er in das Salzmeer fiel, wo die Ostgrenze zu Ende war und der südöstliche Grenzwinkel begann. So war die Grenzlinie gezogen um das Land Kenaan nach seinen vier Seiten. [15.]
 An der Vorderseite der Welt, d. i. an der Morgenseite, diese heißt פנים Gesichtseite, und die Westseite heißt אחור die Rückseite, daher bleibt die jüdlische Seite rechts und die Nordseite links. [17.]
 Für euch. Jeder Fürst ist der Vorsteher seines Stammes, und vertheilt das Erbtheil nach Familien und Köpfe; er wählt für jeden das gebührende Theil, und was diese Fürsten thun, hat bindende Kraft von Repräsentanten. רכם allhier bedeutet nicht: euch, denn da müßte es יחילו (im Hifil) heißen, aber יחילו heißt, sie sollen es in Besitz nehmen, in euerem Namen, an euerer Stelle, wie Daß er לנהול את הארץ [18.] ה' יחס להם das Land in Besitz nimmt und es an euerer Statt vertheile. [29.] לנהול את בני ישראל Sie werden es nach ihrer getroffenen Bestimmung vertheilen.

Kapitel 35. [2.] Ein freier, un bebauter Platz rings um die Stadt, zur Stadtverschönerung dienend. Man durfte dort weder ein Haus bauen, noch einen Weingarten anlegen oder ihn sonst bepflanzen. [3.] Für ihre Lebensbedürfnisse. [4.] Nachher heißt es zweitausend Ellen, wie ist dies erklärlich? Folgenderweise: Die innern tausend Ellen (zur Stadtmauer zu) bleiben als leerer Raum um die Stadt; die äußeren tausend Ellen sind für Felder und

והעיר בתוכם זה יהנה להם מגרשי הערים: ואת הערים אשר תתנו ללוים את שש
 ערי המקלט אשר תתנו לגם שמה הרצח ועליהם תתנו ארבעים ושתים עיר: כל
 הערים אשר תתנו ללוים ארבעים ושמנה עיר אתה ואת מגרשיהן: והערים אשר
 תתנו מאחזות בני ישראל מאת הרב תרבו ומאת המעט תמעיטו איש כפי נחלתו
 אשר ינחלו ומן מעדיו ללוים: (ששי שבעי) ונדבר יהנה אל משה לאמר: דבר אל

14 המטה: בני לקחו מטה בני קראובני
 לבית אבתם ומטה בני הנדרי לבית
 אבתם וחצי מטה מנשה לקחו נחלתם:
 15 שני המשות וחצי המטה לקחו נחלתם
 מעבר לירדן ירחו קדמה מזרחיה:
 16 (רביעי ששי) ונדבר יהנה אל משה
 לאמר: אלה שמות האנשים אשר
 ינחלו לכם את הארץ אלעזר הכהן
 18 יהושע בן נון: ונשיא אחד נשיא
 אחד ממטה תקחו לנהל את הארץ:
 19 ואלה שמות האנשים למטה יהודה
 20 קלב בן יפנה: ולמטה בני שמעון
 21 שמואל בן עמיהוד: למטה בנימן
 22 אלידר בן בסלון: ולמטה בני דן
 23 נשיא בקי בן יגלי: לבני יוסף למטה
 בני מנשה נשיא חמיאל בן אפד:
 24 ולמטה בני אפרים נשיא קמיואל בן
 25 שפטון: ולמטה בני זבולן נשיא
 26 אליצפון בן פרנח: ולמטה בני יששכר
 27 נשיא פלמיאל בן עזון: ולמטה בני
 28 אשר נשיא אחיהוד בן שלמי: ולמטה
 בני נפתלי נשיא פדהאל בן עמיהוד:
 29 אלה אשר צוה יהנה לנהל את בני
 ישראל בארץ כנען: (חמישי)

ה
 1 ונדבר יהנה אל משה בערבת מואב
 2 עד ירדן ירחו לאמר: צו את בני
 ישראל ונתנו ללוים מנחלת אחוזתם
 3 ערים לשבת ומגרש לערים סביבותיהם
 תתנו ללוים: ודו הערים להם לשבת
 ומגרשיהם יהיו לבהמתם ולרכשם
 4 ודכל חיותם: ומגרשי הערים אשר
 תתנו ללוים מקור העיר והוצה אלה
 5 אמה סביב: ומדתם מחוץ לעיר את
 פאת קדמה אלפים באמה ואת פאת
 נגב אלפים באמה ואת פאת צפון אלפים
 באמה
 6 והעיר בתוכם זה יהנה להם מגרשי הערים: ואת הערים אשר תתנו ללוים את שש
 7 ערי המקלט אשר תתנו לגם שמה הרצח ועליהם תתנו ארבעים ושתים עיר: כל
 8 הערים אשר תתנו ללוים ארבעים ושמנה עיר אתה ואת מגרשיהן: והערים אשר
 9 תתנו מאחזות בני ישראל מאת הרב תרבו ומאת המעט תמעיטו איש כפי נחלתו
 10 אשר ינחלו ומן מעדיו ללוים: (ששי שבעי) ונדבר יהנה אל משה לאמר: דבר אל

בָּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי אַתֶּם
 11 עֲבָרִים אֶת הַיַּרְדֵּן אֲרֻצָּה כְּנָעַן: וְהַקְרִיתֶם
 לָכֶם עָרִים עָרֵי מִקְלָט תַּהְיֶינָה לָכֶם וְגַם
 12 שָׂמָּה רֹצֵחַ מִכָּה נֶפֶשׁ בְּשִׁגְגָה: וְהָיוּ
 לָכֶם הָעָרִים לְמִקְלָט מִגֹּאֲל וְלֹא יָמוּת
 הָרֹצֵחַ עַד עָמְדוֹ לִפְנֵי הָעֵדָה לְמִשְׁפָּט:
 13 וְהָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנֶנּוּ שֵׁשׁ עָרֵי מִקְלָט
 14 תַּהְיֶינָה לָכֶם: אֶת שְׁלֹשׁ הָעָרִים תִּתְּנֶנּוּ
 מֵעַבְרַת לַיַּרְדֵּן וְאֶת שְׁלֹשׁ הָעָרִים תִּתְּנֶנּוּ
 15 בְּאֲרֶץ כְּנָעַן עָרֵי מִקְלָט תַּהְיֶינָה: לִבְנֵי
 יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר וְלַתּוֹשֵׁב בְּתוֹכָם תַּהְיֶינָה
 16 שֵׁשׁ הָעָרִים הָאֵלֶּה לְמִקְלָט לְנוֹס שָׂמָּה
 כָּל מִכָּה נֶפֶשׁ בְּשִׁגְגָה: וְאִם בְּכָלִי בְרוֹחַ
 הַכְּהֵוֹ וְיָמַת הָרֹצֵחַ הוּא מוֹת יוֹמַת הָרֹצֵחַ:
 17 וְאִם בְּאֵבֶן יָד אֲשֶׁר יָמוּת בָּהּ הַכְּהֵוֹ:
 18 רֹצֵחַ הוּא מוֹת יוֹמַת הָרֹצֵחַ: אִו בְּכָלִי
 עֵץ יָד אֲשֶׁר יָמוּת בּוֹ הַכְּהֵוֹ וְיָמַת הָרֹצֵחַ
 19 הוּא מוֹת יוֹמַת הָרֹצֵחַ: גֹּאֲל הָדָם הוּא
 יָמַת אֶת הָרֹצֵחַ כְּפָנָעוֹ כּוֹ הוּא יִמְתְּנֶנּוּ:
 20 וְאִם בְּשִׁנְאָה וְהִדְפָּנֹו אִו הַשְּׁלִיף עָלָיו
 21 בְּעֵדָה וְיָמַת: אִו בְּאֵיבָה הַכְּהֵוֹ בְּדוֹ
 וְיָמַת מוֹת יוֹמַת הַמִּכָּה רֹצֵחַ הוּא גֹּאֲל
 22 הָדָם יָמַת אֶת הָרֹצֵחַ כְּפָנָעוֹ כּוֹ: וְאִם
 בְּפִתְעַ בְּלֹא אֵיבָה הִדְפָּו אִו הַשְּׁלִיף
 23 עָלָיו כָּל כְּלִי בְּלֹא צִדָּה: אִו בְּכָל אֵבֶן
 אֲשֶׁר יָמוּת בָּהּ בְּלֹא רְאוּת וַיִּפֹּל עָלָיו
 וְיָמַת וְהוּא לֹא אֹיֵב לוֹ וְלֹא מִבְּקִשׁ
 24 רַעְתּוֹ: וְשִׁפְטוֹ הָעֵדָה בֵּין הַמִּכָּה וּבֵין

Weingärten. [11.] קרייה, והקרייתם heißt etwas bereiten, bestimmen, so wie M. 1, 27, 20 כי הקרה ה' Gott hat es so zutreffen lassen. [12.] מנואל Vor dem Bluträcher, der mit dem Ermordeten verwandt ist. [13.] שש ערי מקלט erklärt, obwohl Mosche bei seinem Leben drei Städte jenseits des Jarden abgesondert hat, sind doch keine Todtschläger darin aufgenommen worden, bis Jehoschua im Lande Kenaan drei Städte auswählte. [14.] שש ערים Obwohl in Kenaan neun Stämme und hier blos dritthalb Stämme wohnten, so war die Zahl der Zufluchtsstädte doch gleich, weil in Gilead die Mörder häufig waren, wie es in Hoschea 6, 8 heißt: Gilead, die Stadt der Ubelthäter, sie triefet von Blut. [16.] Hier ist nicht die Rede von einem, der unvorsätzlich, sondern der mit Vorbedacht getödtet hat, es lehrt, wer mit irgend einem Gegenstande den Todschlag ausführt, so muß diese Sache von der Beschaffenheit sein, daß damit ein Todschlag vollführt werden kann, denn es heißt bei allen: אשר ימות בה, was Dnf. erklärt, das fähig ist, davon getödtet zu werden; ein eisernes Werkzeug macht hievon eine Ausnahme, weil man auch mit dem kleinsten Werkzeuge, wie z. B. mit einer Nadel Jemanden tödten kann, daher gab man hiefür kein bestimmtes Ausmaß. Damit man aber nicht denke, es sei hier von einem unvorsächlichen Morde die Rede, so heißt es B. 23: oder er hat ohne ihn zu sehen, einen Stein, mit welchem man zu Tode geworfen

werden kann, auf ihn fallen lassen — daraus erhellet, daß das Obenbemeldete von einem beabsichtigten Morde handelt. [17.] באבן יד Ein Stein, der die Hand ausfüllt. אשר ימות בה der so beschaffen ist, daß man damit umbringen kann, wie Dnf. erklärt; weil es heißt M. 2, 21, 18: Wenn Einer Jemanden mit einem Stein tödtet, wobei aber nichts Näheres bestimmt wird, so könnte man glauben, wenn der Stein unbedeutend ist, daher heißt es אשר ימות בה wodurch man getödtet werden kann. [18.] או בכלי עץ יד Weil es heißt M. 2, 21, 20: Wenn Jemand seinen Sklaven oder seine Sklavin mit einem Stabe schlägt, könnte man glauben, wenn das Geräth noch so unbedeutend war, so heißt es hier, mit einem Holzstück, wodurch er getödtet werden kann. [19.] כפנעו בו wenn er ihn trifft, selbst in den Zufluchtsstädten. [20.] בצדיה Dnf. im Hinterhalte. [22.] בפתע Unfreiwillig, Dnf. בתכף, es war keine Zeit, ihn zu warnen. [23.] או בכל אבן hat er ihn geschlagen, ohne ihn gesehen zu haben. ויפל עליו Hievon der Ausspruch Talm. Mak. 7: Wer Jemanden im Herabsteigen oder Herablassen eines Gegenstandes den Tod beibringt, der muß in die Zufluchtsstädte wandern; wenn dies aber beim Hin auf-

gehen geschah, nicht. [25.] עד מות הכהן הגדול Der berufen ist, die göttl. Glorie unter den Israeliten heimisch zu machen, und ihr Leben zu verlängern; der Mörder aber verdrängt die Gottes-Glorie aus ihrer Mitte und kürzt ihr Leben, er ist daher nicht würdig, in der Gegenwart des Hohepriesters zu leben. Oder es bedeutet, der Hohepriester hätte beten sollen, daß solange er lebt, Israel von solchem Unglück nicht betroffen werden möge. אשר משה אותו dem Wortlaute nach ist diese Stelle kurz ausgedrückt, weil nicht steht, wer ihn gesalbt hat, es könnte heißen אשר משה המושה der zu salben berufen ist. Unsere Lehrer Mat. 11 bemerken, wir entnehmen aus dieser Stelle, daß wenn der Hohepriester gestorben ist, bevor das Urtheil des Mörders gefällt war, ein Anderer an seiner Stelle gewählt wird, und erst nachher das Urtheil gefällt wurde, so dürfte der Todtschläger erst zurückkommen nach Ableben dieses zweiten Hohepriesters, denn es heißt אשר משה אותו: hat er ihn denn zum Priester gesalbt? allein es lehrt, daß er nur nach Ableben des in seiner Zeit gesalbten Hohepriesters in seine Heimat zurückkehren darf. [27.] אין לו דם Es ist so viel, wie wenn er einen Todten schlagen würde, der kein Blut mehr hat. [29.]

Es lehrt, daß die Institution des kleinern Synhedrions (aus 23 Gelehrten bestehend) auch außerhalb Palästinas stattfindet, solange sie in Palästina besteht. [30.] כל מכה נפש Wer Jemand umbringen will, weil er einen Andern umgebracht hat. לפי עדים So soll man nach Aussage der Zeugen den Mörder wieder umbringen, sobald diese bezeugen, daß er ihn geflissentlich und trotz der Warnung umgebracht hat. [31.] ולא תקחו כפר Er soll nicht durch Geld befreit werden. [32.] ולא תקחו כפר לנוס Wer in eine Freistadt flüchtet, weil er Jemanden unvorsätzlich erschlagen, wird durch Lösegeld nicht vom Exil frei, er darf vor dem Ableben des Hohepriesters in seinen Wohnort nicht zurückkehren. לנוס wie für den Entflohenen, ähnl. Micha 2. 8 שובי מלחמה den vom Kriege Zurückkehrenden; ebenso Jof. 3, 18 נוני ממועד die um die Festversammlung Trauernden; Jof. 5, כי ילים היו, so wie du nun שוב sagst von demjenigen, der schon zurückgekehrt ist, und מול von dem, der schon beschnitten, so auch לנוס von dem, der schon entflohen ist. Es heißt nun נוס so viel wie מוברה der Geflüchtete. Wolltest du aber לנוס als Infinitiv nehmen, um zu fliehen, und unsern Satz so lesen: Du sollst kein Lösegeld annehmen von dem, der flüchtig werden soll, ihn vom Exil zu befreien; so verstände ich nicht das Zurückkehren, um im Lande zu wohnen, er ist ja noch nicht geflohen, woher soll er denn zurückkehren? [33.] ולא תחניפו את הארץ אשר לא יקבר לדם אשר שפך ביה כי אם בדם שפכו: ולא תטמא את הארץ אשר אתם יושבים ביה אשר אני

גאל הדם על המשפטים האלה: 25
והצילו העדה את הרצח מיד גאל הדם
והשיבו אתו העדה אל עיר מקלטו
אשר גם שמה יושב ביה עד מות הכהן
הגדול אשר משה אתו בשמן הקדש:
26 ואם יצא ויצא הרצח את גבול עיר
מקלטו אשר ינום שמה: ומצא אתו
גאל הדם מחוץ לגבול עיר מקלטו
ורצח גאל הדם את הרצח אין לו דם:
28 כי בעיר מקלטו יושב עד מות הכהן
הגדול ואחרי מות הכהן הגדול ישוב
הרצח אל ארץ אהותו: והיו אלה
29 לכם לתקת משפט לדרתיתכם בכל
מושבותיכם: כל מכה נפש לפי עדים
30 ירצה את הרצח ועד אחד לא יענה
בנפש למות: ולא תקחו כפר הנפש
31 רצה אשר הוא רשע למות כי מות
32 יומת: ולא תקחו כפר לנום אל עיר
מקלטו לשוב לשבת בארץ עד מות
33 הכהן: ולא תחניפו את הארץ אשר
אתם ביה כי הדם הוא יחניף את הארץ
ולארץ לא יקבר לדם אשר שפך ביה
34 כי אם בדם שפכו: ולא תטמא את
הארץ אשר אתם יושבים ביה אשר אני

